APPENDIX

AD VNIVERSAM HISTORIAM

SACRAM ET PROFANAM.

QVA COMPREHENDVNTVR,

EXCERPTA HISTORIÆ OROSIANÆ:

SIVE,

CHRONOLOGIA EX HISTORIARVM P. OROSII LIBRIS CONTEXTA.

DE VII. ROMANORVM REGIBVS, EORVMQVE REBVS GESTIS, OBSERVATA TEMPORVM RATIONE, SYNTAGMA.

ORATIONES III. EODEM PERTINENTES.

I. De Mardochæi, qui Reginæ Estheræ Patruus, Pietate, & laudabili adverſùs Amanem Theomachum Conſtantiâ.

II De ſociali Judæ Machabæi fœdere cum Romanis.

III. De Pharisæis, vetere & præpotente apud Iudæos Sectâ.

Auctore eodem Andrea Hoio Brugenſe, Regio, in Academiâ Duacenâ, Eloquentiæ & Hiſtoriarum Profeſſore.

DVACI,
Ex Officinâ Typographicâ Baltazaris Belleri
ſub Circino aureo, anno 1629.

Digitized by Google

Digitized by Google

AMPLISS.mo VIRO, DOM. D.

GERARDO CORSELIO,

I. V. DOCTORI,

ET OLIM PRIMARIO, IN ACADEMIA LOVANIENSI, ANTECESSORI.

NVNC IN SANCTIORE ET INTERIORE Conſiſtorio, Bruxellæ, Regi Catholico à Conſilijs.

Salutem.

VETVS iſtud, Εὔνοι ἄκαιρος οὐδὲν ἐχθρᾶς διαφέρει. Ampliſſime Dom. ab incæpto, quod animo dudum meo erat informatum; pænè abſterrebat. niſi concitata paſſim in Doctorum animis, de tuâ humanitate & comitate, opinio; & perſpectior mihi, in Te, omni ætate, gradu & fortunâ; in Te, inquam, Græcarum litterarum profeſſore: Primario I. V. Anteceſſore; & Regio denique Senatore: in bonas Arteis, earumque cultores, adfectus. & pudorem à naturâ inſitum, & ſubruſticum de importuniore benivolentiâ metum; excuſſiſſet, aut ſuppreſſiſſet.

Sed quid diſſimulo?

Anni ſunt ferè decem, quùm, inter cætera, litteris ad Te pro veteri familiaritate perſcriptis ſignificâram, aliquot me annos, in Hiſtoriâ Vniversâ, Sacrâ & profanâ, concinnandâ, & per certam Temporum ſeriem digerendâ; tum ex profeſſionis meæ inſtituto: tum pro meo in Philologæ Iuventutis commoda & profectum ſtudio; conſumſiſſe. Et niſi mihi, ex parte ſaltim, operæ non infeliciter poſitæ, conſcius tum fuiſſem; de eâ publicandâ (licet multi inſtigarent) minimè in poſterum cogitaturum fuiſſe.

Deinde, quùm ſpes non eſſet, ut eiuſce Hiſtoriæ, iam adfectæ, editio permitteretur, niſi ea in Magno Concilio viſa; & ab aliquo, cui eæ partes delegatæ; eſſet inſpecta. Et modò Eccleſiaſtici Cenſoris iudicium auctoritaſque antecederet; facile fore, ut iſtiuſmodi permiſſio impetraretur. Tu mihi ultrò, ne mora longior (citrà exemplaris tranſmiſſi periculum) interveniret;

operam

operam omnem adhibiturum ſpondebas. Nec fides promiſſis abfuit. ſtatim namque, ut exemplar cum Cenſurâ accepiſti; curatum ſeduló eſt, ut Libri excudendi poteſtas fieret Typographo, quem elegiſſem; cum ſexennni Reg. & Cathol. Maieſtatis privilegio.

Neque id ſatis. Sed Hiſtoriam, quam, licet vaſtiorem, ex officio, neque obiter, inſpexiſſes; publicè fore utilem iudicâſti. quæ alia ſimilis inſtituti ſcripta, minus fortè proba, è manibus Philologæ Iuventutis eſſet excuſſura.

Pro quâ, tam expromtâ liberaliq́ue operâ, & pleno boni adfectûs teſtimonio, totum me Tuo in ære eſſe, ingenuè tum profiteri memini. Et in præſentiâ, Liber iſte, qui Tibi, moderatori, ſuaſori & laudatori, vitam quodam modo ſpiritumq́ue debet. quantumvis aliorum nominibus præſcriptus. ceu quidam meæ ergà Ampliſſimam Tuam Dominationem, pro memoratis in meritis, obſervantiæ arrhabo, ad Eamdem accedere geſtit. Sed cum Auctario, ſive Appendice rerum eodem ſpectantium, Tuo eiuſdem Nomini ſpeciatim nuncupatâ. Cuius ſcripti, licet exilis & levidenſis, argumentum & tractatio, (niſi quid me fallo) ad Genij tui palatum, quin factura ſint, vix ambigo. cui tot aliæ, patis aut diverſi generis, Orationes, ſi non Atticæ; doctæ tamen ſemper, (ni adfectus pro iudicio) viſæ ſint, & elegantes.

Quæ fortaſſe-an veriùs de Tuis felicioris ingenij & venæ ſcriptis, poſteritatem, cui illa non invideris, iudicaturam, & de novis Dignitatum incrementis aliquando gratulaturam eſſe ominamur.

Tuam interea Amplitudinem bellè & proſperè valere ex animo optamus.

Duaci, Kal. Febr. ∞ DCXXIX.

Eidem Ampliſsimæ Dominationi
addictiſsimus cliens
ANDREAS HOIVS Brug.

Digitized by Google

EXCERPTA

HISTORIÆ OROSIANÆ;

SIVE, CHRONOLOGIA EX HISTORIARVM PAVL. OROSII LIBRIS CONTEXTA.

(Salva argumenti pietate, quòd ad Hiſtoriæ ſeriem non facit.)

An antè Vrb. C. QVoniam OROSIVS, priorum ab Orb. Cond. Sæculorum, ad NINVM Aſſyriorum regem, ſive ad Abrahami ortum, ſupputationem, ex Bibliorum editione (quæ Lxx. Interppr. dicitur,) deducit: & ex eâ certum CHRISTI Dom. nati, ab Origine Mundi, annum conſtituere conatur. Veterrimaq; hæc eſt quæſtio: in quâ, ut ait BARON. ſudárint & alſerint, tum antiquorum, tum recentium Hiſtoricorum & Chronologorum ingenia. Atque adeò ob exemplarium varietatem;& quòd non eamdem omnes, in annorum illorum enumeratione, methodum ordinemque ſervarint; mirum dictu, quo pacto, quot ſunt pænè capita, (ut vulgari proverbio dicitur) totidem de ijſdem Scriptorum ſententiæ reperiantur. Ab Orb. Cond. Ant Natal. Chr.

Sunt enim & quidem probatiſſimi, tàm veteres, quàm recéntes; (EVSEBIVS, ORIGENES, CHRYSOSTOMVS, & ipſe OROSSVS, ALFONSVS, alijque, ſed præſertim Græci) qui annos ab initio Mundi, ad CHRISTVM Dom. putent, plus minus, 5199. Alij; Hebræi maximè, & permulti Latini, plus minus, 3952. Diſcrimen notabile in 1247. annis. ut cæteros prætereamus.

Huius autem diſcriminis origo profluxiſſe videtur, ex Græcâ Bibliorum per Lxx. Interpp. tranſlatione. qui ſuper annorum numero in primâ & ſecundâ Ætatibus; ab Orbis, ſcilicet Conditu, ad Diluvium: Item à Diluvio, ad Ortum Abrahami, minus cum Hebraico contextu conveniunt. Ibi namque Lxx. Interpp. annos putant 2242. Hebræi verò, tantùm 1656. (Exceſſus annor. 586.)

Hic, ijdē Lxx. annos numerant 942. Hebræi, tantùm 292. (Exceſſus annor. 650.)

Quò fit, ut numerus annor. ab Orb. Cond. ad Natum Abrahamum, ex Lxx. collectus, alterum ex Hebr. ſuperet universè, 1236. vel adiecto etiam Cainano (quem Hebræi penitùs prætermittunt) 1366.

In numero autem annorum, pòſt ABRAHAMI Ortum, exiguum admodum diſcrimen eſt inter utriuſque fictionis Chronographos. Euſebius namque, ab Ortu ABRAHÆ, ad CHRISTI Dom. Natalem, ponit annos 2025. OROSIVS 2015. ni ſit error in notis. Et eadem hæc annor. ſumma parum aut nihil diſſonat, ab eâ annor. ſerie, quæ ex ſacris Libris ad exitum uſque captivitatis Babylonicæ demonſtrari; & deinceps ad CHRISTVM uſque natum, ex probatis Chronographis colligi poteſt. Niſi curioſior quorumdam recentiorum ſubtilitas obſiſtat, aut certiora edoceat.

Ex primo Lib. Hiſtoriar. Oroſij.

Ca. 1. Omnes propemodùm, qui tàm apud Græcos, quàm apud Latinos, res geſtas regum, populorumque, ad diuturnam memoriam verbis propagavérunt; initium ſcribendi à NINO, BELI F. Aſſyriorum rege, fecére. (Cteſias, Diodor. Siculus, Euſeb. Iuſtin. Caſſiodor. alij.)

An antè Vrb. C. | Ab Orb. Cond. | Ant Natal. Chr.

Hunc Belvm fuiſſe Nemrothvm, qui Geneſ. 10. Babylonem: & Ninvm eſſe Assvrem, qui Niniven ædificárit; hinc colligunt. quòd Veteres teſtentur Babylonem à Belo conditam, & Niniven à Nino. (Diodor. l. 2. c. 1.) Et in ſacris litteris primus in Orbe rex Nemrothvs; & iuxtà profanos Belvs. (B. Avgvst. in Assvre diſcrepat, qui ex ſtirpe Semi fuerit: Nemrothvs verò, ex Chuſo, Nepos Chami. ex eodem Gen. cap.)

Ego autem (inquit Orosivs.) Initium miſeriæ hominum ab initio peccantis hominis ducere inſtitui; paucis delibatis.

1. Sunt autem ab Adamo, primo homine, uſque ad Ninvm, magnum (ut dicunt) regem, quandò natus eſt Abrahamvs (anno eiuſdem regis 43. auctore Evseb.) Anni mmmcxciv. (qui à profanis hiſtoriographis, vel omiſſi, vel ignorati.) De quibus Euſeb.

Quum divinam ſcripturam diligenter evolveris; A Nativitate Abrahæ, uſq; ad totius Orbis Diluvium, invenies retrorſum, ann. 952.

Item. A Diluvio uſq; ad Adam. 2242. *Coniunctè* 3194.

2. A Nino autem, vel ab Abrahamo nato, uſque ad Cæſarem Auguſtum, hoc eſt, ad Christi Natalem, (qui incidit in annum Imperij Cæſaris Auguſti xlii. quo Iani Portæ clauſæ ſunt; & Parthi in ordinem redacti; atque ita bella toto Orbe conquiérunt) Anni colliguntur, 2015.

(*In quibus quidem annis, ſe inter auctores ſcriptoréſque omnium penè otia negotiáque trivérunt.*)

(Ex Martyrologio Romano, ad xxv. Decemb. hæc universè eſt annorum ſupputatio, quâ Catholica Dei Eccleſia, quotannis, in Faſtis ſuis denuntiat Natalem Dom. Iesv Christi.

Anno à Creatione Mundi. 5199.

A Diluvio. 2957.

A Nativitate Abrahami. 2015.

A Moyſe, & Egreſſu populi Iſrael. ex Ægypto. 1510.

Ab Vnctione Davidis in regem. 1032.

Hebdomade, iuxta Prophetiam Danielis, 65.

Olympiade. 194.

Anno ab Vrbe Româ Cond. 752.

Anno Imperij Octaviani Auguſti, 42.

(Iesvs Christvs naſcitur ex Maria Virgine.)

(*Sic quidem* Orosivs *primo capite generatim & obiter ab Orb. Cond. ad* Christvm, *colligit ann. 5199.*)

At quoniam idem ſub finem eiuſdem 1. capitis, dicturum ſe promittit, Ab Orbe Condito, uſque ad Vrbem Conditam: & dehinc uſque ad Cæſaris Auguſti Principatum, Christiqve Natalem, &c. clarioris doctrinæ ergô, neceſſe erit Annos 2. membri ſic diſtinguere.

A Nino, qui eo tempore, quo natus eſt Abrahamus, regnavit; ad Vrb. Cond. an. 1300.

Ab Vrb. Conditâ, ad Christi *Dom. Ortum, ſive ad XLII. Auguſtéi Imperij annum, an. 715. Sum. 2015.*

Et ſpeciatim ijdem anni ex rerum geſtarum, quæ ab Orosio commemorantur, compendio, ſic colligi poſſint.

NINVS.

1300. M, ccc. (veriùs, 1337.) Ninvs, primus, (ut ipſi ſcilicet profani ſcriptores volũt. 3147. 2052.
Qui. licet ordine tertius, cæteris eminere voluit. Πρῶτος τῶν ἐις ἱςορίαν καὶ μνήμην παραδεδομένων. Diod. Sic.) propagandæ dominationis libidine, arma foras extulit: toti Aſiæ, exceptis Indis imperitavit: Euxinum Pontum perdomuit: Scythicam Barbariem exercitavit: Zoroastrem, Bactrianorum regem, oppreſſit.

Hic autem annus, antè Vrb. Cond. 1300. Ninianæ expeditionis, (uti videtur

Orosivs

An. poſt Vrb. C. OROSIVS ſentire) fortè primus, ſecundus aut tertius, &c. fuiſſe cenſeatur. Et, Ab Orb. Cond. ſive ab Adamo, 3184. (veriùs, 3147.) Antè Nat. CHRISTVM, 2015. (veriùs, 2052.) Ann. ab Orbe C. Ant. Natal. Chr.

Si namque Abrahamus, ut ait EVSEB. natus eſt XLIII. Nini regnantis anno. hic annus M. CCC. ante Vrb. Conditam, non poteſt æquabiliter aptari ſupputationi annorum ab Adamo, uſque ad Nat. Abrahamum; & ſic deinceps. quòd minus probabile ſit, tum demùm Ninum cæpiſſe imperij ſui fineis proferre, quùm iam XLIII. regni annos expleviſſet.

Neque anni illi à NINO, ſive ab Abrahamo, nato, ad CHRISTI Ortum, ſic dividi; ut Mille Trecenti numerentur à NINO, ad Vrb. Cond. (quod hîc facit OROSIVS.) Et reliqui, ex bis Mille Quindecim, Ab Vrb. Cond. ad Nat. CHRISTVM. Sic enim tantùm eſſent, Ab Vrb. Cond. ad CHRISTVM, anni 715. quùm ſint, vel ipſo OROSIO teſte, lib. 6. cap. 22. anni 752.

Dicemus itaq; hunc expeditionis annum eſſe imperij Niniani ſextum; ſive Triceſimum ſeptimum, antè Nat. Abrahamū; & hic numerari debere M. CCCXXXVII. annos antè Vrb. Conditā. Vt ſit annus ab Orb. Cond. 3147. Et ante Nat. CHRIST. 2052. Qui efficiunt ſimul annos illos 5199. Ex Euſeb. de quibus initio.

Sequemur nihilo minus Chronologiam OROSII, æquali temporum diſcrimine.

Hic autem NINVS cruentam vitam, L. annos, per totam Aſiam bellis egit. (Lib. 2. cap. 3. regnâſſe eum dicit LII.)

SEMIRAMIS.

1250. Eidem mortuo SEMIRAMIS uxor ſucceſſit; virum animo, habitu filium gerens. avidoſque iam uſu ſanguinis populos, per XLII. annos, cædibus gentium exercuit. Æthiopiam bello oppreſſam imperio adiecit; & Indis bellum intulit. 3097. 2002.

De eâdem (OROS. lib. 2. cap. 2.) Babyloniam urbem inſtauravit; caputque regni Aſſyrij ut eſſet, inſtituit. Et c. 3. Medio imperij ſui tempore Babyloniam regni caput condidit. Libri autem eiuſdem cap. 4. Babyloniam à NEMRODO Gigante fundatam, à NINO vel SEMIRAMIDE reparatam multi prodidére. Et cap. 2. A primo anno imperij NINI uſquequo Babylon à SEMIRAMIDE inſtaurari cœpta eſt, intervenére anni 64.

Ca. 5. Continus Arabiæ regio, quæ tunc Pentapolis vocabatur, (uberrimus, Sodomorū & Gomorrhæorum, Adamæ, Seboim, & Segor, urbium quinque, tractus) igne cœleſti penitùs arſit. Geneſ. 19. (Meminit, inter alios Tacitus, lib. 21.) 3287. 1912.

Ca. 7. Telchines (Sicyonij, an Cretes?) & Carpathij (quorum tanta olim celebritas, 3377. 1822.
1070. ut nomen vicino mari dederint) pervicax prœlium, adversùs PHORONEVM, regem Argivorum in Peloponneſo (auct. Euſebio, Secundum) & Parapaſios (fortè, Paraſios, qui, apud Sequeſtrem, Arcadiæ populi) geſſérunt. Et victi, Rhodum Inſulam cepérunt, & habitârunt.

1040. In Achaiâ, ſævum Diluvium vaſtatione plurimâ totius pænè provinciæ fuit. quod quia OGYGII, qui tunc Eleuſine, conditor urbis & rex erat, temporibus effuſum eſt; nomen loco ac tempori dedit. (B. Aug. lib. 18. c. 3. De Civit. Dei.) 3407. 1792.

Ca. 8. Apud Ægyptios inſolita frugum ubertas; & deinde pænuria atque intolerabilis 3439. 1760.
1008. fames, (VII. utraque annorum) cui IOSEPHVS, Patriarchæ IACOBI F. vir iuſtus & ſapiens, divinâ providentiâ ſubvenerit. (Gen. cap. 44. Iuſtin. lib. 36.) Fuit hæc fames, magna, rege Ægyptiorum Dioſpolitâ, cui nomen erat AMASIS. Quo tempore BALEVS Aſſyrios; Argivos APIS regebat. (B. Auguſt. lib. 18. cap. 4.)

Ca. 9. AMPHYCTION tertius à CECROPE (Cranao per vim pulſo) in Atticâ regnavit. 3637. 1562.
810. Tum quoque Aquarum illuvies maiorem partem populorum Theſſaliæ abſumſit. Quod Diluvium Deucalionéum dictum, proptérea quòd DEVCALION, qui in montis Parnaſſi circuitu, tunc regno potiebatur, ratibus ad ſe confugienteis, & ſuſceptos, per gemina Parnaſſi iuga aluerit ac foverit. A quo propter eâ genus hominum reparatum ferunt.

Peſtes quoq; plurimę & diri morbi in Æthiopiâ viguére. (Teſtis Plato, Timæo.)
Liber Pater Indiam ſubactam cædibus opplevit.

C. 10. Infanda Ægyptijs mala, atque intolerabiles plagæ incubuérunt. quòd populum 3642. 1557.
805. Dei, hoc eſt, Iſraelitas, & genus Ioſephi, (cuius ope & induſtriâ multis antè annis fuerant cōſervati) ſervitio oppreſſum laboribus cruciarent: Neque niſi decē plagis onerati ac protriti, MOSE duce, dimitterent. Et mox peſſimâ pænitentiâ dimiſſos perſequi auſi; ultima nefandæ pervicaciæ expendére ſupplicia. Hebræis namq; tutò per ſicca Maris Rubri gradientibus, refuſis à tergo adſtantium aquarum molibus, obruta eſt & interfecta, unà cum rege ſuo, univerſa Ægyptiorum multitudo.

His etiam temporibus, adeò iugis & gravis æſtus incanduit, ut Sol per devia

An poſt Trb. C. | Ann. ab Orb. C. | & antè Nat. Ch.

tranſvectus, univerſum orbem non calore adſeciſſe, ſed igne torruiſſe dicatur. Ex
quo quidam etiam, dum non concedunt Deo ineffabilem potentiam ſuam, inaneis
ratiunculas conquirentes, ridiculam PHAETHONTIS fabulam texuérunt. (PLATO,
Timæo. OVID. Metamorphoſi.)

C. 11. Inter ÆGYPTI & DANAI fratrum liberos, quinquaginta paricidia unâ nocte 3672. 1527.
775. commiſſa ſunt. Et DANAVS regno Ægypti, flagitioſè parto, pulſus; Argos conceſ-
ſit. Ibique indignè perſuaſis in facinus Argivis, STHENELAM (al. GELANOREN,
Sthenelæ F.) qui eum profugum ſuſceperat, regno ſpoliavit.

Tunc & BVSIRIDIS, in Ægypto, cruentiſsimi tyranni, crudelis hoſpitalitas, &
crudelior religio fuit. (Diod. l. 1. & B. Aug. lib. 18. cap. 12.)

Tunc etiam TEREI, Thracum regis, PROCNÆ & PHILOMELÆ ſororum, filiarum
PANDIONIS, inceſto, parricidium adiunctum; atque exſecrabilius utroque convi-
vium, per infandos cibos, additum eſt. (Ovid. Metamorph. 6.)

Iiſdem temporibus PERSEVS è Græciâ in Aſiam tranſvectus, Barbaras genteis
domuit. Et victor, genti ſubiectæ, Perſis, nomen dedit. (Herodot. lib. 7.) qui
anteà Cephenes & Artæi appellabantur.

C. 12. Regnum Aſſyriorum per 1160. annos, uſque ad SARDANAPALVM, ſub 50. pro-
pemodùm regibus, ſteterat. Quibus regnantibus, TANTALI & PELOPIS in Phry-
giâ facinora: PERSEI expeditiones: CADMI exſilium: Lemniadum flagitia: PANDIO-
NIS, regis Athenarum, fuga: ATREI & THYESTIS odia: OEDIPI paricidium & ince-
ſtus: ETEOCLIS & POLYNICIS, fratrum, duellum; & Argonautæ, commemorantur.

Babylon (cap. 3. lib. 2.) poſt annos M. CLX. & propemodum IV. quàm cōdita
erat; a Medis, & ARBATO (qui & ARBACES) ſpoliata opibus & regno. Ipſa tamen
poſteà aliquamdiu manſit incolumis. (Par ferè annor. numerus, à Conditâ Româ,
ad eius everſionem per Gothos, obſervari poſſit.)

C. 13. Atrociſsimum inter Cretenſeis & Athenienſeis certamen fuit, Cretes victores, 3887. 1312.
560. Nobilium Athenienſium liberos, Minotauro, (ferône homini, an feræ inhuma-
næ!) devorandos crudeliter addixérunt. (B. Aug. lib, 18. cap. 13.)

Iiſdem diebus, Lapithæ, & Theſſali, famoſis nimiùm certavére conflictibus. Et
Theſſali quidem à Lapithis crediti & dicti, Centauri; eo quòd diſcurrentes in bello
equites, velut unum corpus equorum & hominū præferre viderentur. (Diod. l. 4.)

C. 14. VESORES (al. Vexores) rex Ægypti, Meridiem & Septemtrionem, diviſas toto 3967. 1232.
480. pænè cœlo ac pelago plagas, miſcére bello; aut regno iungere ſtudens, Scythis bel-
lum primus indixit. Sed illi hunc territum refugere in regnum cogunt. Deſtitutum
verò eius exercitum invadunt, omnemque belli adparatum capeſſunt. Et quò mi-
nus univerſam Ægyptum popularent; paludibus Nili ſunt impediti.

Indè reverſi perdomitam infinitis cædibus Aſiam, vectigalem ſibi fecére. Vbi per
XV. annos ſine pace immorati, Vxorum flagitatione revocantur. (Iuſtin. l. 2.)

C. 15. Eædemque uxores, paullo-poſt, ob novas & crebras maritorum in Cappadociā
& 16. Ponticam, & Aſiam interiorem, expeditiones, exſilio ac viduitate permotæ; arma
ipſæ ſumſére, Amazones dictæ, (ab inuſtis infantium puellarum dexterioribus ma-
millis.) Atque adeò, Europam, atque Aſiam, hoc eſt, plurimas fortiſsimaſque Mū-
di parteis pervagatæ, c. pænè annis, partim Veteres Vrbeis evertérunt; partim no-
vas (Epheſum, Smyrnam, Myrinam aliaſque) conſtituérunt.

C. 17. Raptus HELENÆ, Coniuratio Græcorum & Concurſus Mille navium. Dein, 1182. 1182.
430. decennis obſidio, ac poſtremò famoſum Troiæ exſcidium, commemorantur.

C. 18. Paucis præterea annis intervenientibus, Æneæ è Troiâ profugi in Italiam ad-
ventus, (teſte B. Aug. l. 18. c. 19.) Regnante ibi LATINO: apud Athenienſeis,
MNESTHEO: apud Sicyonios, POLYPHIDE: apud Aſſyrios TAVTANE. Apud Iudæos
autem iudex erat LABDON (vulgò Abdon.)

Mortuo autem LATINO regnavit ÆNEAS 3. annis. quo tempore Sicyoniorum
rex iam erat PELASGVS, & Hebræorum Iudex SAMSON.

Horum prætereà temporum medio interiacente, exſilia naufragiaque Græco-
rum ab Expeditione Troianâ revertentium.

Peloponnenſium, Laconum & Heraclidarū clades; CODRO, rege Athenienſium,
pro patriâ moriente. quùm ſe hoſtibus interficiendum ignotus obieciſſet; & ſuis
victoriam morte voluntariâ, ex oraculo, peperiſſet. (B. Auguſt. ibidem.)

C. 19. Noviſsimus apud Aſſyrios regnavit SARDANAPALVS, vir muliere corruptior. ab 4383. 816.
64. ARBATO (qui aliis Arbaſtus, & Arbaces) Medorum præfecto, victus.

Exin regnū Aſſyriorū in Medos cōceſsit. Quo an. apud Latinos PROCAS, AMVLII
& NVMITORIS Pater; avus autē RHEÆ SILVIÆ, quæ mater ROMVLI; regnare cæpit.

A quo initium Romanæ Hiſtoriæ; uti à Nino, Antiquæ.

Eodem pænè tempore Iſraelitarum regnum. finitâ Iudicum poteſtate (quorum
poſtremus SAMVEL, HELI ſuccidaneus) a SAVLE rege ſumſit exordium.

Regnum

An. pòſt Vrb. C. | Ann. ab Orbe C. | Ant Natal. Chr.

Regnum deinde, in Aſiâ maiore, per varios eventus, ad Scythas, ad Chaldæos, (qui digreſſo in Medos ARBACE partem regni penes ſe retinuére; & Babyloniam ſibi vindicárunt) & rurſus ad Medos parili viâ rediit.

Medis dein PHRAORTES imperitavit. Et creberrimis Perſarum Aſſyriorumque bellis, duos & viginti, regni ſui annos, conſumſit.

Poſt hunc DEIOCES (vulgò perperàm Diocles) auctum latè imperium moriens ASTYAGI dedit.

Hunc CYRVS, ex filiâ MANDANE Nepos, apud Perſas genitus, regno exuit; & Imperio Medorum finem impoſuit.

Et Babylon eo tempore à CYRO rege ſubverſa, aut ſubacta eſt; quo primùm Roma regio Tarquiniorum dominatu liberata. *Vt tunc Orientis occidiſſe imperium, & exortū eſſe Occidentis videatur.* Et Iudæorū apud Babylonios captivitas nõnihil relaxata.

Eâ tempeſtate PHALARIS Siculus Agrigentinos arrepta tyrannide populabatur. (Illum alij reijciunt ad ann. V. C. 109.)

C.21. Lacedæmonij, contrà Meſſenios, propter ſpretas Virgines ſuas in ſolenni ipſorum ſacrificio, per annos XX. indefeſſo furore bellantes, ruinæ ſuæ totas Græciæ vireis implicuére. Et vix tandem eoſdem ſæpiùs rebellanteis domuérunt. 4427. 772.

Dehinc porro per L. annos, incertâ ſemper victoriâ, inter eoſdem, Lacedæmonios & Athenienſeis, terrâ marique pugnatum eſt. Thebanis in ſocietatem belli, modò ab his, modò ab illis, adſcitis. (THEVCYD. de bellò Peloponneſ.)

Ex Libr. 2. Hiſtoriar. Orosian.

Ca. 4. Anno poſt exſcidium Troiæ, CDXIV.* (al. CDXXXII. Suprà idem OROSIVS, cap. 17. adſignavit 430. annos, antè V. C. Raptui Helenæ, & cæteris. Vt decidantur X. anni obſidionis Troiæ, reſtarent 420.) 4447. 752.

1. Forte fuerunt.

Olympiade VI. (quæ quincto demum quoque anno, quattuor in medio expletis, circà Solſtitium æſtivum, menſe Iunio, apud Elidem Græciæ civitatem, Agone & Ludis exerceri & celebrari ſolet.)

VRBS ROMA, in Italiâ, à ROMVLO & REMO, geminis, ceu auctoribus, condita eſt Palilibus, ſive a. d. XI. Kalend. Maj.

Omnes pænè volunt Olympiadis VI. anno quarto conditam eſſe. aut veriùs Olympiade VII. Sic tamen, ut nec annus primus Olympiadis ſeptimæ; nec ſecundus, vocari debeat annus primus Vrbis Conditæ; ſed annus primus Vrbis complectatur partem extremam anni primi, iſtius Olympiadis; & partem priorem anni ſecundi. & in cæteris ſimili modo. *Hinc illa diverſitas Calculi VARRONIANI & CATONIANI*, quæ vulgò iactatur. Annus namque Romanus multò poſt initium ſumſit, a. d. Kalend. Ianuar. quando novi creabantur Conſules.

B. Auguſt, lib. 18. cap. 22. de Civit. Dei. Tempore, inquit, quo Roma condita eſt, rex erat in Iudâ, cuius nomen ACHAZ, Pater EZECHIÆ.

In eâ verò Hebraici populi parte, quæ appellabatur Iſrael, regnare cæperat OSEE (13. anno regni ACHAZI, & 1. OSEÆ. (Quem quidem OSEEN, octennio pòſt, SALMAN-ASSAR, rex Aſſyriorū, expugnatâ Samariâ, cum X. Tribubus, captivū abduxit.

Romani per CCXL. & III. annos, Regum VII. *ROMVLI, NVMÆ POMPILII, TVLLI HOSTILII, ANCI MARCII, TARQVINII PRISCI, SERVII TVLLII, & TARQVINII SVPERBI*, dominationē pertulérunt. Vide tract. infrà in Appendice.

243. (Olymp. 68.) Excuſſo iam iugo, & abiurato Regiæ poteſtatis nomine, BRVTVS primus apud Romanos Conſul, collegâ L. TARQVINIO COLLATINO, factus eſt. Et LEIBERTAS populo Romano adſerta. 4690. 509.

C.6.7. Eodem ferè tempore (al. 213. anno Vrb. C.) CYRVS, Perſarum rex, de quo ſup. tunc Aſiam, Scythiam, totumque Orientem armis pervagabatur; quo TARQVINIVS SVPERBVS, vel rex, vel hoſtis, Vrbem aut ſervitio premebat, aut bello.

Ille Babylone captâ, bello in Lydiam tranſlato, CRÆSVM Lydorū regem cepit: & Lydiæ regno, quod 230. annis ſteterat, finem impoſuit. Et Iudæis è captivitate in patriam redeūdi copiam fecit. Dumque bellum Scythis infert, à TOMYRI reginâ, cum univerſis copijs, interfectus eſt.

Ca. 8. CAMBYSES, CYRI F. ſubactâ Ægypto, cunctam Ægyptiorum religionem abominatus, cærimonias eorum & templa depoſuit.

Iudæi verò beneficio & comitate CYRI in patriam reſtituti, ſub ſuis ducibus & Sacerdotibus agebant. Parvo tamen ſucceſſu, vicinis pertinaciter opus Templi, & murorum Vrbis, impedientibus. (1. Eſdr. 4.) Dux autem primus fuit ZOROBABEL; & ſummus Sacerdos IESVS, Ioſedeci F.

An. poſt Vrb. C. | Ann. ab Orb. C. | & antè Nat. Ch.

Poſt Cambyſem, Magi duo, ſub nomine, (Smerdis) quem occiderant, regis, re-
gno obrepere auſi; ſed mòx deprehenſi & oppreſſi ſunt. (Herod. & Iuſtin.)
246. Porsenna, Etruſcorum rex, Tarquinios exſules manu reducens, virtute Ro- 4692. 507.
manorum perculſus, neglectis Tarquinijs, pacem cum Romanis fecit.

Sub idem tempus, Darius, Hyſtaſpides, unus ex ijs, qui Magorum audaciam ferro coërcuerant; conſenſu omnium rex creatus, Aſſyrios, & Babyloniam à Perſis deficientem, bello recuperavit. Scythas, eorumque regem Accirum, (al. Antyrũ) bello fruſtrà, & cum clade ſuorum, laceſſivit. Aſiam, Macedoniamque adgreſſus perdomuit: Iönas navali prœlio ſuperavit. Ab Athenienſibus, adversùs quos DC. M. ſuorum adduxerat, duce Miltiade, qui X. armatorum civium Millia, & Platæenſium Mille auxiliarios, tantùm in procinctu habebat; in campis Marathonijs, memorabili prœlio victus, in Perſas refugit.

253. Nono poſt exactos reges anno, primus Romæ Dictator creatus eſt T. Lartius, 4699. 500.
& Mag. Equit. Sp. Cassius.
275. Idem Darius, quùm bellum inſtauraret, & ulciſci victores Græcos moli- 4722. 477.
Olymp. 7 retur; in ipſo adparatu concidit.

Eo ferè tempore Romæ Popilia Virgo Veſtalis, ob crimen ſtupri, viva defoſſa eſt, ex Senat. Conſulto.

Ca.9. Zerxes, Dario Patri in regnum ſuccedens, bellum adversùs Græciã à Patre
10.11. ſuſceptum per quinquennium inſtruxit: ut DCC. M. armatorũ de regno, & CCC. M.
de auxilijs: Roſtratas etiam naveis Mill. CC. Onerariarum autem III. Mill. numero, habuiſſe narretur.

Huic incredibili multitudini primùm Leonides, rex Spartanorum, cum IV. Millib. hominum, in anguſtijs Thermopylarum, per quatriduũ obſtitit. Victor proculdubio futurus, niſi cum ſuis (Sexcentis) Spartanis, glorioſè mori elegiſſet.

Deinde, quùm iam bis in terrâ victus rex eſſet, prœlio navali, à Græcis, duce Athenienſium Themistocle, maiore ſtrage profligatur.

Poſtremò, quùm iam ipſe in regnum ſeſe recepiſſet; & ad Abydum, mare Helleſpontium, ob pontem interruptum, piſcatoriâ ſcaphâ, clanculum, & nullo comite traieciſſet; eodem die tum Mardonius, cui reliqua belli, cum CCC. armatorum M. rex commiſerat, in Bœotiâ, ſive ad Plateas, poſt bis incenſas Athenas, egregiè à Græcis vincitur, & occidione cum reliquis ſuis occiditur. Tum Perſarum alia manus, in Aſiâ, ſub monte Mycale, navali congreſſu ſuperatur.

C. 12. Romæ, ſuſpenſo ibidem ad modicum bello, gravis peſtilentia per univerſam
290. Vrbem vehementer incanduit. qua Æbutius & Servilius ambo Conſules, 4736. 463.
præter infinitos alios, abſumti.

Hunc annum eſſe quidam volunt, ſecundum Darii (qui & Artaxerxes Longimanus, (de quo Eſdr. 1. c. 4. Item Aggæi & Zachariæ c. 1.) poſt quem, conſequantur deinde LXX. hebdomadæ, de quibus Daniel. 9. cap. hoc eſt; ſimul 490. anni. Quibus expletis Christus occidendus, & Hoſtia veteris Legis defectura eſſet.

290. Romæ Cives exſules, ſervique fugitivi, duce Herdonio, viro Sabino, inva- 4737. 462.
ſerunt incendéruntque (al. inſcendérunt) Capitolium. Vbi Valerius Coſ. indi-
gnam de ſervis victoriam ſuâ morte fœdavit.
291. Minucium Conſulem, congreſſum prœlio, Æqui Volſcique ſuperárant; & 4738. 461.
fugientem in Algido fame ferroque auxerant. Quùm Quinctius Cincinna-
tus, ab aratro arceſſitus, Dictator, artam obſidionem, oppreſſo hoſte, ſolvit: &
victor iugum boum Æquis impoſuit: victoriamque, quaſi ſtivam tenens, ſubiu-
C. 13. garos hoſtes prae ſe primus egit.
299. Legati à Romanis ad Athenienſes, qui Solonis leges ad ſe deferrent, miſ- 4746. 453.
ſi. Et arma Romana, fames peſtilentiaque compeſcuit.
300. Poteſtas Conſulum Decemviris tradita, conſtituendarum Legum Atticarum, 4747. 452.
(ſive è Græcia advectarum) gratiâ, magnam reip. perniciem invexit. quod ablegatâ religione Conſulum, emicuerit agmen tyrannorum. Idque

Olympiade, inquit, 95. (al. 85.) & fortè 82. ex Euſebio, quem Oroſius eâ in re ferè auctorem ſequitur.) Olympiade verò 103. & 105. per totum ferè annum crebri & graves in Italiâ terræ-motus. Deinde iugis & torrida ſiccitas; ut præſentis tunc futurique anni ſpem gignendis terræ fructibus abnegárit. Fi-
327. denates ab Æmylio III. Dictatore, captâ urbe, domiti tandem anno 4774. 425.
Vrb. Cond. CCCXXVII. (Liv. lib. 4.)
C. 14. Quùm Rhegini apud Siciliam diſcordiâ laborarent, & in duas parteis civi-
335. tas per diſſenſionem diviſa eſſet; pars una veteranos ab Himerâ, urbe Siciliæ, in 4782. 417.
auxilium vocavit. Qui mox civibus ſine diſcrimine cæſis, Vrbem cum coniugibus & liberis ſociorum, occupavérunt.

Catanenſes

An. poſt Vrb. C. | Ann. ab Orb. C. | & antè Nat. Ch.

Catanenſes quoq; quùm Syracuſanos graveis infeſtoſq; paterentur; ab Athenienſibus auxilia popoſcerunt. Et Syracuſani tandem auxilium à Lacedæmonijs petût.

Hinc grave diuturnumque inter Lacedæmonios & Athenienſeis in Siciliâ bellum. Quo ſatis adverſo per biennium conflictati Athenienſes, alijs domi malis circumveniuntur. Totâ pænè Græciâ, atque adeo DARIO etiam, Perſarum rege conſpirante, quaſi ad commune incendium reſtinguendum, bono publico congeſtis viribus conſuleretur.

Alternante diu multumque, inter duos Græciæ Principes populos, terrâ marique, victorias & clades fortunâ; expugnatæ ſunt à Lacedæmonijs, ſocijſque, Athenæ; & rectores Triginta civitati impoſiti.

Qui quidem annus etiam morte DARII, Perſarum regis, & exſilio DIONYSII Siciliæ Tyranni, fuit inſignis.

Triginta autem rectorum Athenis regimine in tyrannidem converſo, THRASYBULUS cum exiguis exſulum civium copijs, Tyrannos vincit: & patriam cum libertate recuperat. Et plebiſcitum interponit; *Nequa præteritarum rerum mentio fieret.* Quod pactionis genus, quaſi novam vitæ inſtitutionem, novamque felicitatem ſtatûs ſui informantes, *Ἀμνηστίαν* vocavérunt. i. oblivionem, abolitionemque malorum, ſive præteritarum iniuriarum.

Vix intercedente biennio, poſt *ἀμνηστίαν*, SOCRATES ille clariſsimus Philoſophorum, adactus malis, veneno ſibi vitam extorſit.

C. 18. Iiſdem ferè diebus, bellum civile, vix parricidio terminatum, apud Perſas gerebatur, inter ARTAXERXEM & CYRUM, DARII FF. de regno ambigenteis.

CYRUS, qui prius fratrem in prœlio vulnerátat, & fugere compulerat; mòx à coborte regiâ oppreſſus, certamini finem dedit.

Nobilis tum Græcorum militum, duce XENOPHONTE, è Perſide, in Europam reditus.

His deinde temporibus, graviſsimo terræ-motu concuſſa Sicilia. Inſuper exæſtuantibus Ætnæ montis ignibus, favilliſque calidis, cum maximo agrorum villarumque detrimento, vaſtata. (Quemquidem Terræ-motum accidiſſe anno 3. Olympiad. XXCVIII. Anno 5. belli Peloponneſ. commemorat DION. l. 12.)

Tunc etiam Atalante, civitas Locris adherens, repentino maris impetu abſciſſa, atque in Inſulam deſolata eſt.

C. 19. Obſidio Veiorum, x. continentibus annis magis Romanos obſidenteis, quàm
355. obſeſſos, detrivit. Vrbs tandem cuniculis capta. 4802. 397.

Sub idem tempus Galli Senones, duce BRENNO, Cluſium in Tuſciâ obſident. Et indignatione permoti, quod Legatos Romanorum (qui tunc componendæ inter eos pacis gratiâ venerant) in acie vidiſſent adversùm ſe pugnanteis; omiſſâ Cluſij obſidione, totis viribus Romam contendunt. FABIUM Coſ. cum exercitu ſibi obvium ad Aliam profligant. Patentem Vrbem penetrant: Senatores trucidant, & Vrbem incendunt. Arcem Capitolini montis (in quam iuventus, vix Mille hominum, ſe receperat; obſident, & fame alijſque incommodis urguent. Et tandem Mille auri libris diſceſsionis pretium pacti ſunt. Hos tamen CAMILLUS, tunc exſul, egregiè vicit, & ultus eſt. *Quo anno hæc geſta ſint, patet ex 1. cap. lib. ſequentis.*

EX LIB. III.

Ca. 1. Hunc annum, ſicut graviſsimũ, propter ignotã ſibi captivitatem, Roma perſenſit;
364. ita magnificum, propter inſolitam pacem, Græcia habuit. (Plin. c. 1. l. 34.) 4811. 388.

Quo ſiquidem tempore Galli Romam captam incenſamque tenuérunt ac vendidérunt; ARTAXERXES, rex Perſarum, diſcedere ab armis, & quieſcere in pace universam Græciam, per Legatos, præcepit.

Poſtquam Spartani, qui Athenienſium iam potiti, univerſam non modò Græciam, ſed Aſiam etiam ſpe dominationis hauſerant; & toti Orienti, duce AGESILAO, bellum moverant; varijs cladibus, inter varia victoriarum tropæa, tum à CONONE Athenienſi, Perſicæ claſsis ductore; tum ab EPAMINONDA, Thebanorum duce, inter alios, (ipsâ Spartâ tantum-non in extremum diſcrimen, nec ſemel inſultantibus de propinquo hoſtibus, adductâ) exhauſti & confecti; non illubentes paci acquieviſſent. (Polyb. lib. 1. circà Olymp. 96.) Et ARTAXERXES ne, ne ſe in Ægyptio bello occupato, aliqua in regnum ſuum tentaretur irruptio, haud temerè metuerer.

Lacedæmonij nihilo minus, dum cæteri domeſtico otio torpeſcunt, inquieti, bello furtivo Arcadas laceſſunt; & Cromnum intercipiunt. Hi contrà, Thebanorum

An. pòſt Vrb. C. norum auxilio, amiſſa bello repetunt. EPAMINONDAS Spartam tantum non intercipit, à Centum vix ſenibus repulſus. Prœlium ad Mantinéam committitur. ubi Thebani Lacedæmonios vincunt; ſed amiſſo duce EPAMINONDA, qui è vulnere deceſſit. — Ab Orb. Cond. — Ann. Natal. Chr.

Ca. 3. Sævisſimo terræ motu Achaia univerſa concuſſa eſt, quo tempore duæ civi-
376. tates, Bura & Helice, abruptis locorum hiatibus devoratæ. (Strab. lib. 8 biennio 4823. 376.
(*Olymp.* antè pugnam Leuctricam.)
100. Euſeb. 102. Intereà Romani, qui per LXX. ann. ab civitate Volſcorum, præteteà Faliſco-
Strabon. rum, Æquorum & Sutrinorum, aſsiduis bellis fuerant attriti; tandem his pæné tem-
Eſq; hic poribus, CAMILLO duce, eaſdem cepére civitates; & redivivo finem fecére cer-
annus ex alior. ſup- tamini. Nec multo-poſt Præneſtinos, ad flumen Aliam, T. QVINCTIO pugnan-
putatione, 385. ab te, vicérunt.
V.C.) L. GENVCIO & Q. SERVILIO Coſſ. ingens univerſam Romam peſtilentia in-
Ca. 4. vaſit. (Liv. initio lib. 7.) Cui ſedandæ auctores fuére Pontifices, ut Ludi ſcenici
384. Dijs ſcilicet expetentibus ederentur. hoc eſt (ut interpretatur Oroſ. & Lectorem 4831. 368.
ad diſputationem ſuper ea B. AVGVSTINI contrà Ludos iſtos, l. 3. c. 17. De Civ.
Dei, remittit) pro depellendâ temporali peſte corporum, perpetuus animorum
morbus arceſſeretur.

Ca. 5. Anno conſequente, dùm ijſdem Coſſ. medio urbis, terra diſsiluiſſet; & diu ad
ſpectaculum terroremque cunctorum patenti voragine impudens ſpecus maneret;
nefanamque vivi hominis ſepulturam, Dijs interpretibus, expeteret; M. CVRTIVS, vir eques armatus, ſui præcipitio, improbis faucibus ſatisfecit. (Liv.
lib. 7. B. Aug. lib. 4. cap. 20.)

Ca. 6. Iterùm terribilis Gallorum inundatio, iuxtà Anienem fluv. ad IV. ab Vrbe la-
388. pidem, conſedit. Vbi MANLIVS TORQVATVS (à torque hoſti detracto dictus) 4835. 364.
(*Faſti* pugnam ſingulariter inchoavit. (Agell. lib. 9. c. 13.) Et T. QVINCTIVS DICTATOR
Conſular. cruentiſsimo congreſſu prœlium confecit. Fugati ex eo prœlio Galli, dum inſtau-
hunc ann. numerant ratis iterùm copijs in bellum ruunt, à C. SVLPITIO POETICO, Dictatore, ſuperati
392. Quod de- ſunt. Tuſci quoque paullo-poſt à C. MARCIO debellati, octo Millibus captis.
inceps obſervo.) Tertium autem prœlium adversùs Gallos, in prædam, per maritima loca ab Al-
banis montibus, diffuſos, M. VALERIVS, auxiliante Corvo alite (undè Corvini nomen) confecit; occiſo provocatore Gallo, & hoſtibus in fugam dilapſis.

Ca. 7. Legati à Carthagine Romã miſſi ſunt, fedusq; pepigérunt (amicitiã ac ſocietatẽ
402. petentes.) Ex quo orta graviſsimorũ bellorum ſemina & mala in annos plurimos. 4849. 350.
(*Faſt.* Hiſce etiam diebus ALEXANDER Magn. natus eſt. Magnus ille miſeriarum gur-
Capitol. an. eſt ges, & atrociſsimus totius Orientis turbo. (Al. Vrb. C. 397.)
401. Coſſ. Tunc etiam OCHVS, qui & ARTAXERXES, (ESTHERÆ, ut nos
M. Valerio Corvo quidem opinamur, maritus) peracto in Ægypto bello, plurimos Iudæorum,
& M. Apodaſmo captâ, in tranſmigrationem egit, atque in Hyrcaniam ad Mare
Popillio Lanatr.) Caſpium collocavit. undè aliquando erupturos opinio eſt. Sidonem delevit, &
Ægyptum ſub Perſarum redegit imperium, (cap. 10. ESTHER. & Diod. lib. 16)
Illi ARSES F. ſucceſsit: & huic poſt triennium DARIVS ultimus.

Ca. 9. Romani bellum Latinis rebellantibus intulérunt, MANLIO TORQVATO &
409. DECIO MVRE Coſſ. Quo quidem bello TORQVATVS filium ſuum, licet victo- 4856. 343.
(*In antiq. Faſt.* rem, quòd iniuſſu Coſſ. Patris pugnáſſet, interemit. DECIVS autem pro exerci-
413.) tu ſe ipſe devovit, & in acie cecidit.
Anno conſequente (LIVIO, eſt, tertius pòſt dictos Coſſ.) MINVCIA Virgo
Veſtalis, ob admiſſum inceſtùm, damnata eſt; vivaque obruta in Campo, qui
Sceleratis dictus eſt.

C. 10. Parvo exin tempore interiecto, CLAVDIO MARCELLO & C. VALERIO FLACCO Coſſ. (Liv. anno 422.) de veneficijs matronarum, Romæ
quæſitum, ancillá indice & convincente: & 370. ex illis capitali ſupplicio
damnatæ. (Liv. lib. 8.)

C. 11. ALEXANDER, rex Epirotarum, Magni ALEXANDRI avunculus, traiectis in
422. Italiam copijs, quùm bellum adversùs Romanos pararet; à Samnitibus, Lu- 4869. 330.
canæ genti amicis, maximo prœlio in Lucanis victus atque occiſus eſt.
Occaſione huius ALEXANDRI, cuius ſororem OLYMPIADEM PHILIPPVS Macedo uxorem habebat; de eodem PHILIPPO, annis retrò repetitis, ea, quæ ſubijcimus, ab OROSIO commemorantur.

C. 12. PHILIPPVS Amyntæ F. ALEXANDRI Magn. Pater, regnum Macedonum ad-
13. 14. eptus xx. annis tenuit. Primum bellum cum Athenienſibus geſsit. Quibus victis
400. arma ad Illyrios tranſtulit. Indè Theſſaliam, quò ſibi equitatum Theſſalicum 4847. 352.
adſciſceret, invaſit. Arubam, (al. Arymbam) patruum OLYMPIADIS uxoris, regem
Moloſſorum, regno privatum in exſilium egit. Exin Græciam totam propè, conſi-
lijs præ-

Digitized by Google

An. poſt Vrb. C. | Ann ab Orb. C. | & antè Nat. Chr.

lijs præventam, viribus domuit. Dum namq; Græciæ civitates imperare ſingulæ cupiunt, imperiũ omnes perdiderũt; Philippo inſanas eatũ cõcertationes, veluti è ſpeculâ, obſervante: &, uti callidum doli artificem decebat, bellorum fomites alente.

Vocatus ille à Thebanis, ſive Bœotis, & Theſſalis, belli dux, adversùs Phocenſeis, Lacedæmoniorum Athenienſiumq́ue auxilijs fultos; & iam commiſſo prœlio victor; per Athenienſeis, qui anguſtias Thermopylarum inſederant, ab ingreſſu Græciæ excluſus; paratum in hoſteis bellum, vertit in ſocios: eorumq́; civitates crudeliter diripuit. Dehinc Cappadociã imperio Macedoniæ ſubdidit (quod nemo, præter Oroſium, prodidit.) Olynthum, florentiſſimam in Chalcide urbem (in quã fratres duo conſanguinei confugerant) vaſtavit, & fratres neci dedit.

Fratres duos Thraciæ reges, de regni terminis ambigenteis, ipſe iudex & arbiter delectus, vitâ regnoq́ue privavit. Et dum Phocenſibus pacem veniamq́ue daturum ſacramento confirmat; Theſſalis autem & Bœotis adfuturum ſe mòx cum exercitu reſpondet: atque ita bellum ab utriſque parari vetat: ipſe inſtructis copijs anguſta Thermopylarum occupat & munit. Vt tunc primùm ſe non Phocenſes ſoli, ſed omnis Græcia captam eſſe perſenſerit. Et crudelis paſſim victor glorioſiſſimum illud quondam florentis Græciæ corpus, in multas laceratasq́ue particulas, exſtinctâ primùm libertate, conciderit. Nam pòſt tentatum obſidione Byzantium; poſt captas Cherroneſi civitates; poſt bellum Scythis illatum; arma Athenienſibus intulit, & ad Chæronéam vicit: & cruentiſſimam victoriam in Thebanos & Lacedæmonios exercuit. Cuius adparatiſſimam in Perſas expeditionem mors inopina diſtulit, & Alexandro filio reſervavit.

C. 15. Caudinas Furculas ſatis celebreis & famoſas inſignis Romanorum fecit infamia. 4873. 326.
426. Samnites namq́ue, duce Pontio, Herennii F. victoriâ potiti, univerſum exer-
(Capit. Faſt. 432.) citum Roman. anguſtijs locorum armiſq́ue clauſum; ſub iugum miſſum, ſervitio-
q́, ſubiectum, longũ agere pompæ ordinem præcepérũt. & DC. equitibus Romanis
in obſidatum receptis, ignominioſè Coſſ. Vetvrivm & Postvmivm remiſérunt.

Anno conſequente, Infringunt Romani pactionem, cum Samnitibus firmatam; & bello ferociter vincunt, Coſſ. Papyrio.

C. 16. Eodem anno (al. 417.) Philippo Macedoni ſuccedit in regnum Alexander
17. F. Et compreſſis celeriter Græcorum motibus, & Athenienſibus bellum ultrò deprecantibus: dirutâ Thebanorum civitate: Achæis & Theſſalis iam vectigalibus: Illyrijs & Thracibus domitis; in Perſicum bellum profectus eſt. Ibi primum illi cum rege Dario prœlium, ad Granicum flum. fuit, in campis Adraſtijs. (Iuſtin. l. 11.)

Poſt primi prœlij eventum, Tyrum, urbem maritimam, maximo cum labore expugnavit. Gazam bimeſtri obſeſſam diripuit. Iaddvs, Iudæorum Pontifex, cum ſacerdotum choro, & Principibus populi, ſupplices cum Hieroſolymis excipiunt; & viſo divinitùs obiecto placant. (Ioſeph. l. 11. Antiq.)

Ipſe ab Ammone reverſus, Alexandriam in Ægypto condidit.

Alterum prœlium cum Dario fuit in Ciliciâ, ad Iſſicum Sinum. Tertium ad Arbela, urbem in Gangamelis, ad flum. Bumadum.

Quo quidem prœlio Aſiæ imperium rapuit: & Perſicæ Monarchiæ, quæ ann. circiter 230. ſteterat, finem impoſuit.

C. 18. Tunc etiam bellum Agydis, Spartanorum regis, in Græciâ: Alexandri, regis
19. 20. Epiri, in Lucaniâ: Zopyrionis præfecti, in Scythiâ, gerebatur.

Ex quibus Agis, Græciâ ſecum rebellante, cum Antipatro congreſſus, procubuit. Alexander, Occidentis in Italia adfectans imperium, à Bruttijs Lucaniſq; ſuperatus eſt. Zopyrion verò, præfectus Ponti, Scythis bellum inferre auſus, ad internecionem cum omnibus copijs cæſus eſt.

Alexander autem Macedo intereà, ſubactâ & percursâ univerſa pænè Aſiâ, Indiam petit; ut Oceano ultimoq́ue Oriente finiret imperium. Cum Poro, fortiſſimo Indorum rege, cruentiſsimum bellum geſsit.

Pòſt, quaſi circumactâ metâ, de Oceano Indum flum. Ingreſſus, Babylonem celeriter redijt: ubi eum totius orbis provinciarum legati opperiebantur. Ipſe verò miniſtri inſidijs venenum hauſit & interijt: anno ætat. 32. (al. 33.)

1. Machab. cap. 1. *Decidit in lectum, & vocavit pueros ſuos nobileis: & diviſit illis regnum ſuum, quùm adhuc viveret.*

Et Cvrt. lib. 11. Teſtatur ab exteris quibuſdam ſcriptoribus ſimiliter traditum; ab Alexandro ſcilicet provincias teſtamento fuiſſe diſtributas. quam tamen opinionem ille reijcit. Probabile eſt teſtamentum malevolè fuiſſe ſuppreſſum ab ijs, qui vel præteriti eſſent, vel maiora legatis ambirent.

C. 21. Fabio Maximo, v. & Decio Mvre iv. Conſulibus, Quattuor fortiſſimi flo- 4897. 302.
450. rentiſſimique Italiæ populi, Etruſci, Vmbri, Samnites & Galli, in unum agmen fe-
(Faſt. 457.) duſque, Romanis delendis, coiérunt. Vmbri & Etruſci, hoſte agros patrios popu-
lante, ad

An post Urb. C. | | Ab Orb. Cond. | Ant. Natal. Chr.

lante, ad ſua ruenda revocati. FABIUS, Samnites & Gallos (in agro Senſinate) DECIO, qui ſe devoverat, occiſo, & magnâ Decianæ partis ſtrage, vicit. Quam quidem cruentam triſtemque victoriam peſtilentia civitatis oneravit; & triumphaleis pompas obviæ mortuorum exſequiæ polluérunt.

C. 22. Anno inſequente, Inſtaurato à Samnitibus bello, Romani victi in caſtra fugétũt. Sed illos iterum PAPIRIUS Coſ. cæſis XII. Mil. & III. captis, felici prœlio repreſſit.

Dum eâ tempeſtate intolerabilis peſtilentia Urbem corripuiſſet; Libri Sibyllini ſunt conſulti. Et Coluber Epidaurius, cum ipſo ÆSCULAPII lapide, Romam eſt advectus. (Ovid. Metamorph. lib. 15.)

Proximo anno FABIUS GURGES Coſ. malè adversùs Samnites pugnavit. Deinde iterum Patris, FABII Maximi, auſpicijs. prœlio conſerto, non modò ingenti clade victi ſunt Samnites; ſed PONTIUS quoque ipſorum rex captus; & bello Samnitico, quod per ann. XLIX. multâ Romanorum clade, trahebatur finis impoſitus.

463. Deinde, cum Sabinis, CURIO Conſule, bellum glorioſè geſtum. 4910. 289.

DOLABELLA & DOMITIO Coſſ. Lucani, Bruttij, Samnites quoque, cũ Etruſcis & Senonibus Gallis, factâ ſocietate, quùm redivivum contrà Roman. bellum molirentur; CÆCILIUS Præt. partim ob ulciſcendam legatorum necem, quos Galli interfecerant; partim ad comprimendum hoſtium tumultum, cum exercitu miſſus, & ab Etruſcis Galliſque oppreſſus; cum VII. Trib. militum, multiſque nobilibus, & XIII. Romanor. militum Millib. interijt. Gallorum tamen reliquias P. DOLABELLA delevit ad Lacum Vadimonis.

C. 23. Mortuo, uti dictum eſt, ALEXANDRO, Macedonũ duces diverſas ſortiti ſunt provincias. Atque, inter cæteros, PTOLEMÆO, LAGI F. Ægyptus, & Africæ Arabiæq; pars, provenit. Undè Ægyptij reges, uſq; ad Auletẽ, quẽ GABINIUS reſtituit; eiuſq; filium, Cleopatræ fratrem, quem I. CÆSAR interfecit, PTOLEMÆI nomẽ tulérunt.

Phrygia maior, ANTIGONO, PHILIPPI cuiuſdam Filio, adſignata eſt. Thracia & regiones Pontici maris, LYSIMACHO; aliaque alijs.

Bella dein conſecuta inter eos, qui ex præfectis reges evasérunt, ex uno Alexandri regno exorti.

Reges Macedoniæ, PHILIPPUS, qui & Aridæus, frater ALEXANDRI: indè CASSANDER, cæterique, ad PERSEUM uſque, quem L. PAULLUS ÆMYLIUS vicit.

LYSIMACHUS in Thraciâ, & alij uſque ad Mithridatem: quem POMPEIUS Magn. domuit. Deinde Syriæ & Aſiæ reges, quorum primus Seleucus Nicanor.

Atque hæc ſunt, Quattuor illa Cornua, hoc eſt, regna, quæ DANIELIS octavo c. ex regno ALEXANDRI, Unico & ingenti Cornu, dicuntur exoritura. quo-uſq; regnum ferreum (de quo c. 2. apud eũdem DANIEL.) ſive, regnũ Roman. domabit omnia.

Atque immò Lapis abſciſſus de monte ſine manibus, hoc eſt, CHRISTUS de Virgine natus, ſuaviter ſub iugo Evangelij conteret univerſa.

EX LIB. IV.

Ca. 1. Tarentinis, quòd claſſem Romanam tum fortè prætermavigantem, ſive adremi- 4911. 288.
464. gantem, è ſpectaculo Theatri ſui proſpectam, hoſtiliter invaſiſſent, hoſtem rati,
(Agell. 470 al. ſubitò emicuiſſent, (Flor. c. 8. l. 1.) Et deinde Legatos Româ miſſos; qui de illatis
471. vel querer entur iniurijs, pulsáſſent, & ignominioſè habuiſſent; bellũ indictum. Et eorũ
472.) agri, duce ÆMYLIO BARBULA Coſ. igni ferroq; vaſtãtur: opida nõ pauca expugnãtur.

PYRRHUS, rex Epiri, præter alios, cognatã Græciæ civitatem (à Lacedæmonijs olim conditam) vindicaturus, totas Epiri ſuæ, Theſſaliæ & Macedoniæ vireis; & elephantos, uſque ad id tempus Romanis inviſos, in Italiã importat. LÆVINUM Coſ. pugnâ ad Heracléam, Campaniæ urbem, conſertâ, poſt graviſſimum totius diei certamen, immiſſis elephantis vicit; non incruentâ tamen victoriâ.

Secunda pugna, apud Aſculum, in Apuliæ finibus, fuit. (Coſſ. P. SULPITIO POETICO & P. DECIO MURE) ubi clades belli ad utroſque; ſed maximè ad PYRRHUM; victoria ad Romanos conceſſit) PYRRHUS bello fractus, AGATHOCLE Syracuſanorum rege mortuo, ad Siciliæ arceſſitus imperium, Syracuſas ſe recepit.

Ca. 2. FABIO GURGITE iterùm, & C. GENUCIO CLEPSINA Coſſ. peſtilentia gravis
(Faſt. eſt ann. 471.) Urbem ac fineis eius invaſit. (B. Aug. c. 17. lib. 3. Civit. Dei.) Quæ cum omneis, tum præcipuè mulieres pecudeſque corripuit.

469. Intereà reverſum ex Siciliâ PYRRHUM, CURIUS DENTATUS Coſ. excepit. Et 4916. 283.
tertium adverſùs Epirotas bellum, in Aruſinis campis Lucaniæ, feliciter geſſit. Et PYRRHUS V. demùm anno, quàm venerat, ab Italiã victus aufugit. (Plut. ſex annos ibi bellis conſumſiſſe tradit.)

Idem PYRRHUS poſt multa & gravia bella à reditu in Græciã geſta, apud Argos (quam urbem, Spartani regni aviditate ſeductus, obſidebat) tegulâ ictus occubuit.

Tunc apud Romanos SEXTILIA Virgo Veſtalis, convicta damnataque inceſti, ad Portam Collinam viva defoſſa eſt.

Tarentini,

An. pòſt Vrb. C. | Ann. ab Orb. C | Ant. Natal. Chr.

Tarentini, compettâ Pyrrhi morte, nova iterùm adversùs Roman. arma ſolicitant, petitis, per legatos, Athenienſium auxilijs, & acceptis. Coſſ. de Ta-

Ca. 3. rentinis, Samnitibus, Lucanis & Bruttijs triumphárunt,

475. Anno inſequente, Octavæ legionis Romani milites, (qui, annis ante IX. novum ſcelus auſi, Rheginos, quibus ſubſidio præerant, interfeciſſent; & prædam omnem opidumque ſibi vindicáſſent) obſeſsâ & expugnatâ à GENVCIO Coſſ. urbe, Romam tranſmiſsi, iuſſu populi, medio in foro, virgis cæſi, ſecurique percuſsi ſunt. 4922. 277.

(*al. 481. Papyrio Curſore, & Sp. Carvilio Maximo Coſſ.*)

Anno proximo, obſcena & dira prodigia, vel viſa Romæ, vel nuntiata ſunt.

Ca. 4. Ædes SALVTIS ictu fulminis diſſoluta.

(*al. 482.*) SEMPRONIVS Coſ. ducto in Picenteis exercitu, quùm directa, intrà iactum

478. teli, utraque acies conſtitiſſet; repentè cum horrendo fragore terra ita tremuit, ut præ ſtupore miraculi agmina hebeſcerent. Romani pauci admodum eo prœlio qui evaſére, vicérunt. 4925. 274.

(*al. 485.*)

Ca. 5. Inter multa prodigia, ſanguis è terrâ, & lac viſum eſt manare de cœlo.

480. Eo tempore Carthaginienſes, dato adversùs Roman. auxilio Tarentinis, quùm à Senatu per legatos arguerentur; turpiſsimam rupti federis labem præſumto accumulavére periurio. 4927. 272.

Vulſinienſes (al. Vulſini) Etruſcorum opulentiſsimi, quùm opem implorarent à Romanis, adversùs ſervos quondam ſuos, qui libertatem à Dominis datam in ipſos exercerant; tranſlataque in ſe rep. dominabantur, & extorres dominos procul abegerant; per Romanorum ſeveritatem, duce FABIO GVRGITE, vindicati ſunt & reſtituti.

Anno conſequente, peſtilentia ingens apud Roman. conflagravit, & ultrà biennium vaſtando porrecta eſt.

Ca. 6. Eodem tempore CAPARONIA, Virgo Veſtalis, inceſti rea, ſuſpendio perijt.

Occaſione bellorum Punicorum, quæ in multas ætates conſecuta ſunt; agit Oroſ. de Carthaginienſium origine, variáq; fortunâ, quâ antè bellum uſi ſunt.

CÆTERVM, QVONIAM CARTHAGINIENSES TYRVM, ORIGINIS SVÆ PARENTEM, ſemper agnovérunt; antè viſum eſt dare ſub unùm adſpectum, Regum Tyriorum cum priorum, tum poſteriorum ſeriem, ex Menandro, vetere hiſtorico, apud Ioſeph.

Et priores quidem hi memorantur		Hi verò poſteriores:
Abibalus.	Aſerymus F.	Ithobalus.
Iromus, F.	Pheles F.	Baal.
Beleazarus, F.	Ithobalus,	Ecnibalus.
Abdaſtarthus, F.	Aſtartæ, ſacerd.	Chelbes,
(qui à IV. nutricis ſuæ filijs cæſus)	Badezorus, F.	Abbarus Pontif.
Ex quibus I.	Margenus, F.	Margonus.
Aſtartus, Delæaſtri F.	Pygmalion, frater Didonis.	Gerarſtartus.
		Balatorus.
		Merbalus.
		Iromus.

Carthaginienſes, Tyriorum coloni, quorum urbs antè Romam II. & LXX. annis, ab ELISA, quæ & DIDO, PYGMALIONIS ſoror, condita invenitur; quùm in Siciliâ diu infeliciter dimicáſſent: tranſlato in Sardiniam bello, iterùm infeliciùs victi ſunt. MAZÆVS, dux eorum, quos ipſi propter acceptam cladem exſulare iuſſerant, patriam obſidione cinctam capit; eique cruentè dominatur. ſed mox occiſus. *Hæc temporibus Cyri Perſarum regis.*

Poſt hæc, IMILCO, rex Carthaginienſium, quùm in Siciliâ bellum gereret, repentè horribili peſte exercitum amiſit: & reverſus in patriam, tanto malo attonitam, gladio dolorem vitamque amiſit. *Hæc ſub Dario.*

Poſt hæc,

An. ante Urb. C. | Ann. ab Orbe C. | Ant Natal. Chr.

Poſt hæc, Hanno quidam privatis opibus, reip. vircis ſuperans, dùm invadendæ dominationis haurit cupiditatem; & varijs artibus Senatores, incæptis ſuis adverſarios. cædi deſtinat: finitimoſque Afros, & Maurorum regem, in patriam concitat; diriſſimo ſupplicio audaciæ pœnas luit. *Hac temporibus PHILIPPI Macedonis.*

Deinde, quùm Tyrum urbem, auctorem originis ſuæ, ab Alexandro Magn. captam everſamque didiciſſent; & timerent tranſitum eius in Africam futurum; eaque-propter Amilcarem Rhodanum, ad perſcrutandos Alexandri actus direxiſſent; mortuo Alexandro, cumdem, cuius ſolertiâ omnia Alexandri conſilia per codicillos, ſive tabellas inſcriptas & cerâ oblitas, Senatui fuerant enuntiata; non ingrato tantum animo, verum-etiam crudeli invidiâ necavérunt.

Deinceps, quùm aſſidua, nec umquàm ſatis proſpera, adversùs Siculos bella gererent; & Syracuſas obſidione cinxiſſent; per Agathoclem, Siciliæ regem, miro circumventi ingenio, tranſlato ſcilicet in Africam bello, ad extrema uſque deſperationis adducti ſunt.

Deinde, quùm poſt mortem Agathoclis, Siciliam inſtructâ claſſe vaſtarent; à Pyrrho (quâ de re ſup.) ex Italiâ arceſsito, terreſtri navalique certamine ſæpè ſuperati, noviſsimè ad Romana bella converſi ſunt. *Hinc tria bella Punica.*

Ca. 7. Appio Claudio, Quincto Fabio Coſſ. Mamertinis (quorum Meſſanâ,
483. nobilis Siciliæ civitas, erat) auxilio, contra Hieronem, Syracuſanum regem; & 4930. 269.
(Faſt. cap. & M. Fulvium Flaccum dant collegam Appio.) Pœnorum copias, Hieroni iunctas, Ap. Claudium unum ex Coſſ. cum exercitu
miſére Romani. Vincente celeriter Coſ. rex Hieron pacem ſupplex rogavit, & obtinuit: feliciter eâ totam ætatem uſus.

Conſules (anno tertio huius belli.) L. Poſtumius Megillus, & Q. Manilius Vitulus, Agrigentum, Siciliæ civitatem, ibique præſidia Pœnorum, quorum dux, ſenior Annibal erat; ad ſummam egeſtatem redegére. Neque Hannò, novus Carthagin. Imperator, cum novis copijs ex-improviſo intercedens, prohibere potuit, quò minus & Pœni maximo bello profligarentur; & urbe captâ (ex quâ, factâ cum paucis eruptione, Annibal diffugerat) Agrigentini omnes ſub coronâ venderentur.

485. Cn. Cornelio Asina, C. Duillio Coſſ. annò huius belli quinctò, quùm An- 4932. 267.
(Faſt. cap.) nibal ſenior oram Italiæ maritimam inſtructâ claſſe vaſtaret; Romani claſſem fabricari ſunt quam-celerrimè. Et ex duobus Coſſ. Asina quidem ad Liparam Inſulam ab Annibale, quaſi ad colloquium pacis evocatus, capitur, & in vinculis necatur. Duillius verò eumdem Annibalem, commiſſo navali prœlio, omnibus pænè navibus, magnâ cum hominum ſtrage, exuit. (Valerius tamen cum ſexennio poſt de Pœnis triumphâſſe tradidit. Idque ſort. ex annis Faſtorum.)

Anno inſequente, C. Aquilio Floro, & L. Cornelio Scipione Coſſ. Pœni Hannonem, in locum Annibalis ſubrogatum, pro Sardis & Corſis defenſandis, navali imperio præfecérunt, qui à Scipione Coſſ. victus, amiſſo exercitu, ipſe confertiſſimis hoſtibus ſe immiſcuit, ibique interfectus eſt. (Valer. lib. 5. c. 1. addit, pro opido Olbiâ pugnantem cecidiſſe.)

Eodem anno III. Mill. ſervorum; & IV. Mill. navalium ſociorum, in urbis Romæ exitium coniurárunt. Sed proditio detecta eſt.

Ca. 8. Anno proximo, Calatinus Coſ. Camarinam, Siciliæ urbem, petens, temerè in anguſtias deduxit exercitum, quas Pœni iam-dudum inſidijs præſtruxerant. Sed eum Calpurnii Flammæ Centurionis virtute & operâ (qui cum ccc. militibus colle occupato Pœnos pugnando in ſe converterat) ſalvum traduxit.

Annibal ſenior iterum claſſi præpoſitus, & infeliciter cum Romanis navali prœlio congreſſus, & victus (in Sardiniâ, Polyb.) à militibus ſuis ſaxis obrutus eſt, (al. in crucem ſublatus.) Attilius (Regulus,) cum Cn. Cornelio Blasione, Coſſ. Liparam Meliramque, Inſulas Siculi maris, pervagatus, evertit.

488. Anno inſequenti, Conſules, C. Attilius Regulus (fort. Q. Cæditio ſuffe- 4935. 264.
(An. 8. belli.) ctus) & L. Manlius Vulso, in Africam bellum transferre iuſsi, cum 330. navibus Siciliam petiérunt. quibus Amilcar Pœnorum Imperator, & Hanno claſsi præfectus, occurrére. Cōſerto prœlio Pœni in fugam verſi, cū magnâ navium iacturâ.

Victores Coſſ. in Africam tranſvecti, multa loca evaſtant; & infeſta Carthagini ſigna circumferunt.

Manl. Coſ. captivos cum ingentibus ſpolijs Romam revexit: Et Regulus bellum Carthaginienſe ſortitus, quùm haud procul à flum. Bagradâ caſtra conſtituiſſet; adversùs miræ magnitudinis ſerpentem totis pænè copijs depugnare habuit neceſſe.

Hic adversùs tres Imperatores, hoc eſt, duos Aſdrubales; & accitum ex Siciliâ Amilcarem, atrociſsimum bellum geſsit. Victoribus Romanis LXXXII. opida in deditionem ceſſére.

Carthaginienſes

An. poſt Vrb. C. Carthaginienſes fracti bellis, quùm pacem à Regulo popoſciſſent; neque eam, Ann. ab Orbe C. Ant. Natal. Chr.
Ca. 9. niſi duris & iniquis conditionibus victor offerret; illi Xanthippvm, Lacedæmo-
niorum regem (veriùs, ducem) cum auxilijs accitum, bello copijſque præfecérũt.
A quo victi magnâ ſtrage Romani; & Regulus captus, & in catenas coniectus, de-
cimo demum anno huius belli diris ſupplicijs excruciatus, nobilem, an fœdum! de
ſe triumpbum Carthaginienſibus præbuit.

Anno proximo, Æmylivs Pavllvs & Fvlvivs Nobilior Coſſ. auditâ clade,
in Africam cum claſſe ccc. navium tranſire iuſſi. Quibus ad Clupeam Carthagi-
nienſes pari cum claſſe obviàm profecti, longè maiore ſtrage victi ſunt, quàm an-
teà Romanos vicerant. Et Hannones duo, Pœnorum Imperatores, prœlio ite-
rùm, ſed terreſtri, ad eamdem Clupeam commiſſo, magnam ſui exercitûs partem
amiſére. Sed Romana claſſis, quæ in Italiam prædis onuſta remeabat, infando
naufragio everſa eſt.

492. Servilivs Cæpio, & Semproniv Blæsvs Coſſ. cclx. navibus in Africã tranſ- 4939. 260.
greſſi, oram maritimam, circà Syrtes, depopulantur: & ingenti prædâ ſunt potiti.
quam in reditu circà Palinuri promontorium, illiſi ſcopulis, cum cl. navibus one-
rarijs infeliciter amiſérunt. Indè Patres, quos iam nauticæ rei & fortunæ pertæſum
erat, decrevére; ne amplius quam lx. navium claſſis ad ſubſidium haberetur Italiæ.

(Faſt. 51.) Anno conſequente, C. Avrelivs Cotta Coſ. in Siciliam tranſgreſſus, plurimis
prœlijs adversùs Pœnos & Siculos terrâ marique pugnavit, deq; ijs triumphavit.

An. proximo, L. Cæcilio Metello, C. Fvrio Pacilo Coſſ. quùm Aſdru-
bal Carthagin. Imperator cum elephantis cxxx. & equitum peditumq; Millib. am-
plius xxx. Lilybæum ex Africâ veniſſet; pugna apud Panormum cõſerta eſt, & xx.
Millia Pœnorum cæſa. Elephanti xxvi. interfecti; civ. capti, & per Italiam tradu-
cti ſpectaculo. Aſdrubal abſens à Pœnis capitis damnatus eſt.

C. 10. Feſſi tot malis Carthaginienſes, M. Attilivm Regvlvm, quem iam quin-
quennio captivum detinuerant, inter cæteros legatos, Romam ad Senatum, peten-
dæ pacis, miſérunt. Quem non impetratâ pace, ab Italiâ, uti facturum iuraverat,
reverſum, reſectis palpebris, inſomniâ necavérunt, (Liv. lib. 8. Valer. 1. cap. 1.
Agell. 6. cap. 4. Horat. Od. 5. lib. 3.)

498. C. Attilivs Regvlvs, & L. Manlivs Vvlso, II. Coſſ. cũ claſſe cc. navium, 4945. 254.
(Faſt. 50.) & iv. legionibus, Lilybæum profecti, & obſidere conati, ab Annibale, Amilcaris
filio, maiore exercitûs ſui parte exuti, ipſi ægrè evaſérunt.

Anno inſequenti, P. Appius, Claudij F. cum claſſe cxx. navium ad Drepani
Portum contrà hoſtem profectus, & à Pœnis ſuperatus eſt. amiſsis aut demerſis
navibus pænè omnibus; octo militum Millib. cæſis; xx. Millib. captis. C. Iunius,
Claudij collega, univerſam claſſem naufragio amiſit.

506. C. Lvtativs Catvlvs Coſ. collegâ A. Postvmio Albino, cum claſſe ccc. na- 4953. 246.
(Faſt. 511.) vium in Siciliam tranſvectus eſt. Et Pœni eódem cum cd. navibus, magniſque co-
pijs, duce Hannone, concurrunt. Et pugnâ mòx apud Ægates, Inſulam (exad-
verſum Lilybæo ſitam) crudeſcente, victus Hanno navem avertit, & dux fugæ pri-
mus fuit. 63. Punicæ naves captæ; 130. demerſæ, 32. hominũ M. capta; cæſa 14.

C. 11. Poſt annum xxiii. ex quo bellum Punicum primum fuerat incboatum, (ab Ap-
pij Claudij & Q. Fulvij Cõſulatu) pax data petentibus Pœnis, hiſce conditionibus.
*"Vt Siciliâ Sardiniâq; decederent. "Vt pro bellicis impenſis, argenti puri III. M. talen-
tũm Euboicorum, æquis penſionibus, per ann. XX. dependerent.*

Anno inſequenti, Q. Lvtatio, Cercona; & A. Manlio Coſſ. diverſæ
ignium aquarumque clades pænè abſumſére Vrbem; Tiberi ſuprà modum redun-
dante; & igne, incertum, undè, cum miſerabili tectorum hominumque ſtrage, ex-
ſurgente; & Veſtæ etiam Ædem corripiente.

510. Tib. Sempronio Gracchо, & P. Valerio Faltone Coſſ. à Romanis xv. M. 4957. 241.
Faliſcorum occiſa. (Eutropius triennio id bellum geſtum fuiſſe, Cercone &
Torqvato Coſſ. ſcribit. eoſque de Faliſcis triumphaſſe, notatum, Tab. Capitol.)

C. 12. Eodem anno contrà Gallos Ciſalpinos, variâ fortunâ, à Valerio Coſ. pu-
gnatum.

512. T. Manlio Torqvato, & C. (al. Marco) Attilio Balbo II. Coſſ. Sar- 4959. 240.
(Faſt. 512.) dinia Inſula, auctoribus Pœnis, rebellavit. Sardi autem mòx ſubacti. Carthaginien-
ſibus verò pacis, quam ipſi popoſciſſent, violatoribus, inferri bellum decretum
eſt. Quod vix tertiùm miſſis legatis, impetratâ iterùm pace, avertérunt.

Hoc an. Porta Iani Gemini clauſa eſt, bellis paſsim ſilentibus. quod ſub Nvma
Pompilio rege ſemel ſolum provenerat; poſt ann. cccxl.

C. 13. Amilcar, Pater Annibalis, dux Carthagin. ab Hiſpanis in bello, quùm aliud
517. ipſe adversùs Roman. bellum agitaret; occiſus eſt. 4964. 235.
(Faſt. 533.) Anno conſequente, Illyrijs, ob legatos Romanorum, iuſſu Tevtæ reginæ

 interfectos,

An. poſt Vrb. C. interfectos, bellum illatum. & victi FVLVIO POSTVMIO Coſ. ſe dediderunt. Ann ab Orb C & antè Nat. Ch.
Civitatem ſacrilegis ſacrificijs funeſtavére Pontifices: & ex priſcâ, Librorum
521. Sibyllinorum, ſuperſtitione, x. Viri Gallum virum & Gallam feminam, cũ muliere 4968. 231.
ſimul Græcâ, in foro Boario, vivos deſodérunt. Odio utriuſque gentis, tum infidæ.

523. L. ÆMYLIO PAPO, & C. ATTILIO REGVLO Coſſ. Magnus Romæ, ex Ciſalpi- 4970. 229.
(Faſt. 329.) næ Galliæ defectione; & exercitûs ex ulteriore Galliâ advenientis, nuntio, terror inceſſit. (Galli Gæſati dicti, quaſi Gaizes, mercede conducti. vel gæſa geſtantes. Id bellum Polyb. lib. 2. Liv. lib. 20. deſcribunt.)

Coſſ. totius Italiæ, ad præſidium imperij, contraxére vireis, adeò ut in utriuſq; Coſſ. exercitu ad DCCC. M. armatorum fuiſſe referantur. Commiſſo ad Arretium prœlio Attilius Coſ. occiſus eſt, & Romani in fugam acti. Altero prœlio, Gallorum XL. Mill. trucidata ſunt.

Anno cõſequente, T. MANLIVS TORQVATVS, & Q. FVLVIVS FLACCVS, II. Coſſ. primi trans Padum Romanas duxére legiones. Et pugnâ commiſsâ, Inſubrium Gallorum interfecta ſunt XXIII. M. & V. M. capta.

Anno proximo, Dira Vrbem terruére prodigia. quæ Oroſius nequitiæ dæmonũ adſcribit. C. FLAMINIO NEPOTE, & P. FVRIO PHILO, Coſſ. (ſic Plut. Marcello)

In Piceno flumen ſanguine fluxit. Apud Tuſcos, cœlum ardéte viſum. Circà Ariminum, tres Lunæ, diſtantibus cœli regionibus, multá cum luce exortæ, apparuérunt. Præ magno terræ-motu Coloſſus ille ingens Rhodi corruit.

525. Paullo-poſt, FLAMINIVS Conſ. contemtis auſpicijs, quibus pugnare prohibeba-
(Faſt. 330) tur, adversùm Gallos conflixit & vicit.

526. Et anno conſequente, M. CLAVDIVS (Marcellus) XXX. Gæſatorum Millia, VIRDONARO ipſorum rege in acie occiſo, delevit. Mediolano, inter cætera Inſubrium opida, capto.

527. Deinceps Iſtri, novi hoſtes, à P. CORNELIO, ASINA; & M. MINVCIO RVFO, Coſſ. multo Romanor. ſanguine ſubacti.

C. 14. Belli Punici II. omnium, quæ Romani geſſére, graviſſ. Initium.

535. ANNIBAL, AMILCARIS F. Pœnorum Imperator. Saguntum in Hiſpaniâ, Vrbem 4982. 217.
pop. Rom. amicam, delevit. (Idque factum M. LIVIO SALINATORE, & L. ÆMYLIO PAVLLO, Coſſ.) Legatos Romanor. ad ſe miſſos conſpectu ſuo abſtinuit. Exinde odio Romani numinis (quod puer novennis Patri exſecratus erat; & ad aras iurârat. quoque Virgil. adluſit. *Exoriare aliquis noſt. ex oſſib. ultor &c.*) *P. CORNELIO SCIPIONE & TIB. SEMPRONIO LONGO* Coſſ. Pyrenæum montem tranſgreſſus, per feroceis Gallorum genteis, nono demùm die ad Alpeis pervénit.

Victis Gallis, qui ab adſcenſu prohibebant; & rupibus igni ferroq; reſciſſis, quinctâ die ad plana pervenit, cum exercitu, C. M. peditum, & XX. M. equitum.

SCIPIO Coſ. commiſſo ad Ticinum prœlio, graviter vulneratur; & à filio admodùm prætextato vix liberatur: cæſo omni pænè exercitu. Idem Coſ. ad Trebiam pugnans, pari clade ſuperatur.

SEMPRONIVS, quùm cognito Collegæ caſu, à Siciliâ cum exercitu redijſſet; apud eumdem fluvium congreſſus, amiſſis copijs, pænè ſolus evaſit.

Ibi Annibal ſauciatus eſt: & in Apennini tranſitu magnam hominum; iumentorum & elephantorum iacturam, præ hiberni frigoris acerbitate, fecit. (Liv. l. 21.) Dum intereà alter Cn. SCIPIO, SCIPIONIS frater, multa in Hiſpanis bella proſperè gerit: & MAGONEM (al. Hannonem) Pœnorum ducem, vincit & capit.

C. 15. Diris tũc Romani prodigijs territi ſunt; quę cõmemorat Liv. l.22. & Plut. Fabio. 4982. 217.
535. C. FLAMINIVS Coſ. Cn. SERVILII collega, ab Annibale (qui iam oculum violentiâ frigoris, vigiliarum ac laborum, amiſerat; & elephanti, qui ſolus ex omnibus ſuperfuerat, ſuperſedens, inopinatus ſupervenerat) ad Thraſymenum lacum fuſus, & occiſus eſt, exercitu fundıtùs trucidato: XXV. Romanor. Millib. cæſis; VI. Mill. captis. Tàm intento pugnantium ardore; ut graviſſimum terræ-motum, qui tunc fortè factus eſt, neutra acies ſenſerit.

C. 16. L. ÆMYLIVS PAVLLVS, & C. TERENTIVS VARRO, Coſſ. contrà Annibalem miſſi; 4987. 212.
540. temeritate eiuſdem Varronis, infeliciſſimè apud Cannas, Apuliæ vicum, pænè
(Faſt. 347.) omneis Romanæ ſpei vireis perdidérunt. XLIV. Romanor. Mill. interfectis, unà cũ Coſ. PAVLLO; & Conſularibus aut prætorijs viris XX. Senatoribus, vel captis, vel occiſis, XX. Nobilibus CCC.

Annibal in teſtimonium victoriæ, treis modios annulorum aureorum, quos Romanor. Equitum Senatorumque manibus detraxerant; Carthaginem miſit.

CORNELIVS SCIPIO, Trib. tunc militum, pòſt Africanus; Senatores, de relinquendâ Italiâ, & quærendis alibi ſedibus, deliberanteis, ſtricto gladio deterruit: & pro patriæ defenſione in ſua verba iurare coëgit.

DECIMVS

An. poſt Vrb. C. | Ann. ab Orbe C. | Ant Natal. Chr.

DECIMVS (al. Marcus) IVNIVS, Dictator creatus, delectu ab annis XVII. habito, immaturæ rudiſque militiæ IV. legiones, undecumque contrahit; & ſervos etiã, vel oblatos, vel publico pretio emtos, ſub titulo libertatis, ſacramento militiæ adigit. Et Aſylo patefacto, homines ſceleribus, aut debitis obnoxios, impunitate promiſsâ, militiæ mancipat. Campania intereà & finitimi populi, ad ANNIBALEM, præ Romani ſtatûs deſperatione, deficiunt.

TIB. SEMPRONIO GRACCHO, & Q. FABIO MAXIMO, Coſſ. CLAVDIVS MARCELLVS, ex prætore, Proconſul deſignatus, Annibalis exercitum (ad Nolam) prœlio fudit: & ſpem fecit, poſt tot clades reip. hoſtem poſſe ſuperari.

Scipiones autem, in Hiſpaniâ, Aſdrubalem Pœnor. Imper. qui exercitum ad Italiæ excidium comparabat; graviſſimo bello oppreſſérunt: & Celtiberos milites ab hoſtium ſocietate in ſua caſtra abduxérunt.

Romani intereà, qui unum domeſticum bellum, quo ab Annibale in Italiâ premebantur, ferre vix ullo modo poſſe viderentur; III. inſuper transmarina bella ſuſcepérunt. Vnum in Macedoniâ, contrà Philippum regem. Alterum in Hiſpaniâ, contrà Haſdrubalem, Annibalis fratrem. Tertium in Sardiniâ, contrà Sardos, & alterum Haſdrubalem Pœnorum ducem. Quibus in omnibus *deſperando illi pugnárunt; & pugnando vicérunt.* (Dei fortè, auſpicis & auctoris, obliti:)

C. 17. CLAVDIVS MARCELLVS Syracuſas, claram Siciliæ urbẽ, tertio vix anno expugna- 4990. 209.
543. vit; Archimedis, Syracuſani civis, ingenio, & novis machinarũ inventis retardatus.

Anno inſequenti, Cn. FVLVIO, CENTVMALO; & P. SVLPITIO GALBA Maximo, Coſſ. Annibal è Campaniâ movens, ad Anienem fluv. III. ab urbe miliaribus, conſedit. Et ipſe cum expeditis equitibus ad portam uſque Collinam infeſtus acceſſit; deinde omneis copias in aciem direxit. Nec Coſſ. & Q. FVLVIVS FLACCVS, Proconſule, (ab Vrbis Capuæ obſidione accitus) pugnam detrectavére. Bis autẽ expoſitæ utrinque acies, ſubitâ imbrium grandiniſque tempeſtate diremtæ, & in tentoria refugere coactæ. Vt in religionem converſus Annibal dixiſſe feratur; *Potiundæ ſibi Romæ modò voluntatem non dari, modò poteſtatem.*

Intereà in Hiſpaniâ ambo Scipiones ab Aſdrubale, Annibalis fratre, occiſi ſunt. Et viciſsim in Campaniâ, Capua, à Fulvio Procoſ. capta; Senatuſque omnis ſupplicio necatus eſt.

C. 18. SCIPIO annos XXIV. natus imperium in Hiſpaniâ Proconſulare ſortitus, Patris patruique, ibi nuper interfectorum, ultionem animo intendens; & Pyrenæum tranſgreſſus; primo impetu Carthaginem Novam cepit. Vbi ſtipendia maxima, præſidia valida, copiæ auri argentique magnæ Pœnorum habebantur. Atque indè Mago, Annibalis frater, captus cum cæteris Romam mittitur.

LÆVINVS Coſ. ex Macedoniâ rediens, Agrigẽtum Siciliæ urbem, & Hannonem Afrorum ducem cepit. XL. civitates in deditionem adegit, & XXVI. expugnavit.

ANNIBAL viciſſim in Italiâ Cn. FVLVIVM Proconſ. ad Herdonéam; & XI. Tribb. milit. & XVII. milit. Millia interfecit.

MARCELLVS Coſ. cum eodem Annibale triduum continuum variâ fortunâ dimicavit; modò victor, modò victus.

Anno proximo (quem Faſti ſtatuunt 544.) FABIVS MAX. Conſul, Tarentum, quæ à Romanis defecerat, recepit. Ingenteis Annibalis copias, cum duce Carthalone, delevit. tricies Mille captivos vendidit, & pretia in fiſcum rettulit. Et anno ſequenti CLAVD. MARCELLVS, V. Conſul, ab Annibale cum exercitu cæſus eſt.

SCIPIO viciſſim in Hiſpaniâ Aſdrubalem Pœnum vincit, & caſtris exuit. LXXX. civitates aut deditione, aut vi armorum in poteſtatem redigit: & Afris ſub coronâ venditis, Hiſpanos ſine pretio dimittit.

546. C. CLAVDIO NERONE, & M. LIVIO SALINATORE, Coſſ. Aſdrubal, Annibalis 4993. 206.
(*Sunt & Faſt.*) frater, ab Hiſpanijs, per Gallias, in Italiam, ut ibi fratri cum copijs iungeretur, magna Hiſpanorum Gallorumque auxilia adducens; ſed à Coſſ. præventus; cũ omni ſuo exercitu, ad LIIX. M. interfectus eſt, haud procul Metauro flum.

ANNIBAL, cõſpecto fratris capite, quod antè caſtra erat proiectũ; & clade Pœnorum cognitâ; anno XIII. quàm in Italiam venerat, refugit in Bruttios.

548. SCIPIO, Hiſpaniâ in provinciam redactâ, Romam redijt. Et cum P. LICINIO 4995. 204.
CRASSO Divite, Coſ. creatus, in Africam tranſijt. Hannonem, Amilcaris F. Pœnor. ducẽ, exercitu partim profligato, partim capto, interfecit. quùm intereà Coſ. SEMPRONIVS, TVDITANVS, victus ab Annibale Romam refugere cogeretur.

SCIPIO autem in eâdem Africâ adgreſſus hiberna Pœnor. atque alia Numidatũ, quæ utraque ab Vticâ haud procul aberant; nocte concubiâ incendi curavit. Quem ignem Pœni caſu accidiſſe rati, dum inermes ad exſtinguendum concurrunt; ab armatis facilè ſunt oppreſſi. XL. Millia in utriſque caſtris igne ferroque cõſumta ſunt; & capta V. Millia. Duces ipſi miſerabiliter ambuſti ægrè effugérunt.

An. poſt Urb. C. | Ann. ab Orb. C. | & a ntè Nat. Ch.

SYPHAX autem, & Aſdrubal, dum reparatis copijs iterùm congredi au- ent; victi fugérunt. Ex quibus Syphax fugiens, à Lælio & Maſaniſſa captus, & in catenis ad Scipionem adductus; ab eodem; cum ingentibus ſpolijs, & plurimis captivis, Romam perducitur. Cirtham verù, in quam cætera multitudo confugerat, expugnatam Maſaniſſa in deditionem recepit.

C. 19. ANNIBAL in Africam redire iuſſus, ut patriæ laboranti ſuccurreret; flens, Italiam relinquit. ad Leptim opidum copias exponit. Colloquium Scipionis petit. Sed infecto pacis negotio, prœlium magnâ ducum militumque contentione conſertum eſt, Romanis vincentibus.

ANNIBAL poſtcà Carthaginem (XXXVI. annis, pòſt quàm parvulus indè cũ Patre exierat) venit: & Senatui nullam eſſe reſiduam ſpem, niſi in pace petendâ, perſuaſit.

546. (Fast. c. 2.) Neque ita multo-poſt, Cn. CORNELIO LENTVLO, & P. ÆLIO PATO Coſſ. pax Carthaginienſibus per Scipionem, voluntate Senatûs, populique conceſſa eſt. Navibus ampliùs D. in civitatis conſpectu incenſis.

SCIPIO iamtunc Africani cognomento inſignitus, triũphans Vrbem ingreſſus eſt.

Atque ita bello Punico II. quod XVII. annis geſtum, finis impoſitus.

C. 20. Bello Punico Macedonicum continuo ſucceſſit; quod Quinctius Flamininus Coſ. ſortitus, poſt multas de Macedonibus victorias, pacem Philippo dedit.

Deinde cum Lacedæmonijs pugnavit; victo Nabide, ipſorum duce.

Nobiliſſimos obſides, Demetriũ Philippi, & Armenem Nabidis, FF. antè currum in triumpho duxit. Et Romani captivi, qui ſub Annibale venditi per Græciam fuerant; & deinde recepti; raſis capitibus, ob deterſam ſervitutem, currum triumphantis ſecuti ſunt.

547. (Fast. 551.) Inſubres, Boij, Cænomani, contractis in unum viribus, Amilcare Pœno duce, 4994. 205.
qui in Italiâ remanſerat; dum Cremonam Placentiamque vaſtant; difficili bello à L. Furio prætore ſuperantur.

Poſteà Flamininus idem, ſed Pro-conſule, Philippum regem, & cũ eo Thrâcas, Macedonas, Illyrios, alioſque auxiliareis, ad Cynos-cephalas, iterùm bello ſubegit.

Et Sempr. Tuditanus, prætor, in Hiſpaniâ citeriore, cum omni exercitu cæſus eſt.

Item M. CLAVDIVS MARCELLVS in Etruriâ à Boijs oppreſſus magnam copiarum partem amiſit. Cui quùm mox alter Coſ. L. FVRIVS PVRPVREO, auxilio acceſſiſſet; gentem Boiorum ad internecionem pænè delevérunt.

552. (Fast. 551.) L. VALERIO FLACCO, M. PORCIO CATONE Coſſ. Antiochus rex Syriæ, (Magnus) 4999. 200.
bellum contrà Roman. inſtruens, in Europam ex Aſiâ tranſijt. Ad quem Annibal, metu Romanorum, à quibus Romam mitti iuberetur; è Carthagine transfugit, & in bellum impulit.

Tunc & Lex OPPIA, ab OPPIO Trib. bello Punico, lata de ſtringendis Romanar. matronarum cultibus, poſt ann. XX. diſſuadente licet in primis Catone, magno cum publicæ honeſtatis detrimento; abrogatur.

Anno inſequenti, P. CORNELIO SCIPIONE AFRICANO II. & TIB. SEMPRONIO LONGO Coſſ. apud Mediolanum, L. VALERIVS FLACCVS, Proconſ. X. Gallorum Millia cecídit. Et alterum prœlium, Romanis non incruentum, SEMPRONIVS Coſ. confécit. Quùm intereà in Hiſpaniâ, vario Marte, per prætores P. DIGITIVM & M. FVLVIVM, res gereretur.

556. (Fast. 562.) P. CORNEL. SCIPIONE NASICA, & M. ACILIO GLABRIONE, Coſſ. Antiochus, 5003. 196.
quamvis Thermopylas in Theſſaliâ occupâſſet; & plus LX. armatorum Millia haberet; à Glabrione prœlio ſuperatus, vix cum paucis fugiens Epheſum pervénit. Conſulum verò alter Scipio, Boiorum XX. Mill. interfecit.

Anno inſequente, L. CORNELIVS SCIPIO, Africani frater, Attali, Eumenis Pergameni F. auxilio & ſocietate uſus, Annibalem, Antiochinæ claſſi præfectũ, bello navali ſuperat. Antiochus victus pacem rogat, & duris legibus impetrat.

In Hiſpaniâ ulteriore, C. ÆMYLIVS PAVLLVS Proconſ. à Luſitanis cum univerſo exercitu cæſus interijt. Et L. BÆBIVS in Hiſpaniam proficiſcens, à Liguribus, ne nuntio quidem cladis relicto, cum copijs occiſus eſt.

Anno proximo, M. FVLVIVS NOBILIOR Coſ. è Græciâ in Gallogræciã, ſive Galatiam, tranſvectus, Gallogræcorum, qui in Olympum montem cũ coniugibus & liberis confugerant, & è locis ſuperioribus Romanos telis atterebant; XL. M. occidit.

561. (Fast. 567.) Q. MARCIVS PHILIPPVS Coſ. profectus adversùs Ligures, inſignem ab ijs cladem accepit. 5008. 191.

564. M. CLAVDIO MARCELLO, Q. FABIO LABEONE Coſ. Philippus rex Macedoniæ, 5011. 198.
qui legatos pop. Rom. interfecerat, verecundiſſimis Demetrij F. legati, precibus veniam promeruit. Eumdemque Pater, fratre Perſeo inſtigante, uti Romanis amicum, & ſui proditorem, licet immerentem, veneno necavit.

Eodem

An. poſt Vrb. C. Eodem anno. Scipio Africanvs, ab ingratâ ſibi patriâ diu exſulans; Literni Ann. ab Orbe C. Ant. Natal. Chr.
morbo, an veneno! obijt.

Et ijſdem diebus Annibal apud Pruſiam, Bithyniæ regem, quùm à Romanis repoſceretur; veneno ſibi mortem conſcivit. Et Philopoemen, dux Achæorum, à Meſſenijs captus & occiſus eſt.

Anno inſequente, Q. Fvlvivs Flaccvs præt. eiuſq; ſucceſſor Tib. Sempronivs Gracchvs, & L. Postvmivs, Hiſpaniam tum citeriorem, tum ſuperiorem, multis hominum cædibus & opidorũ expugnationibus, edomant, & ad deditionẽ cogunt.

572. M. Æmylio Lepido, & Q. Mvcio Scævola Coſſ. Baſtarnarum gens ferociſ- 519. 180.
(Faſt. [illegible].) ſima, auctore Perſeo, Philippi F. prædatum ſpe ſolicitata; quòd libera tranſeundi, per denſam glaciem, Iſtri fluminis facultas daretur; dehiſcente, præ gradientium agminum pondere, glaciali fluminis cruſtâ; ſubmerſa; & nullâ pugna, aut hoſte, penitùs deleta eſt.

576. P. Licinio Crasso, & C. Cassio Longino, Coſſ. II. Macedonicum bel- 523. 176.
(Faſt. [illegible].) lum, inter maxima referendum, geſtum eſt. quo Perſeus. poſt multas de Romanis ſocijſque eorum victorias, poſtmodò à L. Æmylio Pavllo, (qui triennio poſt, Conſul fuit) victus, captus, & in triumphum, cum filijs, antè currum actus eſt. Ipſe paucis pòſt ann. Albæ in cuſtodiâ deceſſit.

C. 21. L. Licinio Lvcvllo, & A. Postvmio Coſſ. P. Scipio, (qui poſteà Afri- 5047. 152.
600. canus, Iunior. & Æmylianus dictus eſt,) quùm Romanos tàm ingens Celtiberorũ
(Faſt. [illegible].) metus invaſiſſet, ut nemo eò ire vel miles, vel legatus auderet; ultrò eam provinciam ſibi depopoſcit. Ibiq́ue rem præclariſſimè geſſit.

Eodem tempore Cenſores Theatrum Lapideum in Vrbe conſtrui cenſuérunt. Quod ne tunc fieret; Scipio Naſica obſtitit; & inimiciſſimum bellatore in populo alendæ deſidiæ luxuriæque commentum, in Senatu improbavit.

Ser. Galba prætor, qui à Luſitanis magno prœlio victus fuerat; eoſdem quùm voluntarios in deditionem accepiſſet; inermeis & incautos, per ſcelus, interfecit. Quæ res univerſam Hiſpaniam in tumultũ dedit. (Svet. Galba. & Valer. l. 9. c. 6.)

602. L. Marcio Censorino, & M. Manlio Coſſ. III. Bellum Punicum exor- 5049. 150.
(Faſt. [illegible].) tum eſt; Quùm *Senatus delendam Carthaginem cenſuiſſet.*

Profecti in Africam Coſſ. & Scipio tunc Trib. milit. propè Vticam, Maioris Africani caſtra, Corneliana, tenuérunt. Ibi Carthaginienſibus evocatis, & arma naveiſque tradere iuſſis; tanta vis armorum repentè tradita eſt, ut tota facilè Africa ijſdem armari potuiſſet.

Sed quùm traditis armis, relictâ Vrbe, recedere procul à mari x. paſſ. Millib. (ſive Lxxx. ſtadijs) iuberentur; dolorem in deſperationem vertérunt; *aut defenſuri patriam, aut cum ipsâ per ipſam ſepeliendi.*

Duces ſibi, duos Aſdrubales creárunt: & æris ferrique ad arma facienda inopiam, auri argentique metallis ſupplevérunt. Coſſ. contrà, Carthaginem oppugnare ſtatuunt, licet ſitu operibuſque munitiſſimam. Sed parum triennio, & eo ampliùs, profectum eſt.

606. Is annus eſt poſt Punicum II. bellum, L. Cn. Cornelio Lentvlo, & L. 5053. 146.
Mvmmio tunc Coſſ.

P. Scipio, qui ſuperiore anno Coſ. fuerat, delere Carthaginem ſupremâ ſorte molitus, Cothonem, urbis Portum, ingreditur; atque ita pugnat; ut præ deſperatione Carthaginienſes ſe dediderint; petentes, ut quos belli clades reliquos fecerat, ſervire ſaltim liceret. Mulierum xxv. Mill. & virorum xxx. M. memorantur ex urbe exceſſiſſe.

Asdrvbal rex, ultrò ſe dediderat. Vxor eius ſe duoſque filios in medium patriæ flagrantis iniecit incendium. Civitas xvii. diebus continenter arſit.

Ita diruta eſt Carthago; DCC. annis poſtquàm condita eſſet. Et IV. quàm inceptum fuit, anno bellum III. Punicum terminatum eſt.
Vniverſè per annos pænè cxx. variè inter Pœnos & Romanos pugnatũ.

EX LIB. V.

Eodem anno, ijſdemque Coſſ. ruinam Carthaginis everſos Corinthi ſubſecuta eſt, Vrbis in Achaia primariæ, & longè opulentiſſimæ. Ex permiſtis eo incendio metallis, *Æs Corinthium* exſtitit.

Et Viriathus in Hiſpaniâ, genere Luſitanus, Paſtor & latro, coactâ manu, prætorr. Coſſ.q; Romanorum exercitus variè profligat. Et trabeas, faſceis, aliaque inſignia Romana, in montibus ſuis, ceu tropæa, præfixit.

An. poſt Vrb. C. Ap. CLAVDIO PVLCRO, & Q. CÆCILIO METELLO Macedonico, Coſſ. Ann. ab Orb. C. & antè Nat. Ch.

Ex ijs APPIVS adversùs Salaſſos, Gallorum gentem congreſſus, primùm victus; deinde victor fuit.

609. An. inſequente, L. CÆCILIO METELLO, & Q. FABIO MAX. SERVILIANO, Coſſ. 5056. 143.
Ca. 1. quùm Androgynus, inter cætera prodigia, Romæ viſus, iuſſu Aruſpicum in mare merſus fuiſſet; tanta ſubitò peſtilentia exorta eſt; ut veſpillones, quoque, ſive miniſtri faciendorum funerum; primùm non ſufficerent, deinde deficerent. & ſævi, per totam urbem, tabeſcentium ſub tectis atque in ſtratis ſuis cadaverũ putores exhalarentur.

FABIVS Coſ. VIRIATHVM à Vacciæ Vrbis obſidione depulit; eamque cum plurimis caſtellis in deditionem accepit. Quingentis Principibus dedititiorum, manus crudeliter præcidit.

612. Q. POMPEIVS Coſ. Cn. SERVILII CÆPIONIS collega, in fineis Numantinorum 5059. 140.
ingreſſus, magnâ cum clade exercitûs, & nobilitatis, receſſit. VIRIATHVS, qui XIV. ann. Romanos variè exercuerat; inſidijs ſuorum interfectus eſt.

MITHRIDATES tunc, rex Parthorum VI. ab Arſace, victo Demetrio præfecto, Babyloniam urbem, fineiſq; eius victor invaſit. Genteis omneis, quæ inter Hydaſpem & Indum fluvios iacent, ſubegit. ad Indiam deniq́ue imperium extendit.

616. C. HOSTILIVS MANCINVS, M. ÆMYLII LEPIDI PORCINÆ collega, poſtquàm à 5063. 136.
POPILIO LÆNATE, apud Numantiam, exercitum ſuſcepiſſet, infeliciter præliatus, turpiſſimum fedus cum Numantinis facere coactus eſt. Senatus *diſſolvi fedus*, & *MANCINVM Numantinis dedi* præcepit. Numantini per legatos ſuos, *aut inviolatam pacem ſolam*; aut *omneis*, quos pignore pacis accepto vivos dimiſerant, *repoſcebant.* (Cic. lib. 3. Offic.)

D. IVNIVS BRVTVS, qui anno ſuperiore Coſ. fuerat, in ulteriore Hiſpaniâ, LX. Gallæcorum M, qui Luſitanis auxilio venerant, aſperrimo prœlio oppreſſit.

LEPIDVS Proconſ. Vaccæos, innoxiam gentem & ſupplicem, Senatu etiã prohibente, dum expugnare tentat; cladem ingentem accepit, caſtris exutus.

Ca. 6. Biennio poſt, SER. FVLVIO FLACCO, & Q. (al. CAIO) CALPVRNIO PISONE Coſſ. in Siciliâ mons Ætna adeò vaſtos igneis eructavit; ut proxima quæq́ue flammis corriperentur, & longinqua favillis volitantibus torrerentur.

In eâdem Siciliâ, bellum ſervile (duce EVNO quodam) ortum: & ad LXX. Mill. ſervorum in arma conſpirârunt. IV. prætorr. Romanos protriverunt: Conſules terruêrunt.

Ca. 7. SCIPIO AFRICANVS Coſ. ad oppugnandam Numantiam cum exercitu miſſus eſt; 5067. 132.
620. quæ per ann. XIV. cum IV. Millib. ſuorum, XL. Romanor. Mill. non ſolum ſuſtinuerat; ſed vicerat etiam, pudendiſq; fedcribus adfecerat. Concluſi diu à SCIPIONE Numantini, & fame trucidati, deditionem ſui offerebant, ſi tolerabilia iuberentur. Quod dum non impetrant, neq́ue pugnæ facultas datur; duabus portis erumpunt, & non ſine Romanor. periculo pugnant. & interfectis ſuorum fortiſsimis, bello cedunt, compoſito tamen agmine. Noviſsimè ſpe deſperationis in mortem deſtinati, clauſam Vrbem ipſi introrſùm ſuccendêrunt: cunctique pariter ferro, veneno atque igne, conſumti ſunt, atque ita Numantiam SCIPIO intra annum & treis menſeis, quam eò venerat, circumdatam operibus, exciſamq́ue ſolo æquavit.

Eâdem tempeſtate GRACCHVS Trib. plebis, iratus nobilitati & Patribus, quòd inter auctores Numantini federis, ipſe MANCINO Conſuli Quæſtor, notatus eſſet; agrum câtenus à privatis poſſeſſum populo dividi ſtatuit. *Hinc Legum Agrariarum ſeditioſæ actiones*. Et ipſe OCTAVIO collegæ ademit imperium, quòd ſibi obſiſteret; eiq́ue MINVCIVM ſubſtituit. ATTALVS, EVMENIS F. moriens teſtamento pop. Romanum Aſiæ (Minori) ſuccedere heredem iuſſerat. & hanc ATTALI pecuniam idem Gracchus populò diſtribuendam decrevit,

Ca. 9. Anno inſecutu, GRACCHVS Tribunatum pleb. in annum proximum captans, die
621. comitiorum ſeditionem populi accendit. Nobilitas verò, auctore Naſicâ, inflammata, ſubſelliorum fragmentis plebem fugavit, & Gracchum occidit, cum CC. alijs.

Orta in Siciliâ belli Servilis contagio multas latè infecit provincias. Minturnis CDL. ſervi in crucem acti. & Sinueſſæ ad XV. Mill. à Coſ. Q. METELLO & Cn. SERVILIO CÆPIONE oppreſſa ſunt. In metallis Athenienſium, & apud Delum, paris mali initia exſtincta ſunt.

In Siciliâ, poſt Fulvium Coſ. (anno 619.) Piso Coſ. & P. Mucij Scævolæ collega (anno 620.) Mamertium opidum expugnavit; ibique LIX. Mill. fugitivorum interfecit: Captoſque patibulo adfecit. RVPILIVS Coſ. ſucceſſor (anno 621.) Tauromnium & Ennam, firmiſsima fugitivorum perfugia, bello recepit. Ibique amplius XX. ſervorum Mill. trucidata ſunt.

Anno proximo, P. LICINIVS CRASSVS, MVCIANVS, Coſ. & Pontifex Max. adversùs

An. poſt Vrb. C. | Ann ab Orb. C. | & antè Nat. Ch.

verſùs ARISTONICVM, (EVMENIS, ex pellice Epheſiâ F.) ATTALI fratrem, qui Aſiam, teſtamento Patris Romanis legatam, pervaſerat; cum exercitu miſſus; & ſociorum regum, Nicomedis, Bithyniæ; Mithridatis, Ponti & Armeniæ; Ariarathis, Cappadociæ; Pylæmenis, Paphlagoniæ; auxilijs inſtructus, conſerto bello victus eſt; & à Thraec quodam occiſus.

623. PERPENNA Coſſ. qui CRASSO ſucceſſerat, auditâ Romanorum clade, in Aſiam 5079. 139.
pervolavit; & Ariſtonicum, recenti victoriâ feriatum, improviſo bello adortus, nudatumque omnibus copijs, in fugam vertit. Et Stratonice urbe, in quam confugerat; obſeſſâ, præ fame, ad deditionem coëgit. Iſque tandem Romæ in carcere ſtrangulatus eſt.

Eodem anno Ptolemæus Phyſcon, Ægypti rex VII, multis vitæ propudijs infamis, ab Alexandrinis regno pulſus eſt.

Iijſdemque temporibus, Antiochus, Sedetes, non contentus Babyloniâ atque Ecbatanâ, totoque Mediæ imperio; à Phrahate Parthorum rege victus eſt; licet ſuprà C. armatorum; & Ducenta amplius calonum lixarumque ſeortis & hiſtrionibus immiſta, Millia ſecum traheret.

Anno conſequente, C. SEMPRONIO TVDITANO, & M. AQVILIO Coſſ. P. SCIPIO AFRICANVS, quùm pridie pro concione de ſalutis ſuæ periculo fuiſſet conteſtatus; mâne in cubiculo ſuo repertus eſt exanimis; non ſine ſuſpicione Semproniæ uxoris, Gracchorum ſororis.

627. M. ÆMYLIO LEPIDO, & L. ORESTE Coſſ. Ætna in Sicilia, & Lipara vicina, 5073. 126.
vaſto concuſſæ tremore, igneis globis & fervoribus exundárunt.

C. 11. Anno inſequente, M. PLAVTIO HYPSEO, & M. FVLVIO FLACCO Coſſ. tàm ingens & pernicioſa locuſtarum vis in Africam invaluit, ut præter frugum omnium perniciem, etiam ex peſte conſecutâ, ſupra Decies-centena hominum M. circà orã maritimam, quæ Carthaginienſi & Vticcoſi litori adiacet; perijſſe proditum ſit.

C. 12. Anno antegreſſo (qui quidem OROSIO eſt 627. ſed Faſt. 630.) Q. CÆCILIO METELLO, BALEARICO; & T. QVINCTIO FLAMININO, Coſſ. Carthago in Africâ reſtitui iuſſa, XXII. demum annis poſt quàm everſa fuerat; deductis eò XXII. civium Roman. familijs.

Eodem anno, C. GRACCHVS, GRACCHI, in ſeditione anteà cæſi, frater, Trib. pl. per tumultum creatus; magna reip. perniceis fuit, ob leges Agrarias. Ipſe, cum Fulvio Flacco, alijſque; duce bonorum Opimio Coſ. per tumultum occiſus eſt.

Iiſdem temporibus Metellus Baleareis Inſulas bello pervagatus edomuit, & inde cognomen tulit.

Cn. DOMITIVS Procoſ. Allobroges Gallos, apud Vindalium, bello vicit.

Ætna mons, ultrà ſolitum exardens, Catanam urbem, fineiſq; eius oppreſſit; ita, ut tecta ædium calidis cineribus præuſta & prægravata corruerent.

Anteà Q. FABIVS MAXIMVS, Allobrogicus poſteà dictus, Coſ. Bitvitum, Arvernorum regem; profligárat, CLXXX. armatorum Millib. ſtipatum. Ex quibus L. M. partim cæſa; partim Rhodani verticibus hauſta.

631. (Faſt. [illegible]) Q. MARCIVS Coſ. quùm Gallorum gentem, ſub radicibus Alpium ſitam, bello 5078. 121.
adgreſſus, copijs circumſepſiſſet; & ipſi fore impares intelligerent; coniugibus liberiſque occiſis, in flammas ſe proiecérunt. Ex captivis alij ferro, alij ſuſpendio, alij cibo negato ſe ipſi conſumſérunt.

639. (Faſt. [illegible]) P. SCIPIONE NASICA, & L. CALPVRNIO BESTIA Coſſ. Iugurthæ, Numida- 5086. 103.
rum regi bellum indictum. (De quo SALLVST.) Poſt bellum id vario eventu per VII. annos tractum, & geſtum; Bocchus Mauritaniæ rex, ſocius & ſocer Iugurthæ, pretium pacis, generum dolo captum, catenisque obrutum, per Syllam legatum, remiſit ad MARIVM Coſſ. Ille in triumpho ante currum, cum II. filijs, actus, mòx in carcere ſtrangulatur.

Iiſdem Iugurthini belli temporibus, L. CASSIVS Coſ. C. MARII collega, (anno 646.) à Tigurinis occiſus eſt, cum Legato ſuo L. PISONE. Q. PVBLIVS, alter legatus Caſſij, turpiſſimo federe obſides & dimidiam rerum omnium partem Tigurinis dedit: & dictâ ei per Cœlium Trib. pl. die, in exſilium profugit.

Paucis pòſt annis. (Faſt. 647.) Cæpio Procoſ. captâ Gallorum Vrbe Toloſâ, C. Millia pondo auri; & argenti CX. Mill. è Templo Apollinis, ſuſtulit; eaque per ſcelus intervertit.

642. (Faſt. [illegible]) C. MANLIVS Coſ. & Q. CÆPIO Procoſ. adverſùs Cimbros & Teutonas, Ti- 5089. 114.
gurinos & Ambronas, Gallorum, & Germanorum genteis, in Rom. imperij excidium conſpiranteis, miſſi; provincias ſibi Rhodano flum. medio, diviſérunt. Vbi dum gravi inter ſe invidiâ diſceptant; magnâ cum ignominiâ, & Rom. nominis diſcrimine, victi ſunt, caſtriſque exuti.

Sed quùm MARIVS iam IV. Coſ. (anno fort. 651.) iuxtà Iſaræ Rhodaniq; cõ-

fluenteis caſtra poſuiſſet; iidem Cimbri, cum reliquis, dum pugnando Romanos excutere vallis ſuis non poſſent; III. agminibus Italiam petere deſtinârunt. Verùm à Conſule ſubſequente, non procul ab Aquis Sextijs, CC. armatorum ex Tigurinis & Ambronibus Millia, interfecta; LXXX. Mill. capta. Vix III. Mill. fugiſſe produntur.

Mulieres eorum, dum libertatem non impetrant; parvulis ſuis ad ſaxa colliſis, cunctæ ſeſe ferro, aut ſuſpendio peremérunt.

Teutones & Cimbri, integris copijs Alpium niveis emenſi, Italiæ plana pervaſérunt. Ibi ab eodem Mario V. Coſ. & collega Catulo, ad CXL. M. cæſa. LX. M. capta produntur. Ij quoque. Mulieres eorum plauſtris in modum caſtrorum circumſtructis, deſuper pugnantes, diu reppulére Romanos. Sed dum novo cædis genere terrerentur; abſciſſis eum crine verticibus, ferrum, quod in hoſteis ſumſerant, in ſe, ſuoſque liberos vertérunt.

645. Poſt Cimbricum & Teutonicum bellum, & V. Marij Conſulatum, quo ſtatus 5092. 107.
(Faſt. 651.) Imperij Rom. conſervatus iure fuiſſe iudicetur; VI. eiuſdem Marij Conſulatu ita labefactatus eſt; ut pænè uſque ad extremum inteſtinâ clade conciderit.

L. Appvleivs Satvrninvs primus excitati tumultûs auctor extitit; infeſtus Q. Metello Nvmidico, quem Cenſorem ſibi, uti opinabatur, acerbiorem in Capitolio obſederat; & indè ab Equitibus Romanis fuerat depulſus. A. Nonium competitorem ſuum, idem Saturninus & Glaucia. Trib. Pl. fraude C. Marij Coſ. occidérunt.

Anno ſubſequente Marius VI. Coſ. & Glaucia prætor, & Saturninus Trib. Pl. conſpirárunt; uti Metellum Numidicum in exilium quâcumque vi agerent, cum totius etiam Vrbis dolore.

Idem Saturninus Memmium, quē fieri Cōſulem timeret, per ſeditionē interfecit.

Fremente ob hæc Senatu, populoque, Marius accommodato ad tempus ingenio, Saturninum, qui domi in concione ab alijs rex; ab alijs Imperator fuerat appellatus; adiuvante collegâ Coſ. L. Valerio Flacco, foro pellit, & in Capitolium fugere compulit. Ibi cædes facta; & Saturninus cum Saufeio & Labieno in Curiam confugiens, per Equites Romanos, effractis foribus, occiſi ſunt. C. Glavcia alibi trucidatus eſt; alijque tantæ ſeditionis auctores interfecti.

Vnde licet aliquanta Vrbi quies; non modò Metello reditus impetrari non potuit, Marij Coſ. & Furij Trib. pl. factionibus; ſed Rutilius quoque, vir integerrimus, evidenti accuſatorum calumniâ, Iudicumque periurio, condemnatus, Smyrnam commigravit.

649. Sexto Ivlio Cæsare, L. Marcio Philippo Coſſ. ex inteſtinis cauſſis, Sociale 5097. 102.
(Faſt. 660.) bellum tota commovit Italia. M. Livivs Drvsvs Trib. pl. Latinos omneis ſpe libertatis illectos in arma excitavit. Is domi, incerto auctore, interfectus eſt.

Picentes, Veſtini, Marſi, Peligni, Marrucini, Samnites, Lucani, occultæ defectioni intenti, C. Servilivm præt. legatum ad ſe miſſum, apud Aſculum, occidérunt; & clausâ civitate, omneis civeis Roman. indictâ cauſſâ, iugulavérunt.

Cn. Pompeivs præt. à Picentibus victus eſt. Et Ivlivs Cæsar Coſ. à Samnitibus cæſo fugit exercitu. Rvtilivs Coſ. à Marſis cum multis nobilibus, & IIX. Romanor. Millib. cæſus eſt.

Marivs cladem Rutilij ex cadaveribus, quæ Toleno fluv. deferebantur, conijciens, victores ſubitò oppreſſit, & totidem Marſorum Mill. interfecit. Cæpio à Veſtinis & Marſis in inſidias deductus, & cum exercitu trucidatus eſt. L. Ivlivs Cæsar, qui apud Æſerniam victus aufugerat, contractis undique copijs, adversùs Samnites & Lucanos dimicans, multa ex ijs Millia cecidit: Et Senatus ſagum antiquo togæ décore commutavit.

Deinde Marivs, Sylla, Cn. Pompeivs, Cato, Plotivs, feliciter rem gerunt. ut Romæ, propter has victorias, prætextæ, aliaque magiſtratuum inſignia reſumerentur.

Cn. Pompeio Strabone, & L. Porcio Catone Coſſ. Aſculum ab eodem Pompeio captum, cæſis antè XIIX. Marſorum Millibus, & III. M. captis.

661. Sylla Coſ. XIIX. Samnitium M. apud Pompeios delevit; exercitu, qui ſe 5108. 91.
Poſtumij legati ſanguine fœdárat, ad ignominiam delendam, excitato.

Iiſdem diebus rex Sothemvs, cum magnis Thracum auxilijs Græciam ingreſſus, & Macedoniam depopulatus, à Sentio prætor. victus in regnum redijt.

Anno conſequenti, nondum finito Sociali bello, Romæ primum Civile bellum, Marianvm, commotum eſt. Et Mithridaticvm, grave in primis, cæptum. Quod quidem alij XXX. alij XL. annis geſtum fuiſſe volunt. De quo poſteriùs.

Belli autem

An. poſt Vrb. C. | Ann. ab Orb. C. | & antè Nat. Ch.

Belli autem Mar ani hæc initia. Marivs, Conſule Syllâ, qui contrà Mithridatem in Aſiam profectus erar, in Campaniâ, propter belli Socialis reliquias, & Nolæ obſidionem conſiſtente; adfectabat vii. Conſulatum, & belli Mithridatici imperium. Sylla re cognitâ, cum iv. legionibus revertens, antè Vrbem conſedit: & Gratidium, Marij Legatum, qui à Syllâ legiones acciperet; ceu primam belli civilis victimam, occidit.

Ipſo in Vrbem ingreſſo, quùm, fruſtrà omnibus tentatis, Marivs in Capitolium confugiſſet; & cæſis ſuorum aliquot ſubitò diffugiſſet; Sulpitius, Marij collega, proſtratus eſt.

Marivs primùm apud Minturnas delituit; deinde in Africam transfugit.

Indè cum filio Romam regreſſus, Cinnæ Conſuli iungitur. & ipſi. profligandæ reip. exercitum inter ſe quadripertitò diviſérunt. iii. legiones Mario datæ. Parti alteri copiarum Cn. Carbo præpoſitus eſt: partem Sertorius accepit. Cætera portio Cinnam ſecuta eſt.

Cn. Pompeivs à Senatu, opis ferendæ, acceſſitus, ad Octavium, alterum Conſulem, ſeſe contulit; & cum Sertorio æquali Marte conflixit. Idem fulmine poſteà adflatus exercitum peſtilentiâ amiſit.

Marius Coloniam Oſtienſem, Antium & Ariciam crudeliſſimè diripuit.

Nec ita multo poſt, Cinna Coſ. cum legionibus; Marius, cum fugitivis, Vrbem ngreſſi, nobiliſſimos quoſque è Senatu, & multos in ijs Conſulareis, interfecere. Capitaque interfectorum, vel convivijs illata, vel oblata Capitolio, vel collocata Roſtris ad ſpectaculum.

Ipſe Marius, in exordio vii. Conſulatûs, quem cum Cinna, iii. Coſ. inierat, ſerâ tandem morte præreptus eſt.

Sylla adflictorum civium & exſulum precibus è Græcia revocatus, mox ut Campaniæ littus attigit; Norbanum Conſulem (anno f. 670.) prœlio oppreſsit, & Syllæ duces, adversùs Marianas parteis, civilibus odijs prœliantur.

Q. Metellvs, Carinatis copias; Cn. Pompeivs, Carbonis equitatū graviter confecit. Syllæ quoque, & Marij adoleſcentis maximum apud Sacriportum prœlium fuit, cæſis de Marij exercitu ad xxv. M. Iterum Pompeivs Carbonem milite & caſtris exuit. Metellvs Norbani agmen oppreſsit. Lvcvllvs à Qvinctio obſeſſus erupit, & repentinâ pugnâ obſeſſorem exercitum delevit. Sylla cum Lamponio Samnitium duce, & reliquis Carinatis copijs, ad Portam Vrbis Collinam, ſigna contulit; & ad Lxxx. hominum Mill. fudit.

C. 21. Idem mòx ut Vrbem victor intravit; iii. (al. vii.) hominum M. qui ſe per legatos dediderant, contrà fas, fidemq; datam, inermeis ſecutoſq; interfecit. Deinde plurimi non modo innocentes; ſed Syllanarum etiam partium ſectatores, plus ix. M. impunè, pro victoris militis lubidine, ſunt trucidati.

Sylla, auctore L. Fvrsidio, primus infamem illam Tabulam proſcriptionis induxit. ii. Millib. ad necem proſcriptis. iv. Cōſularibus. Carbone, Mario, Norbano, Scipione; & Sertorio. Apud Præneſte omneis Marianæ militiæ principes occidi iuſſit. Dictator creatus, remp. graviſsimè adflixit. Cn. Pompeivs in Africâ Marianæ factionis reliquos duces perſequitur.

Anno 674. ſecundum Faſt. Creatis P. Servilio Vatiâ Iſaurico; & Ap. Claudio, Pulcro, Coſſ. viſus eſt tandem Sylla privatus, qui Dictaturâ ſeſe ultrò abdicâſſet.

Anno 675. Syllâ mortuo, M. Æmilivs Lepidvs, Marianæ partis adſertor, adversùs Q. Lvtativm Catvlvm, Syllanum ducem, ſurgens, redivivos belli civilis cineres ſuſcitavit. Quod partim clementia Catuli; partim tædio Syllanæ crudelitatis, poſt aliquanta certamina, mox evanuit.

673. Bella in Hiſpaniâ, Pamphyliâ, Macedoniâ, Dalmatiâ, ſub idem tempus ardebant. 5120. 79.

Sertorivs, quùm parteis Marianas ſectatus fuiſſet; Syllam fugiens, & ex Africâ in Hiſpanias dilapſus, bellicoſiſsimas genteis in arma excitavit; & Romanor. ducum arma diu exercuit. Et decimo demum belli inchoati anno, iiſdem quibus & Viriathus, ſuorum dolis, interfectus, finem bello fecit. Perpenna eius ſucceſſor, à Pompeio victus eſt.

Macedonicum bellum, Ap. Clavdivs Pvlcer ſortitus, varias genteis, quæ Rhodopæis montibus circumfuſæ ſunt, & Macedoniam tunc populabantur; Scordiſcos in primis, pellere Macedoniâ conatus; parùm profecit: ibique interijt.

P. Servilivs, Exconſule, Ciliciam & Pamphyliam adortus pænè delevit: Lyciam urbibus captis frenavit: Iſauros, bello fractos, in ditionem redegit. hinc Isavrici cognomen.

Cosconivs Procoſ. protritâ ſubactâq; Dalmatiâ, Salonas urbē bienio expugnavit.

M. Terentio

Digitized by Google

An pòſt Vrb. C. 680. M. TERENTIO VARRONE, LVCVLLO; & C. CASSIO LONGINO, Coſſ. gladiatores LXXIV. Capuæ, è Ludo Cn. LENTVLI diffugérũt; & ducibus CRIXO & OENOMAO Gallis, & SPARTACO Thrace, Veſuvium montem occupárunt. Indè erumpentes, Clodij præt. qui eos obſidebat, caſtra expugnárunt. Ab Orb. Cond. 5127. Ant. Natal Chr. 72.

Hinc per Conſentiam & Metapontum circumducti, ingentia brevi agmina collegérunt; ad XL. Mill. Cædibus, incendijs, rapinis & ſtupris omnia miſcuérunt.

Deinde L. GELLIVS & Cn. CORNELIVS LENTVLVS, adversùs eos cum exercitu miſsi. Ex quibus GELLIVS CRIXVM acerrimè pugnantem oppreſsit: LENTVLVS à Spartaco ſuperatus, aufugit. Pòſt collatis etiam fruſtrà ambo Coſſ. copijs, acceptâ clade fugérunt. Dehinc C. CASSIVM Procoſ. idem SPARTACVS interfecit.

Senatus trepidus CRASSVM cum legionibus Conſulum, novoq́ue ſupplemento militum miſit. & difficilibus tandem prœlijs vix SPARTACVS attritus eſt.

EX LIB. VI.

Bellum Mithridaticum per XL. ann. geſtum, ſive verius XXX. ab anno ſcilicet V. C. 662. quo primum civile bellum cæperat; uſque ad Conſulatum Ciceronis & Antonij, quem Faſti attribuunt anno 690.

MITHRIDATES ergò, rex Ponti atque Armeniæ, (Minoris) per Aſiam, Romanis amicam, diu graſſatus, & cædibus in civeis Roman. debacchatus; & tranſmiſsis in Græciam, ducè ARCHELAO, copijs, Athenis, alijſq́ue Græciæ Vrbibus potitus. Et tandem eodem ARCHELAO tribus prœlijs à Syllâ victo, Græciâ exactus, & à primarijs Aſiæ civitatibus excluſus; per ARCHELAVM, de pace, cum Sylla pepigit. quam FIMBRIA, Marianorum ſcelerum ſatelles, & Syllæ infeſtus, novis adversùs & Mithridatem, & Romanos duces, bellis interturbavit.

Poſt cuius mortem, FANNIVS & MAGIVS, de exercitu FIMBRIÆ profugi, Mithridati ſeſe adiunxére: & federis cum SERTORIO in Hiſpania pagendi eidem regi auctores ſuérunt. quùm contrà ARCHELAVS ad SYLLAM ſeſe contuliſſet.

LVCVLLVS Cyzicum, obſidione Mithridatis, liberat. Et DEIOTARVS, rex Gallogræciæ, præfectos regis bello trucidavit. In obſidione Cyzici amplius CCC. hominum M. fame & morbo Mithridates amiſiſſe proditur.

MARIVS, quem SERTORIVS firmandi federis cauſsâ miſerat, à LVCVLLO eodem terreſtri navaliq́ue prœlio profligatur: & de ſpeluncâ, ubi latebat, extractus, hoſtilis in Romanos animi pœnas luit.

Idem LVCVLLVS Sinopen capit, & ſervat. Eius frater MARCVS in Macedoniâ Beſſorum gentem in deditionem recepit. METELLVS Siciliæ præt. C. VERRIS præturâ adflictos Siculos, pulſis piratis, levat.

LVCVLLVS Euphratem & Tigrim tranſgreſſus, apud Tigranocertam cum Mithridate & Tigrane congreſſus, exiguâ manu ad XXX. M. cecídit. Ad eumq́ue totius pænè Orientis ſupplices venére Legati.

Iiſdem diebus, Piratæ per omnia ſparſi Maria, & latè domini, in immenſum augebantur. Hos CN. POMPEIVS cum novis prætoribus toto mari perſecutus, mirâ celeritate compreſsit.

Eodem tempore METELLVS Cretam Inſ. diuturno bello domitam, in poteſtatem redegit. & CRETICI nomen tulit.

POMPEIVS ſucceſſor Lucullo datus, in maiore Armeniâ Mithridatem nocturno bello vicit. Oranti Tigrani veniam dedit. Cum ORODE, Albanorum rege, pacem inſtaurat. ARTOCEM, Iberiæ regem; bello fudit, totumq́ue regnum in deditionem accepit.

Deinde rebus per Armeniam, Colchidem, Cappadociam & Syriam ordinatis, è Ponto in Parthiam promovens, ad Ecbatana pervénit. MITHRIDATES à PHARNACE F. obſeſſus, quùm venenum ſumtum nihil proficeret, Gallo militi iugulum præbuit.

690. M. TVLLIO CICER. & C. ANTONIO Coſſ. POMPEIVS, nuntio cæſi Mithridatis 5137. 62.
accepto, Cœle-Syriam & Phœnicen bello adgreſſus, Ituræos Arabaſq́ue perdomuit: Vrbemq́ue Petram, Aretæ regiam, cepit.

Hinc ad Iudæos (quibus ARISTOBVLVS, expulſo fratre HYRCANO, primus, ex ſacerdote, rex præerat) atque ad Hieroſolymam, urbem eorum primariam, GABINIVM cum exercitu mittit. Ipſe ſubſecutus, & ab optimatibus Vrbe ſuſceptus; ſed à plebe muro Templi repulſus eſt. Quod quidem Templum vix tertio menſe expugnavit, cæſis ad XIII. Iudæor. Millib.

Ipſe muros civitatis ſolo æquari imperavit: Et aliquot Iudæorum Principibus ſecuti

Digitized by Google

bus ſecuri percuſſis, Hyrcanum ſacerdotio reſtituit: Ariſtobulum captivum Romam perduxit.

Intereà Coniuratio Catilinæ adverſùs patriam in Vrbe per Ciceronem Coſ. detecta, & in Etruria civili bello exſtincta eſt.

693. (Faſt. 690.) C. Ivlio Cæsare, & L. Calpvrnio Bibvlo Coſſ. Lege Vatiniâ Cæsari 5140. 59.
III. provinciæ, cum legionibus VII. in quinquennium datæ; Gallia Tranſalpina, & Ciſalpina, & Illyricus. Galliam Comatam Senatus poſteà adiecit.

Cæsar primùm Helvetios, anteà per Orgetorigem, gentis Principem, inſtigatos, & tunc ad capeſſendam Galliæ totius dominationem, exuſtis vicis ac domibus ſuis, egreſſos; apud Rhodanum fluv. obvios, magno difficilique bello bis vicit; & reliquos in patriam remiſit.

Deinde Arioviſtum, Germanorum regem, apud Sequanos, fudit. Poſt hæc Belgas, tertiam Galliarum partem, lectiſſimis CCLXXII. armatorum Millib. in ſeſe exardenteis, & priore pugnâ victores, uſque ad internecionem pænè delevit.

Cæsare in Italiam digreſſo; Galba cum legione XII. ad Veragros Sedunoſque miſſus; & in vico, Octoduro, conſidens, accolas finitimoſque à ſocijs in cædem Romanorum & prædæ ſocietatem vocatos, miſerabili ſtrage fudit.

Cæsar, Crassi periculo revocatus, in quem apud Andegavos cum legione VII. hiemantem, Veneti cum finitimis coniurárant, & Legatos Roman. vinxerant, ut eo pacto obſides ſuos reciperent; eoſdem prœlio navali victos, Principibus per tormenta interemtis, reliquos ſub coronâ vendidit.

Eburovices, Aulerci, Lexovij, rebellantes à Titvrio Sabino magnâ cladè edomiti ſunt. Sontiates à P. Crasso obſeſſi; armis traditis, in deditionem recepti. Ab eodem Aquitani, & auxiliares Cantabri, ad XXXIIX. M. cæſi.

Cæsar ipſe Germanos, quorum numerus ad CDXL. M. fuiſſe fertur, qui Rhenum tranſierant, & Gallias ſibi ſubijcere parabant, bello adortus, ad internecionem uſque cecídit.

Tunc Cæſar in Germaniam Ponte facto tranſgrediens; Sicambros & Vbios obſidione Barbarorum liberat: Suevos, totamque Germaniam adventu ſuo terret.

In Galliam iterum reſciſſo ponte concedens, ad Morinos venit. Indè navibus LXXX. in Britanniam tranſgreditur. ubi & pugnâ, & tempeſtate, militum naviumque non parvam fecit iacturam. Regreſſus in Galliam DC. naveis fieri imperat, & primo vere in Britanniam traijcit. Et dum in hoſtem cum exercitu proficiſcitur; naves pleræque, quæ in ancoris ſtabant, tempeſtate vel periérunt, vel diſſolutæ ſunt. Ipſe equitatu priùs victus, deinde victor ad Thameſim fluv. cuius ripam ulteriorem hoſtes innumerabiles, duce Caſſivelauno, tenebant; pervaſit. eique Trinobantum civitas datis obſidibus ſe dedidit: aliæque urbes complures in fedus Romanor. venérunt.

A Britannis reverſus in Galliam, alijs bellis circumvenitur. Ambiorix namque cum Eburonibus & Advaticis conſpirans, Cottam & Sabinvm legatos in Eburonibus cum totâ legione interfecit. Inde victor Advaticos & Nervios, eorumq; clienteis raptim in arma contrahit. Q. Ciceronem Legatum, qui legioni uni in hibernis præerat, vallo turribuſque circumdatum, obſidet & oppugnat. dum Cæſar cum II. legionibus adventans, ſuis liberatis, hoſteis vaſtiſſima cæde conficeret.

Indvciomarvs Trevirorum Princeps, à Labieno, cuius caſtra legionemque obſidebat; repentinâ eruptione proſtratus eſt.

Cæsar, qui legiones à Cn. Pompeio conſcriptas recens ex Italia acceperat, exactâ hieme, primùm Nerviorum fineis diripit. Deinde Menapios, immenſis paludibus & ſilvis munitos, tribus agminibus invadit & domat. Labienus Treveros, prius quàm Germanis iungerentur, cædit, & civitatem capit.

Cæsare in Italiam reverſo, iterùm Gallia in arma coniurat. Galli, duce Vercingetorige, civitates ſuas ultrò incendunt. & ad Cæſarem, qui per Narbonenſem provinciam clàm ad exercitum recurrerat, cum impetu feruntur, qui iam opidum Genabum (al. Avaricum) obſidione concluſerat. quod tandem cepit & delevit.

Arverni, factâ ex caſtello quodam eruptione, Cæſarem in fugam vertunt. Qui cum Vercingetorige erant, multis prœlijs fracti, ducem & regem ſuum, volentem, velut rebellionis auctorem, dedidérunt Romanis, ſibi veniam precati.

Bellovaci, duce Corbeo, bellum inſtaurant; & in belli ſocietatem Ambianos, Caletos, Velocaſſes, Atrebateiſque coniungunt. ſed mòx à Romanis, ſuis ipſi inſidijs circumcluſi, ad internecionem cæſi.

Cæsar, Gallis debellatis, & legionibus in hiberna dimiſſis, ipſe Ambiorigis fineis, qui tot bella concitárat, evaſtavit.

Pictones

An pòſt Vrb. C. Pictones à CANINIO & FABIO legatis, duabus ex partibus circumventi, magnâ ſtrage trucidantur. Ab Orb. Cond. Ant Natal. Chr.

Idem FABIVS Carnutes, quò DVMNACVS dux vetus, & totius rebellionis incentor erat elapſus; mirâ virtute & celeritate perdomuit.

CANINIVS Drapetem & Lucterium, qui Vxellodunum opidum occupárant, in campum eum copiarum parte evocatos; maximo prœlio unum interfecit; alterum cum paucis in fugam egit. Opidum autem ipſe Cæſar adcurrens, non ſine labore, magnoque molimine, ad deditionem adegit.

697. (Faſt. 698.) CRASSVS in Conſulatu collega Pompeij, provinciam ſortitus in Parthos, homo inexplebili cupiditate, in Palæſtinam divertit; Hieroſolymam adit: Templi opes diripit, quas intactas POMPEIVS reliquerat. Ipſe tranſito Euphrate, contrà fedus LVCVLLI; apud Carrhas exercitum, cum filio CRASSO, Parthicis ſagittis oppreſſum, amiſit; & fugiens à SVRENA præfecto occiſus eſt. 5144. 55.

CASSIVS, iam veluti intumeſcentem Parthicâ victoriâ & Romanâ clade Syriam, egregiâ animi virtute ac moderatione repreſſit.

700. (al. 703.) Ignis, incertum unde concretus, plurimam Vrbis partem invaſit. ut XIV. vici, cum Iugario, conſumti fuiſſe produntur. 5147. 52.

Belli civilis inter Cæſarem Pompeiúmque, hæc initia.

CÆSARI è Gallia victori redeunti negatur alter Conſulatus; & decreto Senatûs in Vrbem, niſi dimiſſo exercitu, venire vetatur. POMPEIVS ex Marcelli Coſſ. auctoritate ad legiones Gallicas, apud Luceriam, cum imperio mittitur. CÆSAR Ravennam ſe contulit. M. ANTONIVS & Q. CASSIVS Tribb. pl. pro Cæſare intercedentes, LENTVLO Coſ. interdicente, curiâ foroque prohibiti, ad Cæſarem profecti ſunt, Curione Cælioque comitantibus.

CÆSAR Rubicone flum. tranſmiſſo, mòx ut Ariminum venit, apud v. cohorteis, quas ſolas tunc habebat, cauſſam belli civilis, pro reſtituendis in patriam Tribunis, eſſe teſtatus eſt. Indè alijs cohortibus, legionibuſque ſibi adiunctis, terrori eſſe cæpit; ut POMPEIVS, omniſque Senatus trepidi, tamquam Italiâ pulſi, in Græciam tranſvecti, Dyrrachium, gerendi belli ſedem, delegerint.

CÆSAR Romæ & Italiæ compos, ad Hiſpanias contendit. Ibique L. AFRANIVM, M. PETREIVM, & M. VARRONEM, Pompeianos duces, debellavit. Ipſius autem duces, CVRIO, CATONEM Siciliâ; VALERIVS, COTTAM Sardiniâ; TVBERONEM, Africâ VARVS, eiecérunt. Multi alij varijs utrimque locis, vario Martis eventu, rem inter ſe geſſére.

Ad Dyrrachium multi Orientis reges, ad Pompeium cum auxilijs convenérũt. Et Cæſar eódem adpulſus Pompeium obſidione fruſtrà cinxit: prœlioque ibi commiſſo victus eſt. Sed dum Cæſarem citato agmine per Epirum in Theſſaliam pergentem Pompeius maximis cum copijs inſequitur; in campis Pharſalicis, ſive ad Palæophatſalum, prœlium commiſſum eſt: & fuſo exercitu caſtriſque direptis, Pompeius in Aſiam fugit: indè per Cyprum in Ægyptum tranſijt. & mòx ut litus attigit, iuſſu Ptolemæi regis adoleſcentis, occiſus eſt.

CÆSAR compoſitis apud Theſſaliam rebus, Alexandriam venit. viſoq; Pompeij capite flevit. Inſidijs tutorum regiorum, & Pompeij percuſſorum petitus, & urbe pulſus, ad Pharum vix natando evaſit. Mòx certamine navali claſſem regiam aut depreſſit, aut cepit. Rex deinde in amicitiam Romanam receptus, & perfidè bellum movens, deleto exercitu, ipſe ſcaphâ exceptus, ut fugeret; multis inſilientibus, merſus necatuſque eſt: & Alexandrini ad deditionem compulſi. Regnum Ægypti CLEOPATRÆ victor dedit. Indè CÆSAR Syriam pervagatus, PHARNACEM, MITHRIDATIS F. in Ponto vicit.

Romam regreſſus, & Dictator Coſ.q; creatus, in Africam tranſijt. Apud Thapsũ cum IVBA rege, & SCIPIONE, pugnans, magnam hominum multitudinem interfecit. CATONE, IVBA, PETREIO, SCIPIONE, voluntaria morte cadentibus.

Inde IV. triumphis Vrbem ingreſſus, & ordinato Reip. ſtatu, in Hiſpanis, contrà Pompeij filios, profectus, inter cætera, apud Mundam ancipiti pugnâ victor, fugientibus ſubitò & præter ſpem Pompeianis, evaſit.

IV. annis hoc civile bellum indeſinenter toto orbe tenuit.

CÆSAR Romam reverſus dum reip. ſtatum clementer inſtaurat, auctoribus BRVTO & CASSIO, plurimis è Senatu conſcijs, in Curia, XXIII. vulneribus confectus interijt. Indè nova bellorum civilium ſeges.

710. OCTAVIANVS, IVL. CÆSARIS è ſorore Nepos, & heres, qui poſteà AVGVSTVS dictus eſt, bella civilia v. geſſit: Mutinenſe, Philippenſe, Peruſinum, Siculum, & Actiacum. adversus M. ANTONIVM, BRVTVM & CASSIVM, L. ANTONIVM, SEX. POMPEIVM. Triumviratum Reip. Conſtit. inijt cum eodem M. ANTONIO, & LEPIDO. 5157. 42.

Tabulis

Anni ab Vrb. C. | Ann. ab Orb C. | Er ant. Nat.Chr.

Tabulis tum propoſitis ad necem proſcribuntur, CXXXII. Senatorum, (inter alios Tullij Ciceronis) & XXX. Equitum Romanor. nomina; præter vulgareis.

BRVTVS & CASSIVS, CÆSARIS percuſſores, proſcripti & hoſtes iudicati, Aſiam & Græciam pervagantur. Eos CÆSAR & ANTONIVS in Macedoniam magno belli adparatu perſecuti, ad mortem compulérunt.

SEX. POMPEIVS è Siciliâ exactus, MANA eius liberto ad Cæſarem deficiente.

VENTIDIVS Perſas & Parthos, in Syriam irrumpenteis, tribus maximis bellis fudit, & PACORVM regem in acie interfecit.

Eidem ANTONIVS negotium dedit belli ANTIGONO (ARISTOBVLI F.) faceſſendi, qui Parthorum operâ & auxilijs, Iudæos, HYRCANO patruo parenteis, debellárat, & ſubiectos tenebat; captiſque Hieroſolymis Templum ſpoliárat; ſeque regem conſtituerat. Eum ille continuò victum in deditionem recepit. & regnum HERODI dedit.

CÆSAR LEPIDVM in ſe cum XX. legionibus, in Siciliâ, inſultantem, perpetuo compreſſit exſilio. Idem Siciliæ totius, & POMPEII & aliorum victor, ovans Vrbem ingreſſus, ut perpetuùm Tribunitiæ poteſtatis eſſet, à Senatu obtinuit.

ANTONIVS contrà vix ſalvum ex Parthiâ Armeniáque reduxit exercitum. & in Græciam tranſiens, SEX. POMPEIVM, quem bellum reparantem ad ſe venire iuſſerat, per duces ſuos interficiendum curavit.

CÆSAR Illyricum, Pannoniam, partemque Italiæ bellis ſubegit.

Et ANTONIVS ARTABANE rege Armeniæ capto, & theſauro eius ablato elatior, bellum Cæſari denuntiat. Octaviam, eius ſororem repudiat: & Cleopatram ſibi adiungit.

Ad Actium, famoſum prœlium mari commiſſum eſt. ex quo prior Regina Cleopatra navibus fugit, & fugientem uxorem ſecutus eſt ANTONIVS. CÆSAR eoſdem in Ægyptum conſecutus, ad voluntariam mortem compulit; & Alexandriâ potitus eſt.

725. CÆSARE AVGVSTO V. & L. (alijs Sextus eſt) APPVLLEIO Coſs. CÆSAR triplici 5172. 27.
triumpho Vrbem invectus eſt. Ac tum primùm ipſe IANI portas, ſopitis paſsim bellis, poſt CC. an. clauſit. Et tum etiam primùm Auguſtus ſalutatus eſt; & ſumma rerum penes unum eſſe cœpit, quam Monarchiam vocamus. Id factum VIII. Id. Ianuar. (qui nobis Chriſtianis EPIPHANIA eſt) ut per omnia venturi CHRISTI gratiâ præparatum Cęſaris imperium comprobetur.

Anno inſequenti, Imper. AVG. CÆSARE VI. & AGRIPPA II. Coſſ. Ianus denuò apertus, ob Cantabrorum Aſturumque, in Hiſpaniâ, in Vaccæos, aliosque vicinos irruptionem, bello contra eos ſuſcepto. Illi autem bello fracti & impares, ad voluntariam mortem, ſervitutis metu concurrérunt; & ſe pænè omnes certatim ferro, igne, veneno, necaverunt. Et tunc ſecundò per Cæſarem, quartò verò poſt V.C. clauſus eſt IANVS.

Paullo pòſt CLAVDIVS DRVSVS, privignus Cæſaris, Rhætos, aliaſque Germanorum genteis, armis ſubegit; & in his Vſipetes, Tenctheros, Cattos, Marcomannos, Cheruſcos, Suevos, & Sicambros.

In Africâ Muſulanos & Gætulos COSSVS, dux Cæſaris, intra fines ſuos coëgit.

Ad eumdem Cæſarem, apud Tarraconem in Hiſpaniâ, Indorum & Scytharum legati, cum muneribus gentilitijs, acceſſérunt.

Cantabrico bello per V. annos acto, & Hiſpaniâ pacatâ, CÆSAR Romam redijt.

Iiſdem annis, ipſius duces & legati, PISO, Vindelicos, Pannones, TIBERIVS privignus, compeſcuit. Et bello, poſt Punica, maximo, XV. legionibus, per triennium, Germanos, XL. millib. captis, evaſtavit.

Sed QVINCTILIVS VARVS, cum III. legionibus, ab iiſdem Germanis rebellantibus, funditus deletus eſt.

Boſphoranos AGRIPPA ſuperavit: & ſigna Romana, quæ bello Mithridatico abſtulerant, reciperavit.

Parthi quoque, in quos omnis Rom. imperij vigor, ob Craſſianam cladem, vertendus iam eſſet; ultrò ſigna eo prœlio ablata remiſerunt: & obſidibus traditis ſtabile fedus meruerunt.

752. CÆSAR AVG. cunctis per orbem gentibus unâ pace compoſitis, iam tertiùm portas IANI tunc clauſit: & ipſę in annos XII. obſeratę manſérunt.

Eo itaque anno, quo firmiſsimam, DEO ordinante, pacem Cæſar compoſuit, natus eſt ex Virgine MARIA CHRISTVS DOM. veræ ac ſolidę pacis auctor. Et quo tempore idem Cæſar, ad quem rerum omnium ſumma conceſſerat; Dominum ſe hominum appellari non paſſus eſt, neque auſus; verus totius orbis, & generis humani DOMINVS inter homines, & in orbe terræ, naſci dignatus: & Romano cenſui, qui tunc eiuſdem Cæſaris iuſſu per totum orbem agebatur, adſcriptus eſt.

DE VII. ROMANORVM REGIBVS, EORVMQVE REBVS GESTIS. OBSERVATA TEMPORVM ratione, Syntagma.

Non abs re viſum eſt, hanc regum, qui in Latio, *in Laurentibus, Lavinij & Albæ regnárunt, cum eorumdem annis, pręmittere; ut ea, quę conſecuta ſunt, cum prioribus committantur.*

I. PICVS, Saturni F.	37. annis
II. Faunus,	44.
III. Latinus,	44.
IV. Æneas Troian.	4.
V. Aſcanius,	38.
VI. Silvius Poſtumus,	30.
VII. Æneas Silvius,	31.
VIII. Latinus,	51.
IX. Alba,	39.
X. Capetus,	26.
XI. Capys,	28.
XII. Calpetus,	13.
XIII. Tiberinus,	8.
XIV. Agrippa,	41.
XV. Alladius,	19.
XVI. Aventinus,	37.
XVII. Procas,	23.
XVIII. Amulius,	18.
XIX. Numitor,	2.

Cuius 2. anno ROMVLVS Vrbem condidit.

(Agell. l. 17. c. 21. De Homero & Heſiodo, inter omneis ferè ſcriptores conſtitit, ætatem eos egiſſe, vel iiſdem ferè temporibus; vel Homerum aliquantò antiquiorem. utrumque tamen ante Romam Conditam vixiſſe, Sylvijs Albæ regnantibus. annis poſt bellum Troianum; plus c. atque xl. (al. lx.) Ante Romam autem conditam. ann. circiter c. & lx. (al. l.)

At quoniam hanc temporum rationem, ab Vrbis Romæ conditu, per Olympiades inſtituere, nobis propoſitum eſt: ſcire oportet; primum annum Olympiadum inchoari anno 407. ab exſcidio Troiæ, qui, uti nos opinamur & putamus, fuit annus Mundi creati 3177. Inchoantur autem Olympiades ab anno 7. OZIÆ, ſive AZARIÆ, regis Iudæ, (ut multis placet) in quem incidit idem, quem dixi, annus ab Orbe Condito. Quibus ſi adiiciantur anni 23. ab Olympiadibus, quando Roma condita eſt, erant anni ab O. C. 3200. ad Conditum Romæ.

Et quùm Olympiades Solſtitio æſtivo inchoari ſoleant; anni quoque eorum ita putandi ſunt & digerendi.

ROMÆ CONDITVS.

Romam itaque condi cęptam tradunt ex Ante diem xi. Kalend. Mai. qui dies Natalis, Parilia, ſive Palilia, à Pale Deâ Agreſtium appellatus.

Anno poſt exciſam Troiam, 432. (al. 430.) Sub finem Olympiadis vi. ſive anno 4. eiuſdem. duobus circiter menſibus ante Olympiadem vii. Quidam voluére, Olympiadis vii. anno 1. ſed qui proximo ſolſtitio menſis Iunij finiri debeat: duobus, paullo plus, menſibus poſterius.

Et hanc illi Olympiadum ſeriem adducunt.

Ante Vrbem Rom. conditam, Olympiades vi. abſolutè, hoc eſt, xxiv. anni expleti.

A Româ conditâ, ad Conſules, Olympiades LX. cum dimidiâ. Anni 242. excluſis utrimque extremis. deſcribuntur per vii. Reges, qui totidem universè annis imperárint.

A Conſulibus ad IVL. CÆSAREM, Olympiad. cxv. cum dimidiâ. Quæ efficiunt 462. annos.

A IVL. CÆSARE, ad mortem TIBERII (quæ CHRISTI DOM. paſſi mortem quinquennio pòſt conſecuta eſt) Olympiad. xxi. Anni 84. ——— Summ. Olympiad. 203. Anni 812.

Condita eſt autem Roma, à ROMVLO, & REMO, fratribus geminis, & ſpurijs, hoc eſt, incerto patre genitis. filijs Iliæ, ſive Rheæ Silviæ, Veſtalis. quæ filia erat NVMITORIS, regis Albani, ſive Latinorum: quæque ex furtivo concubitu Martis prolem eam tum ſuſcepiſſe fingebatur.

AMVLIVS, qui fratrem NVMITOREM maiorem natu regno deiecerat; eiuſque filiam RHEAM, VESTÆ conſecrárat; hos etiam parvulos in profluentem Tiberim abijci iuſſit. Sed beneficio FAVSTVLI, paſtoris regij,

ris regij, ſervati; & ab eius uxore, (quæ propter publicum corporis ſui quæſtum, forte Lupa dicta eſt) educati. Qui ſimulatque adoleverunt, caſûs ſui gnari, collectâ paſtorum & convenarum manu, AMVLIVM regno deturbant & obtruncant: NVMITOREM, Avum maternum, reſtituunt. Ipſi novæ, & imperio Orbis deſtinatæ, Vrbis, mœnia augutatò moliuntur. Cuius iam cæptæ dum murorum anguſtias irridet REMVS; ſaltu, dubium, an iuſſu fratris! interfectus eſt; quem regni conſortem habere nollet. ſive, quòd ille, per contumeliam, muro novos tranſilijſſet.

ROMVLVS SILVIVS, I. ROMANORVM REX; QVI POSTEA QVIRINVS APPELLATVS.

Olymp. Anni ab Vrbe C. Hic regnare cæpit, annos tantùm natus duodeviginti. Regnavit annos XXXVI. menſeis II. dies XIIX.

Ipſe augurio ſuperior Vrbi recèns conditæ nomen dedit. Idem primus, ſacra & leges dedit. Senatûs & Equitum ordines legit: plebeique Curias adſignavit. populum univerſè in III. diſtribuit parteis, quas Tribus appellavit. Et ut plebem patribus devinciret; Tenuiorum clientelas, patrocinio locupletum commiſit. Atque adeò, ne vis conſilij expers mole ſuâ rueret; C. Senatores legit: qui Patres ab honore atque ætate; & eorum progenies, Patricij dicti ſunt.

EXTERNA. Sub idem ferè tempus, quùm Monarchia Aſſyriorum, ad SARDANAPALVM uſque ſtetiſſet annis, 1330. (al. 1240. aut 1400. aut 1160.) everſa eſt à Medis: quorum primus rex ARBACES, cui ſucceſſerit MANDANES.

Sed regnantibus Medis, Aſſyrij haud multo pòſt in Ninive, licet anguſtiùs, iterùm regnare cæperunt. quorum rex primus, à morte SARDANAPALI, PHVL-BELOCHVS; cui ſucceſſerit, TEGLAT-PHVL-ASSAR. Babylonijs quoque tum per ſe, licet anguſtè, regnantibus.

VII. 4. IV. Sabinæ raptę, hàc ex cauſâ. Quùm ROMVLVS imaginem Vrbis magis, quàm Vrbem feciſſet; & incolæ deeſſent: Lucum, qui in propinquo erat (poſtmodò Capitolium) Aſylum, hoc eſt, receptaculum ſacroſanctum, fecit & aperuit. Et ſtatim mira vis hominum, Latini Tuſcique paſtores; quidam & tranſmarini; Phryges, qui ſub ÆNEA; Arcades, qui ſub EVANDRO; influxerant.

Sed res erat unius ætatis: populus Virorum. Itaque matrimonia à finitimis petita, quia non impetrabantur; manu captâ & extortâ. Simulatis quippe ludis equeſtribus, Conſualibus, Virgines é viciniâ, Sabinæ, aliæque, quæ ad ſpectaculum venerant, præda fuére. *Et hac bellorum cauſſa.*

Ac primùm quidem à finitimis bellum, Sabinum fuit, quod triennio duravit.

Eodem anno ROMVLVS triumphum primus egit, de Cenninentibus, (al. Cæninis) Cruſtumineis, & Antemnatibus, Latinorum vicinis. qui atrocis iniuriæ dolore iritati, arma ſumſerant.

Idemque primus ſpolia opima IOVI, FERETRIO, rettulit, duce hoſtium, ACRONE, Cenninenſium rege, interfecto. Et primum in Capitolio Templum eidem IOVI dedicavit.

IIX. 4. IIX. TIT. TATIVM Sabinum, regem ſive ducem Sabinorum, (à quo quùm aciem ſuam fugati viderent; IOVI STATORI in foro Templum voverat; & redintegrato prœlio viciſſim hoſtem fuderat) in regni conſortium adſcivit. Atque ita pax facta, fœduſque percuſſum. quòd Sabinæ captæ, ex tranſverſo irrumpentes, & ſupplices, prœlium, ſuâ cauſâ commiſſum, diremiſſent: & Sabini, unà cum rege, Romam commigrâſſent, unius inter ſe civitatis conſortes.

TIT. TATIVS, poſtquam cum ROMVLO regnâſſet ann. V. per inſidias, an ex æmulatione! occiſus eſt. ROMVLVS tamen civitate in XXX. Curias diſtributâ, ijs nomina Sabinarum impoſuit.

X. 4. XVI. Cameria, quæ & Camerium, vetus Latij urbs, à ROMVLO capta, & Colonia facta. atque ita de Camerinis idem iterùm Kal. Sextilib. triumphavit. Inde, quadriiugum currum æreum Romam deportavit; manubiaſque VOLCANO dedicavit, & in eius Templo ſtatuit, cum ſtatuâ triumphali; & Græco rerum à ſe geſtarum elogio.

XI. 1. XVII. Veientes & Fidenates, illi Etruſci; hi Albanorum coloni; non tam ſpe prædæ, quàm vicinę potentiæ metu, ad arma contra Romanos ſumenda, impulſi; à ROMVLO variè victi ſunt & repreſſi. Fidenæ captæ; & Veientes parte agri multati. De ijs itáque tandem victor tertium triumphum egit Kal. Octobr. (quadriennio pòſt.) & agrum Roman. longè latéque amplificavit.

XVI. 1. XXXVII. ROMVLVS, quùm extra pomærium, apud Capreæ paludem, quæ ante Vrbem eſt, ſive concionem haberet, ſive cum Senatu exercitum recenſeret; é medio ſublatus eſt. Con-

Olymp. Anni ab Vrb.C. ſtans opinio eſt, Nobilium & Senatorum conſpiratione, ob aſperum eius ingenium, clàm occiſum, (in ipſo Senatu) & membratim diſſectum. Idque accidiſſe Non. Quinctilib. qui dies ob eum caſum dictus, Nonæ Caprotinæ; quæ poſtea Iunoni ſacræ, ducto à Caprifico ibi quâdam, nomine. Idemque dies, ob populum ſubitâ tum cœli tempeſtate coorta, in fugam diſperſum, POPVLI-FVGA appellatus, & Faſtis adſcriptus eſt.

Paullo-pòſt tamen idem ROMVLVS, uti Vrbis conditor, & imperij parens, Divorum numero illatus, & QVIRINVS dictus eſt. Cuius conſecrationis ſpeciem, ortum tunc Solis deliquium; & inſolita, quam dixi, cœli tempeſtas, præbuere.

Anno conſequente, Interregnum viciſſim apud patres fuit. Quùm autem Patricij à ROMVLO centum lecti eſſent; ne quis imperij expers eſſe videretur, Decem decurijs factis; ſinguliſque per ſingulas decurias creatis, qui ſummæ rerum præeſſent; rem ita conſociârunt. Vnus cum inſignibus imperij & lictoribus erat. Quinque dierum ſpatio (al. 50. diebus) imperium finiebatur, ac per omnes in orbem ibat. annuumque intervallum regni fuit. Id ab re, quod nunc tenet nomen, Interregnum appellatum. quod quidem, regia etiam poteſtate ſublatâ, permanſit ſub Conſulibus.

XVI. 1. XXXIX

NVMA POMPILIVS, POMPONIS F. SABINVS, II. REX, POPVLI IVSSV ET PATRVM auctoritate. Regnavit XLIII. ann.

Hic licet externus, & Curibus, Sabinorum urbe, natus, ob prudentiam, Iuſtitiam, doctrinam, aliaſque virtutes, ultrò à Romanis ad regnum accitus eſt, etiam recuſans.

Idem, ut Romam, armis nimium ferocem, religione, vel potiùs ſuperſtitione, manſuefaceret; ſimulatis cum Deâ EGERIA nocturnis congreſſibus, & monitis, Sacra & leges promulgavit; Sacerdotes inſtituit; cęrimonias atque omnem Deorum cultum populum edocuit. Annum in menſeis XII. diviſit, & Ianuario Februarioque additis, explevit. Dies quoſdam faſtos; alios nefaſtos, eſſe iuſſit.

Pontifices, Augures, Flamines, Salios, primus creavit, alioſque ſacros ordines. omnemque Vrbanam plebem, per collegia diſtribuit. Ancilia & Palladium, Arcana quædam Imperij pignora; IANVMQVE GEMINVM, Fidem pacis ac belli: & in primis Focum Veſtæ, Virginibus colendum ſervandumque dedit.

EXTERNA. Sub hoc rege, SALMAN ASSAR (qui X. Tribus Iſraelitarum in captivitatem abduxit) III. & SENNACHERIBVS, IV. & ASSAR-ADDON, V. ex ordine Aſſyriorum reges in Ninive.

Et MERODACHVS BALADAN occupat Babyloniam, & in Babylone regni ſedem figit. Is MERODACH non immeritò putatur eſſe NABVCHODONOSOR ille, (lib. Iudith.) qui ARPHAXADDVM regem Medorum, Ecbatanorum conditorem (qui idem eſt Arteus, ſive Deioces, VI. Medorum rex) prælio vicerit. atque ita occupatâ Aſiâ & Ninive, latè regnârit ſub nomine regis Babylonij

XVII. 2. XLII. NVMA rex, pace populo Romano partâ, primus Ianum clauſit.

XVII. 4. XLIV. NVMA verò MARCIVS, M. F. & regi gentilis, Pontifex maximus primus.

EXTERNA. Sub eodem rege NVMA, SIBYLLA Samia, quæ HEROPHILE dicebatur, inſignis habetur. Fuere & aliæ Sibyllæ diverſis & temporibus & orbis partibus, ob inſigne Virginitatis, quaſi Σιοῦ, hoc eſt, Θεοῦ βουλαὶ, DEI conſiliariæ, celebratæ.

XXVII. 2 XXCI. NVMA POMPILIVS rex mortuus eſt, octogenario maior. quem funere & luctu publico, inſignique monimento populus honoravit.

XXVII. 1. XXCII.

TVLLVS HOSTILIVS, HOSTI F. HOSTI N. REX III. POPVLI IVSSV, ET PATRVM auctoritate. Regnat annis XXXII.

Putatur is annus fuiſſe XXIV. EZECHIÆ, regis Iudæ.

Hinc TVLLO, poſt aliquantum Patrum Interregnum, in honorem virtutis & gloriæ paternæ, regnum delatum eſt.

Idem diſciplinam militarem formavit: & neglecto religionum cultu, ROMVLVM ipſum ferociâ ſuperavit. IANVM à NVMA rege clauſum aperuit. & prolatis imperij Roman. finibus, ex auctoritate Collegij Pontificũ, Vrbis pomærium produxit, adiecto Cœlio monte.

EXTERNA.

Olymp. Anni ab Vrbe C. *EXTERNA, Eo tempore MERODACH-BALADAN, Aſiam & Niniven occupat, quam Medi anteà, vel ſub Deioce. vel ſub Phraorte regibus, vt tenuerant.*

XXIIX. 2. XXCV. TVLLVS, Romanorum iuventute, quæ longinquiore ſub NVMA pace & otio torpuerat, iam armis exercitâ; Albanos, gravem & diu principem in Latio populum, provocare auſus eſt. Sed quùm pari robore frequentibus prœlijs utrique comminuerentur; miſſo in compendium bello, Trigeminis fratribus, hinc Româ HORATIIS; inde Albâ CVRIATIIS, inter ſe dimicaturis, utriuſq; populi fata, utri utris imperarent, commiſſa ſunt. Victoria unius HORATII, qui fratres duos iſto duello amiſerat; & tres Curiatios, anteà ſaucios, ſingillatim ſolus interfecit; virtute parta eſt. & Albani, lo federe ac fide Roman. penes quos victoria fuerat, manere iuſſi.

XXIX. 2. XXCIX. Alba, quæ ab ASCANIO ÆNEÆ F. colonis è Lavinio deductis, (anno poſt captam Troiam XXXII.) condita; XXX. civitatum Latinarum mater & princeps fuerat, atque adeò Romæ ipſius alumna. & ſub XIII. aut eo amplius Regibus, annos CDLXXXVII. ſteterat; hâc occaſione à TVLLO demum rege everſa eſt; & tranſlatis Romam civibus deſolata. anno propè D. quàm condita fuerat.

Fidenatibus, qui Veientium, & METII SVFFETII Albanorum ducis, clandeſtino impulſu, à ſocietate Romanâ, per rebellionem, deſciverant; auxilio venére ijdem Veientes: & Romanis viciſſim, ex federe priùs pacto, METIVS ille cum Albanorum iuventute. Hic autem in ipſo prœlio, non ſine notâ proditionis, aciem Romanam deſeruit, & in colleis proximos ſeceſsit, prœlij eventum exſpectaturus. Sed induſtriâ TVLLI, ars proditoris irrita fuit; & penes Romanum victoria. TVLLVS autem ſedifragum METIVM quadrigis in diverſa actis illigatum diſcerpſit: Albamque, ipſam, quamvis Vrbis Romæ parentem, attamen æmulam, dirui voluit; quùm priùs opes eius omneis, ipſumque populum Romam tranſtuliſſet. Atque ita Senatum & Equeſtrem ordinem, ob novos civeis, primoribus in Patres adlectis, adauxit. & veteres legiones eodem ſupplemento explevit. Vrbis etiam pomærium, Cœlio monte addito, ampliavit. Curiam Hoſtiliam ordine aucto, exſtruxit. De Albanis denique triumphavit.

XXIX. 3. XC. Fidenateis, iterùm rebelleis, ad inopiam extremam redegit: & captâ deditáve urbe, in fide manere, ſalvo civitatis ſtatu, iuſſit. De ijs quoque triumphum egit; & votivas Dijs mactavit victimas.

XXIX. 4. XCI. Cum Sabinis dubio prœlio & æquatâ clade pugnatum.

XXX. 1. XCII. TVLLVS eoſdem iterùm ingenti ad Eretum prœlio vicit; & caſtris etiam expugnatis victor tertiùm triumphavit. quùm in ipſo prœlij fervore, ob inclinatam nonnihil Romanorum aciem, SATVRNO atque OPI ſolenneis ferias voviſſet.

EXTERNA. Sub eodem rege, ZALEVCVS apud Locros, in Italiâ, Legiſlator viget. & PHALARIS apud Agrigentinos tyrannus: qui PERILLVM bovi aeneo, quem fabricárat, incluſit, & mugire docuit.

Hoc regnante, Nepos CORN. tradit ARCHILOCHVM iam tunc fuiſſe poëmatis clarum & nobilem. Quem Cic. I. Tuſcul. dicit claruiſſe ſub ROMVLO.

XXXV. 1. CXIII. TVLLVS rex diuturno implicitus morbo, fulmine ictus, incendio abſumtus eſt. Alij, incensâ domo, cum omni familiâ, eum conflagraſſe, inſidijs ANCI MARCII. Alij, irâ Numinis & fulmine periſſe, tradunt: quòd non ſatis ritè, ex NVMÆ diſciplinâ, IOVEM elicere, ſive IOVI ELICIO ſacra facere, (Al. valetudinem malis artibus recipetare) conatus eſſet.

XXXV. 2. CXIV.

ANCVS MARCIVS, NVMÆ F. NVMÆ REGIS N. REX IV. IVSSV POPVLI ET PATRVM auctoritate. Regnavit annis XXIV.

Hic annus XXXIII. fuit MANASSIS, regis Iudæ, ut quidam colligunt.

ANCVS, NVMÆ regis ex filiâ POMPILIA Nepos, patrem habuit NVMAM MARCIVM, Vrbi Præfectum ſub TVLLO rege. Avum verò NVMAN MARCIVM, M. MARCII Sabini F. quem primum Pontificem MAX. NVMA rex creaverat, quique in regni concertatione cum eodem TVLLO HOSTILIO, ſuperatus, mortem ſibi conſcivit.

Huius regis, licet à religione, pace, & Avi inſtitutis non abhorreret; bellica virtus egregia fuit. Septem enim bella cum Latinis, & vicinis populis geſſiſſe proditur.

Idem tamen Vrbem legibus, (de Fæcialium præſertim, qui Sacerdotes iuſti belli arbitri erant, Iure & officio) ædificijſque, adornavit. Et pomœrium, prolatis imperij finibus, ex Pontificum auctoritate ampliavit. Aventinum montem. & Ianiculum munitum, Vrbi adiecit: & interfluentem Tiberim ponte ſublicio commiſit. Carcerem in mediâ

urbe,

Digitized by Google

Olymp. Anni ab V.b. C. urbe, imminentem foro, ædificavit: Oſtiam, in ipſo maris fluminiſque confinio, coloniam duxit.

EXTERNA. BEN-MERODACHVS II. à Monarchatu, Aſſyria, Babylonis & Chaldæorum rex.

THALES quoque Mileſius inſignis philoſophus claret.

CYAXARES, Medorum rex adverſus Aſſyrios dimicans, Ninum civitatem cepit; poſtquam Scythas, qui iam XXVIII. ann. totius Aſiæ imperium, pulſis ex Europâ Cimmerijs, obtinuerant; ſub ſpecie hoſpitij, interemiſſet. Sic Medi, Nino expugnatâ, Aſſyrios etiam, præter Babylonia partem, ſubegerunt, imperiumq; receperunt.

XXXVI. 1. CXVII. Bellum ab ANCO adverſus Latinos geſtum, quod triennium perduravit, non ſine gentis & multorum opidorum clade. Inde multa Latinorum millia in civitatem adſcita.

Anni incerti. Deinde Fidenates rebellantes ſubacti. poſteà Sabini. poſtremò Veientes bis victi. Et captis hoſtium caſtris, triumphali pompâ ANCVS victor per urbem ad Deorum templa invectus eſt. Silvâ Mæſiâ hoſtibus ademtâ, ad mare uſque. Romanum imperium propagavit.

Idem Volſcos adgreſſus, Velitris obſeſsis, eos ad deditionem fœduſque compulit.

XXXVI. 4. CXX. Poſt Volſeos devictos, alterum bellum cum Sabinis fuit. de quibus, cruento prœlio victis, & caſtris ſuis exutis, triumphavit.

XXXIIX. 3 CXXVII. Oſtia, de quâ ſup. condita eſt; futura maritimum hoſpitium mercium & opum exoticarum. Et rex ANCVS, è ſuis Salinis, quas ibi fecerat, primus populo congiarium dedit, Salis modios ſexies mille.

XLI. 1. CXXXVII Illum perijſſe volunt, alij violentâ morte; alij morbo.

EXTERNA. Eo tempore apud Iudæos IOSIAS rex, EZECHIÆ Nepos, populareis ad avitam pietatem ſedulò revocare conatus eſt. In prœlio, quod adverſus NECHAON, Ægyptiorum regem, in Aſſyrios moventem, ſuſceperat; re temerè geſtâ, ſauciatus, & paucis pòſt diebus ex eo vulnere mortuus eſt.

XLI. 2. CXXXIIX.
LVCIVS TARQVINIVS, DAMARATI F. QVI POSTEA PRISCVS APPELLATVS, REX V. POPVLI IVSSV, ET PATRVM AVCTORITATE. REGN. annis XXXVII. aut XXXIIX.

Hic Tranſmarinæ originis è Græciâ, DAMARATI Corinthij F. qui ob CYPSELI tyrannidem, & ſeditiones domo profugus, Tarquinijs in Etruriâ fortè conſederat. Eius filius maior, LVCVMO anteà dictus, divitijs paternis potens, Romam commigravit, quæ tum peregrinos lubenter amplexabatur: Ibique TARQVINIVS PRISCVS appellari voluit. Ipſi Romam carpento proficiſcenti, quùm ad Ianiculum Aquila pileum de capite deripuiſſet, & mòx repoſuiſſet; TANAQVIL uxor, ſummo loco nata, & cœleſtium prodigiorum perita, regnum haud dubium eſt augurata.

Virum itaque mòx conſpicuum fecére, cùm divitiæ inſignes; tum Græcum ingenium, Italicis artibus excultum, & morum elegantiâ. Quibus rebus effectum, ut non modò in Senatum, atque inter Patricios ſit adlectus; ſed etiam ob familiaris cum ANCO rege amicitiæ iura, & ſpectatam in rebus gerendis dexteritatem, eiuſdem liberis Tutor teſtamento inſtitutus. ac poſtremò regnum ultrò petens, ablegatis venatum, Interregni tempore, pupillis, magno conſenſu populi patrumque, comitijs ab Interrege habitis, rex ſit declaratus.

Idem ſui confirmandi cauſsâ, Senatûs & Equeſtris ordinis numerum auxit. Centum ſcilicet in Patres legit, qui deinde minorum gentium ſunt appellati. factio haud dubia regis, cuius beneficio in Curiam venerant. Itaque CCC. Senatores ab eo tempore eſſe cæpérunt. Et Equites Centurijs III. aucti, ſub priſcis nominibus, Rhamnenſium, Lucerum, & Tatienſium.

Imperij inſignia atque ornamenta triũphalia; Coronam auream, Togam purpuream pictam ſive Trabeam, ſceptrum, ab Etruſcis; (qui opibus fractis principatum ultrò detulerant) rettulit poſteà, & uſurpavit. Circum maximum, inter Aventinum & Palatinum; ex hoſtium manubijs fecit; & ludos Romanos Circenſeis inſtituit.

In eodem rege, tria præcipuè regiæ perſonæ ornamenta emicuerunt; in conſilijs prudentia, in bello audacia, in victoriâ moderatio ac clementia.

XLIV. 1. CL. Bellum primùm cum Latinis geſsit. Apiolas, opidum non ignobile, cepit: & arma circumferendo ſingulis opidis vel captis, vel ad deditionem adactis, omne Latinum nomen diuturno bello edomuit..

Poſtremò, Latini reliqui, exercitu opidatim conflato, accitis Etruſcorum & Sabinorum auxilijs.

Digitized by Google

Olymp. Anni ab Vrb. C. auxilijs, dum extremam Martis aleam tentant, duobus prœlijs magnis à Tarqvinio victi, & pacem petere coacti ſunt. Victor Romanus, opulentis hoſtium caſtris, prædâque immenſa ditatus pacem feſſis conceſſit, atque fedus reddidit. Inde de Latinis rex triumphũ egit, & ex Manubijs ludos inſtructiſſimos fecit. Atque tum demum Circo Maximo primus locus deſignatus eſt, ludique Romani inſtituti: & forum Romanum tabernis, porticibus atque ædificijs exornari cæptum.

XLVI. 1. CLVII. Bellum Etruſcum primum. Duodecim namque Etruriæ populos (initio belli, per eos, qui Latinis Sabiniſque auxilia dederant, orto) maximis ſæpe cladibus Tarqvinivs adfecit. Id bellum per IX. annos continenter ductum eſt, vincente plerumque Romano, dum tandem ingenti conflictu, in agro Sabino, ad Eretum Vrbem, florentiſſimarum Etruriæ civitatum vires deletæ ſunt. & Tarqvinivs ſpecioſiſſimum de ijs egit triumphum. Victi pacem petivére, & impetrárunt: atque in amicitiam recepti ipſum Tarqvinivm principem Etruſcæ gentis declarárunt, regioque ornatu donavérunt: coronâ ſcilicet aureâ, ſceptro, ſellâ eburnâ, togâ pictâ & palmata, paludamento & trabeâ curuli, annulis & Phaleris; & XII. pro numero civitatum, faſcibus.

XLVI. 4. CLX. Iis cum ornamentis, & curru quadriiugo aurato, rex ipſe ambitioſiſsimè triumphavit.

EXTERN. Sub idem tempus, bellum inter ALYATTEM regem Lydorum, patrem CROESI; & ASTYAGEM Medum, avum maternum CYRI. Hic ASTYAGES, CYAXARIS, regis Medorum F. PHRAORTIS N. recèns natum ex MANDANE filiâ, & CAMBYSE Perſâ, puerulum, qui CYRVS dictus eſt; exſtingui & necari iuſſerat; viſis & ſomnijs quibuſdam territus, quaſi ille adultior ipſum avum regno eſſet exturbaturus. Quod nihilo minus, puero ſervato, & ad ætatem iam virilem provecto, evénit.

NABVCHODONOSOR Magnus, NABONASSARI (al. NABAL-ASSARI.) F. paullo-pòſt latè dominari cæpit.

(Agell. l. 17. c. 21. SOLONEM, inquit, accepimus unum, ex illo nobili numero Sapientum, leges ſcripſiſſe Athenienſibus, TARQVINIO PRISCO Romæ regnante, anno regni eius 33)

XLIX. 1. CLXXI. Bellum, quod cum Sabinis aliquot prœlijs depugnatum eſt, quinquennio duravit. Fatigatis & petentibus pax data, agro Collatino, cum opido, ademto. Eo bello confecto, tertiùm triumphans Vrbem ingreſſus eſt Tarqvinivs, Idib. Sextilib.

Ad eumdem Sibylla Cumana carminum libros attuliſſe dicitur.

Vide Agell. l. 1. c. 9. Alij filio Svperbo id attribuunt. *Vide ſub AVGVSTO.* Sublat undique belli terroribus, Rex Tarqvin. Vrbem muro lapideo cingere inſtituerat. (quadratis ſaxis, quorum ſingula iuſtum plauſtri onus æquarent.) Interiectas collibus convalleis, & loca ſtagnantia, cloacis è faſtigio in Tiberim ſubter terram ductis, exſiccat. (Quod unum ex III. Romæ magnificentiſſimis operibus, propter ſumtus atque utilitates, deinceps habitum eſt.) Aream Templi ampliſsimi fundamentis occupat in Capitolio; quod bello Latino ipſe, Iovi, Ivnoni, & Minervæ voverat. Morte præventus, vix dum fundamenta abſolvere potuit.

L. 1. CLXXIV. Ipſe iam octogenarius occiſus eſt, inſidijs filiorum Anci regis, domi ſuæ, circumventus. Ex II. filijs, L. Svperbvs ultimus Romm. rex fuit. filiarum unam Servio Tvllio, qui in regnum ſucceſsit; alteram M. Ivnio Brvto, Patriciorum clariſſ. & Brvti, regum exactoris, patri, nuptum elocavit.

L. 2 (al. 3. vel 4.) CLXXV.

SERV. TVLLIVS, SER. F. REX VI. PRIMVS INIVSSV POPVLI, ET SINE PATRVM AVCTORITATE.

Regnavit XLIV. annos.

Hic Ocrisia matre, captivâ & ſervâ natus, patre principe viro, in Corniculi expugnatione occiſo, & inde Corniculani cognomen adepto: Interfecto Tarqvinio, confeſtim, ſine interregno, uti gener ſocero, ſucceſsit; Tanaqvilis ſocrûs aſtu & favore admiſſus ad regni gubernacula.

Illa regem modò ægrum in vulgus falsò divulgâtat: & Senatui, ut operâ vicariâ adminiſtrari interim, dum rex convaleſceret, per Tvllivm pateretur, perſuaſerat.

Tvllivs itaque, publicatâ demùm regis morte, præſidio firmo iam munitus, iniuſſu populi; ſed, ut Livius ait, voluntate Patrum, ſive connivente Senatu, regnare cæpit. poſtea tamen conſenſum populi, agrariâ largitione partum; & lege firmatum, ſecuta eſt Patrum auctoritas; quibus ſuſpectum & inviſum eum fecerat popularis illa largitio.

Idem Vrbem in Tribus diviſit: Ludos compitalitios condidit, Cenſum inſtituit, & Luſtrum primus fecit; ut quincto quoque anno populus Rom. cenſeretur.

Pondera & menſuras ordinavit. Æreum nummum primus percuſſit. Murum Vrbis à Prisco rege inchoatum perfecit; & pomœrium protulit Quirinali, Viminali & Exquilino mon-

 lino mon-

Digitized by Google

Olymp. Anni ab Vrb. C.

line n ontibus Vrbi adiunctis. Hic itaque conditor fuit omnis in civitate diſcriminis; ordinumque, quibus inter ſe dignitatis gradus ac fortunæ diſtant.

Cenſus certè res fuit longè ſaluberrima Imperio. ex quo belli paciſque munia, oneraque, non iam viritim, ut anteà, ſed pro modo fortunarum cuiuſque fierent.

Et idem ille primo cenſu omnia civium, tam intra quàm extra Vrbem; omnia patrimonij, dignitatis, ætatis, artium, officiorumque diſcrimina, in publicas tabulas redegit: quæ Cenſoriç deinde ſunt appellatæ, & in atrio LIBERTATIS ſervari ſolitę.

VI. itáque claſſeis conſtituit, quæ ſimul omnes CXCIII. Centurias continebant. Prima autem claſſis maximi erat cenſus, ex ijs, qui non minùs quàm centum millia æris in bonis haberent; & hi Cenſi dicebantur; & Claſſici, qui ampliùs poſſidebant. Infrà claſſem dicebantur, qui in ſecundâ alijſve, minore ſummâ, quàm dictum eſt, cenſebantur.

Secunda claſſis, eorum, qui non minus LXXV. æris mill. haberent. Tertię, L. millium cenſus erat. Quarta XXV. millibus: & Quincta, XI. millib. cenſebatur.

Reliqua civium multitudo, quibus minor, quàm XI. millium cenſus eſſet, in unam centuriam coniecta eſt, quę Sexta claſſis appellabatur; quęque proletarios, & Capite cenſos comprehendebat.

Ita ditiſſimi quique, ut maioribus belli ſumptibus, ita & pluribus potentiæ in rep. & honorum ornamentis adfecti fuére: Centuriatorum comitiorum ratione; quibus bella, paces, federa, leges iubebantur; magiſtratus creabantur; & maximæ quæque res decernebâtur. Quùm priùs populus per Curias vocatus eâdem vi, eodemq; iure ſuffragia daret.

Sed TVLLIVS gradus ordinum fieri; per claſſeis centuriaſque comitia haberi, & ſuffragia populum ferre iuſſit. ut non excluſus ſuffragio quiſquam videretur; ſed vis omnis penes ditiores primoreſque civitatis eſſet. Certum namque eſt Equites Senatoreſque in primâ claſſe cenſeri, & ſuffragia dare ſolitos. Neque enim Eques eſſe poterat, qui CD. Seſtertiûm millia non poſsideret; neque Senator, qui non DCCC. mill.

SERVIVS grave & diuturnum bellum, initio regni ſui, cum Veientibus aliiſque Etruſcis geſſit, quod XX. annis duráſſe narratur. & ISI. ex eo bello clariſſimis triumphis rex honoratus eſt. omneiſque Etruſcos vel invitos ad priſtinum imperij iugum retraxit, vel novo federe devinxit.

LII. 4. CXXCII. Primum triumphum egit VI. Kal. Decemb.

LIII. 2. CXXCVI. Alterum Kal. Iun. Et paullo-pôſt; Tertium.

Anno proximo, Ludi Compitalitij primùm facti.

Eodem anno SERVIVS rex primus cenſum egit; & luſtrum fecit, ſive condidit, primum. Cenſu namque primo peracto, edixerat, ut omnes cives Romani, equites pediteſque armati, in ſuis quiſque centurijs, primâ luce, in campo Martio adeſſent. Exercitum itaque ibi inſtructum Suovetaurilibus ſacris luſtravit.

Proditum eſt primâ iſtâ cenſurâ cenſa fuiſſe LXXXIV. millia civium, cum his, qui in agro erant.

LVI. 1. CXCII. Alterum luſtrum fecit.

LVI 2. CXCVII. Luſtrum Tertium.

LVII. 3. CCII. Luſtrum Quartum & poſtremum.

Idem SERVIVS Vrbi amplianda, pro hominum cenſu, duos colleis, Viminalem & Eſquilinum adiecit; ibique domicilia fieri iuſſit: ipſeque in Exquilijs habitavit. Atque ita VSI. colleis uno muro complexus, pomærium auſpicatò produxit.

Atque alio rursùs modo, populum agrumque Roman. partitus eſt: non pro ratione censûs aut bonorum cuiuſque; ſed habitationis & locorum. Vrbem enim in IV. parteis diviſit. & omnem Vrbanam multitudinem in IV. Tribus digeſsit, quas à locis, Palatinam, Collinam, Suburranam, & Eſquilinam nominavit. Quibus partibus ſingulos Tribunos præpoſuit.

Sic item agrum univerſum Romanum extra Vrbem in ſuas regiones diviſit; quas item Tribus nominavit. Eæque XXVI. fuiſſe traduntur: ut cum IV. urbanis, XXX. ſimul Tribus eſſent.

Idem rex varias & reip. ſalutareis leges tulit; De cenſu profitendo; De civium numero annuatim in Tabulas referendo; De parentum reverentiâ & immunitate; De Libertinorum civitate; De libertate civium; & alias infinitas de Contractibus & privatis iniurijs.

Federa inſuper æqua; legeſque & Romano, & Latinis conſanguineis populis, communeis, pacis conſervandæ cauſsâ, conſcripſit, & æreæ columnæ incidit. Templum inſuper his communa in Aventino, collatis utrimque pecunijs, DIANÆ conſecravit; & ſolenne ſacrificium, conventumque celebrem, & ferias inſtituit.

EXTERNA. Circiter Olymp. LV. an. I. CYRVS recepit Perſiam, regnum hereditarium patris. Qui fuiſſe putatur annus Captivit. Babylon. III.

Idem Olymp. LIIX. an. I. qui ab V. C. 207. Cepit Sardeis, urbē Lydiæ, & Crœſum regno ſpoliavit

EVVIL-MERODACH, qui nonnullis BALT-ASSAR, ultimus Babyloniæ rex, regn. ann. III

Cui po

Olymp. Anni ab Vrb. c. *Ci per DARIVM MEDVM & CYRVM Perſam, regnum ademtum, ſubactâ Babyloniâ.*

LXI. 4. CCXIX. TVLLIVS rex ante Curiam ipſam occiſus eſt; immiſſis à TARQVINIO genero, qui ſucceſſit, & tyrannidem occupavit percuſſoribus.

(Agell. l. 17. c. 21. Servio Tullio regnante, Piſiſtratus Athenis tyrannus fuit, Solone antè in Exſilium voluntarium profecto, quoniam id ei prædicenti non creditum eſt.)

L. TARQVINIVS, L. F. DAMARATI N. QVI POSTEA EX FACTIS SVPERBVS, REX VII. ET VLTIMVS.

Iniuſſu populi, & ſine Patrum auctoritate. Regnavit ann. xxv. (al. xxxv.)

EXTERNA. In primum huius TARQVINII annum incidit initium Monarchiæ Perſarum, à CYRO. Is ASTYAGEM avum, poſtremum Medorum regem, à quo ipſe infans fuerat expoſitus, bello petijt; ſed debellatum in honore habuit. Sic Medorum imperium, quod ann. circiter CCCL. ſteterat, ad Perſas tranſijt. CYRVS longè lateq; propagato imperio, quùm annos XXX. regnâſſet, victus à Scythis, obijt, CAMBYSE F. herede imperij relicto.

TARQVINIVS verò, regnum, quod occiſo rege SERVIO, ſocero, per ſummum ſcelus invaſerat, per ſummam etiam libidinem ſine legibus exercuit. Hinc, & quòd regem ſocerum ſepulturâ prohibuiſſet, SVPERBI cognomentum. Primores è Senatu ſibi ſuſpectos è medio ſuſtulit, aut exſilio multavit. Satellitio armato latus ſepſit. Latinos ſibi conciliavit, ut peregrinis opibus tutior inter cives eſſet. Nobilitate vel pulsâ, vel in ordinem redactâ, plebem gravibus tributis exhaurit, & ſummâ ſervitute adfligit.

Primus Romæ exſilia, metalla, lautumias, catenas, ad pœnas uſurpavit. Et quùm iam domi ſævitiam fatigâſſet, tandem in hoſteis converſus eſt.

LXII. 4. CCXXIV. Primus Volſcis bellum intulit: quod ſemel motum per ducentos ampliùs annos deinceps perduravit.

Illis prœlio victis, Sueſſam Pometiam, florentiſſimam tum eorum urbem, vi cepit & in prædam vertit. Auri, argentique inde collecti decimas, ad Templi Capitolini fabricam ſervavit. Subactis itaque victoriâ iſtâ, & triumphatis Volſcis, in eorum urbeis, Signiam & Circeios, deduxit colonias. Gabios ſtrategemate & aſtu per filium intercepit.

LXIIII. 4. CCXXVII Sabinos, imperium detrectanteis, & in Romanum agrum incurſanteis, bis terve prœlio ſuperavit, & non modò ad pacem, ſed ad tributa etiam in poſterum pendenda, compulit: deque ijs triumphavit.

Idem rex ex tam luculentis hoſtium manubijs, ex Sueſſæ Pometiæ & Gabiorum prædâ, Templum in Capitolio à fundamentis, operâ & viribus plebis iam ad egeſtatem redactæ, exſtruere: Circum Maximum, qui tum præter Gradus nihil habebat, tectis porticibus circumdare: cloacas, à patre inchoatas, uſque ad flu. perducere, adgreſſus eſt. Quùmque altiùs fundamenta Templi molitetur; caput humanum recens in ijs repertum eſt, unde Capitolio nomen, magni imperij præſagium. Sed hæc ſub finem regni, anno ab V. C. CCXLIV. & Olymp. LXIIX. anno I. acta videntur.

Idem, quùm Latini nominis populos, ſibi, per principes in ijs viros, conciliâſſet; fœdus cum iiſdem renovavit, habito ad lucum FERENTINÆ conventu: ibique Latinorum princeps appellatus eſt, eâ, quâ pater PRISCVS, & SER. TVLLIVS, poteſtate.

Voluit viciſſim, ut ſacrorum cauſsâ, quotannis ſemel in montem Albanum convenirent; & Iovi LATIALI ſacra facerent: Ferias ipſi ac mercatus utrimque celebrarent, & unà epularentur. Quod Solenne, Latiar, & Feriæ Latinæ ſunt appellatæ quodque ad extrema Rom. reip. in uſu fuit. Idem libros oraculorum Sibullinos, reip. comparatos, & ab anu quâdam peregrinâ atque ignotâ (quæ Sibylla Cumæa, AMALTHEA; alijs DEMOPHILE vel HEROPHILE, exiſtimata eſt) emtos, religioſè ſervari, & Duûm-virû (al. X. Virû) cuſtodiæ committi iuſſit.

Ii libri poſtea, intellectâ eorum religione & fructu, ceu ſacratiſſima Imperij pignora, ex S. C. publicè, in Iovis Capitolini ſacrario, in arcâ lapideâ, conditi fuere. & non niſi ex S. C. inſpecti, ſive conſulti.

EXTERNA. (Agell. l. 17. c. 21. PYTHAGORAS Samius, inquit, in Italiam venit, TARQVINII F. regnum obtinente, cui cognomentum SVPERBVS fuit. Iiſdemq; temporibus occiſus eſt Athenis ab HARMODIO & ARISTOGITONE, Hipparchus Piſiſtrati F. Hippiæ tyranni frater.)

LXIIX. 1. CCXLIV. Ex A. D. VI. Kal. Martij (al. ad. d. IX. Kal. Iunij) L. TARQVINIVS SVPERBVS, Vrbe & regno exactus eſt: populique Rom. libertas adſerta. qui dies Regifugium appellatus eſt, hac occaſione.

Omnium penè civium animis, ob diuturnam & immoderatam regis, liberorumque

eius, ſa-

eius, ſuperbiam & crudelitatem; ad libertatem, ſive regij iugi depulſionem adſpirantibus, & arrectis; hæc tandem diu expetita mutandæ reip. & in libertatem adſerendæ, oblata eſt opportunitas.

Intereà dum Ardeam rex diutulè obſideret, SEXTVS TARQVINIVS, maior ex liberis regijs, honeſtiſſimæ matronæ LVCRETIÆ vi ſtuprum intulit. & hæc eadem in mariti, parentis, amicorumque conſpectu, dedecus ferro expiavit.

Tum populus Romanus ſeriò de libertate cogitare. Collatiæ, ubi facinus fuerat perpetratum, L. IVNIO BRVTO, Tribuno Celerum, duce, arma adversùs tyrannum capta. Romæ omnium ordinum conſenſu, comitijs habitis, imperium illegitimum tyranno, qui Ardeam tunc obſidebat, abrogatum. Ipſe rex cum coniuge & liberis exſulare iuſſi, quo ſuprà dictum die.

Regnatum Romæ fuit à VII. Regibus, per annos CCLIII. aut IV. Inde, bini quotannis Conſules creari cæpti. Primi autem L. IVNIVS BRVTVS, & TARQVINIVS COLLATINVS. Sed huic, propter TARQVINII nominis & gentis invidiam, abdicare coacto, P. VALERIVS POPLICOLA mòx ſubrogatus eſt.

IIDEM REGES, ET REGNORVM ANNI, EX NVPERA PETAVII SVPputatione.

I. Romulus, regn. 38. ann. Inijt anno O. C. 3231. Anno Olymp. VII. primo. Ab V. C. I.

Interregnum unius anni.

II. Numa Pompilius, 43. Anno V. C. 3270. Olympiadis XVI. anno 3. Ab V. C. 40.

III. Tullus Hoſtilius, 32. Anno O. C. 3313. Olympiadis XXVII. anno 2. Vrb. C. 83.

IV. Ancus Martius, 24. Anno O. C. 3345. Olympiadis XXXVI. ſecundo. Vrb. C. 115.

V. Tarquinius Priſcus, 38. Anno O. C. 3369. Olympiadis LXI. 2. Vrb. C. 139.

VI. Servius Tullius, 44. Anno O. C. 3407. Olympiadis L. quarto. Vrbis Conditæ 177.

VII. Tarquinius Superbus, 24. Anno O. C. 3451. Olympiadis LXI. quarto. Vrb. C. 221.

Regifugium anno O. C. 3475. Olympiadis LXVII. 4. Vrb. C. 245.

Regnatum Romæ ann. ſolidis 244.

Conciliet curioſus Lector.

Τῷ Θεῷ ἀρίστῳ μεγίστῳ δόξα.

ORATIO I.

DE MARDOCHÆI, QVI REGINÆ ESTHERÆ PATRVVS; PIETATE; ET LAVDABILI ADVERSUS AMANEM THEOMACHVM, CONSTANTIA.

(Vide pag 439. Tomi I. Hiſtor. Vniverſæ.)

CVM tantam ſæculo hoc noſtro morum iudiciorumque improbitatem increbeſcere,& longinquo inteſtini iſtius apud nos belli tractu paullatim iam inveteráſſe perſpicimus; ut non religio ſolùm, caſtus ille Divini Numinis metus; ſed virtutes etiam cæteræ, quibus ipſa hominum inter ſe ſocietas devinciri & contineri amat; collabaſcere,penituſque exſtingui; atque adeò vel rectæ cuidam impietati, vel perſonatis vitiorum monſtris, locum conceſſiſſe videantur. tum, quoniam huius tam perverſi & infelicis ſæculi filij regnum quodammodo obtinere; & prudentiâ ſuâ, quæ veteratoria & pura pura calliditas eſt, filios lucis,in quibus aliquanta ſaltim antiquæ pietatis & fidei, rectæque ſimplicitatis ſcintilla adhæſit; longè ſuperare & antiſtare vulgò iudicantur. Atque ita ipſi quidem divitijs honoribuſque abundant; in ſummis delitijs vivunt, & ſecundiſſimâ fortunâ utuntur: Hi verò contrà, paupertate premuntur; ignominiâ vel exſulio multantur; in tenebris denique & luctu, omni acerbitatum genere vexati, vitam trahunt. Quis conſectarium eſſe non videat; ut illi impunè dominantes, nullum flagitijs, quorum ſibi conſcij ſunt tamen,ſupplicium deberi aut manere exiſtiment; hi probitati & virtuti ſuæ nullam exſolvi mercedem quiritentur! Atque inde vel omnem rerum humanarum procurationem Deo adimant: vel, ut ſupera & cœleſtia mente & conſilio præpotentis Numinis regi fateantur; hæc certè inferiora ſine ullo Rectore incertis fortunæ caſibus agitari ſuſpicentur. Hinc illæ paſſim, in aulis Regum, in Collegijs, in Congreſſibus, quà privatim, quà publicè, Machiavelliſtarum, Politicorum, & humanæ prudentiæ ſpecie ſeſe iactantium factiones, hæreſi pænè quàvis pernicioſiores. ut niſi quis ſalutaribus Divinæ Sapientiæ præceptis & exemplis, adverſus quoſlibet fortunæ caſus, & blandæ pellaciæ præſtigias, animum munitum habeat & confirmatum; omniaque pietate & virtute inferiora ducat; fluctuare ſubinde ſit neceſſe. Et, vel invitus, obiecto ignominiæ, paupertatis, aliorumve vitæ incommodorum terrore, in parteis tranſeat; hoc eſt, vix tandem Genij illius impoſtoris mancipium, & inſpectricis omnium providentiæ evaſiſſe transfuga, ingemiſcat.

Quæ ratio me in præſentiâ impulit, ut quæſtionem graviſſimam certè ac pulcerrimam, huic meæ, quàm paucis attigi & expoſui, querelæ convenientem, planéque adfinem, tractare non defugerim. In quâ ut mirificum periculoſæ pij hominis cum impio nebulone contentionis; & generoſi quarumvis acerbitatum, præ iuſtitiâ & pietate, contemtûs exemplum; ita inuſitatum Divinæ ſapientiæ, ſive providentię, cum in eodem pio glorioſè extollendo; tum in impio ignominioſè deijciendo; ſpecimen eluceſcat.

Concurrent hic duo ſcilicet ingenti magnitudine, ſed diſpari longè conditione, Dracones: & prœlio inter ſe, ſed diſparibus longè armis, decertabunt. quorum immentis utriuſque clamoribus concitatæ quidem gentes iuſtos pugnâ laceſſere, & calamitatibus mortiſque terrore obruere tentabunt. hi verò ſublatis ad Deum ſuſpirijs vociferantes; & incendium, quod ipſorum capitibus imminebat, fonticulo ubertim exundante, reſtinguent; & tenebris orto ſole diſſipatis, qui ceu attoniti antè humi atque in ſordibus iacebant: Veioves illos inclytos,& ex alto ſibi incumbenteis mordicùs devorabunt.

Inſtitui itaque in pręſens, conſtantiſſimi illius; & priorum Hebrææ gentis proecerum, (quos quidem geminâ,ex reſectis Tartarei Draconis, lectiſſimæ mulieri illi iâ gravidæ uſque inhiantis,capitibus, victoriâ

Sermo

Sermo divinus olim nobilitavit, nulli ſecundi, Herois, MARDOCHÆI facinus memorabile; ſive generoſam indomiti animi, in veneratione AMANI, omnium, quotquot umquam fuére, hominum ut ſceleratiſſimo, ita ſuperbiſſimo recuſandâ; pervicaciam non modo extra omnem faſtûs & vitioſæ pertinaciæ, atque adeò imprudentiæ culpam ponere; verumetiam eandem cum civili morum honeſtati, tum religioſæ pietati fuiſſe conſentaneam, demonſtrare.

Sed ne quid in hâc tam latè patente cauſsâ exerrē; aut vos longiùs ab Inſtituto abrepti ſolito attentionis favore diutiùs deſtituam; certos orationi noſtræ, intra quos decurrat, limites ipſe circumſcribam. Vt primò quidem, quæ huiuſce in AMANE iſto auctoritatis regiæq. gratiæ fuerint initia; ut ſeſe adorari voluerit. Deinde, quibus inductus rationibus præfractè, & quidem laudabiliter, id facere recuſârit MARDOCHÆVS: & ne ſimulate quidem, licet certum exinde toti Iudæorum nationi impenderet periculum, præſtare voluerit; explicemus. Poſtremò, ex vario AMANIS & MARDOCHÆI eventu, & admirabili rerum converſione, iure, nec ſine DEI OPT. MAX. numine, & adprobatione id honoris impio homini negatum, colligamus & comprobemus.

Vt igitur de eo, quod primum propoſuimus, ſtrictim dicere adgrediamur; Quis eâ tempeſtate rerum Perſicarum ſtatus; quo ingenio Rex; quibus artibus in Regis gratiam inſinuarit, & eam ad gloriam graſſatus ſit AMAN, ut ſupremum illius communis cum Rege adorationis ius ſibi auſus ſit vindicare, in primis conſiderandum eſſe videtur.

Perſarum imperium, quod alterum ab Aſſyrio, ſeu Babylonio, CYRVS ſingulari animi moderatione & prudentiâ egregius Heros, è regnis Mediæ, Chaldææ, & Aſſyriæ, anteà diſtractis; & potiſſimâ Orientis portione, in unum legitimi principatûs corpus denuò coëunte, conflârat & fundârat; & iam ducentis pænè annis in ſummâ opum potentiæque gloriâ ſteterat, licet nullâ ſui parte magnoperè adhuc imminutum: atque adeò ab India ad Æthiopiam uſque, per ſeptem & viginti ſupra centum, Satrapias protenſum: dum nihilo minus poſteri eiuſdem ſtirpis principes à conteſtatâ maiorum ſuorum virtute paullatim degenerant; & regiæ gloriæ decus ſolâ imperij magnitudine metientes pudoris & honeſtatis, iuſtitiæ & pietatis obliti, in omne flagitiorum genus ſeſe ingurgitant; atque in Tyrannos, lubidine ac crudelitate immanes, evadunt; Iam ultorem DEVM, (qui regna ab improbis ad meliores ſolenniter transferre amat) meritò exſpectare. Iam ad rex enim principis (qui & honeſtâ legum diſciplinâ, & moderatiore armorum felicitate longè præſtaret) ſceptra inclinare; ſive quod ſacris Vatum oraculis erat præſignificatum; *Aries ab Hirco caprarum duce*, reformidare ſibi incipiebat. Et huius præcipuè ASSVERI (de quo nobis dicendum eſt) ſævitia, profuſione, deſidiâ, & ſupinâ rerum gerendarum imperitiâ, ita labefactari; ut iam nunc facilè, & levi momento, ab AMANE, ad gubernacula ſedente, impellendum eſſe cenſeretur. niſi ESTHERÆ & MARDOCHÆI, Iudæorum, prudentiâ & moderatione fuiſſet aliquouſque ſuſtentatum.

Hic ſcilicet ARTAXERXES ille eſt, OCHVS cognomine, MNEMONIS F. qui ſimulatque regnum adijt, regiam, vixdum morte patris vacuam; & recens promiſcuis DARII, deſignati vivo patre regis, & aliorum quinquaginta fratrum, omnium parricidij reorum, præter coniuges & liberos, *ſupplicijs* & ſanguine funeſtatam; novâ cognatorum cæde & principum ſtrage ita complevit; ut nullâ neque neceſſitudinis, neque ſexûs, neque ætatis miſericordiâ permoveretur.

Hic profuſiſsimus, & quidam veluti nepotum omnium altiſsimus gurges, & vaniſsimus regiarum opum oſtentator; tam immanibus adparatibus, & tam diuturnis conviviorum celebritatibus; tantâ ſubitarij peristylij, & Adoniorum hortorum amœnitate, aulæorum varietate, gemmato pavimentorum nitore, vaſorum emblematumque elegantiâ, immenſâ auri argentique copiâ, potionis ciborumque lautitie (ut omnia ſomnio, quàm veritati propiora cenſeri poſsint) ſui regni in Suſis auſpicia conſecravit.

Hic non contentus omnē gazę ſuę ſplendorem pręcellentibus Satrapis, iuxta atque minoris notæ ſubiectis civibus ambitioniſsimè oſtentâſſe; mòx etiam præter regię dignitatis decus, legeſque patrias, ebrius, recondiſsimum illum thori genialis & iugalis theſaurum, palam efferre, & petulantibus promiſcuę multitudinis, & convivarum oculis exponere furit; an proſtituere! Hic Reginam, dico, quę pari convivij magnificentiâ matronas, & loco quidem ſecluſo, exceperat; quæ inſolens ſui ſpectaculum, licet ſępius atque iterùm iuſſa & arceſsita præbere abnuebat: & eò ſe laudabiliorem, quo in legum patriarum pudoriſque naturalis cuſtodia eſſet conſtantior, habitum iri ſperabat: barbarâ irâ inflammatus repudiavit. Hoc decretum, ex convivali Epulonum, Septemvirûm Sapientum, ſi Dijs placet, ſententiâ (quo & facti ſui ſtultitiam omnibus palam faceret; & mulieres in ordinem redactas, quantumvis inhoneſtis virorum imperijs obtemperare compelleret) longè latéque promulgandum, & in publica civitatium tabularia referendum imperavit. Hic, ad leniendum ſcilicet coniugis, tantâ cum indignitate reiectæ, deſiderium; acerbum, nec ſine moleſtâ provincialibus generatim omnibus conquiſitione, Virginum, formæ venuſtate præſtantium, delectum haberi iuſsit: quæ ſuam quæque vicem, indomitam laſtauri illius libidinem exſatiarent. Vt verè è veteribus tum quiſpiam dixiſſe iudicetur; *Perſici regis vires, vim eſſe auri, luxum & mulieres: cætera, faſtum & minas.*

Et abruptis certè ſemel pudoris atque honeſti repagulis, quò non prorumpat effrenata præpotentium principum audacia! Hinc illa ſui, & humanę imbecillitatis, oblivio. hinc illi Deorum honores, quibus à ſuis exteriſque coli ijdem exambiant. hinc illę aulicorum adulatorum, ſanę in regibus mentis naufragiorum, præſtigiæ, eos vel ſupra Deos, venerantium. Hinc crudeliſsimæ illæ in libera hominum, tam abiectam ſervitutem deteſtantium, capita animadverſiones.

Ecquam prudentiæ ſcintillam in tam depravato iſtiuſmodi principis animo reliquam fuiſſe putemus;

utin

Digitized by Google

ut in conſilij regiminiſque publici partem prudenteis fidoſque adminiſtros, ſibi adſciſceret? Qui uti adſint; non modò regni tam-tum, ut diximus, nutantis, & ſub imprudente gubernatore fluctuantis, miſerrimum naufragium mòx conſequatur neceſſe eſt; ſed regis etiam ipſius (utcumque ſe ſacroſanctum, & Dijs proximum, aut æqualem exiſtimet) vita, non hoſtium dico, ſed domeſticorum etiam inſidijs aſſiduè ſit obnoxia. Quod ipſe mox reapſe compertus eſt.

Iam ille Estheram, Iudæam genere puellam, Mardochæi patruelem, è ſexcentis pænè Virginibus eximiam, & formæ morumque venuſtate excellentem, non modò in contubernium admiſerat; ſed ſolennibus etiam ſibi legitimi matrimonij & diadematis regij cerimonijs, ritè uxorem Reginamque coniunxerat. Iam Mardochævs, tum veteri clientelaris beneficij iure, & primariæ inter Iudæos dignitatis ac nobilitatis prærogativâ; tum recenti etiam, licet in præſens occultiore, regis adfinitate fretus, unà cum ampliſſimis Megiſtanibus, ſatellitijque præfectis, ad Reginæ veſtibulum, ceu Palatinus aſſiduus, quotidie ventitabat: Quùm ecce, Eunuchi duo, Bagathanvs & Thares, admiſſionalium facilè principes, (ſive illi Vasthis reginæ repudium, & peregrinæ Estheræ coniugium improbarent; ſive Mardochæo, ſibi iam exæquato, infeſti Perſis; Macedonum regis, gratiam aucuparentur; ſive aliâ quàvis cauſſâ ad facinus inſtigarentur) capiti regio capitalem vim intentabant; & indice inſidiarum per Reginam Mardochæo, iuſtiſsimas ſui furoris pœnas, crucibus ſuffixi, mòx exſolverant. Et licet tam præclarum indicis beneficium arcanis regiorum annalium monimentis eſſet conſignatum; ipſeque interea inter cætera palatina primi & intimi ordinis officia obiter cooptatus; Rex tamen, ne tam manifeſto quidem vitæ periculo edoctus, vel ſibi, vel regno meliùs, quàm anteà, conſulebat. Nobiliſsimos regni Satrapas, & fide erga ipſum ſpectatâ, & patriarum rerum peritiâ commendatos, ut imprudenter, ita indignè præterit, & pro nihilo putat. Vnum Amanem, è domeſticis forte-an ſervitijs viliſsimum, & peregrinum terræ filium, (in quo ſumma imperitia, cum ſummo adulationis artificio, & incredibili faſtu eſſet permiſta) ſupra cæteros principes, tam ſublimi dignitatis & præfecturæ gradu collocat; ut eum non tantùm uti à ſe rege, ſecundum, à Palatinis omnibus ſalutari; ſed genibus etiam flexis, & proſtratis humi corporibus, vulgò adorari imperaret. Vt homo ſcilicet, nec virtute, nec famâ celebris, regem ipſum, qualis eſſet, qui tali familiaritate uteretur & gauderet, vulgari iudicio exiſtimandum relinqueret.

Externus; quem vel Amalecitam, vel Macedonem fuiſſe conſtet; & hoc nomine exoſus indigenis & ingratus, morum & ingeniorum & totius reip. haud ſanè gnarus; & nullo proinde in alienos affectu aut fide, omnia aut ad commodum ſuum, aut pro re natâ & in ſpeciem ad principis arbitrium referret.

Adulator; & liberâ linguâ caſſus, veritatem (cuius ferè unius rei inopiâ laborant magna illa Regiarum faſtigia) perfidioſiſſimè celaret. Regi denique ſatis per ſe vitioſo, aliarum impuritatum contagionem, de ſe ipſe adflaret; Eumque, ut obnoxium animal, aut bubalum, ipſe rerum potens atque arbiter, duceret quò vellet, ac reduceret. Et ſic regnum mòx univerſum, quod tali tibicine malè fultum eſſet, quàm citiſſimè collaberetur.

Quis, ô Assvere, regum omnium inſipientiſſime, aſininas Midæ auriculas tibi invideat, quibus tam turpe palpum obtrudi ſinas? Quodnam hoc, in ignotu homine ad ſummam rei evehendo, effuſiſſimi animi prolubium? Inſanos illos conviviorum apparatus; illam vanam opum oſtentationem; aliarumque actionum, quæ conſecutæ ſunt, dementiam, tibi condonemus: quæ omnia non tam regno, aut ſubiectis, quàm tibi privatim vel incommodâſſe, vel minùs certè fuiſſe glorioſa, iudicentur.

At Imperatorem te eſſe; & alij, ut tibi ipſe imperet, poteſtatem concedere? Cui tam immodicam potentiam indulſeris; quidquid ille ſequiùs, an rectè commiſerit, id tibi in poſterum adſcriptum iri non proſpicere? Hominem tibi inimiciſſimum, & priorum adversùs te inſidiarum, quas fidi indicis beneficio evaſiſti, conſcium ac participem: & niſi Devs aliquis nefarios eius conatus coërceat; præ inſatiabili animi ambitione, vitæ & regno tuo inhiantem, tibi ultrò imponere! Quid enim præter regium nomen homini ſuperbiſſimo, de Perſici regni faſtigio, deeſſe videatur; quem Rex, & patrem ſuum publicis in vulgum literis compellet; & pari ſecum ab omnibus veneratione coli imperet?

Aulica porrò illa Perſarum Curia, in iſtâ præſertim iam pęnè inveteratâ morum depravatione, regnique inclinatione; quâ non flagitiorum colluvie, hoc duce præcipuè & magiſtro, qui nihil umquam ingenuitatis in eam attulerit; magis magiſque ſordeſcat & inquinetur? Cuius non ea ambitionis, cupiditatis, ſimulationis, impoſturæ, invidię, ſuperbiæ, & inſolentiæ exiſtat deverſorium?

Huc ſtropharum opifices, rumorum aucupes, criminum conſarcinatores, auræ temerariæ captatores, aſſentandi artifices, blanditiarum & pellacię architecti, divini cultûs vel inſcij vel negligentes; aut tantùm vivos homines, omnium ſubinde quos terra ſuſtinet improbiſſimos, in Divorum numerum referre ſuperſtitioſi.

Huc Machiavelliſtæ & Politici, tamquam ad Aſylum, quod vobis Aman refert atque aperit, confugite. Hîc digna vobis, aulicæ Academiæ axiomata perdiſcite & exercete. „ *Vt in eos ſcilicet ſemper mores vergatis, in quos Aulipotentes ferri pronos perſpicitis. Vt ſi aliquo in numero eſſe velitis; omne corporis & animæ obſequium aulicæ Thraſonum potentiæ accommodetis; & fortunatos magis, quàm probos, obſervantiſſimè colatis.*

„ Vt, ſiquidem rectè in aulicâ officinâ perpoliti audire cupiatis; omnes ſimulationis numeros exactè teneatis. Impudentiam & diſſimulationem, actibus & induſtrijs veris, duo præſentiſſima eſſe Numina exiſtimetis. Odia & ſimultates in loco ponatis, viciſſimq; reſumatis. Offenſionem numquam niſi fortunatioribus condonetis. Inimicos in articulo oppreſſos ad internecionem proculcetis. Et ut, quod caput eſt, paucis complectar; animi veſtri per Lucifugas impoſtoris dæmonarchæ emiſſarios ab omni ſincerioris philoſophiæ doctrinâ, hoc eſt, à ſalutaribus Chriſtianæ ſapientiæ præceptis abducti, & omni in poſterum religione ſoluti, neque DEVM, neque homines revereantur,

Hiſce gradibus, ad illud inuiatę gloriæ faſtigium AMAN adſcendit. Hiſce artibus ſibi, vel regiâ maiorem, potentiam comparavit. Hoc virtutum contemtu; hâc ſcelerum ſtrue, alter ille SALMONEVS, ad æqualeis Deorum honores, & exambitam ſui venerationem, graſſatus eſt. Hic denique Satanicâ quadam animi malignitate & inſolentiâ inflatus, in terribilem evaſit Draconem, conſcelerati illius apud inferos, & ſepticipitis draconis membrum & adminiſtrum, qui tam quæ[illegible], in gentis illius, (ex quâ PVBLICÆ SALVTIS AVCTOR in poſterum exſpectaretur) internecionem, patulis faucibus tam immaniter inhiáret, ut antegreſſæ Theomachorum tragœdiæ, ludus iocuſque, præut, quæ rabies huius dedit, poſsint pænè exiſtimari.

Quod quidem quibus initijs cæptum; quibus progreſsibus ferè adfectum; quo exitu denique terminatum ſit, ut explicemus, inſtitutę orationis ſeries poſtulat.

Quùm quotidiano tam abiectæ venerationis obſequio omnes pænè in Suſis Palatini, indigenæ, exteri, non tam Regi, qui AMANEM in ſummo rerum & ſecundę à ſe dignitatis faſtigio collocárat, obtemperare; quàm ingenteis ſuperbiſsimi illius hominis ſpiritus & faſtus alere, certatim contenderent; Ecce tibi unus MARDOCHÆVS, è Beniaminiâ ſtirpe, & regio quidem genere Iudæus, (cuius maiores ducentis pænè antè annis captivi, unà cum rege IECHONIA, & ex Hieroſolymis fuerant à NABVCHODONOZORE in Babyloniam tranſlati: cuiuſque patruelem, adoptivæ filiæ loco honeſtiſsimè ſemper habitam & eductam, Regi ASSVERO in regni toriq́ue ſocietatem enupſiſſe: & ipſum, detectis Eunuchorum conſpirantium inſidijs, memorabili regiæ vitæ ſervatæ beneficio ſibi obſtrinxiſſe diximus.) Vnus, inquam, neque animum ſponte ſuâ inducere, neque importunis aliorum Aulicorum convicijs permoveri; neque quotidiano minacis in ſe eam ob cauſſam vultûs experimento inflecti poteſt; ut tam ſcelerato capiti vel genua inflecteret, vel ullum ſolennis illius adorationis obſequium adhiberet. Quod quidem iuſténe ille & prudenter fecerit; & an tam præfracta animi obſtinatio crimine careat; penitiùs, uti illud, in quo ceu cardine noſtra hæc vertitur controverſia, eſt expendendum.

Deorum certè honoribus Perſarum reges à ſuis coli & voluiſſe, & ſolitos eſſe, plurimorum ſcriptorum monimentis eſt teſtatum: ſic ut qui ad eos adirent, aut etiam admitti vellent, non modò capita inflectere, & poplites ſummittere; ſed procumbere, & corpora humi proſternere, ut regiæ aulæ ſolum mento propè contingerent; atque eo geſtu ſalutare, venerari, & adorare eoſdem cominùs, eminùs, cogerentur. Quæ quidem adulationis, & tam proiectæ humiliſque in Perſis ſervitutis conſuetudo tam erat inveterata; ut ne externis quidem, ſi fors aut res nata ita tuliſſet, ipſi regiæ etiam conditionis homines, patrium illum cultum detrectarent. Neque clientibus illi ſuis modò; aut ſubiectis; ſed ijs etiam, qui peregrè exterarum gentium, liberorumve populorum legati, in Regis congreſſum colloquiumq́ue venire vellent; eamdem venerationis neceſsitatem imponebant. Adeò ut coram cum ipſo rege agere non liceret, qui eum priùs ſolenni more non adoráſſent: ſed per Tribunum admiſsionalem rogati, num id facere animum induxiſſent, ſi ad id obſequij parati eſſent, admitterentur: ſi recuſarent; à conſpectu colloquioq́ue Regis arcerentur; & mandata internuntio edere, atque ad regem perferenda dare cogerentur.

Quæ omnia non tantùm fuiſſe ceu quædam urbanitatis & civilis venerationis ſymbola; ſed elati in iiſdem regibus ſupra humanam ſortem animi argumenta, vel unus convicerit ALEXANDER Macedo; qui in peregrinos victi à ſe regni ritus, victor ipſe paullatim degenerans; & quonam modo cœleſteis honores uſurparet, animo agitans; IOVIS filium non dici tantùm, ſed ſe etiam credi voluit, & more Perſarum à ſuis quoque Macedonibus adorari. Et ut forte-an molliùs hæc atque urbaniùs Perſarum quidam ſint interpretati; *Non ſolum piè, ſed prudenter etiam Reges ſuos inter Deos cenſere, ſive divinis honoribus colere, quòd maieſtas imperij, Salutis ſit tutela. „ Reges adorari, ceu quamdam, & quidem animatam, DEI rerum omnium Domini, & Conſervatoris imaginem:* & ab illo datos, qui erga omne hominum genus vice ſuâ fungantur.

Nihilo minus cum ſapientiſsimi quique Græcorum philoſophi Perſas, tamquam fracti & abiecti animi viros, aut potiùs mancipia ſervituti nata, qui Dijs debitos honores mortali regi tribuerent, graviter, & ſeverè ſunt inſectati: tum quælibet pænè, in eâdem Græciâ, libera & benè conſtituta Reſp. iſtiuſmodi venerationem indecoram & barbaram iudicavit ſemper, & vitavit.

Quod quidem memorabilibus trium Civitatium exemplis, ceu gravibus cauſſæ noſtræ præiudicijs, operæpretium eſt confirmare.

Atque inter primos quidem CONON, TIMOTHEI F. Athenarum, patriæ ſuæ, decus tueatur. Qui quamvis forti & fideli eius operâ PHARNABAZVS, Lydiæ Iöniæq́ue Satrapes, adversùs Lacedæmonios, uſus fuiſſet; & quò minus tamen cum Rege ARTAXERXE conſilia de ſummâ reip. inire poſſet, hoc nomine arceretur, quòd Regem adorare nollet; *ſibi quidem haud grave fore profeſſus eſt, quemvis honorem Regi habere: ſed vereri ne civitati ſuæ opprobrio verteret, ſi ipſe ex eâ civitate profectus, quæ cæteris gentibus imperare conſueverit, potiùs barbarorum, quàm illius more fungeretur.*

Sed

Sed neque Spartiatæ, hàc quidem in re, interiores tulére, Sperchius & Bulis. Illi à civibus ſuis XERXI regi, ob violatos contra ius gentium DARII caduceatores, in noxam dediti & XERXEM, ſtatim atque Suſis in eius conſpectum prodijſſent, à ſtipatoribus regijs adorare iuſſi; conſtanter abnuérunt. Ac tametſi detrectantium capita deorsùm in terram vi impellerentur; flecti nihilo minus animis non potuérunt, ut eum venerarentur; quòd dicerent: *Ab inſtitutis & moribus patriæ alienum eſſe, mortalem quemquam adorare*; nec ſe eius rei gratiâ illuc veniſſe. O vocem, ô conſtantiam generoſis vetuſtæ Lacedæmonis alumnis, qui vetuſtâ Iudæorum cognatione gloriati eſſe produntur; longè digniſſimam! At Thebani quoque, craſſo quidem aëre natum hominum genus, ſed iam tum egregiâ EPAMINONDÆ diſciplinâ excultius; an minùs forteis aut politos pari in caussâ civeis perſenſére! Quùm illi poſt Leuctricam victoriam è civitate ſuâ PELOPIDAM & ISMENIAM, impediendę Lacedæmoniorum (qui pugnâ proximâ fracti externa federa ſpectabant) cum rege ſocietatis, legatos ad ARTAXERXEM miſiſſent; Vnus quidem adduci numquam potuit, ut iſti ſervilis in adorando obſequij iugo collum ſubmitteret. Alter verò, qui convento in præſens rege opus ſibi reique p. ſuæ eſſe perſpiceret; neque tamen eius adeundi alia facultas daretur, quàm ſi eum veneratus eſſet; fucum oculis Perſarum fecit. Anulum, quem digito detractum clam ad pedes regis abiecerat, demiſſo corpore ſuſtulit; eoque geſtu, ſalvâ libertate, legi paruiſſe viſus, quod voluit, cum rege tranſegit.

Verùm ne quis fortè hæc ratæ cuidam in privatis hominibus, licet publicum civitatis ſuæ munus obirent, animorum magnitudini attribuenda tantùm exiſtimet; is meminerit TIMAGORAM, qui inter officium ſalutationis, DARIVM regem aſſentatorio gentis illius more fuerat veneratus, & maximâ ob id apud eumdem gratiâ, immenſis etiam muneribus affectus; ab Athenienſibus, qui THEMISTOCLEM, paris paullo-antè criminis reum, iam profugum, ulciſci non potuiſſent; capitali ſupplicio fuiſſe adfectum. quòd tam humilibus unius civis blanditijs, totius urbis ſuę decus fœdatum, & Perſicę dominationi quaſi ſubmiſſum, graviter ferrent, atque infremerent.

Quid Macedonas universè omneis commemorem? Qui, cùm poſt victum DARIVM, ALEXANDER patrios mores, & diſciplinam Maiorum ſalubriter temperatam, velut leviora magnitudine ſuâ ducens, Perſicæ regiæ, par Deorum potentiæ, faſtigium æmulari cępiſſet; ipſi, tot gentium, & huius in primis faſtûs Perſici domitores, ſervilia illa miniſteria atque obſequia palam ſunt averſati. Et licet ea res multis eius gentis principibus exitio fuerit; & acerrimus inter recuſantes CALLISTHENES, qui gravitate animi & promptâ libertate Macedones ipſos, ad tale obſequium fortè paratiores, ſolus morari exiſtimaretur; etiam per tormenta, indictâ caussâ, interijſſet; mos tamen ſalutandi tantùm regis, exploſâ adoratione; Macedonibus eſt retentus.

Ecquid cenſetis A. An tot, pari in caussâ, civitatium & populorum exemplis, ceu præiudicatis ſententijs, rem factam non habemus? Et MARDOCHÆVM, qui non Regi, ſed regio vicario, impio homini & ſceleſto, iſtiuſmodi venerationis obſequium adhibere recuſárit; extra omne & faſtûs, & proterviæ crimen ponimus! Atque adeò cùm illi, veræ religionis luce expertes, inanium Deorum cultores, rem eam, à patrijs tantùm inſtitutis alienam, tam præfractè ſint deteſtati, & defugerint: atque immò eximię ex eo facto conſtantiæ laudem reportárint; quis in Iudæo, veri DEI cultore, & ſacrarum legum obſervantiſſimo, idem non prædicet & collaudet?

Verùm hic nequaquam conſiſtimus; ſed ulteriùs rem totam expendere pergimus. Quid eſt, ô MARDOCHÆE, cur tantoperè ab iſto AMANIS cultu abhorreas; & non tibi ſoli odium potentis & infeſti adverſarij concites; ſed gentem etiam popularium tuorum univerſam promiſcuâ cæde exterminandam tuâ iſtâ obſtinatione propines? Honorem Regi debes: cur ei, quem Rex honore adficiendum iuſſerit, honorem recuſas? *Revereri oportet, quem reveretur Imperator*, etiamſi erret, aiebat veterum quiſpiam. Imprudentiæ certè crimine, ne quid gravius dicam; te obſtringis: qui alieno in regno, captivus, & iure gentium ſervus, gentis illius, in quâ degas, moribus; & regis, cui ſubiectus ſis, legibus; eâ in re, quę neque DEO tuo, neque officio adverſetur, obtemperare nolis. Superbus meritò, nimiumque contumax habeáre; qui toties tui officij amicè commonitus; toties increpitus, toties obſervatus, teipſum totamque gentem tuam pręſentiſſimum in diſcrimen adducere malis, quàm vel tantillùm de pręfractâ animi tui obſtinatione decedere.

An fortè, Adſurgere; cum capite cernuo poplites ſubmittere; grave non ducas: ſed proſtrato humi corpore mortalem adorare religioni tibi vertas? At meminiſſe te oportebat, Sacræ hiſtorię & veteris memoriæ non imperitum, iſtiuſmodi veneratione, viros ſanctimoniá præſtantes, & divinæ legis retinenteis; & coli ſe ab alijs paſſos, & alios ſubinde pro re natâ coluiſſe. DAVIDEM ab ABSOLONE filio; à BETHSABIA coniuge; à NATHANE Prophetâ, alijſque. IOSEPHVM à fratribus; Hethæos fratres ab ABRAHAMO; ESAVVM à IACOBO, pari cultu corporiſque geſtu ſalutatos.

Si hæc tibi in religionem vertis, quæ neque manifeſtario vitio adfinia; neque ab uſitatis vulgò moribus & legibus ſunt abhorrentia; qui factum eſt, ut tu religioſus, uti videri vis, Iudæus, puellam Iudæam, innocentem patruelem, fidei tuæ concreditam, patiaris à te avelli; & cum promiſcuo illo puellarum, ſolâ formæ gratiâ inſignium, & quaſi regię lubidinis victimarum, grege; ſub egregiâ, ſi Dijs placet, regiorum Eunuchorum, an lenonum! diſciplinâ & tutelâ relinquere? Et quùm coniugij regij ſpes tum foret incertiſſima, pellicum modò aut concubinarum unam, Regi impio, & profano Deorum cultori, non ſine patriæ religionis periculo, eamdem addicere! Par quidem Regis utrimque, & in virginum conquiſitione; & in honore AMANI adhibendo, imperium; ſi iniuſtum & irreligioſum; parem à te homine iuſtitiæ & religionis tenace, eius imperij utrimque recuſationem deſiderabat.

rabat. Atque adeò, ſi tam exacta patriæ religionis obſervantia; & ab iſtiuſmodi cultu te abſterreat; & non vanum, (ut nec vanè opinemur) ex ito Neptis tibi cariſſimæ lenocinio dolorem ingeneret; cur, ut utriuſque rei religione animum liberes, hoc eſt, & huius pudicitiæ ſaluti que conſulas; & internecionem toti Iudæorum genti, ex iſtâ animi tui adverſùs ſervilem, ut rêris, cultum pervicacia, internecionem effugias; non potiùs, & prius tibi fuit, Perſide relictâ, in patriam cum tuis remigrare? Vbi iam illi, verè religioſi, populares tui, ESDRÆ, NEHEMIÆ, ZOROBABELIS auſpicia ſecuti; & regiorum edictorum indulgentiâ freti, recidivum ſummi DEI Templum omni corporum animorumque contentione inſtaurabant: Iam patrias leges ſecurè colebant, ab omni & adulatoriæ iſtius venerationis, & regij Virginum lenocinij periculo remoti.

Quænam iſta igitur animi in te præfidentia; ut ne latum quidem unguem de indomito inſtituti tui rigore decedere neſcius, immerentem, non unius civitatis mœnibus concluſam, ſed per univerſas Perſici regni provincias longè latéque diſperſam, Iudæorum multitudinem, non dico fortunis omnibus exuendam; non longinquiore & incommodiore exſilio multandam; ſed immani occidione penitùs delendam, hominis unius, quem unus tibi inimicum capis; lubidini, ceu victimam piacularem, propines & obijcias! Si neſcis; mera fortunę iamnunc ludibria, à tenui filo omnes pendetis: & ambiguo ſortium iactu in omnium veſtrûm capita luditur. Extremo anni præcipitantis menſi vita omnium veſtrûm deſtinatur, ne citâ morte defungamini; verùm ut tam longinquo certæ & impendentis in horas mortis metu excarnificemini.

At fortè gentem, cuius tot antè regibus & ætatibus, & quidem peregrè, ſpectata fuerit innocentia; REX ASSVERVS iuſtitiæ tenax, inauditâ, & indictâ cauſſa, condemnari, aut ad ſupplicium rapi, non patietur! Quem ſcilicet primario ſecundæ à ſe dignitatis honore ille cumulavit: quem à Perſis, abexteris, adorari imperavit; quem parentis loco & titulo honeſtavit; cui tantum non in omneis vitæ & mortis arbitrium conceſſit; rei eius, quam & ſortibus ipſe iam lauxerit & tam altè in animum, ultionis avidum, demiſerit; voto fruſtrabitur.

Atqui idem ille, quem ex omnium ſcelerum colluvione conflatum eſſe non ignoras; qui regis ſui aureis iam ſolùs habet obſtrictas; genti tuæ, licet innocenti, ob peregrinitatem tamen inviſa, falſa crimina obiectare; eaque emeritis tot aulicarum tinearum teſtimonijs, an ſuſurris! comprobare; calumnias fraudeſque adhibere, & traducere non audeat? Gentem vos eſſe inſociabilem, à cæterorum hominum moribus & populorum ſtudijs diſſidentem: novis DEI ignoti ritibus cerimonijſque utentem: regiorum decretorum contemtricem, nec ſine probabili rerum novarum ſuſpicione, per univerſum Perſidis regnum latè propagatam. quam proinde, ne tanti mali contagio ulteriùs mánet, profligari exterminarique expediat.

Et ne ullâ fortè vectigalium, ſive tributorum, iacturâ, quam tam vaſtam tot capitum ſtragem conſecutura ſit, Rex ab incepto deterreatur; homo ille indomitâ ſuperbiâ, & implacabili in vos ira inflammatus, denis talentûm millibus, quæ de ſuo adnumeret, redimere; & illam regiæ gazæ imminutionem ſarcire adpromittit.

Iam itaque ampliſſimam vitæ necíſque in vos omneis poteſtatem, annlo etiam de manu tranſdito, rex illi permittit. Iam capita veſtra crudeliſſimæ eius lubidini penitùs reſignat: Iam denique feralia acerbiſſimi Edicti diplomata, regio AMANIS anulo obſignata, à regijs Scribis perſcripta, ab Angaris regijs in omneis regni Satrapias perlata. Iam tabulæ paſſim fixę, quas ne regi quidem ipſi fas ſit refigere. Tabulæ crudeles, quibus Iudæi ad unum omnes ferociter, paſſim & uno quidem tempore, atque ictu, trucidari: nulli nec ætati, nec conditioni, nec ſexui hominum parci. Nobilis denique illa vetuſtæ & ſanctæ gentis arbor, ne defractis ſurculis uſque revireſcat; ceu quadam ſecuri cum radicibus ipſis exſcindi iubetur. Quæ ſpes ſalutis reliqua! quis inevitabilem tanti furoris impetum à cervicibus veſtris propulſet? Iam ſeſe provinciales omnes tam crudelis imperij exſecutioni accingunt: iam laqueos cervicibus, mucrones iugulis, ſpicula pectoribus intentant. Iam inveteratâ, ceu ſeditioſæ & maleficæ gentis, colluvione urbeis ſuas expiare: Iam AMANIS, regium quid minitantis, mandata faceſſere: iam lutum ſanguine veſtro macerare avidè geſtiunt.

Quæ vos latebræ; quæ ſolitudines; intentis infeſtiſſimorum hoſtium oculis & iaculis ſubtrahant & eripiant?

Vnam fortaſſè ſacram extremi præſidij ancoram reſtare putes, quâ navem tam fatali adverſorum ventorum tempeſtate convulſam ſtabilias, atque è præſentis naufragij diſcrimine conſerves. ESTHERA ſcilicet, quam rex non tori tantùm coniugalis, ſed regiæ etiam dignitatis conſortem habet cariſſimam; cum patruelis benemerentiſſimi, tum gentis ſuæ vicem miſerabitur. Illa impudenteis ſcelerati hoſtis calumnias deteget; Tribulium ſuorum innocentiam patefaciet; maritum regem ad exactiorem cauſſæ cognitionem revocabit.

Atqui, ô MARDOCHÆE, novæ legis neſcius es: quam haud-dubium vafro eiuſdem calumniatoris inſtinctu eſſe impoſitam. quâ ille omnia ad ſui regis oculos aureiſque itinera obſepiat: Ipſe pro intimæ familiaritatis iure ſolus criminator regi immineat; alijque nemini ad defendendum aut deprecandum aditus pateat: extorta denique per calumnias ſententia irrevocabili tenore ad exitum decurrat. Adeò ut Nepti quidem tuæ, reginæ, libera regis, viri ſui, adeundi aut conveniendi facultas, ſine certo capitalis & culpæ & ſupplicij metu, iam ſit relicta.

An nondum advertis, MARDOCHÆE, quo pręclara iſta animi tui conſtantia; imprudens, inquam, obſtinatio evaſerit? quantum periculum tibi tuæque univerſæ genti creârit? A quâ tantum abeſt ut gratiam aliquam iſto facto iniuſte cenſeri debeas; ut potiùs te tanti mali auctorem, vel præ ſummâ deſperatione la

tione lapidum coniectu obruere; vel noxæ redimendæ ſpe, ipſi AMANS, vinculis onuſtum, haud ſecus atque SAMSONEM Danitæ olim Philiſthæis, te peſſimè mulcandum, atque excruciandum dedere pergant, & conclament.

Quid hic dicam, A. aut unde legitimæ in hoc MARDOCHÆI facto excuſationis exordia ducam! Atque immò, quaſnam, iſthoc præſertim rerum Iudaicarum ſtatu, laudes attribuere poſſim homini, qui tam levi ex principio rem eò deduxerit, ut dilecta illa DEO OPT. MAX. Hebræorum natio, non modò in fortunarum aut libertatis; ſed in præſentiſſimum vitæ periculum universè vocetur! Verumenimverò, ſi hancce in MARDOCHÆO noſtro recuſatæ adorationis pervicaciam, neque civili morum honeſtati; neque religioſæ pietati adverſari docuerimus; rem ſactam, ut opinor, habebimus.

Et primùm quidem; Quo demum pacto vir generoſus, circumſpectus, & rerum uſu egregiè exercitatus, in animum unquam inducere potuiſſet; ut ſceleratum regis ſui proditorem, regni everſorem, intolerabili ſingularis dominatûs cupiditate æſtuantem, adoraret! Quem certò exploratum haberet, inſidiarum earum, quas Eunuchi nuper admodum regio capiti intentârant, quaſque ipſe detexerat; conſcium fuiſſe & participem! Quem ægerrimè tuliſſe ſciret, eaſdem inſidias fuiſſe patefactas, & regi renuntiatas! Cui ſe, earumdem indicem, exoſum eſſe; & non tam ob negatum adorationis honorem, quàm iſthoc nomine ad necem deſtinatum, non lateret! Cui tam præclarum ſervatæ regi vitæ beneficium, regis diarijs conſignatum, & inſigni aliquando liberalitate compenſandum, moleſtiſſimè doleret! Quem denique ipſe, ſingulari ſapientiâ, prudentiâ, & ſolertiâ prędìtus, omnibus ijs perfidiæ notis inſignitum iamnunc pernôſſet; quibus paullo-pôſt rex ipſe, velut è quodam imprudentiæ veterno excitatus; & ſalutaribus ESTHERÆ ipſiuſque MARDOCHÆI conſilijs ad mentis ſanitatem revocatus, eumdem ceu vivis coloribus deſcripſit; & publicis ad provinciales litteris, prioris edicti abrogatorijs, infamavit.

Hunc ſcilicet unum fuiſſe ex ijs, qui ſummariorum principum benivolentiâ, & honoris, quo ab ijs adfecti, magnitudine, abuſi ad ſuperbiam; & immoderatiore ſuî exiſtimatione elati, non modò principum ſuorum ſubiectos impotenti dominatione opprimere; ſed animis luxu atque luxuriâ, in ſummâ rerum copiâ & faſtu, diffluentibus, adversùs ipſos beneficij & dignitatis ſuæ auctores, inſoleſcere: ijſque inſidias tandem moliri, non reformident. Qui non contenti graviſſimo ingrati, immemoris, atque adeò impij animi crimine ſeſe obſtringere; & civilia humanitatis iura violare; DEI etiam illius, qui arbiter & inſpector eſt operum noſtrorum, conſiliorum, mentium; neque inſpector ſolùm, ſed iudex idem & vindex; effugere ſe poſſe ſententiam arbitrentur. Cuiuſmodi illi partim opinione, partim felicitate iam depravati, eò veſaniæ prorumpant; ut occupatis ſimplicium, & callidæ fraudi obnoxiorum principum auribus, Collegas etiam ſuos, qui concredita ſibi Palatinæ, ſive aulicæ militię munia tum ſummâ cum laude, tum fide atque induſtriâ ſingulari adminiſtrant; tacitis mendaciorum & calumniarum cuniculis conentur ſubvertere; & reges ipſos ſcelerum ſuorum communione involvere. Hunc eſſe illum AMADATHI filium, & animo, & gente Macedonem, à Perſarum ſanguine alienum, qui agnatam illam Perſicis regibus pietatem, & agninam lenitatem, inuſitatâ peregrinę & Vrſinæ crudelitatis labe, commaculare contendiſſet. Qui quantumvis nullis neque in regem, neque in regnum meritis ſpectatus; ſed malis artibus & ſimulatis obſequijs, in regij hoſpitij ius inſinuâſſet: ac ſecundum à rege locum adeptus, & ab eo patris cognomento honeſtaretur, & ab omnibus adorari iuberetur; quoniam tantam nihilo minus ipſe felicitatem ferre & coquere non poſſet; neque ſobriâ mente honoris magnitudinem metiri; regem tam beneficum, & regno & vitâ exuere fuiſſet adnixus. Qui MARDOCHÆVM vitæ regiæ conſervatorem; & ESTHERAM thalami regnique conſortem, cum universâ Iudæorum gente, ut DEI OPT. MAX. & legum ſacrarum; ita regia ſui obſervantiſſimâ, novis eliminum machinis ad infame ſupplicium eâ fini depopoſciſſet, ut & illis amiciſſimis domeſticis, & his fidiſſimis ſubiectis è medio ſublatis, regiæ ſolitudini inſidiaretur: & nobile vetuſque Perſarum imperium in populares Macedonas transferret.

Ecquis igitur miretur, aut reprehendat, à MARDOCHÆO, cuius hominis tot ſcelera, animi conſcientiâ conſtricta ipſe teneret, cultum, etiam civilem, negatum? Nunc verò, quod ſacrarum litterarum teſtimonio comprobatur, nemo ſanus improbare aut vitio vertere audeat. Et ut fortè ex Iudæis, eâ tempeſtate, & id loci, alij illam Perſarum venerationem non deſugerent; alij penitus deteſtarentur. Atque illi caſtis animis eam deferre poſſe opinarentur; hi, conſtanter animos ſuos eâ religione obligare recuſarent. & utrumque rectæ fieri potuerit. quòd actionum, quæ in moribus ſitę, bonitas aut ſecus, ex variâ rerum earumdem conſideratione, exiſtat.

Ne eò quidem nobis tamen confugiendum eſſe videtur: ſed ex certâ animi perſuaſione MARDOCHÆVM in ſententiâ adſerimus perſtitiſſe. prudenter quid fieri, quid ſecus poſsit, animadvertiſſe; ſapienter iudicâſſe: non malum modò, ſed omnem etiam mali ſpeciem & offenſionem ſibi, principi viro, fugiendam. Ex fortis & generoſi animi officio; in iram & odium potentis adverſarij incurrere; fortunarum & dignitatis vitæque diſcrimen ſubire; totamque adeò Iudæorum gentem, licet præter animi ſui ſententiam, extremum in periculum adducere maluiſſe; quàm levi etiam culpâ Dei maieſtatem offendere. ſi vel ſervili obſequio hominis ſuperbi gratiam colligere; vel principis oculis venerationem illam, quæ caſtè alioqui fieri potuiſſet, animo recto & ſimulato dare, induceretur. Iuſtè denique, quod DEI eſt, DEO; quod hominis, homini tribuiſſe. Ne-

que enim exiſtimare nos convenit, eum, qui non unum eximiæ ſapientiæ ſpecimen toto vitę ſuæ tempore, alijſque privatim & publicè actionibus ediderit; vel neſciviſſe, vel dubitâſſe, quin omnis ea, quæ geſtu corporis adversùs hominem adhibetur, veneratio, magna ſit illa licet & ſubmiſſa. ſive nos ipſi ternuo capite; & deiecto pectore inflectamus; ſive in terram proſternamus; ſive genibus incurvatis humum tangamus; ſive eius generis aliud quidpiam agamus; id omne, inquam, eiuſinodi ſit; ut ex eius, quod ſignificatur, ratione, indifferens, rectè aut ſecus factum, cenſeri queat. Etſi quidem honoris illius ſummi, qui uni & ſoli DEO debitus, ſymbolum exiſtit; nulli ex rebus creatis attribui poſſe. Sin alterius inferiore gradu; ritè licere. At cùm idem MARDOCHÆVS, ut lamentabili, ita piâ ad DEVM, cui intimi animorum humanorum receſſus patent & perſpecti ſunt, precatione, fateatur; Iſtas, quas dixi, adorandi cerimonias AMANI denegâſſe, non quatenus ea, velut abiecta nimiùm & humilia, præ ſuperbâ quâdam contumelioſi animi celſitate, aut ambitioſâ gloriæ cupiditate, defugeret. (qui pro redimendâ populi Iudaici incolumitate, ad exoſculanda etiam pedum ſuperbiſſimi & crudeliſſimi hominis veſtigia lubentiſſimè ſeſe demittere eſſet paratus.) ſed in quantum ea divini apud Perſas honoris argumenta & eſſent & haberentur: Quis non iudicet, & fateatur, eum, quod DEI proprium eſt, in hominem, ſive verè adorando, ſive ſimulando, transferre noluiſſe!

Neque ſuâ ipſius culpâ in diſcrimen veniſſe; ſed idcircò AMANEM, irâ & contumaciâ percitum, in tam immanem ſævitiam, prorupiſſe; quòd illum divinæ venerationis cultum ab ipſo extorquere non poſſet! Et univerſæ Hebræorum genti perniciem eſſe molitum; quòd patrias veri DEI leges illi reverenter integréque ſervarent?

Hic prætermittimus dicere, quod ab alijs tamen eſt proditum; immortalem quamdam odiorum in Amalecitas universè omneis acerbitatem lege divinâ Iudæis, à priſcâ uſque ætate, fuiſſe imperatam. Gentem deinde illam non modò priſtinis ſedibus exturbatam; ſed promiſcuâ occidione à SAVLE rege, (unde MARDOCHÆO & ESTHERÆ, quos regio genere natos nonnemo adſeverat; haud dubiè erat origo) pænè deletam. ac proinde AMANEM, reliquam AGAGI illius Amalecitarum regis ſtirpem, à nobili Beniaminiæ Tribûs Iudæo contemtum; neque ullo venerationis, licet publicè imperatæ, cultu dignatum.

Satis nobis idonea iſtiuſmodi recuſationis cauſſa eſſe debeat; quòd Iudæus, patriæ religionis non immemor; neque ullis aulicæ diſſimulationis præſtigijs corruptus, hominem, quaſi DEVS aliquis eſſet, adorare; & honorem, uni & ſummo DEO debitum, aliò transferre noluerit. Divinum autem, tamquam Dijs quibuſdam aut Deorum ęqualibus, ſibi honorem vindicâſſe Perſarum reges; ijſque, quos vellent, deferri voluiſſe; iam ſatis ſuperque comprobavimus.

Atque ut fortaſſe rex ASSVERVS, non æqualem ſibi, ſed à ſe ſecundum, AMANEM, minore etiam honore mactari voluerit; quòd tamen profana illa gentium ſuperſtitio maiores minoreſque Deos agnoſceret; & diſpari Rex, & Surena, hoc eſt, ſecundæ à rege dignitatis magiſtratus, veneratione, ille ut Maius, hic ut Minus Numen, coli conſueverint; cum utraque tamen divinitati eſſet adfinis; quis MARDOCHÆVM rectè ab eâ abſtinuiſſe inficietur?

At dicat quiſpiam, & Reges, uti DEI vivi ſimulacra, aut vicarios, ijdem Perſę, verę etiam religionis expertes, interpretabantur: ideoque non vulgari honore proſequendos. Et ſacroſanctis oraculis illi, qui regnant & imperant, Dij eſſe perhibentur; ac proinde, ſi ob ipſum in pretio ſit atque cultu eius imago, non poſſe non DEO ipſi idem honori vertere.

Verùm cum reges ita DEI imaginem eſſe illi cenſerent, ut etiam tamquam Deos divino cultu venerarentur; ſive, licet ſapientiores fortaſſe quique molliùs & moderatiùs ſuperſtitioſum illum regis adorandi ritum interpretarentur; vulgus interim cæterùm in ijſdem numen quoddam ineſſe; & ſummis, qui DEO debentur, honoribus dignandos eſſe, opinaretur. haud ſecus ac Philoſophorum nonnulli Deorum ſuorum nomina, facinora ſacra, aliaſque ineptias omneis, quàm molliſſimè explicuérunt: cum longè alia vulgarium hominum eſſet opinio.

Vir certè ſanctus, adduci nec debuit, nec potuit; ut aut pravo exemplo, aut ſimulatione, quæ ab omni DEI cultu quàm longiſsimè abeſſe debet, non tam peccaret, quàm alios ad peccandum invitaret. Quę namque ſuprà adorationis, Regibus quibuſdam, alijſque auctoritate pręſtantibus impertitæ, & per ſe inculpatæ, exempla commemoravimus; aliò ſpectâſſe facilè perſpicimus. Qui longè aliud eſſe non ignoremus, *hominem DEI planè expertem, & hominem DEI amicum ac reverentem venerari*. In illo ſcilicet, malignus ille Genius, cuius ipſe mancipio eſt & nexu; in hoc, DEVS OPT. MAX. cui uni eſt devotus, adoratur & ſuſpicitur. Ille honore adfici ambitioſè geſtit & expetit; hic, niſi quatenus cum DEI honore coniunctum eſt, cultum ſui omnem deſugit modeſtè, & exſecratur. Illum nemo pius, ſine piaculo, vel levi honore dignetur; hunc ſine ullâ DEI iniuriâ, etiam exoſculetur.

Sed quid hiſce immoramur, & non potiùs ſublimia illa ac recondita divinæ providentiæ conſilia, quà fas, quà pote, inveſtigamus! quibus & MARDOCHÆO, & eius patruele ESTHERA, ad maiorem nominis ſui gloriam; ad iuſtitiæ & potentię ſuę vim, in conſpectu profanarum gentium, atque in luce ponendam; ad religionem longè latéque in Perſis propagandam, uſus eſſe comprobetur.

Serpens ille ſepticeps, vetus piorum adverſarius, qui mulieris illius gravidę fœtui ſemper inhiavit; licet iam toties victus, & tribus capitibus, ſuam quóque vicem, imminutus; iterùm cornua attollit: partum timet ſibi exitioſum: Gentem dolet éſſe ſuperſtitem, quæ non modò verum DEVM coleret; ſed ex idololatris ſuis non paucos etiam eódem adduceret. Idoneum nactus inſtrumentum, AMANEM, quarti capitis inſtar, regiæ potentiæ & auctoritatis viribus armat, & implacabili iuſtorum hominum odio complet. Gaudet

ipſo

Digitized by Google

ipſo AMANIS facinore, & iucundiſſimam è tantâ innocentium ſtrage victimam exſpectat.

Quid optimus contrà hominum ille pater, & ſapientiſſimus mundi gubernator, DEVS? MARDOCHÆVM, magnæ in parvula nepte pietatis opificem, quo minus unà cum cæteris tribulibus in patriam, Templi Hieroſolymis ædificandi, remigraret, atque è Perſide decederet, arcano numine inſtigat. In quiete, per viſum, de maximarum rerum eventis commonefacit; quò ſimul & in earumdem curſu (quantumvis difficillimæ aſperrimæque res caſuræ ſignificarentur) ſeſe confirmaret, meliorumque exſpectatione ſuſtentaret. Et iam iniectà haud dubiè magni alicuius pro totâ gente boni ſpe, neptis, puellæ religioſæ, cum profano rege coniugium non modò non defugeret, verumetiam peroptaret.

Cōmittuntur inter ſe Dracones duo, & ad duellū variè inſtigantur. Ille, ſcelerati illius draconis, inferorum principis, adminiſter; hic, Verbi divini, innoxij, & ſublimè olim in carne attollendi ſerpentis, propugnator. Ille in gentis eius, ex quâ *promiſſæ Salutis auctor* erat naſciturus, exſcidium incumbens: hic gentem eamdem, è patulis iamnunc inhiantis adverſarij faucibus eripere contendens. Ille efferatas impietate nationes magno clamore in iuſtos concitat: hic DEVM auxiliatorem votis & precibus ſolicat. *Longè diſpar certè bellandi ratio*. Et quùm numquam tantâ crudelitate ac furore draco ille ſepticeps mulieri illi, quam dixi, uterum gerenti & parturienti, aliàs infeſtior incubuerit: tum neque illa vehementiùs fuit umquam cruciata, neque in magis miſerabileis clamores effuſa. Cætera namque eius capita, quoties prioribus antè ſæculis in parem prædam ſeſe arrigerent; hoc unum ſpectabant, ut recentem mulieris partum devorarent. Iſtud verò, quòd in AMANE quartum eſſe diximus, totum mulieris corpus, unà cum fœtu depaſci & deglutire parabat.

Cætera, dico, regna, Satanicæ crudelitatis adminiſtra, Ægyptij ſub MOSE; Iſraëlitæ ſub HELIA, Chaldæi ſub DANIELE; dum gentem illam, exſpectatæ Salutis proſeminatricem, aut ſervitute, aut indignis cladibus adfligerent; id agebant: ut DEI legem & pollicitationem penitus obliterarent. Iſtud verò Perſicum, ex acerbiſſimâ AMANIS proſcriptione, ut gentem univerſam æternâ extremi interitûs oblivione ſepeliret.

Hinc namque conſternatę repentino luctu omnium Iudæorum mentes, & decretæ mortis exſpectatione contabeſcunt: Inde Rex & AMAN, convivijs & compotationibus dediti, miſerorum fletibus inſultant. Quò maioris certiorisque periculi metus impendet; eò vehementior depellendi periculi ſolicitudo MARDOCHÆVM exagitat. At quæ arma regiæ AMANIS potentiæ; quas vireis incitatiſſimo tot populorum & civitatum furori; quas copias ipſe, peregrinus & captivus, inſtructiſſimo regi opponat?

Ad fugamne è Perſide capeſſendam cohortetur? Ad arma corripienda; aut ad extrema, in ſummâ ſalutis deſperatione, tentanda ſuos animet? Vel ijs, qui pridem in Iudæam erant regreſſi, & patriam Templumque excitârant, auctor eſſet; ut Ægyptijs, iam Perſæ rebellantibus, & Sidonijs res novas molientibus, ſeſe coniungerent: & accenſis vicinarum gentium ſtudijs, manuque coactâ, Tribuleis ſuos, tam miſerabili exſcidio deſtinatos, è præſenti periculo per vim ereptum venirent?

Sed ô cœca impiorum hominum iudicia! ô abſtruſa & recondita DEI conſilia! ô bonitatem & clementiam ipſius, bonis & innocentibus perpetuò expromtam! Per ſortes eaſdem, quibus improbiſſimus AMAN non cædis crudeliſſimæ, quam vel rege inſcio meditabatur, æquitatem; ſed certum, & iniquiſſimæ cædi ſtatum diem exquirebat; & in capita innocentium explorabundus ludebat. Verùm ipſi, iniquitatis auctori, DEVS, *omnium ſortium Dominus*, egregiè illuſit.

Illum, qui tantus ſui erat exiſtimator, ut in manu ſuâ quorumvis vitam aut mortem poſitam, eſſe duceret, & omne alterutrius arbitrium à ſolâ ipſius voluntate pendere. Qui ſortibus modò, ceu Numini cuidam fatali, tempus tam acerbo ſuo cædis promiſcuæ inſtituto idoneum, committeret & deſtinaret. Illum, dico, uti bubalum, inſerto in ſummam narem anulo, circumduxit; & in caſſeis ſuos, uti improvidam volucrem, pertraxit. Dum ille namque ſortium beneficio, an iactu ſiniſteriore? annuâ, & diuturniorem, quam vellet, moram ſuę ſententiæ & crudelitati præſtituit; gens ſimul illa, tam cędi addicta, & in mero mœrore poſita, ſatis ſpatij nacta: non telis aut armis, ſui defendendi comparandis; ſed pacificatoriæ legationi in altum & in longinquum amandandæ; ieiunijs, lacrymis, precibus, auxiliatoris DEI opem implorat. E cœlo ſublimi ſubſidiarias ſibi copias evocat, & impetrat. Et princeps quidem MARDOCHÆVS (qui tam acerbam populo innocenti tempeſtatem concijiſſe ſolus, licet nullâ ſua culpâ fateretur) alios omnes ad iſtiuſmodi præſidia, tam ſupplice humilique legatione, ſuæ innocentiæ comparanda, & præcepto & exemplo excitat atque inſtigat. Ipſe veſte abſciſſa, cilicio, & cinere in caput conſperſo obitus, è domo ſuâ, vir primarius, & palatinus, in medię civitatis conſpectum progreditur: populum inſontem ad ſupplicia cædemque promiſcuè depoſci, inconditis clamoribus & lamentabili habitu vociferans, ad faſtidioſas uſque regij palatij fores accedit. Et cùm ſubmiſſam à nepte reginâ veſtem, quæ honeſta, & aulæ erat conveniens, reſpuiſſet; & primùm eamdem de AMANIS inſtituto, ſuaque gentis periculo, edocuiſſet. deinde ut ad regem, licet acceſſu difficilem, deprecatum adiret, ſeriò & conſtanter fuiſſet cohortatus; conventu popularium omnium, qui Suſæ degerent, & pari mœroris pœnitentiæque ſchemate adfligerentur, indicto; triduanum ieiunium, fletibus, & precibus conditum, agitavit.

Quid ESTHERA? An illa patriarum legum, & veri DEI cultum, profanæ coniugis imperio? An patruelis ſui ſordes; & ſtatum populi, commiſeratione digniſſimum, aulicis delicijs & palatinæ potentium gratię poſthabeat? Neque tam inopinato impendentis univerſę cladis nuntio perculſa, quidquam pro beneficentiſſimi patris; pro miſerrimæ & innocentis nationis ſalute, cum vitæ etiam ſuæ periculo conetur & audeat! At eamdem facilè, haud degener certè ex eâdem arbore germen liceat, & lubeat agnoſcere. plantam minimè infelicem; quæ in tempus opportunum divinitus reſervata, die ſtato, fru-

Digitized by Google

ctum ederet iucundiſſimum. Quæ mox tanti periculi novitate, & pæne letali tremore exanimata, depoſito regij veſtitûs ſplendore, religioſum & ferale amiculum induta, cinere & fimo caput, vice unguentorum, conſperſerit; humi proſtrata ſaccis, & ieiunijs corpus tenellum afflictárit: loca priorum deliciarum conſcia, crinibus laceratis, expiárit. Eo denique & animi & corporis habitu ad DEVM lacrymas preceſque effuderit: hoc unum inter cætera obteſtans, ut quùm omnia regiæ dignitatis ornamenta; quotidianæ menſæ luxum & delicias; præſentem voluptatum copiam, uni DEO, eiuſque colendi pietati, hactenus poſthabuerit. in eo ſolo & ſpem omnem collocárit, & opem ac ſalutem ab eodem in præſentiâ pendére fateatur. Ne nominis ſui gloriam tam immani dilectæ gentis occidione defœdari: ne hæreditatem ſuam deleri & ludibrio traduci: ne decreta ſua tolli & immutari: ne vanis Deorum idolis iſtius facinoris gloriam adſignari patiatur. Et immutatâ in melius regis voluntate, dignas, de tam nefarij ſceleris & feralis decreti auctore, pœnas repoſcat.

Quid DEVS, ut naturâ ſuâ clementiſſimus; ita ſcelerum ultor ſuperborum vindex, piorum adiutor; quid his ieiunijs, his lacrymis, his precibus denegaret! Ipſe de-ſubitò, & quaſi de machinâ ex-inopinatò apparens, quàm perſonata impiorum, Machiavelliſtarum & Politicorum, felicitas; quàm parum diuturna in iuſtos & innocenteis dominatio; admirabili rerum omnium converſione, & inſperatâ metamorphoſi, ſtatim declaravit.

Quùm enim ſceleratus ille, & Salmonéo faſtu inflatus, Prorex, qui ob recentem, & communem cum rege, ad epulas Reginæ invitationem, (ubi, tamquam piſcis, eſcâ & hamo imprudens caperetur: ſive potiùs; Vrſus ferociſſimus, prædæ nidore illectus, in laqueos ſeſe indueret) novos ſpiritus ſumſerat, & cœlum digito attingere, & iam ipſo vertice ferire ſomniabat. Qui neque ſe, neque fortunas, neque gaudia capiebat. Qui unâ re tantam felicitatem corrumpi & turbari apud ſuos conqueſtus, quòd ſibi novis & inuſitatis, uti iudicabat, honoribus aucto, vetus ille ſui contemtor, mòx ſupremis, ut rebatur, cum gente totâ infortunijs mactandus, MARDOCHÆVS, neque-dum adſurgeret, aut reverentiam adverſus ſe exhiberet. eidem, ceu præcidaneæ reliquorum hoſtię, ex temerario domeſticorum adulatorum conſilio, excelſum & feralem infelicis arboris ſtipitem, pro ędium ſuarum foribus, erexerat; non modò, uno penè momento, de ſpe, de inveteratâ felicitate, de gratiâ regiâ, de ſuæ crudelitatis inſtituto; verumetiam de vitâ, (& infami quidem mortis genere) deiectus eſt,

Tum is contrà, qui impendentem in horas gentis ſuæ internecionem; qui cruces & tormenta ſibi parata; qui ludibria & contumelias ſibi ſuiſque, privatim, publicè, irrogandas, animo præcipiebat, & iamnunc exhorrebat: de repentè, non tantùm præſentiſſimo periculo eſt liberatus; ſed, maioribus etiam, quàm incolumis quiſpiam, & arridente undequáque fortunâ beatus, non dico ſperare, ſed ne optare quidem auſus fuiſſet; dignitatis ſupremæ ornamentis eſt cumulatus.

Ille quidem, qui ſuprà omnes regij ſanguinis Satrapas loco & dignitate eminebat; infra omneis contemtiſſimæ etiam ſortis homunciones deijcitur.

Qui ſecundum à rege thronum obtinebat; capiti ſibi inviſiſſimo & deſpicatiſsimo, non equum modò ſternere, ſed velut agaſonem agere, & à pedibus eſſe iubetur. Qui minaciſsimis illum convicijs paullo-antè inceſſerat; nunc verbis palam honorificentiſsimis, publici præconis in morem, collaudare & prędicare compellitur. Qui toties Titanicâ quâdam oculorum, & indignabundi ôris torvitate, eum deſpectárat; mòx infenſum ſibi regis & reginę vultum, ceu ſideratus, ferre non poteſt. Quem rex patris loco habuerat & cognomento honeſtárat: Quem cæteris regni conſiliarijs ſapientiâ & fide antiſtare fuerat teſtatus: hunc imminutæ iam maieſtatis reum, perduellem, & nefarium proditorem appellat. Qui unius MARDOCHÆI cæde & infami ſupplicio non contentus; promiſcuo omnium Iudæorum ſanguine animi ſui rabiem exſatiare furebat; ipſe neque ſolus, ſed totâ cum domo, cum decem liberis maribus, in crucem, quam alteri fixerat, ſublatus eſt: & aliquot, eiuſdem factionis participum, millia, viciſſim contrucidati. Quem ſtipitem, quem diem, quæ tela ille MARDOCHÆI, cæterorumque popularium cædibus deſtinárat; iiſdem ipſe cum ſuis miſerrimè eſt confectus.

Hic verò contrà; primùm, ſimulatque apud regem, veteris, ob detectas Eunuchorum, quos diximus, inſidias, beneficij, ultrò & pro re natâ, ex Annalibus memorem, in gratiâ eſſe cæpit; quem honorem, ille omnium hominum ambitioſiſſimus, & tam excelſo alioqui in gradu collocatus, ampliſſimum animo ſuo fingebat, ſibique deſtinabat; ipſe, ceu quoddam fidei & iudicij præmium, à grato principe eſt conſecutus. Vt veſte regum byſſinâ, & diademate conſpicuus; equo regis generoſiſsimo & aureis habenis inſigni, à principe viro impoſitus; & per celeberrima urbis compita circumductus; is eſſe glorioſo eiuſdem præeuntis pręconio proclamaretur: *Quem rex tam immenſis honoribus honeſtare voluiſſet.*

Deinde, poſteaquam voti ſui, quod toto regno illi erat potius atque antiquius, compos regina, potentiſsimi & hactenus gratioſiſsimi hoſtis perniciem, (à quâ populi ſui pendére incolumitatem ſciebat) à rege impetráſſet: & ſanguinis propinquitatem, quâ ſibi MARDOCHÆVS erat coniunctus; & beneficia, quæ ab ipſo acceperat, iam impunè indicáſſet; non modò ipſe in intimam regis familiaritatem admiſſus; & ſecundæ ab eodem dignitatis, palatijque principatu, atque anuli prærogativâ, quibuſdam velut hoſtis ſui ſpolijs, (præter luculentas eiuſdem poſſeſsiones,) eſt amplificatus; verumetiam veſte regiâ & coronâ, purpurâ & torque, ſummæ præfecturę inſignibus, honoratus: & paribus pænè cum Rege auſpicijs, regni Perſici clavum tenere & adminiſtrare iuſſus.

Quâ quidem in poteſtate conſtitutus; & non tam reginæ, quàm regis gratiâ fretus, non

ſolùm

ſolùm Iudæos à propoſito ante oculos interitu vindicavit; ſed tam memorabili etiam clade Iudaici nominis hoſtes, & Amanicæ coniurationis conſcios, ultus eſt, & perſecutus; ut dies ipſe, alternâ Sortium viciſſitudine notabilis, feſtam & felicem ſui memoriam poſteris, in liberâ legum ſuarum poſſeſſione collocatis; in multas ætates reliquerit.

Hic mirifici inter duos iſtos, quos dixi, dracones duelli eventus. Hic tam generoſæ in MARDOCHÆO adverſus ſuperbiſſimum hominem conſtantiæ fructus. Hoc denique divinæ providentiæ in temperandis mortalium rebus: hoc cum iuſtitiæ in impijs caſtigandis; tum clementiæ in bonis ſublevandis, miraculum ſingulare.

Et quoniam Perſæ ij, qui partim iniquis Amanis imperijs, partim ſuâpte ſponte in innocentem, & veri DEI cultricem, Iudæorum gentem, inflammati, indignas tam cædes animis ſuis præceperant; & in vacuas trucidandorum fortunas ſpe totâ avidè inhiabant; manifeſto extremæ in DEVM iniuſtitiæ & impietatis crimine ſeſe obſtrinxiſſent; DEVM ipſum proculdubio, qui gentis ſibi dilectæ iniurias non ſolitus ſit umquam inultas relinquere, ultorem experti eſſe meritò debent iudicari.

Et MARDOCHÆVS, atque ESTHERA, ipſique Iudęi, non tam ſibi publicè privatimque intentatam cladem, crudeli tot cadaverum ſtrage redhoſtijſſe; quàm divinitùs inſpirati & animati, manus dumtaxat Iuſtitiæ, ſcelerum vindici, præbuiſſe adminiſtras. Neque id ſine mirifico aliorum indigenarum (qui vel inſontis populi vicem miſerati, vel inſanum ſuorum etiam civium furorem fuiſſent deteſtati) adplauſu & congratulatione.

Quam quidem proborum Perſarum in Iudæos benivolentiam, novo & ſingulari mòx beneficio DEVS compenſavit; & aliquot ex ijs myriades, à vaniſsimâ malorum ſuorum ſuperſtitione, ad Iudaicos ritus, hoc eſt, ad religioſum ſui cultum tradùxit: Et tot devotorum corporum morteis, longè maiore animarum, æternæ vitæ candidatarum, ſupplemento reſarſit. Vt captivi de victoribus ſuis triumphâſſe; & in corpora animoſque eorum dominati eſſe; non iniuriâ potuerint gloriari.

MARDOCHÆVS verò, præter ſtatum regni, quem AMAN ſuâ improbitate pænè collabeſactârat; præclaris legum inſtitutis, & gratioſâ imperij moderatione, priſtinę dignitati reſtitutum; poſteaquàm regem ARTAXERXEM, qui tredecim, plus minus, totos iſtos (quorum commeminimus) annos, remiſſior, & quietis, quàm rei gloriæve bellicę cupientior; domi ſuæ in baſilicis otioſè ſplendidéque vixerat: Et ſiqua vel contra Satrapas deſertores, vel contra populos apertè rebellanteis, bella incidiſſent; per legatos non ſatis feliciter geſſerat. ad frugem meliorem, & ad actiones viro forti digniores, tamquam è veterno quodam, expergefeciſſet: Atque ille paſsim imperſonatus, ac ſtrenui ducis officium præſtans, Ægyptios, Sidonios, Cyprios, ſub priſtinæ obedientiæ ditioniſque iugum redegiſſet: & Sidonios quidem, perpetuos & graveis Iudæorum hoſteis, templis inanium Deorum inflammatis; Ægyptios verò, ſingulari ſuperſtitione infameis; API, bove, cæſo, & inter epulas adpoſito, acerbiſsimè eſſet punitus; non modò regni longè latéque ampliati; ſed religionis etiam vindicatæ laudem decuſque reportâſſe iure poſſit exiſtimari.

Vt veri conſentaneum eſſe mihi videatur, fato priùs defunctum eſſe MARDOCHÆVM, quàm & ARTAXERXEM hunc, à priſtinâ morum aſperitate rurſus odioſum; & eius filium ARSEM, cum prole regiâ, perfidioſus ſpado, BAGOAS, è medio tolleret; & DARIVM, quem ALEXANDER Macedo paullopòſt devicit; in vacui regni poſſeſsionem immitteret.

ORATIO II.

DE IVDÆ MACHABÆI FEDERE, CVM ROMANIS.

(*Vide pag. 355. Tomi II. Hiſtor. Vniverſæ.*)

QVOD Mômus, moroſior ille actionum geſtuumque olim inter Deos cenſor ac quæſitor, feciſſe perhibetur; ut quùm in VENERE, quæ recèns rum è mari emerſerat, & mundo ſuo exornata palàm inſpectandam ſeſe obtulerat, nihil obnoxium deprehendiſſet; emiſſitios tandem oculos in eiuſdem ſandalium conieceritt; & illud, uti ſtridulum, argutoque ſtrepitu moleſtum, in culpâ poſuerit; Idem aut pæne par importunioris cenſuræ crimen ne mihi pro tempore impingatur, haud iniuriâ ſubvereri incipio. qui Heroï, divinis cum ſacroſanctæ religionis, tum belli victoriarumque laudibus, undequáque cumulatiſſimo, facti unius labeculam adſpergere: & quod probabili utcumque ratione excuſare nonnemo poſſit; quaſi crimen imponere, pro re nata inſtituerim.

Verùm huic meæ temeritati, (ſi tam ſeverâ voce compellandum hoc ingenuæ diſſertationis inſtitutum) huic inquam criminationi (ſi criminoſa veritatis anquiſitio) veniam facilè dabit, ſancta illa fortiſſimi Herois anima, quæ nunc gloriâ & lætitiâ, apud Deum remuneratorem, perfruitur ſempiternâ: & immoderatiori cuidam in me divini nominis gloriæque zelo adſignabit: ſi neque federa cum profanis gentibus coniungenda; aut ab ijs quærenda ſive privatæ, ſive publicæ Iudæorum ſecuritatis firmamenta: neque à conſtanti illa in DEVM, aſſiduum piorum defenſorem, fiduciâ, temerè illi recedendum fuiſſe, coner demonſtrare. Neque vos iniquos mihi fore exiſtimem iudices; qui & veritatis inquirendæ ſtudio, & amplificandæ Dei gloriæ cupiditate, ad non inutilem certè huiuſce argumenti tractationem paſſus me ſim induci.

Inſtitui namque in præſentiâ, illius incomparabili virtute & corporis animique robore Herois, IVDÆ MACHABÆI, ſocietatem, in medio ſacri pro aris focisque, adverſùs Syros reges, belli fervore, & perpetuo ferè divini ubique auxilij tenore, cum Romanis præſertim federe inito exambitam, culpare; & tum DEO inviſam, tum auctori patriæque exitioſam fuiſſe comprobare.

Quæ quidem cauſſa quòd latiùs pateat, quàm ut facile ſit hîc exitum reperire; ne aut ego longiùs excurrens, aut vos ambagibus abrepti, ſpectato attentionis veſtræ favore me deſtituatis; certos orationi meæ, intra quos decurrat, limites ipſe circumſcribam. Et primò quidem eas DEVM ſuę in ASAMONÆOS, ſive MACHABÆOS, & in hunc IVDAM ſpeciatim, populi Iudaici Imper. benivolentiæ; & exprompti paſſim, in prœlijs & alibi auxilij dediſſe ſignificationes; ut tantum-non impium fuerit, de externis, ſive ad rem bene gerendam, ſive ad hoſtem profligandum, atque à patriæ cervicibus depellendum, ſubſidijs cogitare.

Deinde federa illa cum Romanis, tot operum impenſis, tam longinquis itineribus, tanta oſtentatione quæſita, non modò nullam reip. Hebræorum utilitatem attuliſſe; ſed cum non obſcuro tum patriæ religionis, tum publicę libertatis periculo fuiſſe coniuncta. atque adeò viam quaſi ipſis Romanis, ad conſecutam deinceps dominationem, muniviſſe.

Poſtremò, ipſum Auctorem, cum fratribus, prœmaturas vel adfectatæ privatim ex illiuſmodi federibus gloriolæ; vel ignavioris de DEI potentiâ deſperationis, pœnas citâ morte, alijſque deinceps poſterorum calamitatibus, luiſſe; conabimur pro virili edocere.

Vt igitur de eo, quod primum propoſuimus, ſine longiore verborum circuitu, dicere aggrediamur; quæ huiuſce ſacri belli, & tot prœliorum, quæ Heroëm illum MACHABEVM, divinâ fretum ope, exanclaſſe innuimus, extiterit origo: Qui religionis & libertatis Iudaicæ adverſarij; quique viciſſim vindices; quæ propitij Numinis præſentia, & manifeſta multis prodigijs victorijſque erga pios duces propenſio; in primis conſiderandum eſſe iudicavi.

Sub poſtquam itaque Iudæi, ex memorabili illâ, ſepties-denorum, plus minus annorum apud Chaldæos, ſervitute, patriæ tandem, Templique ruderibus, CYRO Perſarum rege favente, eſſent reſtituti quantumvis popularem principatum Pontificibus ſuis mandâſſent, & Vrbem cum Templo inſtauráſſent; pro alternâ finitimorum tamen Regum lubidine, varijs etiam deinceps caſibus fuére iactati.

Qui nam-

Qui namq́ue Perſis obnoxij diu permanſerant; in eius, qui Perſicæ dominationis everſor fuit; Qui PARDVS ille ales & quadriceps, bicornem illum Orientis Arietem (DARIVM) deiecerat, & triplici prœlio ſuperaverat: in ALEXANDRI, inquam, MAGNI & victoris, poteſtatem quin reciderent, effugere non potuérunt.

Et quùm eo mortuo, opes imperij, latiſſimè patentis, in Tetrarchiam eſſent tributæ; ſive effracto CORNV illo ingente HIRCI, captarum ducis, (ut canit DANIELVS) quattuor CORNVA, totidem cœli plagis obverſa, forent enata; hoc eſt, Regna, Macedoniæ & Syriæ, Aſiæ & Ægypti, uno ex corpore decerpta eſſent & conſtituta: & novi ambitioſiq́ue reges crudelibus inter ſe bellis odijſq́ue internecinis de principatu dimicarent; factum eſt ut ipſi (Iudæi) in medio poſiti, navis in morem, quæ fluctibus utrimque oppugnatur, inter proſpera regnorum & adverſa, ſtudijs etiam contrarijs diſſcinderentur; & communem hinc inde cladem ſubinde participarent.

Et primùm quidem à PTOLEMÆO LAGIDE, qui Hieroſolymam, inter cætera, dolo circumventam occupárat, inclementer accepti; & in Ægyptum, ceu perpetui exſilij ſedem, magno numero ſunt traducti: Quos nihilominus PHILADELPHVS F. ad vicies & centies mille liberaliſſimè redemtos, libertate redonavit: & patrios ſacrarum litterarum codices, Græcè ab ijſdem verſos, Alexandrinâ bibliothecâ dignatus, Templum etiam Hieroſolymitanum ingentibus donarijs honeſtavit.

Deinde verò exorto inter ANTIOCHVM MAGNVM Syriæ, & PTOLEMÆVM PHILOPATOREM Ægypti, reges, gravi & diuturno bello, dum ille Syriâ, & adfinibus Syriæ provincijs, non contentus, Ægyptum quoque ſpe & armis tentare parat: hic & amiſſâ vi repetit, & cęterorum uſum mordicùs defendit. atque ita implacabili utrimque armorum & animorum contentione, & vario fortunæ eventu, ob alternam earumdem regionum poſſeſſionem, diſceptatur. Iudæi iam quater mutatæ dominationis vices experti, tandem vectigales & modo non dotales; cætera quieti & ſuis ſibi legibus vivere permiſſi, annua utrique regum tributa dependebant: Ægyptio interim magis, quàm Syro, qui Romanis tum bellis implicabatur; obnoxij.

Atque hîc demum brevis ſanè quædam, quaſi Halcyoniorum dierum, tranquillitas, cum regibus peregrè mutuâ clade diſtrictis; tum Pontifice ONIA TERTIO piè pacatéque rem patriam adminiſtrante; Iudęorum genti adſulſiſſe cenſeatur; quæ in horribiles diſſenſionum civilium tempeſtates; in rabiem pluſquam barbaricam, brevi ſcilicet deſineret, an erumperet!

Neque hîc mihi temperare poſſum, quin te, Venerande ſenex & Pontifex ONIÁ, patrię religionis columen, publicæ libertatis cuſtodem, Sacerdotij ornamentum, & ceu quoddam aurei ſæculi λεί-ψανον: Et, quod caput eſt, Machabæorum, de quibus ſermo nobis omnis futurus, magiſtrum, quâ poſſum voce, quâ debeo laude, compellem. Tu huiuſce, inuſitatæ, tranquillitatis auctor: tu ſecundorum ventorum rector & moderator: tu, quà fas, quà pote, impendentium malorum, & graſſari iam molientis impietatis, averruncator.

Per te, Iudęa tot bellorum ictibus conquaſſata; tot Regum inſidijs armiſq́ue appetita; tot tributorum exactionibus detonſa, non labaſcit, non ſuccumbit, non exareſcit.

Per te, beatus & florens reip. Eccleſięque ſtatus; qui ſalutari proceres civeiſq́ue inter ſe concordiâ devinxeris; qui leges, certiſſima civitatum vincula, accuratè obſervare docueris: qui & pietatem eximiè colueris; & improbitatem, ceu peſtem capitalem, ſis uſque deteſtatus.

Hinc illa Regum etiam exterorum, & principum; Illa nobilium & copioſorum hominum in Templum munificentia. Hinc illa, ab ANTIOCHO MAGNO, à SELEVCO F. ſumtuum, ad miniſteria ſacraq́ue quotidiana, ſuppeditatio. Hinc illa pecuniarum, ceu quidam tenuium & adflictorum ſpiritus, ac vita, in ſacris ærarijs depoſitio.

Hinc denique, quod maximopere miremur, ſeveriſſimi illi Græcorum, & tantum-non μισάνθρωποι aut ſaltim ἄξενοι Lacedæmonij, tanto locorum intervallo ſeiuncti, (ad quos tam eximiæ in Iudæa tum gente probitatis, & reip. per te optimè conſtitutæ fama permanârit) non modò ſocietatem à te & amicitiam; verùm conſanguinitatis etiam, & quidem longiùs ab ABRAHAMI poſteris, repetitæ, vinculum, ſibi honorificum; legatione litteriſq́ue regijs exambiérunt.

At at, quàm ſubitò illę, quas dixi, civilis impietatis tempeſtates invaleſcunt? Vt non-nullorum, ſive improborum, ſive æmulorum hypocriſis, larvis obtecta, horrendum & exitiale monſtrum, mòx ſeſe tacitis incrementis in auras attollit! Qui tantam tui, ô ONIA, exiſtimationem apud exteros concitâras; nunc domeſticis pænè conſceleratı hominis, SIMONIS illius Beniamitæ, mercenariâ Templi præfecturâ nimium quantum præfidentis, & iniqua civitati molientis conſilia; inſidijs calumnijſq́ue, ceu occultis cuniculis: Te Sacerdotum principem; te bene-merentiſſimum patrię patrem, perfidioſiſſimè oppugnari! Perdura. Ille quidem in ſacras Templi gazas avidè inhiat, & regios iam miniſtros, regemq́ue ipſum ampliſſimæ prędæ ſpe, complevit; at Heliodorum, iſtiuſmodi facinoris, ærarij, inquam, depeculandi, perfectorem, DEVS tuis tuorumq́ue ſupplicijs exoratus, immiſſis de-repentè & de cœlo lictoribus, ita percellet; ut non modò expetitis ſpolijs inanis revertatur; ſed incolumitatem etiam ac vitam tibi, ſecundum DEVM, acceptam in lucro ſit deputaturus.

Et hactenus quidem A. rebus nunc tranquillioribus; nunc turbulentis, ſarta tecta ſemper religio; ſacro-ſancta Templi auctoritas; inviolata DEI ritè colendi pietas, in Iudæis utcumque perſtiterant. Quùm SELEVCO è vivis ſublato, ANTIOCHVS Ἐπιφανὴς, an veriùs ἐπιμανὴς, homo & ſceleribus nobilitatus, & furore percitus; quem ſacræ litteræ *Radicis peccatricis* titulo cohoneſtât, ſcilicet; uti qui pernicioſiſſimos flagitiorum

gitiorum

giriorum quorumvis fructus eſſet editurus;unà cum regni ipſius auſpicio,totius impietatis ſignum ſuſtol-lere cœpit,& quoddam quaſi improbitati univerſæ Aſylu̅ conſtituere. Et quùm neque ALEXANDER MAGNVS, licet nefariâ ſupra hominem arrogantiâ inflatus;neque principes ſucceſſores, ut regijs mox di-gnitatibus, ita animis immenſùm aucti, manus aut arma ſua adversùs hoc arcanum DEI Teſtamentum extuliſſent;ſed mutuis tantùm inter ſe cladibus,non ſine viciniæ horrore,ſævijſſent : tum hic, veteri vati-cinio deſignatus, *Rex impudens facie*; *Cornu* nimirùm illud *exiguum*,quod ex uno quattuor illorum *Cornuum*, quæ de grandi illo ſuppullulárant,ipſe à SELEVCO NICANORE primo Syriæ rege,octavus,ortum habeter; neque tam opibus,quàm faſtidio animiq; contumaciâ inſoleſceret;regnis non in Syriâ Eo̅â modò,ſed in Ægypto etiam meridianâ ſtabilitis; cùm *Forteis ex Iſraele* aut de ſtatu deijcere, aut indignißime proterere; tum *Sacrarium Hieroſolymitanum cum iugi illo ſacrificio*, demoliri, auſu pluſquam nefario, & Satanico, eſt adgreſſus.

Hîc *ſpem illius divini promißi*,abſque quo ſalvum hominum genus eſſe non poterat,pænè periclitari. Hîc mulierem illam,prægnante ſemper utero laborantem,in ſummo rerum diſcrimine,lamentis & ululatu ad-flictari. Hîc ab adverſariâ illâ Sathanæ poteſtate,validum hoc novi principis *cornu*,in DEVM,ſincerosque DEI cultores:in gentem *ſalutaris Seminis* procreatricem,vibrari videtis.

Verùm abſtruſa viciſſim & recondita DEI conſilia videte. qui ſuorum flagitijs irritatus, per hoſteis no-minis ſui à populo ſuo pœnas repetere: in virgâ iniquitates;in verberibus peccata eorum inquirere & ca-ſtigare,ex ipſiſſimâ Iuſtitiæ formulâ,decreverit.

Et certè quùm omnium ferè ſcelerum maturitas in hæc tempora erupiſſe. omnes pęnè in Iudæis, ſacri, profani,quaſi certatim à conteſtatâ Maiorum virtute & religione ultrò deſciviſſe: ad exterarum gentium mores ritusque temerè, atque adeò lubentibus animis tranſijſſe; & haſce ad res ipſo Rege duce & au-ctore uti voluiſſe convincantur : quid DEVM, iuſtum operum compenſatorem, & offenſæ ſuæ vindicem, non conquieviſſe miremur?

Vt namque à malorum capite rem arceſſamus;dum impius IASON, ONIÆ pientißimi Pontificis frater, (qui unà cum ſuperſtitione gentili, ſacrum & patrium IESV nomen,cum Gręco iam tum commutárat) & eius, quem dixi, SIMONIS inſtigatione, & privatâ ſacerdotij ſummi cupiditate, in præceps actus, re-giam gratiam, & Pontificiam ſimul dignitatem, tum turpißimâ defectionę, tum promiſſâ annui tributi mercede,poſt hominum memoriâ primus ſordidißimè eſſet emercatus;Sacerdotio in ordinem iam reda-cto, ſive potiùs conculcato, Gymnaſia & Ephebeia impurę publicarum ſubidinum,& Græcorum ludo-rum officinæ paßim exædificari cœpta ſunt.

Vetus illa avitæ religionis,ac divini fœderis ſymbola; CIRCVMCISIO, vel penitùs interdicitur; vel adductis præputijs oblitteratur.

Cives, quibus ſuperſtitioſa Græcarum, ſeu religionum, ſeu voluptatum, certamina adlubeſcerent; in novum ANTIOCHENORVM cognomentum, patriæ appellationis pertæſi,degenerárunt.

Sacerdotes denique, neglectis Templi munijs, palæſtræ diſcive exercitationibus præproperè dediti, iam devota Dęmoniorum honori corpora, domi foriſque, aptare & denudare non erubeſcunt. O tri-ſtißimam ſanctæ olim Civitatis faciem! O capitalis humanę ſocietatis peſtis! O bonorum morum per-nicies, Ambitio! Quò non mortalium animos, ſui & DEI oblitos, cogis & impellis? Tu ad dignita-tes omnium ſacerrimas, quo iure, quâque iniuriâ graſſaris: templa ſanctißima depecularis & profa-nas : turbis cædibusque innocentium præcipiteis adfectuum impetus exſatias; & exſatias te num-quam.

Quid ego namque hîc commemorem, IASONEM eumdem, qui pientißimum fratrem de Pontificatu, iniquißima gratiæ regiæ emtione, deiecerat; & regem, iam Ægypitiæ expeditioni accinctum, Hieroſo-lymæ inuſitatâ honorum magnificentiâ, fauſtiſque acclamationibus acceperat;à MENELAO, (qui SIMO-NIS illius Beniamitæ frater impietate & ſcelere erat geminus) viciſſim circumſcriptum; & tranſlato in ſe ſacerdotio, in Ammanitidem profugere coactum?

Quid MENELAVM, quòd magnificis de pecuniâ regi dependendâ promiſsis minùs ſtaret, LYSIMACHO fratre, vicariam poteſtatem capeſſente, non ſecius periclitatum! Ni maiore ſacrilegij, & procuratæ tum in ONIAM, de Antiocheno aſylo protractum; tum in inſonteis teſteis, cædis, crimine ſeſe obſtrin-xiſſet. Et quantumvis Rex ANDRONICVM, tam iniquæ cædis perfectorem, præ iuſto dolore morti de-didiſſet; & LYSIMACHVS intereà, ob ſacrilega, & fraternis paria auſa, à furente populo ad Templi æra-rium fuiſſet interemtus; ipſe nihilo minus cauſſam coram rege dicere iuſſus & apertè convictus, corru-ptis ſacro auro Iudicibus, tum ſeſe reum expedijſſet, tum in inſonteis teſteis capitale periculum, vel in-dignantibus Tyrijs, detorſiſſet. Quid denique IASONEM rurſus, quùm non modò tot cæleſtibus per aërem divinæ iræ prodigijs, quæ per eos dies Solymis ſpectabantur; à cœpto non deterreretur; ſed fal-ſis de ANTIOCHI, apud Ægyptios denuò belligerantis exceſſu, rumoribus excitaretur; cum aliquantâ perditorum & barbarorum manu, de-repentè in Civitatem irrupiſſe; adverſarios in arcem compuliſſe, &, irrito licet damnationis conatu, immani occidione innoxios cives occidiſſe.

Et quùm hæc tam intoleranda Pontificum, ſive ſummorum Sacerdotum, fuerint deliria; neque plebem pravi ſemper docilem, & malorum æmulam, ſaniora,aut cum pietate coniunctiora, ſenſiſſe, aut ſapuiſſe meritò quis exiſtimet:

Tum vindex ille DEI, cuncta intuentis, OCVLVS, ad iſta connivere diutiùs non potuit,quòd ea tantoru̅ ſcelerũ gravitas,non unius ultriceis infeſti regis manus depoſceret;ſed pari cũ Sodomæis & Gomorrheis

ſupplicio

Digitized by Google

ſupplicio cœlitùs eſſet expianda. niſi genti illi, inter cæteras dilectæ, leniter ſemper iraſci, & ſacroſanctum ſemen, ex veteris iuriſiurandi fide, relinquere; atque à graviſsimo illo, quo in genteis tantùm ſui ignaras deſævire ſolet, furore, uſque abſtinere maluiſſet.

Sed nunc tempus eſt, ut illam divinæ Iuſtitiæ virgam, quâ Civitatem, tot flagitijs coopertam, caſtigare inſtituit Devs, auribus oculiſque uſurpemus; & ad id, quod nobis propoſitum eſt, propiùs accedamus.

Et ecce vobis, Antiochvs, ipſa *peccati radix*, quem toties ad ſeſe ultrò impij cives, ceu quemdam impietatis ſuæ adiutorem, arceſſiverant; nunc multis nominibus efferatus; & tum Romanorum iniuriâ, per quos ab Ægypti pænè totius, quam victor manu teneret, poſſeſſione fuerat retractus; tum rumoris de ſuo exceſſu ſparſi acerbitate, Iudæorumque in fide nutantium factionibus, exſtimulatus, adpropinquat.

Adpropinquat vindex, non tàm Iudæos capite & fortunis oppugnare comparatus; quàm in ipſum etiam Iudæorum Devm, Devm Deorvm, à quo illi ultrò ad externos Græcorum dæmoniorum ritus deſciverant, debacchari ſuperbiſſimè obſtinatus.

Quid multis? Vrbe principe per vim captâ, miles in promiſcuas cuiuſvis ſexûs ætatiſque hominum cædes à Rege immittitur. ad octuagies Mille ferro mactantur: totidem partim vinculis, partim ſervilitate multantur. Profanæ manus, & duce quidem, prô ſcelus! Menelao, in ſacratiſſimum Templum inferuntur: ornamenta, & vaſa omnia, priſca Regum, gentiumque, etiam profanarum, donaria, ex arcanis adytis diripiuntur.

Neque hic ſtetit effrenara Regis inſania. ſed recente etiamnum vulnere, & Civium luctu (quantumvis præſtrenuos ſuæ crudelitatis miniſtros, Philippvm Hieroſolymis, Andronicvm cum Menelao Sichimis, iamtum digrediens, reliquiſſet) ſubmiſſo cum novis copijs Apollonio, inauditâ rursùs hominum ſtrage, domorum direptione, murorum ruinâ & incendijs, Vrbem iam pænè vacuam, exhauſit & deformavit.

In Sione, Arcam, muris turribuſque firmiſſimam, quam impoſito ex impijs perfugis præſidio, concitatæ, ſcilicet, Piorum multitudinis conatibus obijceret; ſive veriùs, ceu quoddam rapinarum ſuarum receptaculum, & impendens Templo, Templique cultoribus offenſaculum, conſtitueret; exædificandam curavit.

Hinc quotidianę innocentium cædes: aſsiduæ civium fugæ: & invaleſcens exterorum Barbaries, cum Templo ſolitudinem, tum Vrbi vaſtitatem invexit. Hinc pij pleri que, Asidæi, ducem Ivdam Machabævm nacti, in loca deſerta ſecedere: inter feras vitam in montibus agitare, & infelici radicum herbarumque victu ſeſe ſuſtentare, maluérunt; quàm vel miſerabilem Vrbis Templique faciem oculis coràm uſurpare; vel ſeſe deteſtandæ impietatis contagione inquinare.

Ecquis eſt veſtrum, A. qui ex communi hominum opinione iſta, quæ audiſtis, mala omnium eſſe graviſsima non deputet? Publicarum privatarumque opum direptionem: promiſcuam hominum occidionem: libertatis oppreſsionem: miſeranda cuiuſvis ordinis lamenta, domorum incendia, fugam denique, & triſtia inter feras exſilia.

Quis eſt, qui gravius quid ad iſta accedere, aut à quoquam vel ſæviſsimo tyranno excogitari poſſe, exiſtimet? Levia nihilo minus hæc omnia rectis Piorum Iudæorum iudicijs. Tolerabilis hæc tot corporis fortunæque bonorum iactura viſa eſt, præ ijs, quæ rex ſceleſtiſsimus; licet divini furoris pro tempore adminiſter, Sathanâ inſtigante, ad leniorem illam Domini Dei iram, (quâ non perdere penitùs ſuos, ſed acerbiuſculè corripere vellet) adijcere attentavit.

Quò enim aliò ſpectâſſe quis dixerit, Vetita edicto regio ſacrificia; anniverſarias dierum celebritates; vetera patriarum legum inſtituta? Quò ritus gentium paſsim introductos; Dionyſiorum aliarumque Pomparum obſcęna; Idolum denique deteſtandum, Iovis Olympii ſtatuam, in Templi ſummi Dei, iam turpiter violato, collocatam? Quo pœnam mortis ijs, qui tam nefarijs iuſſis parére detrectarent, intentatam! Matres cum liberis, clam circumciſis, de muro præcipitatas: & Sabbatarios, feralibus flammis uſtulatos? Niſi ut omnis Dei Opt. Max. memoria in hominum animis obliteretur; omnis futurę ſalutis & immortalitatis ſpes pręcidatur. &, ſublatâ viræ præſentis libertate, plenum Sathanę in corpora animoſque imperium permittatur. Verùm, ô clementiſſime Iudæorum Domine. ô gentis tibi præ cæteris olim dilectæ Devs: quem ad finem ſeveriſſima tui furoris flagra in populum, hereditatis tuæ participem, pergis effundere? Tu olim Maiores, ſi quam culpam commiſiſſent, vulnerabas & medebare: tu percutiebas, & manus tuę ſanabant: tu deducebas ad inferos, & reducebas. In pręſentiâ verò, non pro paternâ illâ tuâ miſericordiâ caſtigâſſe; ſed morti penitùs poſteros tradidiſſe vidéris. Reſpice ad lacrymas, ad ieiunia, ad preces Eccleſiæ diſperſę per rupes, & exſulantis. Commoveat tandem te ſi non corporum adflictorum; at animarum in interitum, præ regio iuſſu, proruentium commiſeratio.

Templi quidem tui in Hieroſolymis ſacraria nefandis impiorum comiſſationibus; infami ſcortorum luxu; blaſphemis gentium ovationibus perſtrepunt. At vicina montium teſqua, Piorum profugorum lamentis & fletibus, caſtis & aſſiduis obſecrationibus, & effuſiſsimis ad te ieiunorum hominum ſuſpirijs reſultant.

Nulla quidem in Templo olim tuo, tui, vel ſtatis holocauſtis, vel votivis piacularibuſve victimis,

placandi, datur poteſtas. Sed ecce tibi ELIAZARVM: Sacerdotem, virum natu grandem, & non tam capillis, quàm piâ prudentiâ canum: qui quùm priùs pro populo ſacra tibi preceſque adhibere conſuerit; nunc ſeipſum, corpus plagis exaratum, ceu perfectam & publicæ noxiæ expiatricem hoſtiam, pro ſanctiſſimis tuis legibus, ultrò & lubens oblatum venit.

Ecce tibi ſeptem-geminos fratres, pudiciſſimæ Solomonę filios, Eleazari magiſtri alumnos; qui non ætatis modò, ſed virginitatis etiam florem, tibi devotum. Qui unâ cum matre, invicti pectoris viragine; tot pœnarum in ſingulis liberis ſpectatrice; ſingulorum ad fortiter perpetiendum exhortatrice; Tyranni & carnificum victrice; corpora ſua immaniſſimis à Tyranno ſupplicijs excruciata, ceu victimas quovis legali ſacrificio puriores, traditum tibi & immolatum eunt. Atque hoc unum à tuâ maieſtate votis contendunt; ut hâcce quaſi piaculari victimâ placatus, & genti tuæ maturè propitius, iuſtiſſimas viciſſim ab illo iniuſto iuſtitiæ, iræque tuæ adminiſtro, rege, pœnas quammaturrimè repoſcas.

Hi miſerabiles mulieris illius, uterum geſtantis partuique vicinæ, cui Draco ille ſepticeps & rufus, hiulcis ſemper in fœtum recentem faucibus, omni iam memoriâ, impendet; hi, inquam, clamores tete tamquam è veterno expergefaciant; & federis tibi cum proavis noſtris initi memoriam exſuſcitent. Neque enim in populum tuum modò, licet nocentem, hæc calamitoſiſſimi pro tempore ſtatûs ignominia redundat; ſed ſpectata tot antè ſæculis, & apud propinquas genteis, multis olim prodigijs celebrata, tua *divini nominis* gloria & maieſtas; inanibus dæmonijs in præſons conceſſiſſe; & quaſi in ordinem redacta eſſe; in periculum etiam veniſſe vulgò cenſeatur.

Iam tempus eſt, ut id, quod tuo inſtinctu adflatus, & horum temporum præſagus cecinit olim DANIELVS, ad exitum perducatur. *Vt quùm corruerint*, præ impij & impudentis regis tyrannide, *tot inter Iudæos homines*, & morum vitæque integritate, & avitæ religionis ſtudio præſtantes; Nunc *parvulo auxilio*, quo occultior tui *Numinis poteſtas* magis magiſque eluceſcat, tandem aliquando ſubleventur. Hoc eſt; aliquot ex ASAMONÆA ſtirpe MACHABÆI, qui & nominibus ipſis, & militaribus vexillorum ſymbolis, *Neminem tui ſimilem in fortibus eſſe*, teſtabuntur; te auſpice, ad rem benè gerendam inſtigentur. te auctore & adiutore, Templo tuo ſanctitatem, Sacerdotio dignitatem, Patriæ libertatem cum religione reſtituant.

Atque hic uos quoque A. una cum Iudæis, animos tam lamentabili tot cladium rerumque adverſarum commemoratione hactenus deiectos erigamus. & quæ pòſt tàm horrendas tempeſtatis tyrannicę procellas optatiſſima divinæ opis aura & ſalutis ſerenitas effulſerit. Quàm apertas Deus commutatæ, criminibus ſuorum iam ſatis ſuperque expiatis, voluntatis, & expromtæ in Pios Imperatores benivolentię ſignificationes dederit; intueamur.

Solenne eſt ſupremo illi, cælitum mortaliumque rectori Deo, Principum rebus, ubi nimis ſecundæ eſſe videntur, ijſque immoderatiùs illi exſultant; ita illudere contrà & inſultare; ut ea quę hominum iudicio infima ſunt & pænè contemta, ijs, quæ ſumma & in excelſo glorię faſtigio collocata eſſe putant, interdum non opponat modò, aut exæquet; ſed quoddam etiam quaſi frenum imponat. Quid enim arrogantiſſimo regi illi ANTIOCHO, quem ſine manibus contritum iri Deus prædixerat; acerbius accidere potuiſſe exiſtimemus; quàm, quùm rebus domi probè conſtabilitis, & aliâ cum vicinis Regibus concordiâ, tutus ſibi eſſe videretur; de Iudææ, quam non tàm ſub manu, quàm ſub cultro, quod aiunt, iamdiu habuiſſet, poſſeſſione, à paucis obſcuri nominis exſulibus; nec ſine creberrimâ exercituum Ducumque ſuorum clade; nec ſine pręſente eius Dei, cuius Templum & ſacra violârat, auxilio, derepentè deturbari!

Quùm namque ex Hieroſolymis MATATHIAS, Sacerdos, quinq; filijs ſtipatus, in montanam Modini Vrbem profugiſſet; atque ibi in perpetuo, ob Templum legeſq; everſas, mærore conſideret; & tabeſceret; ab emiſſarijs, regiæ crudelitatis & impietatis adminiſtris, ad ſacra conſcelerata, propoſitis etiā principalis amicitiæ, aliorumq; commodorum promiſsis invitatus: & cæteræ plebei, ipſe, uti & generis claritate & auctoritate opidi facilè princeps, pręire iuſſus; non modò infractâ animi conſtantiâ recuſavit; ſed generoſam etiam tribulis Iudæi, qui litans tàm nefario ſcelere ipſius civiumque oculos palàm fœdârat, cędem, non minùs audaci Apparitoris regij, qui litare & libare iuſſerat, cæde cumulavit.

O fauſta publicæ libertatis initia! O admirabilem in Sacerdote & ſene animi firmitatem! O pectus incredibili divinæ legis zelo inflammatum! Perge ſanctiſsime ſenex, ſcelerum ultor, Iuſtitiæ cultor. Te Templi vindicem, te populi defenſorem, te tyrannidis exterminandæ auſpicem Deus delegit. Pręluce facem audendi liberis. ſuſtolle ſignum bonę ſpei & libertatis civibus. Quicumque Legem ſalvam; qui religionem ſartam-tectam cupiant; te ducem, Vrbe relictâ, vel omnium nudi, in monteis conſequentur. Te Principem, qui iura dicas; te Sacerdotij antiſtitem, qui adverſùs adulteros illos & transfugas Pontifices, pro Templo, lites, & propugnes; renuntiabunt.

Adverſarij quidem vindictæ cupidine excæcati, vel per aſpera montium iuga profugam iſtam tecum Piorum manum bello perſequentur; neque paucos ex ijs legis Patriæ eximiè tenaceis, & die ſabbatino circumventos, impunè trucidabunt. Tu verò exemplo alieno ad pugnandum cautior; & ab adfluente undique ASIDÆORVM, pietate & animis præſtantium virorum, cœtu inſtructior; non modò è montanis illis ſpecubus in plana erumpere; ſed arma etiam paſſim circumferre; iuſtam in profanos milites; iuſtiorem in perfugas, Patriæ legis deſertores, iram ſævitiemque exercére audebis.

Et, quod caput eſt, aras, infamibus ſacris deteſtabileis, funditùs diſturbabis: pueris incircumciſis, teſtem divini federis notam inures: legum denique veterum inſtituta, regis ferociâ iam nonnihil

coercitâ,

coërcita, ſiges, & tedintegrabis.

Plura auſurus, niſi mors, matura quidem, ſed tàm pijs & heroïcis auſis planè importuna, te in medio cæptæ victoriæ, & reſtitutæ, apud tuos præſertim Modinios, religionis curſu, ex hâc hominum vitâ eripiat, & Patribus tuis adponat. Liberi tamen, tuî & præclaris antè mortē exhortationibus, exemplíſq; & munijs hereditario iute diſtributis; & ſuâ ſponte, mutuâq; volunratū cōſenſione ſatis animati, non ſolū in veſtigia tua inſiſtent; ſed eius etiam, quem præ cæteris, uti robuſtiſſimum principem, olivo ad prælia militiamque inunxeris, IVDÆ MACHABÆI auſpicijs, copijſque fidiſſimorum virorum immensùm auctis; non ſine propitio Deo, partæ ruâ virtute, & quaſi in manus traditæ libertatis & dominationis terminos longè latéque propagabunt.

Nunc itaque ad fortiſſimum illum Heroëm, cuius gratiâ hæc omnis à nobis inſtituta eſt diſputatio, pervenimus. Cui tàm apertis benivolentiæ indicijs, tàm ſingularibus beneficijs Deum uſque adfuiſſe; & in tot tantiſque prællorum eventibus, quæ ſub tribus Syrorum regibus, EPIPHANE, EVPATORE, ET DEMETRIO, pro aris & ſocis illi continenter fuére exanclanda, in merâ etiam interdum humani præſidij ſolitudine; tàm adſiduum fuiſſe adiutorem, declarabimus; ut nec ſine aliquantâ divinæ potentiæ iniuriâ; nec ſine probabili publicæ libertatis & religionis periculo, ſociale fœdus cum Romanis eundem poſteà exambíſſe, & feciſſe doceamus; & id quod initiò probare inſtituimus, evincamus.

Ille itaque principatum, ſuæ virtuti fideique à Patre commiſſum; & eorum omnium, qui tàm ſanctæ ſocietati nomina certatim iam dabant, ſuffragijs confirmatum, à pietate & divini Numinis obteſtatione exorſus; & armorum quidem apparatu Gigantem; animi autem alacritate Leonem præferens. quùm initiò in impios Patriæ perturbatores ferro flammaque fuiſſet graſſatus; & caſtellis, hîc ibi, expugnatis, non exiguas hoſtium ſtrages edidiſſet; tum ijs demùm iuſtis quater prælijs, & conſertâ manu, tiro adversùs exercitatiſſimos regis EPIPHANIS duces; ipſe cum paucis, adversùs innumerabilem Militum vim, dimicavit. quæ omnia & Dei iram miſericordiâ iam mutâſſe; & auxiliatorem humanis viribus ampliorem Pio Duci adeſſe, pæniſſumè arguerent.

Apollonium cum ingentibus exterarum gentium, & Samaritarum, deſultoriæ & ſemper infeſtæ nationis, copijs, adventantem excipere. De eo victoriam, & eodem cæſo, gladium, ceu opima quædam ſpolia, reportare: atque ita eum iuſtâ oppreſſæ olim civitatis pœnâ multare; divinæ opus eſſe dextræ quis inficias eat?

Seron, Syriaci exercitûs Princeps, quem vehemens & nominis bello parandi, & iniuriæ ulciſcendæ cupiditas, cum longè ampliore Syrorum & perfugarum numero adversùs paucos, & itineris, & ieiunij longinquitate debilitatos, ad Beth-oron uſque proripuerat; unicâ pænè IVDÆ ad ſuos voce, ſed auro & gemmis digniſſimâ; *Non in multitudine bellatorum; ſed in Dei manu, qui paucos protegat, ſitam eſſe victoriam.* Et ipſe ſubitò oppreſſus; & exercitus, amiſſis octingentis, turpi fuga diſſipatus: quid niſi Deum clamant auctorem?

Et quùm hâc tàm inſignium IVDÆ facinorum gloriâ; tàm acerbâ ſuorum clade, rex magis magiſq; irritatus, totius pænè regni vireis concitaret; & annuo ſtipendio milites undique conquiſitos ſibi auctorare contenderet; quis non admirabili eiuſdem ſummi Numinis providentiâ factum eſſe facilè animadvertat; ut is, qui regnis Aſiæ opulentiſsimis Imperitaret; qui tàm opimis Iudæorum & Templi ſpolijs; tot tributorum exactionibus continenter ſeſe collocupletâſſet; nunc præ ſubitariâ ærarij difficultate, & pecuniæ inopiâ à cæpta propemodum in Pios Iudæos expeditione deſiſtere: & è longinquis Perſię regionibus, belli in eoſdem continuandi adiumenta conquirere cogeretur? Et bipertitis copijs, ipſe quidem in viam, quam dixi, ſeſe daret; Lyſiæ verò belli intereà imperium, & acerbiſſima de Iudæis funditus & ſemel exterminandis, mandata relinqueret.

Sed & hoſce utriuſque, regis & ducis, diverſis in partibus, conatus, quàm manifeſta eiuſdem Numinis potentia eluſit, fregit, & inſperatâ utrimque ignominiâ cumulavit? Quàm optato ſecundiſsimorum prœliorum eventu; quam incredibilibus tropæis IVDAM, Iudæorum, ſive potiùs paucorum ex Iudæis pietate & conſtantiâ delectorum, Imperatorem, amplificavit?

Deſtinat LYSIAS, ceu præſtrenuus regij imperij adminiſter, non coërcendis IVDÆ, iam apertè rebellantis, poſthàc molitionibus; ſed Iudæorum genti penitùs exſcindendæ, tres ſummi nominis Duces, PTOLEMAVM, GORGIAM & NICANOREM, cum lectiſsimis quadragies peditum, & ſepties Mille equitum copijs. Qui odioſiſsimam regionem ab ſummo & imo evaſtent: qui publicę libertatis auſpices ultrice manu perſequantur: qui Hieroſolymam cum Templo, ne relictis quidem veſtigijs, exſcindant: qui indigenas ſub haſtâ acerbiſſimis præconum vocibus venaleis ſubijciant: qui novos denique colonos, à conteſtato veri Dei cultu alieniſsimos, in vacuam ſacræ terræ poſſeſsionem importent.

Confluunt prætereà undique, è Syriâ, ex maritimis Aſiæ emporijs, avariſsimi hominum Mangones; non gladijs, ſed à pecuniâ parati; non armis, ſed compedibus onuſti; qui mancipia ſcilicet, viliſsimè, vix talento in nonagena capita adpenſo, licitati quoquo verſum aſportarent: & bis Mille talentorum tributum, quod Romanis iam tunc rex ANTIOCHVS debebat, luculentè exſercirent.

Quas vireis huic armatæ Aſianorum militum crudelitati; quos dolos huic immani Ducum & Mangonum cupiditati, in tantâ perfugiorum inconſtantiâ, in probabili ſociorum formidine, opponat Iudas? Hieroſolyma iacet deſerta; Templum profanis pedibus conculcatur: Arx in Sione ab alienigenis, ceu quædam *intenta omnem in occaſionem ſpecula inſidetur.* At *Virtus omnis, quæ* bello interrita *in Deum fertur auctorem, animis mortalium ex alto immittitur.* Itur à pauculis illis ad pias preces, certiſſimum divini auxilij perfugium: Ieiunium & ſolennis corporum adflictatio in Maſphâ edicitur

sacrorum

ſacrorum codicum monimenta expanduntur.

IVDAS muneribus inſtruendæ aciei diſtributis, & cum quadrigâ fratrum communicatis, nequid victoriæ curſum, aut divinæ in prœlio opis tenorem interturbet; ex divini præcepti formulâ, inutilem hominum turbam, quos vel temeratius belli rumor, & animorum impetus excitárat; vel qui cogitationes ſuas, hi in interruptâ ædium novarum ſubſtructione, vitiumve conſitione; illi in ſperati conıugij pactione defixas haberent. In quibus denique periculi Martij formido degeneres animos deprimeret; à ſe ſuas quemque domos dimittit, & cætera Deo ipſi permittit.

Quid pluribus? *Spes illa in Deo potiùs, quàm in hominum manibus collocata*; hinc IVDÆ, quem vix ter-mille, pænè inermes, comitarentur, caſtra hoſtium, ab omni armorum genere firmiſſima, non ſine ingenti eorum clade, expugnanda, & mòx diripienda præbuit: & GORGIAM, ſuo-ipſius ſtrategemate circumventum, in fœdam fugam coniecit.

Indè, NICANORE, TIMOTHEO & BACCHIDE, ingenti occidione profligatis, ut victores & vulnerum expertes, Iudæi Deo Opt. Max. victoriarum auctori, epinicia concinerent, effecit.

Quę quidem gratorum in victrice gente animorum pietas, & divini beneficij memoria, mòx, ad maiora & libertatis & religionis reciperandæ auſpicia, ianuam viſa eſt aperuiſſe. Quùm non modò LYSIAM proregem, qui novo & auctiore, ad ſexagies peditum, & quinquies Mille equitum, exercitum, ſuperiorum cladium iniuriam ulturus advenerat; IVDAS, cum decem virorum Millibus (quos ipſe & generoſâ cohortatione, & fusâ ad Deum deprecatione corroborárat) promiſcuâ ſtrage cecidit. verumetiam, uti non tàm armorum, quàm ſacrorum dux, Dei gratiâ, feliciſſimus, audiret; ad inſtauranda, & à profanis ſordibus vindicanda religioſiſſimi Templi ſacraria, vertente rùm commodum profanæ violationis triennio, animum manumque adiecit.

Iam Ducibus ANTIOCHI tàm crebrâ clade reiectis: iam Templo in priſtinæ ſanctitatis ſplendorem vindicato; quieſcere Iudæi poterant: niſi impotens & vetus vicinorum populorum invidia, quæ tàm inſperatâ felicitate concitabatur, quieſcere non potuiſſet: Et Deum partim ad pœnas, de tot ſcelerum cum impio ANTIOCHO communione; de tàm feralibus in agnatos odijs, repetendas. Partim ad novas lectiſſimo duci victoriarum adoreas, quæ ſemper cum divini nominis laude eſſent coniunctiſſimæ, ex ſeſe debellatis comparandas, iritáſſet.

Idumæi cum Aerabatenis, exercitæ in tribuleis immanitatis: Beanij, inſidiarum in itineribus poſitarum: Ammonitæ, initæ cum Duce TIMOTHEO ſocietatis: Galaaditæ & Phœnices, infeſtę in vicinos incurſationis: Carnaïmitæ, vexatorum municipiorum, & prębiti perfugis receptûs: Ephronitæ, tranſitûs ſupplicibus & commeatum petentibus, contrà ius gentium, denegari; Alij denique aliarum iniuriarum, partim IVDÆ MACHABÆO; partim eius fratribus, æquiſſimas pœnas, varijs belli offenſionibus, exſolvérunt: Et, quod factum nollent, ingentibus ſpolijs & gloriâ, victores, qui neminem tot expeditionibus, tot prælijs, tot urbium oppugnationibus, *Deo protegente*, amiſiſſent; *egregiè collocupletárunt. Eximia certè propenſiſſima in Aſamonæos iſtos Dei benivolentia & auxilij argumenta. quorum fide & dextrâ bella ille ſua depugnaret; iniquos nominis ſui hoſteis debelláret; ſalutem deniq; Iſraelis procuraret.*

Quæ omnia ne iterùm reduce è Perſis ANTIOCHO periclitarentur; aut nova Iudææ, vix reſpitanti, à Rege, novis ſcilicet Orientalium pecunijs inſtructo, bella intentarentur; idem ille IVDÆ, populique ſui defenſor Deus, non ſine admirabili potentiæ ſuæ prodigio, providit, & avertit.

Illum namque, qui immani anteà ſuprà humanum modum arrogantiâ inflatus, fluctibus maris imperare; alta montium iuga adpendere; & cœli ſidera vertice contingere, ſibi videretur. & nunc non inglorius modò è Perſide, ob tentata in ſacras ibidem ædeis ſacrilegia, reverteretur; ſed accepto etiam de tàm crebris ſuorum in Iudæâ cladibus, de gentis rebellione; de glorioſis Iudę, qui Templum cum Vrbe reciperáſſet, facinoribus, nunno, graviſſimè perculſus; diras ceu geminan doloris & furoris faces in Hebręum populum evomere accelerabundus inſtaret.

Illum, inquam, princeps ille principum, & regiæ ſemper ſuperbiæ ultor & vindex Deus, plagâ primùm inſanabili, & diris viſcerum torminibus, tentavit: deinde, dum nihil de priſtinâ animi in Deum, Deique cultores, ſævitie & minis remitteret, de curru delapſum tàm graviter humi adflixit; ut tabo undique diffluente vermes è toto corpore erumperent: & ipſe præ tetri odoris gravitate ab omnibus deſertus, vix tandem, humanæ fragilitatis memor, imminentem ſibi & ultricem Dei manum agnoſceret: nihilque non ſanum ore promitteret: & magnifica, ſi evadat, de amplectendo Iudaicę religionis cultu; de Templo inſtaurando; de populi libertate, vota ſuſciperet: ſceleſtiſſimam denique, & omni ſimulationis fuco imbutam animam, exeſo iam funditùs corpore; in montibus exhalaret.

Illam peccati radicem, quę Veritatem proſternere & exterminate in terrâ adnitebatur, iacére proſtratam. Cornu illud, quod in Ortum & in Meridiem magnitudine ſuâ inſurgebat, effractum eſſe & depreſſum; Qui forteis deijciebat, & ſtellas cœli, proculcabat; deiectum, & quovis fimo vilius conculcari, intuemini. Excisâ ſtirpitùs radice, quem reliquum malorum fructuum metum exiſtere: Quam non & Iudææ in poſterum ſecuritatem; & Iudę à continuis bellis requietem, eſſe partam, exiſtimetis? Quùm pręſertim in ipſo fatalis ſibi horæ articulo ſupplices, & omni humanitatis genere refertas, rex idem ad S. P. Q. Iudęorum litteras ſcripſiſſet; & Filium cognominem, heredem, qui ex æquo ſcilicet & bono remp. deinceps gereret, obnixè commendáſſet; eique ab ipſis fidelitatem depopoſciſſet?

Sed bella,

Sed bella, & copiatum magnitudine longè prioribus horribiliora, & apertiſſimis divini auxilij indicijs, ac clariore Numinis præſentiâ, longè magis admiranda, tum inſtigantibus regis pueri moderatoribus; tum fatigentibus Aſamonææ familiæ æmulis, confeſtim exarſérunt. Et primum quidem cū quinque regis EVPATORIS (qui bono ſcilicet genere, & Illuſtri Patre procreatus eſſe gloriaretur) ducibus; deinde cum Rege ipſo, MACHABÆIS iuſto prælio fuit confligendum. Sed nihil arduum, nihil terribile generoſo duci, qui *omnem in Deo* belli victoriæque *fiduciam* defixam uſque habuiſſet.

Ipſe GORGIAM, cæſis paſſim tum advenarum, tum Idumæorum, quadraginta plus minus milibus, *Deo iuvante*, profligat. Cum TIMOTHEO, qui anteà victus, præter lectiſſimum Aſiani equitatûs florem, & irā ſuperbiâ miſtam, ceu certaminis ducem, ſecum adduxerat; ipſe ſolenni ad Deum perfugio, velut victoriæ ſponſore, fretus, prælium committit: Et in medio pugnæ ardore, quinque de cœlo equitum, ex quibus duo armis ipſum ſuis circumſeptum tuebantur, & in hoſtem cum telis fulmina iaciebant, præſidio; non tantùm hoſteis, cæcitate confuſos, ingenti ſtrage cecidit; ſed & Gazaram, Vrbem munitiſſimam, quò TIMOTHEVS idem confugerat, evaſtavit.

LYSIAS, qui totum regni robur concitâſſet; & coactis octoginta Millibus, præter equitatum & elephantos, Vrbi & Templo extremam cladem minaretur; tùm IVDÆ, eiuſque comitum precibus ad Deum, & lacrymis; tum equitis cuiuſdam, qui candidâ in veſte præibat, & armis aureis haſtā vibrabat, auſpicio; copijs aut deletis, aut magnam partem ſaucijs, profligatus & in fugam converſus; animadverſâ Dei virtute, & depoſitâ animi ferociâ, ad mentem redit: & fœdus, partim rebus componendis induciarium; partim cum liberâ & quietâ Patriæ religionis exercitatione coniunctum, & regijs Romanorumque litteris confirmatum, non ſine eximiâ auſpicis IVDÆ gloriâ, procuravit.

Hanc tamen paucorum menſium quietem, dum & Ducum quorumdam improbitas, & livida gentium cum Iudæis permiſtè habitantiū nequitia, interturbat; præter TIMOTHEVM & GORGIAM, iuſtâ iterum acie debellatos, miſerabili multarum civitatum ſtrage, & vaſtâ perfidorum incolatum cæde, ea acerrimè fuit vindicata.

Quumque pauci ex Iudæis, ob donaria, præter legem è templis profanis furto ſublata, in prælio corruiſſent; & deprehenſi, Deum ſcelerum utrimque eſſe vindicem, palàm feciſſent: tum hunc precibus placari; tum illis iam demortuis piaculari Hieroſolymæ victimâ parentati, non ſine laudabili Ducis Iudæ in defunctos pietate, eſt decretum.

At quid hîc multis Regis ipſius expeditionem commemorem? Qui, dum Iudas arcis Sioniæ, quam præſidiarij Macedones tot iam annis inſederant, obſidionem parat; ad bellum ſuſcipiendum inſtigatus, & numeroſo exercitu, qui centenis peditum, & vicenis equitum Millibus, pręter elephantos curruſque falcatos, conſtaret; multa fruſtrà molitus, non modò re infectâ, & accepto maximo detrimento, cum Iudæis pacem fecit; & Templum ſacris muneribuſque honeſtavit; verumetiam cum MENELAVM, illum malorum omnium auctorem, qui Pontificatum decennio geſſerat, capitali pœnâ affecit; tum IVDAM amicè amplexus, finibus Principatûs à Ptolemaide ad Gerrenos uſque extenſis, amplificavit.

At, ne ſine adverſario piorum marceſcat virtus, novus rex nova bella molitur. DEMETRIVS, ſublato per vim ANTIOCHO Patruele, in Syriæ iam regnum ſucceſſerat. & ab ALCIMO, qui pòſt excelſum MENELAI ſacerdotio fuerat potitus, ad bellum IVDÆ, quem peſſimè oderat, faceſſendum, partim calumnijs, partim muneribus ſacrilegij obnoxijs, excitatus, inter cæteros Duces, NICANOREM cum iuſtis copijs ſubmiſerat.

Atque hic poſt aliquantam certaminum periclitationem, primùm cum IVDA, cuius virtutem ſuſpiceret, amicitiam contrahit: deinde efferatior ex amico hoſtis eumdem capite & fortunis oppugnat: neque ſine impientiſſimis in Deum Templumque maledictis, captivum à Sacerdotibus repoſcit.

Quid hîc IVDAS, cuius caput tot inſidijs, tantâ armorum vi, tanto furore peteretur? Exiguam ſuorum, vix ter Mille, manum, tum ſaluberrimis cohortationibus incendit; tum recentiſſimi ſomnij commemoratione in lætitiam dedit. Viſos ſibi ONIAM Sacerdotem, & Vatem HIEREMIAM, manibus ſupinis Deum pro publicâ populi Templique incolumitate deprecari: & gladium, ſanctum Dei munus, ſibi ab eorum altero porrigi, quo Iſraëlis adverſarios profligaret.

Neque vana certè ſomnij fides. Dum pij milites manu quidem depugnant; ſed interiore animorum adfectu Deum, victoriæ datorem, deprecantur; triginta quinque hoſtium Millia, ex quibus ne cladis quidem nuntius ſupereſſet; uno veluti impetu proſternunt. NICANORIS, qui ceu quoddam omen pugnæ primus manu Iudæ ceciderat, caput reciſum & manum dextram: illud in Deum impiè contumax; hanc in Templum cum minis olim intentatam, in Templo, & in Arce, ceu quædam non indigna ſuperbi hoſtis ludibria; neque incerta vindicis & auxiliaris Dei monimenta & tropæa ſuſpendunt: & laudes eidem Deo debitas anniverſariâ Victoriæ celebritate frequentant.

Et hactenus quidem A. IVDAM MACHABÆVM, tot bellorum expeditionibus feliciter & cum laude perfunctum: tàm ſanctâ memoris gratiq; in Deū auctorem & auxiliatorem animi pietate ſpectatum; optimè de populi Hebræi libertate, de Templi religione promeritū; ne Momus quidem ille vel levi criminis ſuſpicione audeat perſtringere. Neque ego certè tàm illuſtri generoſiſſimi Herois nomini, tamq; præclaris facinoribus labeculam adſpergere auſim; niſi vos ipſi, eum, qui tot divinæ ergà ſe benivolentiæ, ac præſentiſſimi numinis, & recentibus quidem, omnique hominum memoriâ maximè admirandis victorijs,

ctorijs, ſignificationes; tot de cœlo illuſtrationes perſenſerit; ſine aliquantâ vel diffidentiæ, quæ impietati adfinis ſit; vel adfectatæ privatim gloriolæ, notâ; (ut alia prætermittam) externa, ſive regum, ſive populorum profanorum, ad rem patriæ ſtabiliendam, ſubſidia requirere non potuiſſe, aut debuiſſe, iudicetis.

Inaudit ille Romanorum nomen, quorum fama iam Europæ & Africæ terminis ita contineri non potuit, quin tranſmiſſo mari, quaſi alis, aut velis provecta, etiam uſque in Aſiam penetraret. Illos virium potentiâ pollére: ſocietatem cum quibuſvis conſtituere, & ſociorum poſtulatis acquieſcere: Galatiam cum Hiſpaniâ tributarias ſibi feciſſe: Regum partim adverſanteis, vi armorum edomuiſſe; partim in fidem acceptos, annuo tantùm vectigali oneráſſe. Et quùm victoriæ gloriam ſibi vindicent; ſocijs auxiliaribus ademtas civitatium dedititiarum poſſeſſiones ſubinde tranſcribere. hos denique regnis exuere; illis regna dare, aut tueri.

At quò novam hanc in homine Hebræo, ſacris bellis indurato, & rerum humanarum contemtore; inſtiſſimo tot Dei operum & beneficiorum admiratore; hanc, dico, peregrinæ Romanor. gentis admirationem, ſpectâſſe tandem putetis? Et qui externo iſto tàm inanis gloriæ, aut famæ potiùs, ſplendore aciem ſibi non tàm oculorum, quàm mentis præſtingui patiatur; quid eum nunc aut rectum videre, aut ſanum conſtituere potuiſſe exiſtimetis? Impium certè ſit, putare, Deum tot prælijs quaſi fractum; tàm crebris auxilijs debilitatum; tot ceu importunis ſui Numinis implorationibus fatigatum; ſuccenturiatos ſibi Romanos, & quaſi feſſo Herculi recenteis Atlantes, ſui in ope Iudæis ferendâ muneris vicarios, ſubrogare voluiſſe.

Aut ſpe igitur, aut metu, ad fœdus hoc novum, & quidem cum gente tàm longinquâ, ineundum, commovéri, ô Machabæe, te fuit neceſſe. Si metus, qui in virum fortem & conſtantem cadere poſſit; homini condonemus. Et fortè-an, præter cæſas nuper ad internecionem regis Demetrii copias; ob ſævitiem illam inuſitato modo in regium ducem Nicanorem exercitam; longas illas, & ſemper in ultionem promtas irritati regis manus expaveſcebas.

At victoriam iſtam, & pœnas de tàm nefario, & in Deum maledico duce, exactas, divini muneris eſſe ſciebás; & gladium ad iſta perpetranda de cœlo tibi porrectum non ignorabas. Ec-quas, cedo, Demetrius copias, licet inexplebili ultionis cupiditate exardeſcat; & totius regni vireis in te concitet; aut hominum multitudine, aut armorum ſpecie terribiliores adducat; quàm toties iam ſub Antiochis, nullo feré negotio, deleveris? Qui præſertim toties piè ſis teſtatus, in Dei manu ſitam eſſe victoriam; & omnem in eo ſpem belli eſſe collocandam! Qui toties, ne auxiliarem quidem tuorum manum de propioquo exſpectandam eſſe cenſueris; ne ullam timoris ſignificationem hoſti dares?

Quonam denique pacto, aurea illa Patris Matathiæ, ut religione, ita conſtantiâ præſtantiſſimi Principis & Sacerdotis, monita, ceu quædam extremæ voluntatis tabulis conſignata monimenta, tibi ex animo elabi potuérunt! *Vos hiſce, ó filij, extremis & turbulentis reip. temporibus reſervati legis divinæ & patriorum rituum defenſores, memoriâ recenſete res à Maioribus, ſuâ quôque ætate, geſtas; ut parem gloriam participetis.* Abrahamus fide ſpectatus; Ioſephus rebus adverſis animoſus; Phinees, ſtirpis noſtræ ſator, divinæ iniuriæ vindex; Iesus, in iuſsis Dei exſequendis manu promtus; & animo impiger.

Calebus apertâ publici teſtimonij dictione probatus. Davides in Dei miſericordiâ, ſuâque lenitate acquieſcens: Elias vehementis zeli ſpiritu entheatus; Ananias, cum comitibus, fiduciâ erectus: Danielus amicâ veritatis ſimplicitate commendatus; & alij, ſuis quiſque ſæculis, ſingulari virtute præſtantes, quotquot ſuas in Deo ſpes poſuérunt, votis numquam ſuis irriti aut deſerti excidérunt. An quiſquam ex ijs omnibus, quos imitandos Pater propoſuit, ad externa, præ metu, confugit præſidia; quibus vel hoſtium ſuorum vim coërcerent, vel ſeſe è periculis iniurijſve vindicarent?

An quiſquam inter heroici ſæculi Iudices, licet importunâ vel regum, vel populorum tyrannide Iſraëlitæ ſubinde opprimerentur; profanis uſus eſt auxilijs? Moabitæ ſub iugo tenent? Aodus in libertatem vindicat. Opprimit Iabinus! Debora reſtituit. Amalecitæ cum Madianitis malè accipiunt? Gedeon ſervile iugum depellit. Ammanitæ adflictos premunt? è periculo Iephtes eripit. Palæſtini violenti impendent? Samuelus à cervicibus vim deijcit. Et hæc illi, qui non ab hominum viribus, ſed toti à Deo dependerent, facilimè & feliciſsimè præſtitére.

At non levis fortaſſe-an maiorum, quà privatim, quà publicè commodorum ſpes te ad fedus cum Romanis ſanciendum induxerit. quos regna dare aut tueri; ſociorum rem augere; & auxiliarem ſocietatem præmijs & ditionibus liberaliter compenſare, vel nuperrimo Eumenis regis exemplo, inaudíſſes.

Et illud certè ſi ita eſt, maiore pænè cum criminis ſpecie coniunctum, & immodicæ ambitioni adfine eſſe ſtatuemus; & tum Iudæorum legibus atque inſtitutis diſſentaneum, tum à divinæ providentiæ decreto diſcrepans atque alienum. Nullam enim umquam Deus terreni imperij amplitudinem, aut immoderatiorem eius ſpeciem populo delecto proponi aut obverſari paſſus eſt; quem anguſtis contrà regionum finibus ipſe ſemper artâſſet. Quique hoc ſibi unicè propoſitum haberet, ne Iudæi, quibus unis ſui cognitionem, ſuique cultum impertíſſet; quique æternæ illius hereditatis futuri eſſent participes; in iſtâ lacrymarum valle: in iſtâ virtutum & patientiæ Palæſtrâ; more profanorum regum, externo quodam cum ſplendore, gentibus longè lateque imperitarent. Verùm, ut ſancti, ſeſe hoſpites & peregrinos in hoc rerum caducarum domicilio deputarent: &

cœleſtis

cœleſtis æternique regni exſpectatione ſuſtentarent.

Et quùm aliæ nationes regibus gloriatentur, qui vel cum inhumanâ vicinorum clade, tum regni ſui fineis, tum nominis famam bellis extenderent; ſatis Deo viſum eſt, ſi genti ſuæ & loco eos reges, aut Principes daret, quorum virtute, prælijs & victorijs, non vicinæ aut diſiunctæ gentes opprimerentur; ſed ea gens, undè exſpectata *illa Mundi Salus* ortum eſſet habitura, ſartâ tectâ ſemper religione, defenderetur.

Quid igitur, inquies; An iugum ſervitutis, quod Græci, ſive Macedonici regni reliquiæ, reges Syri, ut iniuſtè, ita impotenter, Iſraëlitis imponere contendunt, non honeſta ſit oratio, uti princeps, publicæ ſaluris & libertatis cupidus, quibuſcumque, quæ Dei naturæque lege permittuntur, rationibus depellat? & humana divinis præſidia adiungat? Vitam, Patriam, & religionem humanis etiam armis propugnet? Quid lege divinâ permiſſum ſit, poſteà viderímus. Nunc autem ut id quod optas, demus, imploratâ ope Romanorum, privatim, genti Iudææ, poſſe obtingere; non proſpicis in quantum periculum viciniam universè proijcias! qui eamdem, Romanis (quibus una & vetus cum populis regibuſque cunctis bellandi cauſſa eſt, profunda imperij & divitiarum cupido) ultrò propines? Eoſque, qui victis in Africâ, imperij æmulis, Carthaginienſibus, & potiore Europæ parte ſub poteſtatem redactâ, Græciam quoque Macedonicâ ruinâ involvérunt; in Aſiam, populorum & regum inter ſe diſcordiâ laborantem, invites? & malum denique tibi tuiſque in poſterum arceſſas?

Verum enim verò, Qui ne ſacerdotes quidem, illos virtutis Principes, IOSEPHVM & AZARIAM, (quos; dum finitimis gentibus, Iudææ felicitati infeſtiſſimis, partitâ cùm fratribus operâ, bellum faceſſeres; cum reliquâ exercitûs parte, Templi Vrbiſque cuſtodiæ reliqueras; eâ lege, ut hoſtibus quidem, ſi laceſſitum veniſſent, ipſi obviàm procederent: eos verò ultrò oppugnatum non adirent. Et illi tuâ fratrumque gloriâ, ex æmulatione incitati, (gloriâ, inquam, quæ uti virtutis & rectè factorum comes, omnium ſermonibus longè lateque celebrabatur) neglectâ imperij maieſtate, ulteriùs progreſsi, & cum hoſte Gorgiâ congreſsi, memorabilem cladem accepérunt: quòd tum minus audientes dicto fuerint; tum de Virorum illorum, quorum virtute Iſraël incolumis conſervaretur, ſemine non exiſterent.)

Qui ne ſacerdotes quidem illos, inquam, contribuleis, & piæ cauſſæ conſorteis, ad rem Iudæorum reſtituendam idoneos fuiſſe; & funeſto exitu, & divino teſtimonio comperiſti; manu aut operâ Romanorum, profanæ gentis, ſalutem populi tui procuratum iri confidas, aut exiſtimes?

An fortè quemadmodum illi, præ humani adfectûs imbecillitate, ex rerum benè geſtarum eventu nomen ſibi comparare, & ipſi tibi exæquari contendérunt: ſic tu, parto tot victorijs nomine, quod non Iudæam modò omnem, ſed Syriæ etiam vicina eſſet iamdiu pervagatum, non contentus; cum glorioſiſſimâ etiam gente federe amicitiâque coniungi; & in communis illorum gloriæ, quæ vix ullis iam terrarum terminis concluderetur; partem venire voluiſti; ne anguſtis patriæ limitibus quaſi conſtrictus deliteſceres?

Non potuére certè non arrecti eſſe Romanorum animi, & aures, ad eorum Legatorum mandata, qui tàm remotis è locis venirent; qui primi ex Orientalibus libertatem cum amicitiâ coniunctam expoſcerent; à quibus tot prœliorum adversùs Syros reges commemoratio exſpectaretur. Et glorioſum erat, gentis eius, quæ libertatem reciperet, Imperatori, fœdus illud in tabulis æreis inciſum, æternum pacis & ſocietatis pignus, illuſtri & publico Templi loco, non ſine perpetuâ auſpicis gloriâ, de more collocari.

At exiſtimet fortè-an quis: Te in primis & Magni auctoritate, & ſanctitate clariſsimi Viri, ONIÆ illius tertij, exemplo, ad huiuſcemodi federis commercium impelli potuiſſe. ad quem AREVS, Spartiatarum rex, vnà cum amiciſsimis reip. nomine litteris, legationem, quæ fedus amicitiamque cum priſcæ cognationis, ab ABRAHAMO uſque repetitæ, memoriâ, expetebat; iam olim tranſmiſerit. Deinde Romanorum nuper legatos, Q. MEMMIVM & T. MANLIVM, dum EVPATOR, LYSIA agente, inducias & fidem publicam, ijs, qui ad ſeſe, rerum componendi cauſsâ, accederent, lubens dediſſet; epiſtolâ priores pro re natâ Iudæos compellâſſe; & ad tranſigendum cum rege, ſeſe auctoribus & interceſſoribus, iamtum amicè provocâſſe.

Sed, licet tantis ego non ſim cervicibus, ut cognationis iſtius ſacræ, qui novi illius cum Spartanis federis fundus eſt; aut veritatem adprobem, aut commentum refellam. Et, ſiqua ſanguinis propinquitas, eam potius ex Iſmaële Agaris, quam ex Iſaaco Saræ, profectam eſſe iudicem. Mirari tamen non iniuriâ ſubeat, ex quibus Actorum aut tabularum latebris, pòſt tot ſæcula, AREO rege, eruperit ceu rediviva rei tam vetuſtæ memoria.

Et ſuſpicari ſimul lubet; ab AREO illo, vel publicè Spartanis vetuſtatis nobilitatem, cum Iudęis, gente omnium vetuſtiſsimâ communem, eſſe anquiſitam; vel privatim ſibi, quòd regia tùm Lacedæmone familia inteſtinis diſſenſionibus belliſque laboraret, & ipſe de regno cum CLEONYMO contenderet; aliquod fugæ aut exſilij, ſi res & fors ita ferrent, præſidium peregrè quæſitum.

Et quantumvis fortaſſe-an ONIAS Spartanos illos, AREI legatos, honorificè acceperit, neque litteras reiecerit; quâ tamen erat & prudentiâ & pietate; neque illo peregrinæ amicitiæ ſplendore magnoperè fuiſſe commotum; neque alternâ ſeſe aut ſuos fide obſtrinxiſſe; maximè eſt probabile. Licet frater eius IASON, impius ille & flagitijs coopertus, ſacerdotij fraterni invaſor, pòſt Hieroſolymam infeliciter tentatam, & poſt varias iuſti exſilij moleſtias, Lacedæmonem, ceu recens vetuſtæ ſcilicet cognationis hoſpitium & perfugium, ſeſe receperit. ibique nihilo minus, & la-

 mentis, &

mentis, & ſepulturâ, tanquam ignotus, ex Vetuſto Laconicæ ξενηλασίας inſtituto, caruiſſe prodatur.

Et certè quùm Lacedæmonij, ex Lycurgi ſui legibus, novos incolas, & peregrinam ſtirpem, non admitterent; qui peregrinis ius civitatis & Vrbis uſum interdicerent; qui reliquorum ferè Græcorum commercia vitarent. Immò ſiquis Civis Spartâ digreſſus apud exteros diutiùs eſſet commoratus, capite lueret; ne malas arteis, aut dolos ab alienis haurirent. Nunc quâ religione aut novâ morum commutatione, cum Iudæis, peregrinâ, & quidem diſiunctiſſimâ gente, nec vicinis umquam amicâ aut ſatis gratâ, ſociale ſedus ultrò exambijſſe credantur?

Legatorum autem Romanorum non alia paucis antè diebus fuiſſe cenſeatur cautio; quàm ut vel Lyſiæ, tutori regio, qui totus in eam cum Iudæis pacificationem incumbebat, gratificarentur; vel ipſi rem ſuam agerent: & à Rege, pluribus malis circumvento, quas vellent, tùm de navibus certo numero exurendis; tum de elephantis interficiendis, conditiones faciliùs auferrent.

Nunc verò de eo, quod lege divina facere permiſſum eſſet, & de quo dicere polliciti ſumus; porrò exſequamur. Turpe profectò fuiſſe neque immeritò ita iudicare videmur: Eum, qui pro patria Dei lege tot bella geſſerit; tot periculis caput obiecerit; atque etiamnum ſub armis deſudet, & ſub pellibus excubet; tot victorias aperto divini Numinis præſidio ſit adeptus; facto tàm memorabili & vulgato, in ipſam legem peccare. quæ omnem cum profanis gentibus federis ſocietatem vetet. Neque cum ijs modò vetet gentibus, quæ uti damnatæ & devutæ, agros & fineis ſuos novis colonis cedere debebant; verumetiam quæcumque impiæ, & vanorum Deorum cultrices, ullam puro veri Dei cultori populo impuram ſordium ſuarum contagem adfricare poſſent.

Vt ea namque prætereamus federa, quæ ABRAHAMVS cum ESCOLE, & ABIMELECHO; ISAACVS cum altero ABIMELECHO; IACOBVS cum LABANE; DAVIDES & SALOMON cum HYRAMO Tyrio, coijſſe produntur. Neque, quod ea tum nullam ſuperſtitionis labem, vel ſanctæ ipſorum familiæ, vel regno inferrent; rum nullam diffidentiæ aut impietatis ſignificationem præferrent; iure poſſunt improbari. At quid de Aſâ, de Ioſaphato, de Ezechiâ Iudæ regibus, (ut alios taceamus) qui pari ſeſe vetitorum federum crimine obſtrinxerint, dicemus?

ASA, qui paulò-ante, nomine & fiduciâ Dei fretus adversùs ZARAN, Æthiopiæ regem, innumerabilibus copijs ſtipatum feliciſſimè dimicárat: Ad quem permulti ex Iſraële, tanto præſentis Dei & victoriæ miraculo reſipiſcentes, perfugerant: bello à BASA Iſraëlitarum rege laceſſitus, BENADADVM Syrum, Paterno federe & mercede recente ſibi devinctum, in eumdem concitavit, & impios inter ſe commiſit; neque tamen vireis aut copias cum illo commiſcuiſſe proditur. Quàm ea res Deo eſſet ingrata, Vates hiſce verbis denuntiavit: *Propterea quòd in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo ſpem collocaſti;* ideò Syrorum exercitûs delendi facultas tibi eſt adempta. Nonne Æthiopas & Libyas, curribus & equis longè magis formidabileis, Dominus, à quo ſpe & animo tunc totus penderes, in manus tuas anteà tradidit? *Dominus oculis ſuis univerſum terræ-orbem intuetur;* & ijs, qui ſe ſuaque, omnia eius poteſtati ac fidei committunt, *robur animoſq; immittit.* Atque huius quidem ille ſuæ ſtultitiæ, an imprudentiæ! pœnas graveis & continentibus dum viveret bellorum moleſtijs, & vehementiſſimo pedum dolore, dum ſeneſceret, ad extremum uſque ſpiritum, expendiſſe proditur.

Sic IOSAPHATVM filium, quòd non modo auxiliorum caſtrenſium communione, ſed artiore etiam adfinitatis vinculo ſibi ACHABVM & IORAMVM, impios, Deiq; exoſos Iſraëlis reges, obſtrinxiſſe gloriaretur; Vates, iræ divinæ obnoxium eſſe pronuntiavit; quæ antegreſſis tamen eius benefactis condonaretur.

Clades illa Aſſyrijs SENNACHERIBI ad Hieruſolymam caſtris divinitus inflicta, EZECHIÆ regis animum inani quadam gloriolâ nonnihil extulerat; & confeſtim Dei ira in elatum ſeſe exſerebat. Deus deſerebat, & ipſe tentationi iam evaſerat obnoxius. Legatis Babylonij regis, qui de recènte retrogradi Solis portento ſciſcitatum miſſi erant, non vultum modò benignum, ſed arcanos etiam domûs regiæ Templique theſauros oſtentavit: & pœna, à quâ, dum viveret, ipſe quidem foret immunis; in poſteritatem redundavit. Sed plena iſtiuſmodi exemplis ſacrorum Codicum vetuſtas.

Ipſius itaque iam tandem ſederis formulam penitiùs expendamus; & quàm illud tutum, utile, æquum, fuerit, videamus.

“ *Benè eſſe & ſibi, & Iudæis, (iam ſocijs ſcilicet & amicis) precantur Romani; & quidem æternùm benè eſſe Hoſtem omnem & gladium procul ab ipſis abeſſe.*

Hæc proculdubio vota, eorùmve eventus, non ab hominibus; à potentiore pendent Numine. IVPPITER, MARS & cæteri Romm. Dei Iudæis propitij eſſe iubentur. Heu, quid piaculi, Iudæorum Deo, illi Deorum Deo, Zelotæ. rivaleis adponere?

“ *Romanis, aut eorum ſocijs, ſi bellum ingruat; Iudæi expromtis animis, & ſuis ſtipendijs ſuppetias ire iubentur; & Iudæis viciſſim Romani.* quibus decernendi & imperandi potior ſemper relinquatur poteſtas.

Ecquid aliud, ô MACHABÆE, quàm tuæ gentis, Templi & religionis, iurium & libertatis protectores agnoſcere Romanos! Et qui nullo ante-hàc iure ab Ægyptijs, à Syris, regibus, ſubiecti aut vectigales tenebamini; nunc in meram Romanorum abire poteſtatem: aut eoſdem ſaltim honoris & potioris loci prærogativâ dignari!

Quùm enim tria ferè ſint ſederum genera; Vnum quidem, cùm bello victis leges dicuntur: Alterum cùm bello pares æquo ſedere in amicitiam & pacem veniunt: poſtremò denique, quùm, qui hoſtes nūquam fuerunt, ad amicitiam ſedere coëunt, ut neque dicant leges, neque accipiant. Hoc tertio genere iſtam, quam iniſti, ſocietatem comprehendi ſentis; niſi leges accepiſſe potiùs quàm dixiſſe cenſeâris.

Verùm

Verùm ut donemus æqno federe hæc omnia conſtare; & vos iam ritè ſocios audire. An ignoras Romanos ſocijs gradatim defendendis terrarum omnium eſſe potitos? & ex ſocijs, clienteis evaſiſſe pleroſque, aut ſubiectos!

Mamertini, adversùs Carthaginienſeis, iam ſibi & Sicilię inhianteis, ad Romanos, uti ſocij, olim appellárunt. hi, pulſis illis, quęſitam iam ipſis Siciliam, unà cum Sardiniâ, ad ſe traxérunt. Illos iterũ, dum Hiſpaniá iam tranſcensà, Saguntinis, amicę & ſocię Romanorum civitati, arma vimque inferunt; hi victos in Africam cõpulére; & ipſi Hiſpania auxére. Gręci iidem, à PHILIPPO Macedone laceſſiti, Romanos eidem regi ob fedus cum ANNIBALE, infenſos, advocant; & ſibi primùm, mòx & Macedonibus dominos imponunt. Quid IVGVRTHAM; quid ANTIOCHVM, DEMETRII, quem pennis inciſis reſtringere, & à vobis arcere pro tempore optatis, avum; quid alios commemorem?

Sed libertatem illam externam forſitan periclitari patiamini, modò patrię religioni, Deiq́ue ſummi venerationi, ſuus conſtet honos; & veſtris vivere legibus permittamini. Quiſnam verò ſartam-tectam religionis dignitatem ex hâcce ſocietate pręſtare audeat? Bellum Romani in Europâ, in Africâ gerent; in Aſiam deniq; transferent. Ipſi, aut eorum ſocij, laceſſiri fingentur. Bello iam ſuſcepto; quàm proclive eſt, quæſito aut ſui, aut ſociorum defendendi, atque adeò iniurię ulciſcẽdę prętextu, pedem manumq; promovére, & aliena iniuſtè apprehendere? An non te tuoſq́ue in iniuſtitię communionem vocari ſentis?

Atque ut omnis abſit iniuſtitia; ſive Iudęi tui peregrè Romanis opitulatum eant; ſive Romani viciſsim vobis auxiliares accedant; Aquilas illas, & caſtrenſia Deorum ſimulacra oculis tuorum obvolitare; aut ſacris veſtratium vexillis immiſceri. Sacrificijs illis ad prætoria, & augurijs quotidianis intereſſe. Inuſitatâ iuriſiurandi religione adſtringi. nocturnas diurnaſq́ue militarium muniorum ſymbolas, ſub vanis Deorũ nominibus, frequentare; quis certo pænè labefactandæ in rudibus militum animis pietatis periculo, hæc omnia non exiſtimet adtinia? Vndè namq́ue illam perverſiſſimorum morum, & impietatis colluvionem, quæ unà cum *Radice* illa *peccatrice*, Ant. *Epiphane*, quaſi in maturitatem erupit. undè in populum, unius Dei gnarum, & ſanctiſſimis legibus inſtitutum, invaluiſſe arbitréris; quàm ex militari illo & caſtrenſi apud exteros commercio? Dum pòſt ALEX. MAGNI exceſſum licentiores, & regio dominatu liberi, modò Syris, modò Ægyptijs regibus, qui bella ex bellis aſſiduè ſerebant; nominibus datis & ſtipendijs inauctorati, non tàm militant; quàm in peregrinæ militiæ mores ritusq; degenerant. Neque tàm ſtipẽdijs beati; quam iſtiuſmodi aut pravitatis aut ſuperſtitionis contage imbuti, perniciem patriæ important?

Verum enimverò ſatis uberem huius federis fructum eſſe quis ſtatuat; DEMETRIO omnem, iam, vel adfligendi, vel belli in Iudæos movendi, poteſtatem eſſe interceptã; Romanis eidem bellũ terrâ mariq́ue, ſi amicis & ſocijs moleſtus eſſe pergat, denuntiantibus. At mibi certè nihil aliud quidquam hoc federe in DEMETRIVM gravius ſtatutum eſſe videatur; quàm ut moderatiore in Iudæos uteretur imperio. Et Legatos in ſpeciem honorificè, aut potius dicis cauſsâ expeditos, iniecta ſpe, iugi, quo gravari & premi acerbiùs ſe quererentur, in poſterum mitigandi: & belli demùm, ſi novas ſcilicet deferre querelas pergerent Iudæi, in regem duriorem denuntiandi.

Et quùm Romani facilè tunc, imminuendæ regum potentiæ, de alieno largiri ſolerent; facilè etiam, & quidem primi ex Orientalibus Iudæi, petitâ eorum amicitiâ, libertatem recepiſſe gloriari potuérunt: ſed quæ ipſis adversùs priores, & nova conqueſtionis iniuriâ iritatiores, Dominos, ſuo certè Marte enixiùs & operoſius eſſet defendenda.

Quamobrem quis non perſpiciat, fedus illud, tantis ſumtuum & itinerum impendijs exambitum, non modò cum manifeſto tum avitæ religionis, tum publicæ libertatis periculo fuiſſe coniunctum; ſed nullam etiam reip. Iudæorum utilitatem attuliſſe! Vt namque ſilentio involvamus, quæ ſub IONATHA & SIMONE, IVDÆ noſtri fratribus; quorum alter alteri ſuccidanens gentis ſuæ Principatum capeſsivit: & in paria cum fratre Romanorum federa deinceps, animis præ rerum ſecundarum faſtidio luxuriantibus, temerè abiérunt. quæ, inquam, ſubdolâ oſtentatæ in ſpeciem ſocietatis nundinatione, & nullâ uſquam mutui auxilij opportunitate, non optimè Iudæis ſucceſſere; An non poſteri eorum de regno contendere inter ſe adgreſsi, arma Romanorum, quos toties illi anteà ſolicitarant; & ipſi nunc tamquàm è ſpeculâ omnem in eventum intenti, rei benè gerendæ, hoc eſt, ex alienis malis augendæ, occaſionem aucupabantur, in ſe ſuæq́ue gentis perniciem traxérunt?

Et primùm à CN. POMPEIO, qui ſuperatis MITHRIDATE & TIGRANE, Ponti & Armeniæ regibus, dum rebelleis Aſiæ reliquias perſequitur, Hieroſolymam, inter cætera, ceperat; & in fratrum HYRCANI ARISTOBVLIQVE diſcordia, arbiter lectus, illo regnare iuſſo, hunc renitentem & vinctum Romam, in triumphum, abduxerat; in provinciæ formam, cum iugo ſtipendiario, Iudæa redacta eſt?

Deinde, pręter ſacrilegam M. CRASSI rapinam, à C. Soſio, qui ARISTOBVLO altero ex Vrbe pulſo, HERODEM invexerat; alienæ ſtirpis Principi, tanto cum animorum faſtidio, parére iuſſa?

A TITO denique, qui Vrbem cum Templo funditùs evertit, perpetuis ærumnis & exſilijs multata?

Reliquum igitur nobis eſt, ut id quod tertio loco expendendum ſuſcepimus, breviter quidem, ſed & timidè explicemus. Ipſum huiuſce federis auctorem præmaturas vel adfectatæ privatim ex eodem hocce federe gloriolæ; vel degeneris de Dei potentiâ diffidentiæ, pœnas citâ morte, alijſq́ue deinceps poſterorum calamitatibus, luiſſe.

Nihil hic de illuſtri gloriæ tuæ ſplendore, ôglorioſe & beate Heros, detrahere aut deterere velim. qui quemadmodum in vitâ, ità pòſt mortem glorioſus omni ſæculorum memoriâ prædicaberis. Immò, ſiquid pulveris, aut pulvereæ vanitatis, hoc pręcipiti facto, quod pro tempore inquirimus, contraxiſſe indicéris; morte mox glorioſè, pro Dei gloriâ patriæq́ue ſalute, ut credere fas eſt, oppetitâ; affatim etiam

deleviſſe

Digitized by Google

deleviſſe indicaberis. Miramur hîc tamen; & licet certâ intelligentiâ comprehendere non poſſimus; ſuſpicimus occulta in manifeſtis eventis Dei ſummi iudicia: Trigam iſtam fratrum, lectiſsimam MATATHIÆ ſubolem; Te, inquam, ô IVDA, cum IONATHA & SIMONE, ſuo quemque tempore, poſt res tum recenti felicitate, tum non obſcuro Numinis auxilio, geſtas; quùm quamdam & vobis, & reip. ſecuritatẽ peperiſſe videremini, ſingulos certatim, & pari pæné animorũ inclinatione, de federibus cũ S. P. Q. R. (taceo Spartiatas) percutiendis, cogitâſſe. & Legatis nequedum, ut apparet; domum reverſis, omneis ipſo federum fructu (ſiquis erat futurus) excluſos, morte præproperâ; & te quidem honeſtè in prœlio; cæteros autem dolo circumventos, dedecoroſè occubuiſſe.

Et quantumvis fortè an hominis ſit non ſatis prudentis, magnorum conſiliorum rationes eventu pōderare. qui tamen ad certam illam divinæ providentiæ, quæ tot argumentis ſeſe tibi hactenus patefecit, amuſsim, actiones earumq́ue ſucceſſum revocârit: qui eos, qui temerè ſive privatæ, ſive publicæ ſecuritatis firmamentum ab hominibus requirunt, divino ſeſe imminuere auxilio iudicârit; errare omninò, aut alucinari nequaquam cenſeatur.

Legatis tuis iam vix inviam ingreſsis, aut certè nondum regreſsis, DEMETRIVS rex, indigno NICANORIS, & cæſi nuper ad internecionem exercitûs, caſum perturbatus, BACCHIDEM cum alteris copijs, viciesi peditum, bis Mille equitum, in expeditionem immittit. Tu ex tribus delectorum virorum Millibus vix octingentos, tibi aſsiduos, retines; reliquis præ ſubito hoſtium metu dilapſis. In ipſo prœlij articulo; in iſtâ repentinâ tuorum trepidatione & fugâ, (quam ſiſtere, aut aliundè ſupplere non poſſes) animo exſternatus concidiſti. Eo tamen mòx reſumto, paucos, ut hoſti obviàm procedant, hortarus es, ſi fortè depugnari poſsit. Negant illi poſſe; & ſe tecum è præſenti periculo eripi, & tempori reſervari cupiunt. Tu generosè quidem fugæ conſilium deteſtaris; neque priſtinæ gloriæ maculam inurendam; neque mortem præclaram, ſi fata, ſive ævi metæ vocant, pro fratribus defugiendã cenſes. Nec minus animosè, prœlio commiſſo, dum à primo diei exortu, ad veſperam uſque dimicaretur; & dextrum iam hoſtium Cornu tuâ virtute loco eſſet deiectum; non fugiens, ſed perſequens, averſo vulnere occubuiſti. Quid primum hîc, quid poſtremum animis veſtris A. expendendum proponam? Quæ non hic paſsim, & IVDÆ à ſeſe alius, & alienioris Dei indicia ſeſe prodidêrunt? Vnde iſtum, quæſo, ceu panicum terrorem in animos eorum, qui tot præliorum diſcriminibus, & adversùs copias quidem infinitò maiores, fuerant tot iam annos defuncti, illapſum exiſtimeris? Vnde Leonem illum Hebræum, infractæ hactenus animi conſtantiâ inſuperabilem, nunc mente perculsâ conſternari? Eum qui perpetuâ quadam fiduciæ in Deum ratione munitus intrepidè pericula quævis obire ſolebat; nunc de pugnæ eventu ſubdubitare? Cui primarius ſemper pro Templi ſanctitate timor obſervabatur; nunc de fratribus ſolis eſſe ſolicitum? Et cui divini nominis gloria in primis cordi & in ore erat; nunc ne quod priſtinæ ſuæ gloriæ crimen inuratur, unicè, vel vitâ etiam in præſens diſcrimen coniectâ, ſatagere? Denique, quod caput eſt; quis hîc, Deo ſupplicantis, geſtus; quæ divini auxilij obteſtatio; quæ in Dei nomine ad victoriam exhortatio; tot antè congreſsibus ſolenniter uſque uſurpata! Vt taceam facinus cum temeritate coniunctum; tam paucos cum tàm multis committere. Ecquid nos aliud hîc ſtatuamus; quàm quod ipſa ſacræ hiſtoriæ ſeries connectere, & opinione informandum proponere videatur? Nobili illi & divinitus partæ de NICANORE victoriæ, quâ efferri potuit IVDÆ, ut victoris, ita hominis, animus; iſtam præcipitem fortè & pernicioſam federis cum Romanis inenndi cogitationem; & huic federis externi cogitationi, eladem iſtam recentem & Iudæ mortem, occulto Dei vindicis iudicio, fuiſſe conſectariam!

Fratrum verò, uti par crimen; ita pares exitus. Vt ſiquidem prætercam varia IONATHÆ, & varijs quidem cum Regibus, DEMETRIO, ALEXANDRO, PHILOMETORE, DEMETRIO iuniore, & TRYPHONE duce, aut bella, aut federa; dum tandem partim Regum amicitijs, partim victorijs, ipſe ſublatus; & proinde à Deo derelictus, tentationiq́ue obnoxiùs; glorioſa de federe, non modò cum Romanis, ſed etiam cum Spartiatis (quos frater Iudas neglexerat) coniungendo, conſilia capit; & res magnas iam animo ſpeq́ue præſumit, à perfidioſiſsimo TRYPHONE, qui regno Aſiæ imminebat, muneribus blanditijſq́ue circumventus, & cum liberis comprehenſus atque interfectus, haud diſsimileis vel animi faſtu elati, vel indécoris de Deo diffidentię, pœnas exſolviſſe cenſeatur.

SIMONEM verò, licet arce Hieroſolymitanâ receptâ, & libertate reſtitutâ, Iudæos Regum dominatu tributorumq́ue penſitatione liberâſſet; & hinc à Spartiatis in amicitiam, inanem illam, receptus; indè à Romanis, quos aureâ coronâ alijſq́ue muneribus ſibi demeruerat, ſpecioſo illo Fratris cognomento eſſet honeſtatus; Illum, inquam, tot humanis præſidijs nimium præfidentem, PTOLEMÆVS gener, ſimulatâ hoſpitij comitate lautè acceptum, & vino obrutum, centauricè cum 2. liberis trucidavit.

Cætera, quæ hûc faciunt; quæq́ue ulterior, & iam pænè conſumta, oratio, præ religione explicare non præſumit; ceu quandam Timanthis pictutam, velo commendatiorem, animis veſtris penitiùs expendenda relinquo. Dixi.

ORATIO III.

DE PHARISÆIS, VETERE ET PRÆPOTENTE APVD IVDÆOS SECTA.

(*Vide pag.* 380. *Tomi II. Hiſtor. Vniverſæ.*)

SOLENNIS harum quæſtionum, ſive libertas, ſive licentia, me fortaſſe-an in argumentis quoque deligendis, liberiorem feciſſe videri quibuſdam poſſit, qui ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶντες intra profeſſionis limites me minimè contineam; & falce in alienam meſſem immiſsâ, res eas tractare ſumam, quæ exculta gravioribus τῆς θεοσοφίας diſciplinis ingenia magis deceant. Verum præſumtæ iſtiuſmodi Cenſorum, de noſtra audaciâ ſive lubidine, opinioni, ipſam argumentorum in præſentiâ tractationem plurimum ſpero detracturam. quę publico Græcorum Latinorumque omnis generis ſcriptorum, & in cæteris Hiſtoricorum, interprete, minimè indigna; atque adeò magnam partem è Græcis fontibus petita, aut cum ijs apta eſſe deprehendetur.

Vt igitur id quod primo loco in diſceptationem vocare inſtitui, pro mei ingenij iudicijque exilitate enucleem in præſens atque diſſoluam; rem ab ovo, quod aiunt, non repetam: ſed primum quædam modò diſputationis huius fundamenta ponere; & eorum, quibus Iudaicæ reip. ſalutem, an perniciem? imputare debeamus, originem inveſtigare; & ancipitis ſectæ progreſſum breviter commemorare contendam. Deinde ex eorumdem actionibus, quæ partim in civili regni ipſius adminiſtratione; partim in ſacris religionis exercitationibus ſunt ſpectatæ; quantum illi à bonorum civium piorumque virorum officio diſceſſerint, commonſtrare. Poſtremò quidquid in contrarium adferri poſsit, & prudentiæ, doctrinæ & pietatis commendatione exaggerari; unicâ ratione, quæ multarum ſit inſtar, refutare. Quod dum facio, vos eâ attentione & benivolentia, quæ humanitate veſtra digna eſt, conatum hunc dicendi noſtrum, adiuvate.

Poſtquàm præ impotenti regis Syrorum ANTIOCHI, Ἐπιφανοῦς, omnibus flagitijs verè nobilis, dominatione, & importunis bellis, Principatus apud Iudæos ſimul, & Sacerdotij dignitas divelli cæpiſſet, & lacerari: ipſique adeò MACHABÆI, Aſſamoneæ familiæ proceres & poſteri, partim humani conſilij imprudentiâ; partim divini pręſidij diffidentiâ, multis licet diviniùs adverſus hoſteis ſuos victorijs nobilitati; iam cum vicinis profanarum gentium regibus federa ſocietatemque contraxiſſent. Et ab his, quibus nulla religionis cura eſſet, hi & illi Sacerdotes Principeſque, nunc pro varia animorum lubidine conſtituerentur; nunc pro partium ſtudio iterum demoverentur; fieri non potuiſſe quivis ſanus facilè iudicet, quin ſectæ & variæ in Iudaicâ religione diſſenſiones, ſive factiones potius exorirentur. Quod evenire quâvis in rep. neceſſe eſt, ubi vel religio certo capite deſtitura fluctuat; vel ipſa Eccleſię capita, poſthabito pietatis ſtudio, ad externam tantùm potentiam omnia ſua ſtudia conſiliaque conferunt. Sic poſt decem annorum hebdomades in Babyloniâ ſervitute & exſilio miſerabiliter exactas, Iudæi Patriæ tandem exoptatæ & priſtinæ libertati à Cyro Perſa redonati, quùm Pontificibus ſuis, principali poteſtate iam auctis, annos propè trecentos paruiſſent; (Etſi reges primùm Perſarum, deinde Ægyptiorum & Syrorum, Iudæam intereà cum imperio variè obtinuiſſe, & tributa conſtet ſubinde exegiſſe) exortâ tandem inter domeſticos, IASONEM, & MENELAVM, Summorum Sacerdotum germanos, de Pontificatu ipſo contentione; & parte Templi per ANANIAM, ONIÆ fratrem, cum ſacris in Ægyptum tranſlatâ; viam ANTIOCHO illi EPIPHANI, & ad tyrannidem exercendam; & ad gentem ipſam religione ac libertate penitùs orbandam,

orbandam muniſſe meritò cenſentur. Hanc autem externę & impię tyrannidis indignitatem, licet ASSAMONÆI, Leviticâ tribu homines, MATATHIAS cum Liberis, IVDA, IONATHA, SIMONE, egregiè ulti, rem pátriam armis conſilioque reciperaſſent; & principalem dignitatem cum Sacerdotio in poſteros tranſmiſiſſent: horum tamen poſteri à ſpectatâ maiorum probitate adeò degenerárunt, & in tantam flagitiorum licentiam turpitudinemque ſunt prolapſi; ut DEVS OPT. MAX. & manifeſta averſæ à Iudæis voluntatis indicia proderet, & ſceptrum à regiâ Iudę familiâ ablatum, externis & Idumæis hominibus transſcriberet. Nam & ſpectatus ille in veſte Pontificiâ (quæ Rationalis nomine indigetabatur) lectorum lapillorum fulgor, divinus anteà eventorum index, IOANNIS HYRCANI ætate exſtinctus eſt: cuius initijs, ab avitâ pietate non adeò abhorrentibus, Biblicæ hiſtoriæ ſeries concluditur. Et tā pertinacibus odijs fratres deinceps, ARISTOBVLVS & ALEXANDER: & huius filij, HYRCANVS, & ARISTOBVLVS alter, inter ſe ſunt digladiati; ut & ludibrium ipſi omnibus debuiſſe, & regni ſtatum hoſtibus peſſumdandum ultrò propinâſſe, meritò exiſtimentur. Hinc modò ANTIPATRI Aſcalonitæ progenies; modò ſubmiſsi à Romanis præſides, aut libertatem Iudææ gentis miſerè adflixérunt; aut regionem ipſam in provinciæ formulam redegérunt. dum varijs iactati calamitâtibus, & inſanis furentes ſeditionibus, non ſine extremâ gentis ſuę internecione, Iudęi urbem primariam, cum Templo, unico ut ſuæ religionis, ita Orientis ornamento, funditùs & æternùm amitterent. Quas quidem populi, unicè inter cæteros DEO OPT. MAX. dilecti clades, ſi Phariſæis, ceu auctoribus, magnam partem attribui & imputari debere declaráro; rem, quam inſtitui, factam habebo. Inclinatum iam certè illi reip. Iudææ ſtatum impuliſſe, impulſum everitiſſe, & everſæ poſtremò patrię cineribus obſtinatiſſimè inſultâſſe, à me convincentur.

Illi itaque unà cum IOAN. HYRCANI (qui SIMEONIS filius, MATATHIAM, primum illum patriæ libertatis vindicem, avum cenſéret) imperio exorti, rebus iam ad interitum non obſcurè inclinatis, varios inter caſus; & variatum ipſi turbarum, quibus reip. ſtatus convulſus fuit & labefactatus, auctores, ad ſupremum uſque patrię exſcidium perdurârunt: ſive veriùs, patriam pervicaciâ & inſanis conſilijs perditam, & communi ſecum ruinâ ſepultam oppreſſérunt.

De Sadducæis, deque Eſſenis, quos eadem, ut volunt, pravorum & morum & errorum fecunda ætas protulit, nihil niſi quod cum inſtituto noſtro ſit coniunctum, dicam in præſentiâ. Ex quibus illos quidem, qui corpora in vitam nullo umquam tempore revocanda; & animas unà cum corporibus interire; neque Angelos, neque Spiritum eſſe, adſererent: uti Epicureæ ſectæ potiùs quàm Iudaicæ religioni adfineis, Populus ipſe abhorruit: & licet ambitioſos, publicis muneribus indignos iudicavit. Hos autem ſanctius vitæ inſtitutum conſectatos, vel Rechabitarum reliquias, τὰ τοῦ χρηστοῦ γένους λείψανα; vel, ut ante ſalutarem CHRISTI Domini ortum ſub Herode magno clauerint. quod neque SERVATORI paſsim concionanti; neque Apoſtolis poſteà, Euangelij præconibus; moleſtiæ aut negotij quidquam faceſsiſſe prodantur, facilimè ex inſtituto maximè adfini in Chriſtianiſmum degenerâſſe; & ex Eſſenis Ieſſéos evaſiſſe, à ratione non diſſentit. Ad Phariſæos (qui inter hoſce, partim frigidiores, partim calidiores, ceu interiecti, tepore vitioſiore Deo exoſi, hominibuſque exitioſi fuiſſe iudicentur) & ad cæptam in eos inquiſitionem adgrediamur; & à quibus exorti, quid ſenſerint, quo modo ſe ſub regibus geſſerint, quā in CHRISTVM DOM. & SERVATOREM fuerint iniurij; in Apoſtolos, alioſq; Chriſtianæ legis promulgatores infeſti; & ad extremum uſque ſpiritum, ſummâ cum patriæ pernicie, pervicaces, diſpiciamus.

Nihil eſt, quod cauſſam meam non adiuvet; & hos homines reip. ſuæ in primis pernicioſos fuiſſe non convincat. Vel ipſa huius ſectæ auctorum nomina, quam rebus ſuis aptè conveniunt? & quodam mali ominis præſagio, impendentem ſinceræ religioni cladem portendunt? SAMNAR, diſsipator; & HILLEL, profanus, ex nominis interpretatione, dicti. Qui divinæ ſcilicet legis præcepta traditionibus & δευτερώσεσιν ſuis diſsiparent ac profanarent. Quorum poſteri, degeneri & præpoſterâ quâdam doctrinâ depravati, CHRISTVM nec reciperent ipſi, & ruinæ forent cæteris. Quibus inter ſe atrociſsimè diſsidentibus, animi eorum, in quibus veritatis quærendæ ſtudium ineſſet; vaniſsimis implicati quæſtionibus diſtinerentur. Qui meris in ſuperſtitionibus cum pertinaciâ inhereſcentes; & adverſus veritatem ſeſe obdurantes, non modo cæci ipſi, ſed cæcorum etiam duces exiſterent.

Quorum ſcholam, à principibus illis exceptam, continenti ſucceſsionis ſerie AKIBAS, MEIRVS, IOHANNES ZACHÆI, ELIEZERVS, DELPHON, IOSEPHVS GALILÆVS; & ad fatalem uſque Vrbis expugnationem, IOSVA, profanorum pænè dogmatum (neglecta Moyſis, quam profitebantur, Lege) magiſtri, adminiſtrarent. Quantumvis enim exactiorem legitimorum rituum, ſive patriæ legis cognitionem profiterentur; ſibique ferè ſolis vindicarent; & additamentis quibuſdam legi Moſaicę adſtruendis, humaniſque conſtitutiunculis ſuffarcinati, ſeſe à reliquis ſegregarent, & ſuperbum hoc PHARISÆORVM ex eâ recognomentum in vulgus compararent; placita nihilo minus plerumque à ſacroſanctâ veritate abhorrentia, & tenuiſſe, & tradidiſſe facilè coarguantur.

Qui namque Fato omnia tribuerent; cui non liberum hominis arbitrium ſuſtuliſſe videantur? Qui iudicium in animas ſub terrâ exerceri: qui animarum poſt mortem alias æterno carceri mancipari; alias in vitam reverti; & ex his bonorum quidem animas in humana; malorum autem in belluina corpora remigrare adſererent; cui quæſo, futurum Dei Iudicium, quo præmia cuique, ſive pœnæ pro meritis diſtribuantur: Cui animarum immortalitatem ſtatuiſſe ſolidè iudicentur; & non potius Pythagoréam aliquam, ſive, metempſychoſin, ſive ſomatoſim, temperamento quodam adſtruxiſſe?

Qui Aſtronomiæ excolendæ immodicè addicti, actiones hominum & eventus, ad vim ſiderum, & poſituram ſtellarum, adligarent & necterent; cui non vel Chaldæorum præſtigias, vel vanas

Græcorum

Digitized by Google

Græcorum ſycophantias conſectati eſſe cenſeantur?

Qui denique CHRISTVM IESVM, & doctrinâ cœleſti, & inauditis atque homine maioribus prodigijs certiſſima ſuæ divinitatis in carne humanâ indicia præferentem, non modò innocentem capite & fortunis oppugnárint; ſed vitæ auctorem morte ignominioſiſſimâ condemnárint: quis eos Meſſiam, exoptatę hominum Salutis auctorem, venturum cum fide exſpectâſſe exiſtimet? Taceo Legem vitioſâ paſſim interpretatione ab ijs corruptam, dum nundinariâ quâdam vitæ ſanctitate ſic animos omnium in ſe convertiſſent, tantamque vulgo auctoritatem parâſſent; ut quidquid dicerent ipſi, facerentve, id ius faſque eſſe omnibus crederetur. Et quidquid ad preces ſolennes; quidquid ad divini Numinis Templique cultum pertineret; ex horum, ceu fideliſſimorum interpretum, arbitrio & præſcripto conſtitueretur. Eo denique potentiæ, ſive impudentiæ progreſſi, ut iam profanarum iuxtà ac ſacrarum rerum ſummam ſibi vindicare: Pontificibus & Regibus, obtrectare: eoſdem non tacitis modò coniurationibus, ſed aperto etiam Marte oppugnare tentarint. *Genus hominum*, inquit, & gentilis & ſectæ illorum conſors *Ioſippus*, *aſtutum & arrogans*, & *ſumma* etiam *potentia infeſtum*. Qui certè in tantâ ingeniorum pravitate, & tàm immoderatâ animorum cupiditate, quibus modis aut odiorum acerbitatem explerent; aut, quos caros habebant, per fas nefaſque ad ſumma proveherent; quidquam penſi habuiſſe, non videntur.

IOANNEM HYRCANVM, ſub quo recens ipſos eſſe exortos, diximus; pietate & rebus geſtis clariſſimum principem, qui ſuptà ingenteis hoſtium cędes, & viciniam longè lateque varijs victorijs nobilitatam; inſigni religionis propagandæ ſtudio, & ſacrarium à Samaritis in monte Garizio exædificatum diruerat; & hæreticos, qui extrà Hieroſolymitanæ Ædis ſepta limiteſque ſacra facerent, meritâ ſtrage mactârat; quâdam ſiniſtræ invidiæ importunitate, & ad diſciplinam ipſorum, quâ fuerat inſtitutus, deſerendam; & ad caritatem, quâ fuerat eoſdem anteà complexus, odio capitali mutandam, impulérunt. Adeò ut extraordinarias eorum in rep. opes ægrè indè ferens, leges ab eis latas (quas humanas conſtitutiunculas, & ſupervacanea legis additamenta, magnam certè partem, appellavimus) penitùs ſuſtulerit; & ſeſe ad inimicam Sadducæorum factionem contulerit. Quâ iniuriâ, & aſſiduâ ſuorum cæde, (dũ iam in eos, veluti impios, & avitæ religionis interpolatores, ſupplicijs editis deſæviret) illi non edomiti, ſed magis magiſque irritati, ſuis in publicum calumnijs, ut & ipſe & liberi parùm deinceps apud multitudinem eſſent gratioſi, effecérunt: Adeoque brevi potentiâ valuérunt, & tam effreni odiorum rabie in ALEXANDRVM regem, filium, exarſérunt; ut quò illum regno ſaltim everterent, CLEOPATRÆ, Ægyptiorum reginæ, ſuaſores eſſent; ut & regem inſidijs exceptum comprehenderet; & Iudæos poteſtati ſuę ſubijceret. Quod huius licet profanæ principis, indulgentiâ, quæ militares è Iudæâ gente duces copijs ſuis præfeciſſet, & benigno in Iudæos eſſe animo comperta eſſet: opes ſuas ſtabiliri egregiè poſſe confiderent. Quâ in rę cum fruſtrà fuiſſent; concitatâ in regem, vicinorum hoſtium victorem, populi ſeditione, ut & citreis thyrſis, dum ſacris ille rex & Pontifex operaretur, impetere; & indignis convicijs, uti captivum olim & ſacerdotio indignum, proſcindere non vererentur; invitum ad vim & cædem promiſcè faciendam illum adegérunt. O indomitam animorum ferociam? O peſtilentem & regnis pernicioſam pietatis ſimulationem! O molem auctoritatis, quo iure, quâque iniuriâ partę, utriſque, & auctoribus, & plebi imperitæ, ex æquo exitioſam! Bellum importunum, reges, cum gente Deorum, Indomitiſq; gerunt animis, quos nulla fatigent prælia, nec victi poſſint abſiſtere ferro.

Vident illi, quâ rerum ruinâ perculſa iaceat Patria: nec tamen in animum inducunt, aut conſulere in medium, aut rebus ſuccurrere feſſis. Et quamvis prudentiores quique ſcire ſe faterentur; Quid fortuna ferat populi; dicere tamen muſſabant: quod nec libertatem fandi darent illi, nec flatus remitterent, ob quorum infauſta auſpicia. & mores ſiniſtros, tot lumina procerum cecidiſſent, & tota provincia luctu conſediſſet, iaceretque etiamnum adflicta.

Reſumtis illi Hydræ in morem viribus animiſque, & regem, ſiniſtrâ prælij adversùs Arabas offenſione utcumque deiectum, & fugientem, minimè miſerati; ſexenni eum bello divexárunt. Et licet varijs viciſſim congreſſibus ad quinquagies Mille ex ſuis amiſiſſent; eoſque rex toties victor ad pacem ſecum æquiſſimis conditionibus faciendam ac firmandam adhortaretur; atque ultrò invitaret: maioribus in dies odijs inflammati, ſciſcitanti regi, *Ecquid ſe tandem, quod ipſis lubentibus eſſet, facere vellent!* O vocem immanibus belluis potiùs, quam hominibus dignam! *Vt ſuâ ſe manu confodiat, ſuoq; ipſe ſanguine tot iniurias expiet*; pro reſponſo, conclamárunt. Et accitis mòx DEMETRII EVCÆRI auxilijs, copijſque cũ eodem coniunctis, non modò cruentâ pugnâ vicérunt; ſed & in extremum nunc vitæ, nunc regni periculum, plus ſemel regem ſuum adduxérunt. Et ad munitiſſima Moabitidis & Galaatidis regionum opida, quæ ſuperiori bello Arabibus ille ademerat, non ſine inſigni totius Iudææ iacturâ, capitali patriæ hoſti reſtituenda adegérunt. Dum tandem importunâ regis Syri ſocietate deſtituti, & privatis viribus infeliciter bellum perſeverantes, Bethomis, quò potentiſſimi ex ipſis quique confugerant, expugnatis; partim immaneis regi ſuo longinquę contumaciæ & rebellionis pœnas expendérunt; & ad 800. crucibus ſuffixi, ſpiranteſque, coràm ipſorum Vxores cum liberis iugulari inſpexérunt. Partim in tuta recepti, voluntario ſeſe ipſi exſilio multárunt; & ancipitem ALEXANDRO regni adminiſtrationem vel inviti, ad tempus, reliquérunt.

At fortaſſean hæc aut in impium, aut in reip. negligentem regem à Phariſæis, pietatis ſcilicet & publicæ ſalutis ſtudioſis, tam pertinaciter ſuſcepta & geſta eſſe ſiquis arbitretur; is & Iudaicæ dominationis fineis latiſſimè ab ALEXANDRO eodem propagatos; ut celebres Syrorum, Idumæorum, Phœnicũ, aliorumque finitimorum urbes ei parérent: & Patriæ religionis iura devictis à ſe gentibus impoſita; ut quicũque

ea reſpuerent, urbium ruinâ aut exſilio multarentut; ſecum conſideret. Obſtinatam illam, & Saturninã Principatûs cupiditatem, quâ ſe omnium rerum primos eſſe, & pro arbitratu ſolos, aut nemine repugnante, gerere, rectène an ſecus, omnia cuperent; veram tanti ſutoris cauſſam fuiſſe, ut non vanè quiſque autumet; ita conſecutarum rerum eventus oſtendat.

Audite, quæſo, arteis regias, ſive aulicas potius offucias. Contemplamini mecum duras illas cervices hominum, ſui iuris ſententiæque tot iam annis retinentiſſimorum, leviſſimo, quæſiti artificij momento inflexas. Aduertite illos furentium leonum rugitus, ceu Cerberum, obiectâ offâ, ſpe dominandi, ſive licentet agendi, oſtensâ, ſubitò conſopitos. Et crimine ab uno omnes, ut ille canit, diſcite.

Rex ille, & idem Pontifex, caſtrenſibus laboribus exhauſtus; & conclamatâ iam ſalute morti vicinus, vxori ALEXANDRÆ, de ſuâ liberorumque incolumitate, & de regni ſtatu, ob inſenſos tot nominibus popularium Phariſæorum in ſe animos, vehementer, nec iniuriâ, ſolicitæ; memorabile & ſuis ſalutare conſilium commentus eſt. Iuber expugnato, quod obſidebat, Ragabæ caſtello, & morte Imperatoris in militum vulgus celata, victricem, Hieroſolyma, reverti: & Phariſæis licentiæ, quam tantoperè ambirent, habenas nonnihil relaxare. Hos in utrumvis, ſive ament, ſive oderint, validos, pro honore ſibi habito, laudem ipſi, & publicè commendationem relaturos. Tu itaque, inquit ille, Hieroſolymam regreſſa, primoribus eorum ad te arceſſitis, & vultu quam-proximè ad verum compoſito, cadaver in medio expoſitum lubidini ipſorum & arbitrio permitte: Inſepulto & proiecto, ob veteres, uti rentur, iniurias, inludant, ſive quovis etiam modo in id deſæviant. Pollicére inſuper nihil te niſi ex ipſorum ſententiâ in adminiſtrando imperio eſſe geſturum. Hiſce namque verbotum, ſive blanditijs, ſive lenocinijs, & magnificentiorem mihi ſepulturam, & ſecuram tibi liberiſque dominationem procuráris.

Mariti dicto audiens mulier, & prolixè omnia turbatoribus pollicita, ex inſenſiſſimis fecit ſibi maximè benivolenteis. Et illi. ô mirificam & repentinam voluntatum adſectuumve Metamorphoſim! Subitò à ſe alij, & in medium progreſſi, conquiſitis ad plebem cõcionibus res geſtas ALEXANDRI ad cœlum extollere: regis iuſtiſſimi mortem lugubri queſtu complorare: & præſentis multitudinis luctum, præficarũ in morem, magis magiſque incendere: ſumtuoſiſſimo denique & publico funere inimiciſſimum ſibi antè Principem cohoneſtandum, curare.

ALEXANDRA vidua, ut teſtamento caverat maritus, regni adminiſtrationem iam ſuſceperat; & natu maiorem è filijs, HYRCANVM, ſummo Sacerdotio præfecerat; cum ex Phariſæorum intereà ſententiâ, reginâ connivente, gererentur omnia. Ritus cerimoniarum & conſtitutiunculæ, quas HYRCANVS, ſocer, uti ſupervacaneas, aut ſuperſtitioni adfineis abrogárat; de integro ſanciuntur: plebes his obtemperare iuſſa: exſules in patriam reſtituuntur, & nexi vinculis liberantur. Quid multa? Reginam, nomen regni gerere; Phariſæos cætera adminiſtrare diceres. Quis non felicem Iudaicæ reip. ſtatum his adminiſtris fore auguretur? Sed quùm, ut ille ait: Θεωρία πνευματικὴ, καὶ πρᾶξις πολιτικὴ, ὡς τὰ πολλὰ, συνεῖναι οὐ πεφύκασι· καὶ τὸ πολιτικὴν ἀρετὴν τῇ ἱερωσύνῃ συνάπτειν, τὸ κλώθειν ἐςὶ τὰ ἀσύγκλωστα. Quid miremur iſtiuſmodi homines, aut diſtrictos terrenis curis cæleſtia ſive ſpiritalia deſerere; aut terrena ipſa, quùm aliud ipſorum ſit munus, ſatis commodè & decorè adminiſtrare plerumq; non poſſe? Ad mores recurrunt damnatos, prava & inquieta ambitioſorum & lividorum hominum ingenia. Et cum conquieſcere, quietâ undique provinciâ, ipſi poſſent, periculo & omni inimicorum moleſtiâ iam liberati; priorum iniuriarum molem non ſuſtinent; & ad ſanandum exiſtimationis vulnus effrenato vindicationis deſiderio rapiuntur. Adeò ut dum in ALEXANDRI familiares, quorum ille & fideli operâ & conſilijs uſus antè fuiſſet, promiſcuâ cæde debacchari pergerent; nova belli cauſſa ad perturbandam penituſque evertendam ſit remp. per eos coorta. ARISTOBVLVS namque, qui tantam eorum in Patris ſui domeſticos impotentiã ægerrimè ferret; & ſpectatos amicos ex tam horribili ultionis carnificinâ vix ereptos, reginæ permiſſu, per caſtella longinqua diſtribuiſſet; ſimularque mater gravi admodum morbo languére cæpiſſet; & metus eſſet, ne ob fratris HYRCANI ſocordiam, regia familia in Phariſæorum poteſtatem aut lubidinem, recideret; eas civilis diſcordiæ faces accendit, quibus & Patrij Principatûs dignitas penitùs eſt exſtincta; & provincia ſub externæ dominationis iugum redacta funditùs deflagravit.

Hos mulier illa, & amplioris, quàm ſequiorem ſexum decuerit, cupiditatis; & imprudentiæ, quâ cum Phariſæis, veteribus familiæ ſuæ inimicis, & ſenſit, & rei ſummã cõmunicavit; non modò vivens fructus percepit; ſed in poſterum etiam moriens ſtirpi ſuæ, certâ cum pernicie, reliquit. Et probi illi conſiliarij, ſacri, ſi dijs placet, & religioſi, non ſine ſummâ animorum moleſtiâ (ſi quidem ullus patriæ amor; ſi ullum in ijs ſacrorum fuit ſtudium) conſequentibus mòx annis vidérunt, & ſacra non ſemel profanari, & remp. ſe penitùs in ordinem redactis, ab exteris adminiſtrari; ſive verius ab ſummo & imo everti.

Longa eſt hiſtoria, longæ ambages; dum partim inteſtino fratrum ARISTOBVLI & HYRCANI diſſcidio: partim externâ Romanorum amicitiâ fretus ANTIPATER, Phariſæis interim frigidam ubiq; ſuffundentibus, ſtirpem futuri Principatûs poſteris ſevit, quæ in HERODE filio, iam tũ HYRCANI Pont. genero, exſtinctis vario mortium eventu, legitimis principibus; tandem fundata caput extolleret. Qui, licet cetera fortunatus, mirum quantis domi ſeditionibus, filiorum vxorumque & criminibus & cędibus, inſtigãte & quidvis movente hoc hominum genere, fuerit conflictatus. Nam ut alia ſilentio prętermittam, & quibus illi vijs auctoritatem ſibi ſtabilire numquam deſtiterint; infirmas mulierculatum voluntates, & omni momento mutabiles, nunc devinciendo, nunc impellendo, ut liquidò conſtare poſſit; hinc facilè cuivis erit colligere.

Quùm tota Iudæorum gens, longinquo bello edomita, in CÆSARIS Rom. & HERODIS regis verba iuráſſet; & Phariſæi, ad ſex.ei Mille, idem ſacramentum defugerent; multam eo nomine ipſis à rege irrogatam,

rogatam; Cypros Pharoræ, regij fratris, vxor, exſoluerat. Cui tàm beneficæ matronæ quùm gratiam reponere vellent; & rerum futurarum ex divinis colloquijs ſcientiam impudenter profiterentur; regnum ab Herode, in Pheroram maritum, & communes liberus, transferendū olim eſſe, vaticinati ſunt. Quo vaticinio ad regem perlato, & ſibi certam perniciem, & capitalia inter fratres domeſticoſque diſcidia, præclari illi divini, ſive ætuſcatores, erearunt. Et dum ſub fatalem eiuſdem regis invaletudinem, religionis ſpecie concitati, Aquilam auream è Templo amoliri contendiſſent; univerſam pænè Iudæorum nobilitatem, Circo concluſam, & militaribus iaculis mòx confodiendā, funeſtiſſimæ lanienæ & victimæ vicem, placandis horribilis illius Tyranni mánibus tantum-non ſuâ temeritate obiecérunt.

Et hic Barbarus erat rerum apud Iudæos ſtatus, longéque profligatiſſimus; qui firmiſsimis, quibus hactenus fuerat ſubnixus, columnis, loco ſuo iam motis & convulſis, Regno & Sacerdotio, non debuerit, nō ingenti ceu ruinâ iacere proſtratus. Et erigi atque in integrum reſtitui ab eo ſolo poſſet, quem è cœlo ad ſe ſervandos venientem, & uti tot Vatum oraculis præſignificatum fuerat, humanâ carne veſtitum, ceu vilem, & ſuo faſtu indignum, ijdem, inter primos, Phariſæi impientiſsimè reiecérunt.

Ad regni gubernacula externi ſedent Principes; & pro regum profanorum libidine Sacerdotes, alius alij, veluti precanò ſubrogantur. Et quo nihil ad labefactanda omnia excogitari poſsit validius; ipſa priſcarum legum & ſacræ religionis doctrina, erumpentibus undique & impunè pergraſſantibus novorum placitorum erroribus, adeò erat obſcurata; ut gens illa, inter ceteras, unius & veri Dei gnara, altiſſimâ errorum caligine involuta, ad veri & falſi diſcrimen incertis animis caligaret. Atque in hâc tam acerbâ ſincerioris diſciplinæ iacturâ, ſicut *pauxillulæ ſpicæ poſt meſſem; aut raræ poſt vindemiam racemi; aut una atq; altera, poſt excuſſam oleam, in ſummis ramis reliquæ eſſe ſolent olivæ*; ita omnibus propemodum in errorem adductis, exigui certè numero remanſerant, qui veræ religionis ſacramenta, quæ à Maioribus, Patriarchis ſive Prophetis, acceperant, integra & inviolata ſervarent. *Puſillus* ſanè *grex* eorum, *qui Iuſtitiam amarent, & Iſraelis Liberatorem* fidentibus animis exſpectarent. Quo in numero, non modò pietatis priſtinæ, ſed regiæ etiam à Davide ſtirpis reliquiæ, Iosephvs caſtus; & divino partu dignata, ſive Θεοτόκος Virgo Maria; Zacharias ſacerdos, cum Elisabetha coniuge; Symeon iuſtus, & Anna vidua; perquè pauci alij, in legis divinæ cultu, & in veritate perſtitérunt: Et illum, qui *Regnum, Sacerdotium atque Legem* iam collapſa, ipſe *Rex, Sacerdos, & Legiſlator, Emmanuel*, inſtauraret, votis avidiſsimè exoptabant. Quem quidem iam apud ſe natum quantâ gratulatione noſtri Pharisæi exceperint; & quo ſtudio *publicæ ſalutis auctorem*, & *ſalutaris doctrinæ Magiſtrum*, in vulgus commendárint; operæpretium eſt cognoſcere, & ad cauſſæ noſtræ comprobationem accommodare.

Perſeverant illi multis iam annis corroboratam, & quaſi per manus à Maioribus acceptam animotū in ſe pervicaciam. adeò ut ſuam adversùs reges, adversùs ſummos Sacerdotes olim rebellionem, nō ab ullo patriæ legis ſtudio; non ab ullâ reip. curâ; ſed à merâ ſive malitiâ, ſive impietate hactenus eſſe profectam, hoc ceu indicio clariſsimè arguere & patefacere voluiſſe videantur.

Beatum illum Baptisten, qui ceu prævius Soli Phoſphorus, nato Servatori Ante-curſor doctrinâ & lavatione viam muniebat; & admirabili vitæ auſteriſsimæ ſanctimoniâ omnium in ſe oculos, non ſine fructu & vitæ emendatione, convertebat; quibus technis adorti! quàm calumnioſè circumvenire conati! & in falſæ de ſe, uti Christo, exiſtimationis crimen adducere! Quàm graphicè contrà, ſuis pænè coloribus, ab eodem delineati? Quùm cæterà enim multitudo, quæ ad Iordanem ſactæ lavationis ergô confluebat, clementer acciperetur; Phariſæi cum Sadducæis intermiſti, Viperarum progenies, & venturæ iræ obnoxij; ni reſipiſcant, & vanam illam Abrahamicæ cognationis opinionem exuant; à veritatis præcone ſalutantur. Et de Servatore Christo, iam nato, & mòx venturo. (Cuius ipſe, quem tantoperè illi ſuſpicerent; idoneus non eſſet calceamenta diſſolvere) & agnoſcendo, & piè excipiendo, fruſtrà, & ſurdis auribus commonentur.

Nam quę doctrinę ratio; quod auctoritatis pondus, genus hoc hominum, impudentiſsimæ pervicaciæ inſuetum, inflectére poſsit, aut permovére; Qui ſtomacho atque odio, non mentis iudicio aliquo, aut ſententiâ ferrentur. Qui ita animis ſuis obſtinâſſent; non hominibus modò, recta monentibus, ſed Dei etiam Filio adverſari: Ad fulgorem lucis, oculos occludere: & quę apertè probabiliterque dicerentur, auribus averſari; ne id, quod perpetàm abominabantur, confiteri cogerentur. Hinc tam crebræ calumniæ, & malitioſæ benè ſanéque dictorum interpretationes. hinc tot tentatæ tentandi viæ, & ſubdolæ interrogationes; quibus irretire eum vellent, à quo ſalutaria edoceri non modo ſuperciliosè ipſi contemnerent; ſed & vulgus, veritatis ſacræque doctrinæ cupidum, non ſine invidię & malignitatis crimine, ab audiendo arcerent; ſuoque exemplo averterent. & clarè videre rati, cæcitatis ſeſe condemnarent. Quid pluribus?

Hi dum ſuum regnum impiè tueri contendunt; æternum regnum, quod Christvs promittebat, conantur opprimere. Dum ſuam adſerunt gloriam; Christi gloriam ſtudent obſcurare. Dum ſuam Iuſtitiam nituntur vulgo adprobare; Deum iniuſtitię audent incuſare.

Nunc in Diſcipulos, qui famelici ſpicas die feriato vellerent: nunc in ipſum Dominum, qui Sabbato ægris mederetur, adornant calumniam. Nūc quem & videbant potentibus factis, longè homine ſuperiorem, & dictis refelli nō poſſe ſentiebant; adſcitis modò Herodianis, modò Sadducæis, quò firmior eſſet conſpiratio; ad ſceleratiſsima de eodem exſtinguendo conſilia ſeſe non ſemel convertérunt. Et inter quos, ob placitorum diſcrimina, minime conveniret, ij ad perdendum *ſalutis publicæ auctorem* conſentiebant. O ſceleratam concordiam! O cæcitatem Phariſæorum verè deplorandam! Dies me

 deficiat,

deficiat; ſi non dico omnia calumniatum commenta memorare, ſed ſumma velim perſequi rerum faſtigia. Vident fimbriarum Iesv contactu morbos è corporibus malè adfectis expelli: vident ſimplicem turbam tam ſingularibus beneficijs ad fidem adlici. Ipſi; qui latè fimbria ti nihil tale præſtare, aut efficere poſſent, ſua in perfidiâ indurantur. Et qui religionis totius ac doctrinæ arcem iactarent obtinere; & per quos propterea aliorum incredulitatem corrigi oporteret; nuſquam, niſi vel ad calumniandum, vel ad perdendum Magiſtrum & Servatorem, apparuiſſe produntur.

Perſpecta eorum, qui paralyticum funibus ex alto ſanandum, coràm demiſiſſent, fide; Pius Iesvs peccata ægro remittit: Iſti blaſphemiam interpretantur, & ſolius Dei eſſe peccata condonare taciti immurmurant; nec Deum ex operibus agnoſcunt. Matthævs à menſâ diſcedere iuſſus, convivio vocantem, cum multis ſui ordinis mancipibus, exceperat: Iſti communem cum publicanis epulationem odioſè exprobrârunt. Ieiunia, quæ & ipſi, & Ioannis diſcipuli religioſè ſervarent; in Iesv ſectatoribus arroganter & importunè requirunt. Obſeſſa Stygijs peſtibus corpora verbo Domini liberantur: iſti Beelzebulis, Dæmonum Principis, vi & poteſtate patrari id clamitant; & convicium Spiritui ſancto facere inexpiabile non reformidant. Ipſi, qui puritatem non animæ ſinceritate, ſed curioſis corporum cerimonijs metirentur; Diſcipulos Iesv, qui communibus, hoc eſt, profanis & illotis manibus cibum caperent, uti parum religioſos, incuſant & vituperant. Pòſt aliquot hominum Millia pauculis panibus in deſerto exſaturata, quùm diſputatione inſtitutâ nihil proficerent; ſignum è cœlo, ceu cætera humilia eſſent & plebeia, ſeſe ſuprà vulgum poſitis, & merè cæleſtibus, ſcilicet, viris dignum, ab Iesv exigere inſtiterunt. Quem caſtitatis ſuaſorem; & eorum, qui ſe ob regnum Dei caſtrarent, prædicatorem agnoverant; ancipiti, de libello repudij uxoribus ſcribendo, quæſtione laceſſivêrunt.

Vrgebat eâ tempeſtate Gaulanitarum hæreſis, eorum, qui cenſum nihil aliud eſſe, quàm manifeſtam ſervitutis profeſſionem vulgò iactarent: & ſolum Deum, Iudæorum Principem, agnoſcerent. neque ab hâc factione abhorrebant Phariſæi, qui nulli mortalium Domini cognomentum lubentes tribuerent: quùm Herodiani contrà, ius Cæſaris tuerentur. Et qui dogmatis tamen inter ſe diſsiderent; in odium Iesv conſpirare geſtiunt. Et quò poſſent illum apud Cæſaris perfectum perduellionis reum peragere; captioſâ de cenſu exſolvendo quæſtione, & blandiſsimo appellationis proœmio, aliquam calumniandi anſam ex verbis eius venaturientes, inſidioſiſsimè ſunt adgreſsi.

Vident & indignantur turbam ab ore docentis pendentem, & bene de Christo palàm ſentientem: ipſi miniſtros ad eum apprehendendum immiſêrunt. Miniſtri re infectâ reverſi doctrinam eius ad cœlum ferunt: ipſi qui ad credendum nequaquam induci poſſent, multitudinem legis ignaram & credulam ἐπικαταράτων numero habuêrũt. Mulierculam in adulterio deprehenſam coràm eo adduxêrunt; ut ſive eam ſententiâ ſuâ condemnaret; multum de lenitatis ipſius exiſtimatione decederet: ſive abſolviſſet; ipſe in leges Moſi iniurius, tumultu coorto, lapidibus obrueretur. Quid hic anquiſitam in eo, qui ab ortu cæcus lumen ad Siloam receperat, & interrogatus in conſeſſu ad ſingula cordatè reſponderat; calumniam commemorem? Quid in Lazaro à mortuis in vitam revocato? quùm à Romanis metum prætexentes de ipſo penitùs tollendo ſceleratè deliberârunt; & principibus inter ſuos pleriſque, ne, in quem crediderant, palàm confiterentur, ἀποσυναγωγίας terrorem iniecêrunt.

Verum enimvero qui tot interrogationum cuniculis, tot tentationum ambagibus Chriſtum Dominum innocentem & iuſtum fatigârant; audiamus breviter quibus viciſsim modis ipſos nocentiſsimos & iniquiſſimos inſectatus ſit, Veritatis & iuſtitiæ omnis magiſter. Quo pacto & hypocriſim eorum, & doctrinam vitæ minimè conſentaneam; ac proindè reip. exitioſam vivendi rationem detexerit. Vndè non minimum cauſſæ noſtræ robur, reor acceſſurum, quùm penitos animorum receſſus, qui hominibus non patent, Deus ipſe excuſſerit; & veraci exprobratione omnium oculis pænè inſpiciendos propoſuerit.

Neque opiner hic ſuſpicari quemquam, iſta conviciandi cum lubidine fuiſſe coniuncta; aut par pro pari modeſtiſsimum Dominum voluiſſe referre, quòd intentos in ipſius non modò infamiam, ſed in extremam etiam perniciem adverſarios, remorderet. quinimmò, quùm toties ora ipſis obſtruxiſſet, & inſidioſas captiuuculas à ſe in ipſorum capita retorſiſſet; ne vel auctoritas eorum in vulgus planè concideret; vel ipſi vanâ legitimæ doctrinæ, & ſimulatæ ſanctimoniæ opinione ſibi fruſtrà blandirentur: cum plebem ad audiendum Doctores, & ad ſervandum, ea quæ ex auctoritate & cathedrâ Moſi illi præſcriberent, ſedulò eſt adhortatus: tum hos, qui Doctorum munus ſuſtinerent, ut vitæ integritate, quam Auditores ſimul imitentur, doctrinæ ſuæ fidem & pondus conciliarent, non minus diligenter inſtituit. Ac denique, in quibus, ob inveteratam animorum duritiem, nullam emendatioris vitæ ſpem elucere videret, acerrimè increpavit.

Vos quidem, inquit, quos Scribis & Doctoribus, uti vicarijs, Deus parére iuſsit; ſalutarem ab ijs Doctrinam accipite: & leges è Cathedra Moſi latas ſervate. ſic tamen ut vitam ad mores eorum, qui varie ſunt depravati, neque doctrinæ reſpondent, minimè componatis. Ab alijs totius legis obſervationem ſeverè exigunt: ipſi ſibi leniſsimè indulgent. Ipſi vel legem Dei, per ſe ſatis gravem, novis & ſuis onerant conſtitutiunculis, quò & eruditionis & ſanctitatis opinionem parent: vel ſiquid legitimè præſtant, id ceu perſonati hiſtriones, non ex animo ſincero faciunt, ſed ad laudem auramque popularem. Hinc falſa & inanis illa in populum oſtentatio, perpetuæ præceptorum Dei memoriæ. Hinc purpuræ fimbrijs & alis amiculi ab imo & ſummo prætexiæ, & indicibus inſcriptæ notis, glorioſa geſtatio. Hinc in conſeſſibus honorati loci ambitio, & honorificæ ſalutationis atque immanium titulorum aucupatio.

Vobis

Vobis autem, & Scribæ, qui legis exponendæ ſcientiam profitemini: & Phariſæi, qui perſonatâ religionis imagine ſuprà vulgus ire, & velut eximios vos eſſe arbitramini: iamnunc ultricem numinis ſupremi iram denuntio. quos, quùm legis divinę peritiâ, ceu clavibus quibuſdam, regnum cœleſte cæteris reſerare oporteret; non modò ipſi non ingredimini, ſed ſuâ etiam ſponte adventantes avertitis: & veſtrarum conſtitutionum umbris Euangelij lucem poſthabetis. Vos prolixæ in publico precationis aucupio, tanquam ſimulato Dei colloquio, viduas captatis, earumque domos devoratis. Vos magno peregrinationis labore conquiſitum, & ad legis patriæ profeſſionem adlectum advenam, non modo puro Dei cultu non inſtituitis; ſed & doctrinæ veſtræ ſuperſtitione, & morum perverſitate, ſceleratiorem Iudæum, quam fuerat ethnicus; & magis gehennæ obnoxium, quàm vos eſtis, efficitis. Vos cæci duces; qui præ inſano quæſtûs ſtudio excæcati, & à ſcopo legis aberrantes, aurum Templo ipſo ſanctius, & donum ipſo altari potius eſſe iudicetis. Vos vilibus & minutis ex oleribus decimas colligitis; & quæ maximi ad pietatem ſunt momenti, Iudicium, miſericordiam & fidem, pro nihilo ducitis. Vos in culice excolando ſuperſtitioſi, camelum impunè deglutitis. Externis calicum lotionibus addicti, interiora illota & ſordibus inquinata negligitis. Vos ſepulcris, foris candido tectorio inſignibus, intùs cadaverum ſpurcitie putentibus, adſimiles; pietatis fuco foris religioſi apparetis: & intùs animum omni vitiorum labe impuratum geritis. Vos extructis magnificè Vatum & Iuſtorum monimentis, Maiorum crudelitatem abominamini; & à ſcelerum ſocietate iſtiuſmodi munificentiæ ſpecie vos vindicatis: quùm pro tempore longè atrociora, & adversùs eum, qui Prophetis omnibus maior eſt, moliamini: & in poſterum adversùs eos, qui ab eodem miſſi vobis æternæ ſalutis viam aperire & commonſtrare contendent, ſitis molituri. O ſerpentes! Viperarum progenies! quo tandem modo gehennæ iudicium evadatis!

Quæ clariora civium, reip. ſuæ pernicioſorum, argumenta: quæ veriora obſtinatæ in Deum hominesque pravitatis præconia, quàm quæ ab eo, qui Veritas eſt ipſe, profecta ſunt, quiſpiam à nobis deſideret? Nam ut orationi iam longiùs evagatæ vela contraham; id quòd totius malitiæ caput eſt; & indomitæ adverſus Numen ipſum divinum, & priſcæ & nuperæ, rebellionis ceu colophon; ſceleratiſſimũ illud de SERVATORE occidendo conſilium, & immaniſſimum diræ cædis facinus, verbis ulteriùs non exaggerabo. Animo tantum & cogitatione vobis verſandum relinquam, quàm inexpugnabilis & præfracta huius factionis fuerit obſtinatio, quæ non modo nullis, neque beneficijs, neque miraculis; neque blandis ſermonibus, neque auſteris; neque pollicitis, neque minis, corrigi potuerit aut inflecti: ſed eam etiam inierit crudeliſſimi conſilij rationem, quæ non dico ab omni humanitate aliena, aut immani Barbariei fuerit adfinis; ſed Furijs inferorum auctoribus excogitata eſſe verè cenſeatur.

Præceps illa & calida de clandeſtinâ DOM. IESV comprehenſione deliberatio; numerata domeſtico proditori pecunia: Nocturna emiſſariæ cohortis manus; ſubdolæ ex reo percontationes: mercenariæ falſi teſtimonij dictiones: præcupida & incivilis ab acerbis iudicibus, cum ſententiâ capitali, rei non convicti condemnatio: præpropera eiuſdem ad profanum Iudicem PILATVM raptatio; Anquiſita ibidem in ſpeciem ſacrilegij & ſeditionis crimina; & invidioſa eorumdem apud HERODEM ingeminatio: Infamis ſicarius & graſſator, SERVATORI innocenti, inſtigantibus primoribus, antelatus; &, altero ad lubidinem & triſte mortis ludibrium adſervato, dimitti impunè iuſſus. Sublati furentium, & crucifigi inſontem regem efflagitantium, clamores: Intentatæ iudici leniori & nutanti minæ: dirarum & Pœnarum à PILATO culpam deprecante, & tantum nefas abhorrente, in ſua ſuorumque capita devotio: Inſanâ in ſuâ improbitate iam voti compotum exſultatio; & in reum, extremo & infami ſupplicio adfectum, inſultatio: operoſa & livida eiuſdem ſepulcri cuſtodia. mendacium & ſilentium à cuſtodibus, veræ reſurrectionis conſcijs, & teſtibus, effusâ pecuniâ redemtum; & aliæ eius generis indignitates, execrabilem ſatis ſuperque arguunt Phariſæorum malitiam: & inuſitatam, ſuprà omnis memoriæ Tyrannos, immanitatem: ac proinde pernicioſiſſimam reip. gerendæ, an perdendæ! lubidinem. Neque hic tamen conquievit eorum furor. Neque tam iniquâ multis nominibus bene-merentiſſimi Domini nece exſaturati, ſævitiem quoque ſuam in Apoſtolos, alioſque Chriſti ſectatores, qui ab uſitatâ vitę pravitate iſtos ad mentem meliorem; ab inveteratis erroribus, ad ſalutarem Dei doctrinam cultumque revocarent; poſtmodò ebullire deſtitérunt. Sed, ut paullo-ante Dominus futurum prædixerat, hos gladio necárunt, aut lapidibus obruérunt; illos flagris cecidérunt, aut crucibus ſuffixérunt. Et tantùm abfuit, ut eos, ad ſe à Deo miſſos reciperent; ut è civitate etiam in civitatem perſecuti, à ſe, præ inſanabili contumaciâ, longiſſimè recedere; & ad gentes profanas, tàm ſalubri Euangelij luce illuſtrandas, abire compellerent. Quo facto tàm gravem in ſe Dei iram provocarunt, & diuturnam eius lenitatem tanto furore exacerbárunt; ut & memorabili iuxtà ac miſerabili, patriam olìm florentiſſimam, exſcidio ipſi ultrò obſtinatiſſimè, invitis propè hoſtibus, involviſſe; & publico omnium gentium ludibrio; perpetuoque, in quo miſeri improbè etiamnum exſultant, exſilio, poſteri, cum violatę religionis; tum reip. pernicioſiſſimè adminiſtratæ pœnas expendere, meritò indicentur.

Multa ſanè hactenus adlata, quibus Phariſæi genus hominum Iudaicæ reip. pernicioſum fuiſſe non obſcurè argui poſſint. Sed ne quędam videantur invidioſiùs eſſe dicta; quædam etiam, quæ pro ipſis facere poſſent, maligniùs prætermiſſa; ut hâc me acerbioris criminationis ſuſpicione liberem; declarandum erit, quo pacto qui tam admirandis pietatis & ſanctimoniæ exercitationibus vacâſſe ab alijs tradantur, quales vix ab ullo Chriſtianæ diſciplinę ordine poſſint præſtari; tam impij fuiſſe cenſeantur, & pernicioſi; ut patriæ exſcidium ipſis, ceu auctoribus, aſſignetur.

Confiteri neceſſe habeo, Vitam quidem à Phariſæis ſic fuiſſe inſtitutam, vt & maximè ſimplex eſſet ipſorum victus, & nullis effœminatus delicijs. atque adeò ſi eorum diſciplinæ tirocinia ſolà cogitatione percipiantur; non poſſe nō quēvis præ vehementi admiratione molleis & delicatos incuſare Chriſtianos.

Ex ipſis ſiquidem alij, quum ſe primum in diſciplinam dederent, & rudimenta ſectæ deponerent; inviolabilem quandam ſibi ipſi ad quattuor, octo, decem annos, caſtè & puriter vivendi, & ab omni rerum venerearum uſu abſtinendi, neceſſitatem legemque imponebant. Neque ſine crebrà precum ingeminatione hoc ad certamen ſe præmuniebant, ut nequà labe corporis, aut clandeſtino etiam per inſomnia fœditatis profluvio tàm pium caſtitatis inſtitutum inquinarent. Hi vero dodrantale tabulæ ſectilis aſſamentum concinnabant, in quo ad veſperam ſeſe collocarent. Et, ſi immoderatior ſomnus oppreſsiſſet, in pavimentum delapſi rursùm ad precationem & pervigilium excitarentur. Illi autem ſcrupos, ex aquis profluentibus collectos, ſibi ipſi humi ſternebant; ne præ aſſiduis eorum compunctiunculis altiùs obdormiſcerent. atque adeò ſpinis quidam, ſtratorum vicem, uſitari ſolebant. Taceo ieiunia bis in ſabbato, altero & quincto diebus, religioſè obſervata. Taceo exactiſsimam decimarum, primitiarum, triceſimarum & quinquageſimarum, ſacrorum etiam & votorum perſolutionem. Quid commemorem ſuperſtitioſum religioſi veſtitûs genus; Amicula, Pallia muliebria, crepidas cothurnatas, & calceos obſtagulos! Quid fimbrias, & quoſdam purpuræ prætextus, quattuor amiculi alis ex ipſo ſtamine innexos; eo præſertim tempore quo caſtimoniæ indulgerent! Hæc & eius generis alia non modò IOSIPPI, gentilis ipſorum ſcriptoris, ſed Chriſtianorum etiam Patrum, dignitate & ſanctitate nobilium, teſtimonijs, tanto ab ijs religionis ſtudio, tam admirando auſteriſsimæ vitæ exemplo, culta & obſervata fuiſſe produntur; ut ſi quos pro tempore Chriſtianæ reip. ſtatus ferret tam caſtæ, tam rigidæ, tam ſanctæ denique vitæ imitatores, & tot donibus in vulgum admirabiles; Chriſtianæ Eccleſiæ non modò non pernicioſi (quales Phariſæos & ſibi & ſuis fuiſſe contendimus) ſed maximè etiam ſalutares eſſe meritò exiſtimarentur. Quid igitur hic dicemus? Tam præclara pietatis opera, caſtitatem, precationes, ieiunia, vigilias, aliaque eius generis, civitatibus eſſe exitioſa? Abſit. Deum inviſa hæc habuiſſe, & uti legibus ſuis repugnantia non tuliſſe? Minimè vero.

Quid igitur? Id quod verum eſt, ab ipsà veritate edocti, fatebimur. Hominis non fuit in ea inquirere; & præcipiti iudicio tantam ſanctimoniæ ſpeciem condemnare. Ille, qui intimos animorum receſſus intuetur; qui latebras cordium, in quæ non pertingit acies humana, explorat & inveſtigat: neque ab externis rebus ullam; uti nos, iudicij ſui firmitatem aucupatur; ſed ex eo quod intùs latet repoſitum, & hominem totum; & exteriora eius omnia expendit atque metitur. Ille, inquam, & iſtiuſmodi ſanctimoniæ ſpeciem prætuliſſe, Phariſæos, ceu larvam, ad decipiendos homines compoſitam; & hâc illos ſimulatione honori, quæſtui & commodis ſuis, Deum ipſum, eiuſque honorem poſthabuiſſe. Hoc denique eſſe fermentum, quod totam ſanctitatis, & operum laude dignorum maſſam, ingrato ſui acore vitiet atque corrumpat; non modo ipſe pronuntiavit, ſed æternis etiam litterarum monimentis per ſuos conſignatum eſſe voluit & pervulgatum. ne in poſteros, Chriſtianæ legis ſectatores, talium Phariſæorum vitia tranſirent.

ERRATA IN HAC APPENDICE SIC EMENDA.

Pag.	Verſ.	Pag.	Verſ.
17.	6. à fin. everſio Cot.	46.	7. emiſsitios
20.	11. Ibi quoque mul.		9. In culpa poſſ.
31.	in med. Sublatis undique		29. ſemper-benivolens.
35.	22. Omniaque pietate	58.	14. & 15. In viam ingreſſ. Indigno caſu,
40.	Iam illi, vetè	64.	22. Vigebat ea temp.
41.	11. à fin. utrumque rectè [illegible]		

APPROBATIO.

HÆc Chronologia ex Hiſtoriarum Oroſij libris contexta: Et tres conſequentes, de MARDOCHÆI pietate & conſtantia: de PHARISÆORVM apud Iudæos vetere ſectâ: & de IVDÆ MACHABÆI cum Romanis fœdere; Oratorij diſcurſus: operâ D. Andr. Hoij, Linguarum in almâ Vniverſitate Duacenâ Regij, Clariſſimique Profeſſoris, nihil religioni Catholicæ aut bonis moribus repugnans continent. & ob raram rerum antiquarum notitiam, multiplicemque vtilitatem, præli beneficio lucem merentur publicam.

Actum Duaci die 16. Auguſti 1628.

MATHIAS NAVE'VS S. Theol. Doct. Can. Seclinienſis, ad S. Pet. Duaci Parochus. Libr. Cenſor. Epiſcop.

Digitized by Google